

ÍGY LÁTJUK MI '97

A Soros Alapítvány "If You ... társadalmi - tényfeltáró" programjának kutatási anyagai '97

TARTALOM

ELŐSZÓ
KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOK KÖZÖSSÉGI TEVÉKENYSÉGEKBE VALÓ RÉSZVÉTELE
VALLÁS
DOHÁNYZÁS, ALKOHOL, DROG...
A FIATALKORÚ BÜNZÉS
ELŐÍTÉLET A MÁSSÁGGAL SZEMBEN - RASSZIZMUS
ELŐÍTÉLET - MÁSSÁG
I. VELESZÜLETETT, ADOTTSÁGBÉLI MÁSSÁG
II. TÁRSADALMI KÜLÖNBSÉGEK
III. TUDATOSAN VÁLLALT MÁSSÁG
IV. TÁRSADALMI ELVÁRÁSOK
V. ELŐÍTÉLETEK
VI. A FAJGYŰLŐLET
KÉRDŐÍV
BEFEJEZÉS
A VILLON-ÖNKÉPZŐKÖR TANULMÁNYAI
ELSZEGÉNYEDÉS
MAGÁNYOSSÁG, ELIDEGENEDÉS
FALU ÉS VÁROS ELLENTÉTE
ALKOHOL-, ÉS DROGFOGYASZTÁS, DOHÁNYZÁS
ELŐÍTÉLET A MÁSSÁGGAL SZEMBEN
MILYENEK VAGYUNK?!

Előszó

Kedves köteletségemnek teszek eleget, amikor az If you... társadalmi - tényfeltáró program könyvéhez írom meg az előszót. Mint a Soros Alapítvány programkoordinátora nekem jutott az a feladat, hogy a beérkező pályázatokat elejétől a végéig gondozzam, a diákokkal tarttam a kapcsolatot, valamint - és talán eddigi ténykedéseimnek legkellemesebb emlékeit összegyűjtve - a legjobbaknak Seregélyesen jutalomtáborozást szerveztek.

A program alapötletét egy régebbi, sikeres akciónk a "Magyarország öröm - bánat térképe" című pályázati kiírás adta. Ebben arra voltunk kíváncsiak, hogy a mai diákok a környezeti nevelés kapcsán saját lakóhelyük körül milyen öröme és bánatra okot adó helyeket, pontokat találnak. A beérkezett anyagokból egy színes, látványos kiadvány született, mely azóta is nagy sikernek örvend. Ebből indult ki az elgondolás, hogy ez a kérdés valószínűleg humán területen is foglalkoztathatja a diákokat, vagyis nem csak a természeti környezetük, hanem az emberi természet alakulása, az öröme, illetve a bánatra okot adó társadalmi történések is hasonló érdeklődésre tarthatnak számot.

Az If you... társadalmi - tényfeltáró programban minden olyan ötletre gondolatra kíváncsiak voltunk, amely a mai középiskolásokat foglalkoztatja számukra problémát jelentet. A kiírásra 2-5 fős diákcsoportok jelentkezését vártunk, akik hajlandóak voltak eddigi tapasztalataikat újragondolni, átértelmezni, vagy a szó hagyományos értelmében vett kutatást végezni. A beérkezett pályaművek nagyon sokrétűek voltak. Akadtak közöttük tipikusan szakkönyvekből, felnőttek által írt cikkekben kimásoltak, kevés önálló gondolatot tartalmazó gondolatok, de akadtak olyanok is, amelyek egymagukban novellának, vagy főiskolai szakdolgozatnak felelnek volna meg leginkább. A kiválasztott témák között megtalálható a drog, az alkohol, a dohányzás, de a vallás, és kisebbségeket érintő is.

A művek olvasásakor az lehet a benyomásuk, hogy az "elkövetők" koravén, elfásult, és általában nézve is borúlátó fiatalok. Természetesen a valóságban ez teljesen másképp festett. A jutalomtáborozást nyertek mindegyike kivétel nélkül teljesen hétköznapi, normálisan fejlett, az átlagostól talán csak kritikus éleslátásukban és szókimondásukban különböző fiatal.

Magánemberként is úgy érzem, hogy nagyon sokat tanultam mind a dolgozatok olvasásakor, mint a tábor során.

Ajánlom ezt a könyvet mindazoknak, akik szeretnék a mai középiskolások gondolataiba, érzéseibe bepillantani, egy rövid időre újra átélni annak nehézségeit, boldog pillanatait. Szívből remélem, hogy ez a könyv a későbbi nemzedékek kezében hiteles tükör lesz a mai fiatalok érzelmeiről, gondolatairól.

A pályázatokról bővebben olvasható a <http://www.c3.hu/ifyou/> honlapon.

Daróczi Gábor
Programkoordinátor

Így első ránézésre nem is gondolná az ember ahhoz, ennek a papírköteggnek az elkészüléséhez, közel félszáz fiatal két hónapig tartó munkájára volt szükség. A könyvet író középiskolások - akik közé én is tartozom - egy kicsit talán másként gondolkodunk, mint társaink, mivel a tanulás és szórakozás mellett foglalkoztat minket a társadalom "megjobbításának" gondolata is. Itt természetesen nem kell nagy dolgokra gondolni, de az talán mindenképpen becsülendő, ha valaki azzal a céllal veti papírra gondolatait, hogy azok megindíthatnak valakiben valamit... Valamit, ami talán egy utána jövő korosztályra lesz hatással.

Hogy én hogy kerülök a képbe? én is írtam valamit: öcsémmel együtt egy kutatást készítettem el, melyben lakhelyünk fiataljainak szenvedélybetegségeiről írtunk. De haladjunk csak sorban: minden ott kezdődött, hogy felhívtam az unokatestvérem, hogy eöbőbőnem akarok-e egy kicsit dolgoztatni, esetleg egy kis pénzt keresni. Megtetszett a dolog, így utánanézttem milyen téma is érdekelne minket, és hamarosan megírtam a szinopszist. A kuratórium elfogadta, némi anyagi támogatás adott

kutatáshoz, így tovább léphettem. Kérdőíveket szerkesztettünk, kitöltöttük őket és ezek után már csak a munka orozslánrésze, azaz az adatbevitel és a tanulmány elkészítése volt hátra.

A munkát, mely végén az ebben a könyvben is olvasható írás született meg, ismét el kellett küldenünk a Soros Alapítványnak. Ezek után a "megérdemelt" jutalom következett. Egy diák életében mindenképpen komolynak nevezhető pénzjutalom, valamint seregélyesi jutalomtáborozás, ahol amunkák végső elrendezésén kívül természetesen nagyon sokat játszottunk, szórakoztunk. Mindeközben arra is jutott idő, hogy egy kicsit csiszoljuk is az elménket. Érdekes emberekkel ismerkedtünk meg, és egy kicsit sikerült bepillantást nyernünk egy másik nép; a cigányság kutúrájába is.

A tábor után sokak között engem is megkértek, hogy adjak be egy pályázatot, mert az Alapítvány diákkurátorokat keres. Méghozzá olyanokat, akik valamely programban valami komolyabbat teljesítettek. A választás végül is rám esett, így lettem én az If you... program diákkurátora.

Részt veszek a színopszisk elbírálásában, és a táborban is mint segédszervező leszek jelen. Ha Te pályázatot elkészítéséhez segítségképpen vetted kezvedbe ezt a könyvet, akkor őszintén remélem, hogy az írások és grafikonok új ötleteket, gondolatokat juttatnak majd eszedbe, hogy Te is minél jobb pályamunkát készíthess. De ha csak kíváncsiságból lapozgatod, akkor is bizom benne, hogy találsz benne értékes írásokat.

Hát akkor ne az előszót olvasgasd, hanem kezd el a könyvet végre!

Réz Tibor
diákkurátor

("Nagy igény van arra, hogy beszéljünk...")

Középiskolás diákok közösségi tevékenységeiben való részvétele

(Boros Zoltán, Kovács Anett, Tolvaj Norbert)

A pályázatunk célja az volt, hogy megtudjuk azt, hogy a debreceni középiskolás diákok milyen mértékben vesznek részt a közösségi tevékenységekben. (Közösségi tevékenység alatt értjük azt, amikor valamilyen közösségben - pl. baráti kör, család, szakkör - aktívan vagy passzívan részt vesz az egyén.)

Feltevésünk szerint a debreceni középiskolás diákok kis mértékben vesznek részt - mind iskolán belül, mind iskolán kívül - közösségi tevékenységekben. Ennek fő okai szerintünk a következők:

1. A diákok iskolai túlterheltsége.
2. Anyagi helyzete meghatározza minden diák tevékenységi körét.
3. Nincsenek olyan programok, amelyek érdeklődési körüknek megfelelne.

Továbbá szerettük volna bebizonyítani az iskolák számára is, hogy ők sem követnek el mindent azért, hogy saját tanulóik igényeit kielégítsék. Arra szeretnénk választ kapni, hogy

- ha részt vesznek közösségi munkában, akkor milyen közösségben és miért járnak oda,
- ha nem járnak közösségbe, ennek mi az oka
- és ha járnának, milyen közösségbe járnának szívesen.

Számunkra ez azért fontos, mert a közeljövőben - a nemrég Debrecenben megalakult városi diákönkormányzatban és saját iskolánk diákönkormányzatában is - szeretnénk programokat szervezni. Kíváncsiak vagyunk arra, hogy milyen az a program, amelyen diáktársaink optimális létszámban és lelkesedéssel vesznek részt.

Nehézségeink

Magát a pályázatot úgy készítettük el, hogy a kérdőívek kitöltését az 1997/98-as tanévben szerettük volna megvalósítani. A kérdőívek kitöltését homogén környezetben terveztük. (Homogén környezet alatt értjük az azonos osztályba, azonos iskolába járó diákok közösségét.) Mivel a pályázat benyújtási határideje augusztus 8. volt, ezért ezt a feltételt nem tudtuk teljesíteni, így az előre tervezett 300 diák helyett csak 112 diák szerepel a felmérésünkben. A sikeres pályázat elkészítése érdekében arra törekedtünk, hogy minden lényeges szempontból megközelítsük a témát. Okokat kerestünk és következtetéseket vontunk le azért, hogy többet tudjunk meg diáktársaink közösségi életéről, szokásairól.

A vizsgálat lefolyása

A kérdőívek lekérdezésében hatan vettünk részt kérdezőbiztosként. A vizsgálat során három iskolatípusban (gimnázium, szakközépiskola, szakmunkásképző intézet) összesen 112 főt kérdeztünk meg. Közülük 53 gimnazista, 49 szakközépiskolás és 10 szakmunkás tanuló. Felmérésünkben rendelkezünk minden korosztályról adatokkal. Lakóhely szempontjából a megkérdezettek közül 13-an vidékről járnak be, 11-en kollégisták és 88-an debreceniek.

A diákok iskolai leterheltsége

A "Mi a kedvenc időtöltésed?" kérdésre adott válaszok tükrözik saját korosztályunk tevékenységében megnyilvánuló sajátos életérzését. A válaszok a következő szempontok szerint csoportosíthatók: sport (ezen belül görkorcsolyázás, kosárlabdázás, futball); műszaki dolgok iránti érdeklődés (számítástechnika, autó-, motorszerelés); társas tevékenység (barátokkal való együttlét; alvás, pihenés, semmittevés).

A 7. kérdésben arra voltunk kíváncsiak, hogy aki úgy érzi elég szabadidővel rendelkezik, ténylegesen mennyi szabadideje van, és arra, hogy aki érzése szerint nem rendelkezik elég szabadidővel, az ténylegesen mennyi idővel rendelkezik. Pl.: arra a kérdésre, hogy elég szabadideje van-e, a gimnazista lányok 31%-a igennel válaszolt, ők átlagosan 4,4 óra szabadidővel rendelkeznek. A szabadidő mennyiségével elégedetlen 69% csak 3 órát tud szabadon eltölteni.

A szakközépiskolában tanuló lányok közül 26 % elégedett a rendelkezésre álló szabadidő mennyiségével, míg 74%-uk elégedetlen, kevésnek tartja.

A megkérdezett gimnazista fiúk körében 47% úgy érzi, elég szabadidővel rendelkezik, míg 53%-uk kevesli szabadidejét. Ezzel szemben a szakközépiskolában tanuló fiúk 58%-a érzi elégnak a szabadidejét, 42%-uk pedig kevesli azt.

A szakmunkásképzőben tanuló diákok 62%-a elégedett a szabadidő mennyiségével, 38%-a pedig kevesli a azt. A

szakmunkásképzőben tanulók közül tízen szerepeltek a felmérésben, ezért az ő adataikat csak globális kérdésekben vettük figyelembe.

Külön vizsgáltuk azoknak a diákoknak a szabadidejét, akik kollégiumban laknak és azokat, akik vidékről járnak be Debrecenbe. A kollégisták - akik úgy érzik, hogy elég szabadidejük van 3,5 óra szabadidővel rendelkeznek. (ők az összes kollégista 36%-át tették ki.) A Debrecenbe bejáró diákok közül, akik saját bevallásuk szerint elég szabadidővel rendelkeznek átlagosan 4,5 órát töltenek el (a bejárósok 31%-a), akik nem érzik elégnek szabadidejüket, azoknak 3,4 óra jut szabadidőre (a bejárósok 69%-a). Az itt kapott információ is tükrözi az arányokat, de érdekes, hogy egyes diákok 1 órát elégnek tartanak a szabadidőre, míg mások akár 7-8 órát is kevésnek vélnék. Összefüggést kerestünk a diákok szabadidőre és tanulásra szánt idejének mennyisége és összhangja között (ezt az összefüggést csak a gimnazista fiúk és lányok csoportjában vizsgáltuk). A 21. kérdésre adott válasz alapján 3 kategóriát hoztunk létre:

- tanul a szabadidő rovására
- szórakozik a tanulás rovására
- egyik sem megy a másik rovására

majd ezt összevetettük a 7/a kérdésre adott válaszokkal. Megnéztük azoknál a gimnazista lányoknál a tanulásra szánt órák számát, akik a 21. kérdésben a 3. választ adták, az ő esetükben az átlagos tanulásra szánt idő 3,5 óra, 2. esetben ez átlagosan 1,7 óra, míg az 1. esetben 5,4 óra. Ez az arány a gimnazista fiúknál a. esetben 6 óra b. esetben 1,25 óra, c. esetben 2,41 óra.

Ezekből a nyers adatokból két következtetést vontunk le:

1. A lányok úgy érzik, hogy többet tanulnak, mint a velük egyidős fiúk.
2. Az ideális tanulásra szánt időt, az képviseli, aki egyensúlyba tudja állítani a tanulást a szabadidejével. Ez tükröződik a kutatásban is, ugyanis aki a c) pontot választotta, az egy köztes állapotot jelölt meg az a. és b. pontok között.

Feltevésünk - miszerint a középiskolás diákokat az iskolai tanulás leterheli - úgy véljük itt megerősítést nyer. És ezt is azon okok közé sorolhatjuk, ami miatt a diákok kisebb mértékben vesznek részt közösségi tevékenységekben.

Anyagi háttér

A diákok részvételét jelentősen befolyásolhatja még az anyagi helyzetük is (16. kérdés). A megkérdezettek 24,56%-a választotta az 1-es értéket, szerintük az anyagi helyzet egyáltalán nem befolyásolja a közéleti tevékenységben való részvételüket. 11,4%-uk szerint kicsit befolyásolja, 32,46%-uk szerint közepes mértékben, 14,9%-uk szerint nagy mértékben befolyásolja, 16,67%-uk úgy érzi, teljes mértékben meghatározza az anyagi helyzet tevékenységi körét. Úgy gondoltuk, hogy az anyagi helyzet nagymértékben befolyásolja, meghatározza a diákok különféle tevékenységekben való részvételét. Ezzel ellentétben, meglepően tapasztaltuk, hogy az anyagi helyzet, nem vagy kis mértékben befolyásolja a programokon, rendezvényeken való részvételüket.

Érdeklődési területek

A diákok passzivitásának másik oka, hogy nincsenek igényeiket kielégítő rendezvények az iskolájukban, így kénytelenek kifelé fordulni, eltávolodni az iskolai közélettől. Ezeknek az embereknek az igényeit vizsgáltuk a 14. kérdésben. A legtöbben sportolási, táncolási és képzőművészeti foglalkozásokra vágnak (a megkérdezettek körében, a sport 28%, a tánc 17%, a képzőművészet 9%-os arányt mutat). Vannak még egyéb igények, amelyeket, szívesen kipróbálnának, ilyenek például a rádiózás, a színjátszás, filmklub, koncertek. Természetesen vannak olyan diákok is, akik elégedettek iskolájukban folyó rendezvényekkel, lehetőségekkel.

A 15. kérdésben a diákok szórakozási lehetőségeire kérdeztünk. Egyre nagyobb az érdeklődés a house party-k, éjszakai szórakozóhelyek (nem disco), tánc- és teaházak, sportcentrumok iránt. Szinte minden iskolában vannak a tradicionális rendezvényeken kívül (tanérvnyitó, tanévzáró, ballagás) más programok is, amelyek általában a DöK (Diákönkormányzat) által szervezettek (20. kérdés). Ezeket a gimnazisták közömbösen fogadják (az ötös skálán felvett értékek átlaga 3.3, ez a szakközépiskolákban tanulónál 3.7, a szakmunkástanulóknál 3.1-es arányt mutat).

Információszerzés

A rendezvények látogatottsága szempontjából fontos, hogy mindenki időben tájékozódjon azoknak idejéről és helyéről (ehhez kapcsolódik a 17. kérdés). Arra kerestük a választ, hogy a diákok honnan szerzik az információkat a különböző programokról. A tanulók 48%-a diáktársaktól, 26%-a plakátokról, 18,7%-a az iskolarádióból, 10%-a a tanároktól, 5%-a sehonnan sem értesül a rendezvényekről. Az iskolaiújság és a szórólap, mint információforrás elenyésző arányban jelenik meg.

A DöK feladata

Az iskolai rendezvények jelentős részét a DöK-ök szervezik, ezért fontosnak tartottuk azt megkérdezni, hogy a diákok szerint mi a legfontosabb feladata a DöK-nek. Három lehetőség közül választhattak a kérdezettek a 19. kérdésben. A legtöbben a programszervezést választották mint legfontosabb feladatot (a megkérdezettek 43,5%-a), a második legfontosabb feladatként az érdekvédelmet jelölték meg (32%-uk), és csak harmadik helyen szerepelt az információ közvetítése (12,5%-uk választotta). Voltak a válaszolók között olyanok, akik nem látták értelmét a DöK működésének, illetve nem tudtak választ adni a kérdésre.

Iskolán belüli és iskolán kívüli tevékenységek összehasonlítása

A kérdőív 10. kérdésében próbáltuk utköztetni az iskolán belüli és iskolán kívüli tevékenységi köröket, így próbáltuk megtudni, hogy milyen programokon vesznek részt szívesen diáktársaink, illetve bebizonyítani azt a feltevésünket, hogy az iskolában nincs elég a diákok igényeit kielégítő programlehetőség. Az értékelésben a gimnazisták adatait szerepeltettük. A tevékenységekre szánt időt - az iskolán belüli és iskolán kívüli tevékenységekre vonatkozóan egyaránt - négy egységre bontottuk, amelyből, négy kategóriát alkottunk:

- 0 órát (egyáltalán nem) szán a tevékenységre
- 0-2 óra között foglalkozik az adott tevékenységgel
- 2-8 óra között foglalkozik, illetve

8 óránál többet szán az adott tevékenységre

Sport

iskolán belül: 1. 18% 2. 70% 3. 10% 4. 2%

iskolán kívül: 1. 41,18% 2. 11,76% 3. 31,37% 4. 15,69%

Iskolán belül a sport a kötelező testnevelés órákat jelenti, míg iskolán kívül a legtöbb ember nem sportol, ha mégis, barátai társaságában több időt tölt ezzel a tevékenységgel mint mással.

Tudományos tevékenység

iskolán belül: 1. 52% 2. 32% 3. 15% 4. 0%

iskolán kívül: 1. 57,14 2. 30,61% 3. 10,2% 4. 2,04%

Tudományos tevékenységként értelmezhetjük a szakkörökön fakultációkon való részvételt ezért kötődik nagyobb arányban az iskolán belüli tevékenységhez.

Közéleti tevékenység

iskolán belül: 1. 49% 2. 26,4% 3. 11,3% 4. 13,3%

iskolán kívül: 1. 72% 2. 12% 3. 6% 4. 10%

Meglepő az iskolán belül közéleti tevékenységet nem folytató 49%, hiszen az iskolának a közéleti tevékenységet gyakorló színtéréként is funkcionálnia kellene.

Disco és house party

iskolán belül: 1. 81% 2. 11% 3. 8% 4. 0%

iskolán kívül: 1. 63% 2. 20% 3. 10% 4. 7%

A kapott adatok azt tükrözik, hogy a diákok ilyen irányú igényeiket szórakozóhelyeken elégítik ki.

Tánc

iskolán belül: 1. 84% 2. 16% 3. 0% 4. 0%

iskolán kívül: 1. 64% 2. 22% 3. 12% 4. 2%

A megkérdezett diákok ezirányú érdeklődésüket nagymértékben az iskolán kívüli egyesületekben végzik.

Teaház

iskolán belül: 1. 76,5% 2. 13,7% 3. 7,8% 4. 2%

iskolán kívül: 1. 83% 2. 7% 3. 2% 4. 8%

A teaház mint társas találkozási forma - bár igényként sok helyen megjelenik - egyelőre az iskola falai közt valósul meg, aminek oka lehet hogy a diákok itt ingyen jutnak teremhez.

Képzőművészeti kör

iskolán belül: 1. 90,2% 2. 7,8% 3. 0% 4. 4%

iskolán kívül: 1. 88% 2. 6% 3. 2% 4. 4%

Ez az adathalmaz nagyjából az érdeklődők azonos arányát mutatja.

Színjátszó kör

iskolán belül: 1. 85% 2. 7,4% 3. 3,8% 4. 3,8%

iskolán kívül: 1. 94,23% 2. 0% 3. 1,92% 4. 3,85%

Az iskolán belül működő színjátszó körbe járók aránya még mindig meghaladja az iskolán kívül ilyen tevékenységet folytatók arányát

Zenélés

iskolán belül: 1. 92,3% 2. 1,9% 3. 1,9% 4. 3,9%

iskolán kívül: 1. 80,67% 2. 9,62% 3. 3,85% 4. 5,77%

Az iskolában emelt óraszámú zenével foglalkozók arányát, meghaladja az iskolán kívül hobbiból zenélők aránya.

Munka

A munka fogalmát ellentmondásosan értelmezték, ezért a feldolgozásba nem került bele.

Kórus

A megkérdezettek körében nem volt rá példa.

Újság, TV és rádió

Mint tevékenységi forma az operacionálizálás során elkövetett hibák miatt szintén nem értékelhető.

Konklúzió

Bebizonyosodott számunkra, hogy a diákok részt vesznek ugyan közösségi tevékenységekben, de a korosztályi szervezésű programok helyett sokkalta szívesebben választják a szórakoztatóipari és vendéglátóipari egységeket. Ennek ellenére felmerül az igény egy olyan szórakozóhely iránt is, ahol nyugodtan lehet beszélgetni, lehetőség van az ismerkedésre, alacsonyak az árak és halk hangulatzene szól.

Igényelnék egy sportcentrum létrehozását, ahol alacsony áráért, magas színvonalú szolgáltatást kapnának. Lehetőséget szeretnének: úszásra, görkorcsolyázásra, kosárlabdázásra és futballozásra.

A Pályázat - a kérdőív szerkesztés, kérdés és feldolgozás - során szerzett tapasztalataink

Nagyobb figyelmet kellett volna szentelnünk a kérdések pontos megfogalmazására. Például a hetes kérdésnél -

Hétköznap/hétvége - egyetlen napra, vagy az egész hétre vonatkozik-e?

A kérdezőbiztosok felkészítésére több időt kellett volna szánnunk.

Egy későbbi kutatásban figyelmünket arra is szeretnénk fordítani, hogy a családi szocializáció során kapott kulturális tőke

nagyban meghatározza a diákok érdeklődését és tevékenységi körét. De ez, mint minden előfeltevés, bizonyításra vagy cáfolatra szorul, amit egy későbbi vizsgálat során végeznénk el.

("... maga a hit. Felépíti a világot.")

Vallás

(Ujvári Barbara)

Amikor a külvilág elrejtőzik a sötétség néma fátylában, és a nappali, erőszak szülte cselekvések sorozata apró fájdalommal szűkül, a gyertya imbolygó fénye mellett előkerül a fehér papiros, a születő rótt sorok, s a mosoly az arcon: minden gondolat, mely ott van a lélek mélyében, de pillanatnyi újként nyitja ki ajtaját a szívben, most boldogság. Így lenni s így létezni az est mágiikus szertartása, mit tanítani nem lehet... Házioltár az asztal, megtisztulás az írás, ima a repülés, ilyenkor minden álom szárnyaló valóság. S most nincs szebb a magánynál, a máskor elátkozott, ezerszer elátkozott, gyűlölt földi társ, itt ebben a "háromdimenziós"égben jó barátta válik - megfogja a kezét és vezet...

"A hit a szó, mely ráteszi a papirosra az érzéseket, s a hit elmaradhatatlansága most válik fontossá, hiszen minden mozzanat és szavacska az örökkévalóság emlékműve, hinniem kell benne - hisz' az enyém s átadom Neked, hogy tudásodat s hitedet szolgálja ...

Nincs mellettem senki - mégis, nem vagyok egyedül. Csak a belső, láthatatlan társ vezet, kihez kötelékeim szorosabban fűznek, bármiféle földi kapcsolatnál - mégsem teher ez az együttlét. Személyes, saját istenem nélkül meghalnék - vak, botorkáló lélek lennék ebben a rettentő labirintusban, nem érezném a szívárvány vagy egy kellemes dallam által kapott könnyfakasztó katarzist. Egyáltalán, semmit sem éreznék."

Mert hinnie kell az embernek, s hitét beleolvashatja különféle külső megnyilvánulásainak, a reménynek - ez a vallás. De hite lehet titkos, egyszerű és szerény is... Mely ott él lelkének templomában ...

Mi a vallás? ... Ami a világban a szó. A lélek mélyén rejtőzködő bölcsesség és hűség. Amit megálmodunk, és aminek megvalósításáról soha nem mondunk le ...

Mi a vallás? ... maga a hit. Felépíti a világot. Egyedül az ember képes hinni, s bármilyen kudarcok árán, a romok között is remélni. Emberek, akik templomokat és oltárokat emelnek, akik a csoda erejében hisznek - az ő vallásuk ez, a lélek titokzatos vezetőjének a léte a gondolatban, ez ad erőt az élethez.

Hiszünk. Hiszünk minden téren. Múlnak az évek, fejük ősz szálai szólnak, szemünkben a tapasztalat, kezünkben a biztos bizalom az anyag iránt. Összekulcsolt kezünkben és összetett tenyerünkben összpontosul az erő. S ugyanaz a hit mutatkozik meg a vallás különféle formáiban. Istenek mindenfelé. Másfajta képzeletek, hogy a hit hasonlítson az emberhez és némileg földközelihez jusson, ez a kozmikus világ.

A vallások több száz féle formában évszázadok, évezredek óta élnek, s hagynak nyomot az emberiség történetében. Ősi alakjukban, csorbíthatatlanul megőrizték hagyományait, és misztikumuk még a legracionálisabb elmékben is kíváncsiságot ébreszt. Kemény vagy kegyetlen dogmák, esetleg puritán, természetközeli hitek, de egyformán mindegyik más jellemű, s egyforma intenzitással vonzza a hívőket, hogy higgy és szeress: ezáltal boldog lehetsz. S ha kell, az emberi kietartás határtalan, határokat átlépve zárandokolva, mindenféle veszéllyel szembeállni, s mégis, mégis remélni. Az akarat mindenre képes. Több szív akarata és hite hegyeket képes megmozgatni, s káros politikákat megdönteni. De ezzel az akarral vissza is élhet az ember - ezért nem képes kiszabadulni az örök gyűrű körforgásából, mely újabb, elvégzendő feladatok elé állítja.

Az ember esendő, s ezt az mutatja meg leginkább, hogy magyát csak akkor érezheti igazán biztonságban, ha hitét vizuális formában is maga mellett tudhatja: templomokban, szent tárgyokban és ereklyékben. Csodát remél ezektől, álmait ezekben a titkos és sérthetetlen zugokban rejti el és őrzi, életet is ad értük.

Vannak, akik már-már szélsőséges indulatoktól vezérelve a vallást már jól jövedelmező üzletként látják, de a hit minden korban alapvetően hatással volt a politikára is. Az egyház támogatása nélkül sokszor az államügyek sem úgy alakultak, ahogy ezt elvárták. A vallási felekezetek óriási hatalommal bírtak, s ezt ki is használták. Az embertömegeknek látást ígérve elvakították őket, döntéseikben is befolyásolva azokat.

Felesleges pompás, elkápráztató palotákat emelni a hitnek, hiszen az a maga szerény gyönyörűségében is, a legbiztonságosabb és legtokéletesebb "templomban" is ugyanolyan támasz tud lenni: a szívben. Nem szabad hagyni, hogy külső hatások által vezérelt folyamatok éltessek, a hit alappillére a szeretet. E nélkül káros, veszélyes eszme lenne. Mint ahogy a sivatag virága szomjazza a vizet, úgy ég az ember szíve a szeretetért. A hit a szeretetben épüljön. S legyen kezünk fogó, biztonságot adó védelmezőnk a mi személyes istenünk, aki segít ezen az úton továbbhaladni. Az út, melynek célja a megtisztulás. S fájdalmak és kicsi halálok és újjászületések építik fel ezt a világot, de menni kell, mert a léleknek szánt ajándék a megpróbáltatások után ott áll az út végén: fény nyílik a szemekben s ajtó a lélekben, hogy a Saját istenünk így öleli lelkünket. Fontosabb ez a kapocs mindennél, mert örök életű. S mivel mindenki saját képmására teremti az istent, az az isten nem más, mint önmaga. Az isten, aki benne lakik és aki által felépül ő.

Mi a vallás? Felemelés. Hatalom az anyag felett, de nem uralkodás. Elfogadása a mindennek - egyöntetűen, kivételezés nélküli elfogadás. S a hit a saját világunkban, hit önmagunkban. A harmónia megteremtése a szeretet útján. Amikor vége szakad az öntelt önzésnek, s a lélek őszintén adja magát, megbocsát minden vétkezőnek.

Mi a vallás? úgy is kérdezhetnénk: mi a hit? Egyszemélyes, néma magány, kietartás az elmúlásnak, a fájdalomnak árán is.

Mi a hit? Maga az élet. Összes butaságával és racionalitásával együtt - kicsiny elmozdulás a végtelen, az ősz biztonság felé. Maga a világ.

Minden pillanat, minden mozzanat hitté válhat, ha értéket találunk benne. A vallás furcsasága is elfogadást talál, ha hagyjuk szívünkbe beáramlani, s nem betuszkolni, s színészi képességeket mutatva mögé bújni - hanem vállalni. És szeretni ... Ez a hitünk legfontosabb feladata. Úgy szeretni, ahogy a vonalak, melyek képpé nőnek és sorokat alkotnak, s kapnak méltó helyet a szívben.

S úgy élni, ahogy éjszaka ragyognak a csillagok az égen: szerényen és bölcsen. Így élni és kitartani.

Ez a hit ...

Ez a vallás ...

("A világ helyzete sohasem reménytelen, mert nem azokon múlik, akik nem hisznek az életben, hanem azokon, akik hisznek benne!")

Valéry

Dohányzás, alkohol, drog...

(Berze Péter, Dencső Blanka, Katona Eszter, Miklós Mónika, Meggyesi Margit, Muhari Andrea, Réz Péter, Réz Tibor, Vágó Krisztina, Velkei Róbert)

Ez a témakör (ahogyan a cím is sejteti) nagyon tág.
Ha tudni akarjuk, miért fontosak,
Először meg kell értenünk mi is az élet!

Mi az élet?

Semmi és minden! Múló pillanat a végtelen időben. Öröklet a végtelen folyamatban. Az ember küzd, dolgozik, harcol: házat, hazát, világot épít, aztán egyszerre csak megáll a szív, a test felbukik és nincs tovább. Ennyi az élet. De a pillanat - míg ellobban az élet lángja -, az "élet pillanata" az csodálatos, a természet minden szépsége: a zöldellő fűvek, a sok tarka virág, a sebesen száguldó patakok, a lomhán hömpölygő folyók, a kék tengerek és minden szépség, gyönyörűség, amit az embernek adni tud a Föld. Benne van a szeretet, a szerelem, a csók, az ölelés, a közdelem, a szenvedés, az öröm, a bánat, a boldogság, a szomorúság: minden, ami jó és rossz, amit hinni, remélni és érezni lehet. Benne van minden emberségünk.

Az élet a mindenség láttató tükre. Az élet az ember legdrágább kincse, a legnagyobb boldogsága. Élet nélkül nincs semmi. Aki elpusztítja az életet, az elpusztít mindent. Élet nélkül nincs ébredés, nincs lelket emelő gyönyör és nincs szívtépdő fájdalom - semmi nincs!

Az élet néha kegyetlen, elkésérítő, de néha csodálatos és gyönyörű. Minden rossz az élet sújtja és minden jó az élet boldogítja. Az élet TE vagy és ÉN vagyok és ő a harmadik, akit mi ketten létrehoztunk. Az élet, amely képes önmagát újratemetni és a pillanatok sokaságából képes létrehozni az örökkévalóságot.

Az élet a világmindenség legnagyobb csodája és a természet legtokéletesebb alkotása. És minden élet legnagyobbika, legtokéletesebbike az ember, aki az évmilliók alkotóműhelyében azért született, hogy ura és védője legyen az életnek.

Ha ember vagy, felelős vagy önmagadért és felelős vagy minden életért! Ha ember vagy, felelős vagy az egész természetért. Tőled függ, hogy meddig lesz tavasz, nyár, ősz, tél. Tőled függ, hogy meddig lesz napfény, levegő, víz, virág és zöld lomb. Tőled függ, hogy meddig lesz születés, játék, munka, szerelem, boldogság, szépség. Tőled függ, hogy meddig lesz élet a Földön.

A legszebb, legtöbb, legnagyobb - amit az ember tehet - az élet megmentése. Kezünkben a hatalom az élet megmentésére és megsemmisítésére. A kérdés az: hogyan él az ember a hatalmával, mit tesz, mit cselekszik az életért vagy az élet ellen?

Elkövetett bűneink máris megbocsáthatatlanok. Mentjük az életet és osztjuk a halált.

Vigyáznunk kell. mert ha a jó és a rossz szellem harcában Lucifer győzedelmeskedik, akkor örökre megsemmisül a legszebb pillanat - az ÉLET -, amiért érdemes volt megszületni.

A dohányzás

Hogyan kezdődött?

A dohányzás nem az emberiséggel született. Európában csak Amerika felfedezése után indult el diadalútjára. Az ember mindig csodálta a füstöt és a tüzet. Már az ősember is felismerte a tűz és a füst előnyeit. Rájött, hogy az állatok félnek ezektől. De ne menjünk ennyire vissza a múltba. Az indiánok és a különböző népcsoportok varázslói, papjai is csodálták a tüzet és annak füstjét. A különböző szertartásokon mindig jelen volt a tűz, a füst. E kettő köré számos hiedelem fűződött, már azokban az időkben is. Úgy vélték a füst elűzi a gonosz szellemeket, a haragot. Ekkor még nem volt mértéktelen a dohányzás, ellentétben napjainkkal. Az indiánoknál a pipázás, a dohányzás meghitt ünnepi dolog volt.

A harag elűzése volt a cél akkor is, amikor Kolumbuszt 1492-ben megajándékozták a dohány levelével. De ha azt keressük ki hozta át Európába a dohányt, akkor nem Kolumbusz ajtáját kell megkopogtatnunk. A felfedező az indiánok ajándékát a tengerbe dobta. Az izzó levélről és füstjéről elsőnek Ramón Pane tudósított. Pane, Kolumbuszal érkezett Amerikába, a felfedező második útján.

A hódítók (Cortez és Pizarro) katonái azt hitték, hogy az indiánok erősebbek, egészségesebbek lesznek a dohánytól. Később a spanyol kikötőkben nagy feltűnést keltettek az orrukból és szájukból füstöt fújó hazatért tengerészek. Az inkvizíció (nagy felháborodással) istenkáromlásnak, mások csodagyógyszernek tartották.

Volt azonban három tényező, ami visszafordíthatatlanul megsokszorozta a dohányzók számát. A háború, a pestis és az üzlet. A döghalál 1663-tól 1679-ig végigjárta Hollandiát, Angliát és Bécset. A túlélők között sok volt a dohányos. Az a hír járta, hogy a füst megvéd a pestistől. A háborúkban a katonák bátorságot, erőt merítettek a nikotinból. A háború végén a katonákat az ifjúság csodálta megpróbálta lemásolni, átvenni szokásait. A legegyszerűbb módja ennek a dohányzás. A magyar vitézek a török elleni végvári harcokon ismerkedtek meg a pipázás rejtelmeivel. A példát itt az idegen zsoldosok mutatták. A XVII. században már általánossá vált a pipázás nálunk is. Hazánkban ma már csaknem a lakosság fele dohányzik. 1867 után már a Magyar Dohányjövédék uralta a piacot.

A dohány jelentős anyagi hasznát elsőnek Erzsébet angol királynő vette észre. A dohány egyre jobban terjedt, azonban kezdték felismerni káros hatásait is. A túlzásfolt középkori város tüzeket nem egyszer a dohányzás okozta. A gyakori tüzek miatt 1639-ben Konstantinápolyban már halállal is büntették a dohányosokat. Az üzleti életben a dohány használat eleinte csak a királyé lehetett (a monopólium miatt). Ez ma már nem így van, de az biztos, hogy a dohány jelentős anyagi hasznot hoz a vele kereskedőnek.

A mai cigarettát a XIX. században "találták fel". A feltaláló egy leleményes katona volt, akinek eltört a pipája az 1832-es török-egyiptomi háború alatt. A puskát papírhüvelyeken át töltötték meg puskaporral. A katona ezeket a hüvelyeket töltötte meg dohánnyal. Ezek voltak a világ első cigarettái. 1865-re már megépült az első cigarettagyár. Az első világháború meggyorsította a cigaretta előrelépését. A gépek között nehézséget okozott volna a pipa. Végül a cigaretta annyira fontossá vált a katonák számára, mint például a muníció, vagy az étkezés. Sőt, a katonák jobban hiányolták a dohányt az élelemlél. A nők körében a háború utáni egyenjogúság harc során terjedt el.

Fajtalexikon

Pipázás. A dohányzás első formája. Az indiánoktól ered. Mindig valamiféle ünnepélyesség veszi körül. A pipázáshoz idő kell. A pipázó ember sokkal kevesebb dohányt szív el, mint a cigarettázó ember. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a pipázás kevésbé veszélyes. A pipázásnak is megvannak a maga veszélyei. Az igaz, hogy a pipázók között kevesebb a tüdőrákos, de több az ajak-, a nyelv- és a szájujregrákos.

Szivarozás. Ennek eredetét is az indiánoknál kell keresnünk. Európában csak a XVIII. századtól vált ismerté. A szivart általában a nemesek szívták, ezért egy idő után a méltóság jelképévé vált. Az indiánok még kukoricalevélbe csavarták, de ma már ezt felváltotta a vékony dohánylevél. Hazánkban Széchenyi István terjesztette el szipák néven. A szivarozás nagyon hasonlít a pipázásra. Ennek is megvan a maga szertartása, valamint ezt sem szívják tüdőre (a pipa füstjét sem tüdőzik le). Káros hatásai is megegyeznek a pipázás ártaival. Sok szivarozó embertársunk levágja a szivar végét. Ezzel hibát követ el, mivel így a nikotin- és a kátrányszűrő hatás is csökken.

Tubákolás. A dohányzás ezen formáját mexikó és dél-amerika őslakosaitól tanultuk el. XIV. Lajos francia király uralkodása idején érte el fénykorát. Ma már kevesen sorolhatók a tubákosok soraiba. Tubákoláskor a nikotin az orron át jut a szervezetbe. A dohányport felszipantották, ami később nagy tüsszögést okozott. A dohányt nem égetik el, ennek következtében nincs kátránytartalom, nem rákkeltő.

Bagózás. A bagózás dél-amerikai ősi szokás. A dohány rágásából áll, amihez hozzátartozik a köpködés. Érthető, miért nem vált népszerűvé a nemesek körében. A nikotin a száj nyálkahártyájából szívódik fel. Rákkeltő kátrány itt sincs, de okozhat szájujregi rákot. A dohány ilyen módon történő fogyasztása nem túl "elegáns", ennek ellenére Németországban ma is divat.

Cigarettázás. Napjainkban a legelterjedtebb dohányzási forma. Számos káros hatása van, ezért ezt bővebben mutatjuk be.

A cigaretta.

Mindenki maga dönti el cigizik-e, vagy sem. Amikor úgy 7-8 éves lehettem anyukám megkínált cigarettával. 2 évvel idősebb nővérem is ott volt és az idősebb jogán övé volt az első "kóstoló falat". A biztatásra jó nagyot szívott a cigarettából, aminek nagy köhögés, könnyes szemek lett a vége. Nekem ennyi elég volt a cigarettából egy egész életre. Sokan kínáltak meg "legalább egy slukkal", de nekem nem hiányzik, akármilyen jó és rossz oldalai is vannak. De hogy mást is meggyőzzek, íme néhány rémisztő, de valós adat.

A dohánylevél kémiai összetétele:

Szénhidrátok: glükóz, fruktóz, szacharóz, maltóz, dextrinek, keményítő, nektinek, peutozánok, cellulóz, lignin, kutin, sziberin.

Nitrogéntartalmú anyagok: aminók, nitrátok, fehérjék, ammónia, amidok, alkaloidák, nikotin.

Szerves anyagok: hangyasav, ecetsav, oxálsav, borostyánkóssav, fűmársav, almasav, citromsav, klorogénsav, kovasav.

Festékanyagok: klorofill, karotin, xantofill, flavonok, antoklorok, antociánok, rutin.

Cserzőanyagok: inozit, kinasav, klorogénsav.

Illóanyagok: furfurát, észterek, alkoholok, terpenek, rézgyanta, gyantasavak, CláNOK, paraffinok.

A dohányfüst kémiai összetétele:

Gázfázis:	91,2%	59%	nitrogén
		13,4%	oxigén
		13%	szén-dioxid
		3,2%	SZÉN-MONOXID
		1%	argon
		1,6%	egyéb: szénhidrogének, nitrtek, furánok, CláNHIDRO- GÉN, ammónia, kén és klórvegyületek.
Szilárd és gőzfázis:	8,2%		Dohánykátrány: BENZPIRÉN, ANTRACÉN, fenolok, szerves savak, aldehidek, nikotin.

Egy szál cigaretta átlagosan 1 gramm dohányt tartalmaz. Ez körülbelül 10 milligramm nikotint jelent, ebből 3-4 mg kerül be a dohányzó szervezetébe. Ez ne tévesszen meg senkit kicsi a bors, de erős!!! Egy rendszeres dohányos szervezetébe óránként 20 milligramm nikotint képes elviselni. Nem dohányosnál ennél kevesebb is már rosszullétet idézhet elő.

A nikotin lebomlása oxidációs folyamat révén megy végbe. Félóra, esetleg egy óra elteltével már a májban, tüdőben és a vesében bomlik. A vesében további kiválasztódás megy végbe, de ez már lassabb folyamat (6-8 óra).

A dohányzásra való rácsokást elősegítik a kezdeti időben fellépő kellemes hatások. Javul a szellemi teljesítőképesség, aktívabbnak, frissebbnek érzi magát a dohányos. Az újabb szál cigaretta nyugtatja a központi idegrendszert. A függőség kialakulása már ekkor elkezdődik. A dohányosnak "komfortérzése" van a dohányzástól és ez egyre jobban "követeli" az újabb cigarettát.

Egyetlen cigaretta elszívásakor kb. 2 liter füst keletkezik. Ennek egy részét (1/3) a dohányos, a többit (2/3) a helységben tartózkodók (a dohányos is) lélegzik be. A füstben található égéstermékek és vegyületek száma meghaladja a 4000-et. A füstöt kétféle oszthatjuk. Van főfüst (a dohányos szívja be) és mellékfüst. Ha végiggondoljuk mindenki dohányzik a világon, ha akár egyetlen ember elszív 1 cigarettát. A "nem dohányzók" csak közvetve dohányoznak (ők a passzív dohányosok). A mellékfüst veszélyesebb a főfüstnél is, mivel ezt nem szűri meg a filter.

A dohányzás: lassú öngyilkosság!

A passzív dohányzásra kényszerítés: lassú emberölés!

Dohányos barátunk fél-, egypercenként szívja meg cigarettáját. Egy cigaretta kb. 10 perc alatt ég el. Ezalatt a levegőbe kétszer több kátrány és nikotin, ötször több szén-monoxid kerül, mint a dohányos szervezetébe. A passzív dohányzás is okozhat rákot.

A főfüst 3,2 %-a szén-monoxid, ami a tüdőhólyagokon át a véráramba kerül. A szén-monoxid a vérben az oxigént szállító hemoglobinokra tapad, lehetetlenné téve így az oxigén eljutását a sejtekhez, így egész szervezetünk kevesebb oxigént kap a szükségesnél. Csökken a szellemi teljesítőképesség, a reflexidő, nő az infarktus veszélye. Sok problémát okozhat a cigaretta kátránytartalma is. A kátrány a légúton rakódik le, és szívódik fel a vérbe. A vesébe eljutva kiválasztódik és újra támad. A cigaretta milliméterenként 5 milliárd koromszemcsét tartalmaz. A tüdőbe bejutó szemcsék lerakodnak a tüdőfalára és tönkreteszik az ott található csillókat és védőnyálkát. A cigarettafüst a beszívás előtt a szemcséktől kék. Kilégzőskor a fehér füst azt jelenti, hogy a káros szemcsék lerakodtak a tüdőben. A dohányosok szerint a városi levegő szennyezettebb a cigaretta füstjénél. Még a legszennyezettebb város levegője is sokkal tisztább a cigaretta füstjénél!

Az időben abba hagyott dohányzás sokszor egymagában elegendő!

1. Hamuövezet, (elfogyasztott cigaretta)
 2. Kb. 1000 Celsius fok hőmérsékletű izzó övezet
 3. Elszéneseedett gyűrű
 4. Széneseedett övezet. Itt mennek végbe a kémiai folyamatok. A nikotin desztillálódik és a füstbe kerül (cigarettként 1-3 mg). Először serkentő, majd bénító hatása van. A nikotin befolyásolja a gyomor- és bélműködést, valamint hat a nyáelválasztásra is.
 5. A füst itt hűl le 30-40 Celsius fokra.
- A filter. A káros anyagokat szűri le, de csak egy részét. A cigaretta rövidülésével ezek az anyagok is visszakerülnek a füstbe. A filter a káros anyagoknak legfeljebb a 25%-át szűri le.
- Miért "jó" a dohányzás?
Mire felérsz a negyedikre, nem kapsz levegőt, de nem baj, hiszen úgyis el akartál már költözni egy pincelakásba.
Nem kell ébresztőóra, mert köhögéssre ébred az egész család.
Gyakran járhat sz orvoshoz!
A szexre sem lesz gondod, a dohányzás előbb-utóbb impotenciához vezet.

("... Évente 73000 mozdulatot jelent."

Gyerekeidnek nem kell megmutatnod, mit hogyan kell csinálni, hiszen a dohányzás már amúgy is a vérükben lesz.
Ha nem lenne meg ez a "jó szokásod", annyi pénzt takarítanál meg, hogy évente hetekre kénytelen lennél nyaralni menni, vagy más értelmetlen dolgot csinálni.
Sportban nem kell izgulnod a sikerért, mert a teljesítményed úgyis kisebb, mint a nem dohányzóké.
Nem kell naphosszat sétálgatnod a forgalmas városban, hogy egy kis káros anyagot lélegezhess, ennek akár tízszeresét is beszippantathatod, amikor csak kedved tartja. Életed nem függ ismerősöktől, barátoktól, "illatos" leheleted az embereket távol tartja tőled.
Nem kell kivilágítanod magad, mert sötétben is megismernek szagodról és a tőled szinte elválaszthatatlan apró parázsdarabról.

Minta állampolgárrá válsz, hiszen komoly pénzekkel szponzorálsz az államot, munkát adsz a dohánygyárak dolgozóinak, csakúgy mint a kórházaknak, tüdőszanatóriumoknak, ezen kívül korai halálozód miatt még a nyugdíjat is megspórolják rajtad Tiszta nyereség!

A betegségek!

A dohányzás károsát elsőnek 1962-ben Angliában (majd 1964-ben Amerikában is) bizonyították be. Magyarországon minden lakosra 3.100 cigaretta jut egy évre. A dohányzás sok problémát okozhat egészségünkben. Tüdő-, gége-, ajak-, nyelv-, szájrák, érelmeszesedés, nemi zavarok. A különféle rákok legtöbbször a dohányosnál fordulnak elő, de előfordul passzív dohányosnál is. Különösen oda kell figyelni a terhes anyákra. Ők nem csak saját magukat, de magzatukat is mérgezik. A magzatvízben már 4-5 perc múlva észlelhető a nikotin. A szén-monoxid is nagy veszélyt jelent a magzatnak és a csecsemőnek egyaránt. A dohányos terheség hatásai még az iskolás korban is észlelhetőek. A dohányzás már a magzat megfogantatását is nehezíti. A nőknél a peteérést, a férfiaknál a spermiumok termékenységét gátolja. A havi ciklusokat meghosszabbítja és meddőséget is okozhat. Gyakoribb a terheség alatti vérzés, vetélés és a koraszülés is a dohányos nők körében. A férfiaknál a spermiumok alakját, mozgékonyágát, életképességét csökkenti. Bizonyosságot nyert, hogy már 10 szál cigaretta elszívása is növeli a "hibás" spermiumok számát. A dohányzás mindkét nemnél a gének mutációját is okozhatja. Ez súlyos fejlődési rendellenességhez, a magzat elhalásához és vetéléshez is vezethet. A magzat fejlődése lelassul, az újszülött súlya, testhossza és fejtefoga kisebb lesz. Napi 10 szál cigaretta mintegy 100 gramm testsúlycsökkenést okozhat az újszülöttnél. A nikotinon kívül a hidrogén-cianidok is nagy veszélyt jelentenek. Ez ugyanis sejtméregként fejti ki romboló hatását a magzat szervezetében. A cigaretta a magzati tüdő fejlődését is gátolja. A koraszülés nagy hátrányt jelent az újszülöttnél. Sérülékenyebb és érzékenyebb a fertőzésekre a koraszülött. A dohányosok körében az újszülöttek elhalálása is 1,5-szer gyakoribb. A szoptatási időszak alatt elszívott napi 10-15 szál cigaretta a csecsemő szervezetébe a mérgező mennyiség felét jutítja. Hatására hányás, hasmenés, vérkeringési zavar léphet fel a csecsemőnél.

A dohányzás a fiatalokra is káros. Csökkenti az értelmi képességet, növeli a vérnyomást. Az iskolákat tekintve a dohányzás a szakmunkásoknál a legelterjedtebb. Valamivel jobb a helyzet a szakközépiskolákban és a gimnáziumokban.

A cigaretta, a dohány mindenki egészségére káros !

A leszokás!

A dohányzás útjára lépést sok tényező segítheti - és segíti is. A lépés megtétele után az út elhagyása igen nehéz. Az első lépés enyhe mérgezéssel jár, ami szédülésben, hányingerben, fejfájásban és szapora szívverésben nyilvánul meg. A szervezet gyors alkalmazkodóképessége miatt ez nem sokáig tart. A leszokást nehezíti, hogy a dohányzás először csak a jó oldalát mutatja. A nikotinnal le lehet szokni. Nem okoz testi függőséget. A dohányzóknak a mozdulat hiányzik leginkább. Egy cigaretta elszívásakor kb. 10-szer veszi szájához a cigarettát. Egy átlagos dohányos napi 20 szál cigarettát szív el. Ez évente 73000 mozdulatot jelent.

Statisztikák bizonyítják, hogy a dohányos ember 12 évvel él kevesebbet. Egy szál cigaretta 16 perccel rövidíti meg életét. A dohányos ember az életében elégetett cigaretták árán tudna venni egy új nyugati gépkocsit. Azoknak akik 20-22 évesen már napi 20 szál cigarettát szívnak el kevés az esélyük a leszokásra. De az éremnek van másik oldala is. A 23-25 éves koráig nem dohányzó embernek megvan a jó esélye a dohánymentes életre.

Véleményünk szerint csökkenteni kellene a dohányos jeleneteket a filmekben. A reklámokat pedig mégjobban korlátozni kellene. Jó példát mutat ilyen téren az Egyesült államok. Követni kellene őket!

Tíz lépés a dohányzás újtjáról való letéréshez

1. Gondolkodj el azon, hogy miért dohányzol, mikor gyújtasz rá, hány cigarettát szívsz. Dohányzási napló vezetése sokat segíthet.
2. Sorold fel a nemdohányzás előnyeit! Például: több zsebpénz, elmarad a köhögés, friss kellemes illatod lesz, egészséges maradsz, nem zavarod barátaidat a füstöddel.
3. Tedd próbára akaraterődöt, jelöld meg a napot, amikor abbahagyod a dohányzást. A nehéz napokon azért se gyújs rá!
4. Mond meg szerelmednek, barátaidnak, családodnak, hogy elhatározásra jutottál, és kérd segítségüket.
5. Győzd meg egy közeli barátodat, rokonodat, hogy együtt szokjatok le.
6. Készülj fel a dohányzásmentes életre, rejtse el a hamutartókat, öngyújtókat, gyufát, szellőztess ki a szobádat, mosd ki ruhádat, hajadat!
7. Szerezz be egy jó adag kalória szegény rágcárnivalót, répát, almát, cukormentes rágógumit, hogy legyen valami a szádban, és a kezedet sose hagyj tétlenül: firkálgass, fejts rejtvényt, kössél.
8. Kerüld az olyan helyeket, ahol tudod, hogy kevés ellenállást tudsz mutatni a kísértéssel szemben: kocsákat, disco-t, ebéd utáni közös ücsörgést, amíg ellenálló képességedet elég erősnek érzed.
9. Már az első nap jutalmazd meg magad valami aprósággal a cigarettán spórolt pénzből, vagy gyűjtsd össze, és az első cigarettamentes hétvégén vásárolj valami különlegeset!
10. Gratulálj magadnak minden el nem szívott cigarettáért! Számold meg, hogy mennyi a cigaretta, amire nem gyújtottál rá, és tartsd mindig szem előtt a leszokás előnyeit.

Remélem sikerült meggyőznünk, hogy a dohányzásmentes élet sokkal jobb!

Az alkoholizmus

"14 éve nem ittam egy kortyot sem. Alkoholista vagyok"

- Duwall, francia énekes -

Aki valaha egy rövid ideig is, de rendszeresen ivott alkoholt, az már egész életére alkoholistának számít. Nem értetek egyet vele? Eddig mi sem. Viszont, ha elolvassátok ezt a tényfeltáró tanulmányt, amit mi, fiatalok csináltunk hosszas munka eredményeképpen és elgondolkoztok, rájöttök, hogy nagy igazság van benne. Gyakorlatilag az alkoholizmust senki nem tekinti betegségnek, PEDIG AZ! Már azáltal is, hogy néha-néha lementek a haverokkal egy szórakozóhelyre és iszogattok (ki milyen mértékben), már olyan veszélynek vagytok kitéve és olyan maradandó károsodást szenvedhettek, ami előbb vagy utóbb, de ki fog jönni rajtatok és akkor már késő lesz!

Sose feledjétek az embernek mindig büszkének kell lennie arra, hogy kimagasodott az állatok sorából! Ezt elsősorban annak köszönhetné, hogy gondolkodó, tudatos lényévé nőtte ki magát. Az alkohol pedig hozzásegít ahhoz, hogy tönkrehessék agytekevényeiket. A fiatal korban elkezdett italozások, pedig még veszélyesebbek. Aki már korábban elkezdte, az gyakran elhenceg az újoncoknak: "én bírom az alkoholt. Nekem ennyi már meg sem kottyan". Erre a bölcs kínai csak annyit mond, hogy az ember megiszik egy italt, utána az ital megiszik egy italt, s végül az ital megissza az embert.

Olvassátok hát el ezt a pár oldalt és döntsetek józan belátásotok szerint. Megéri?

*"S nem a világi jókat megtagadni,
de józan ésszel vélek élni tudni.
A bölcsességnek titka és jele!"*

- Berzsenyi Dániel -

Az alkoholfogyasztók száma egy kicsivel kevesebb a dohányosokénál, de így is sokan vannak. Az alkoholfogyasztás és az alkoholizálás nem ugyanaz. Az ital több felé osztja az emberiséget. Vannak alkoholisták, vannak néhanapján ivók. Akadnak olyanok is, akik csak az ünnepelt köszöntésére isznak egy-két kortyot. Olyan is előfordul, hogy az ünnepeltet üdítővel köszönti valaki. A legrosszabb helyzetben az alkoholisták vannak.

Miért? Miért isznak, amikor olyan sok a megható józan életről szóló film és könyv? Reszket kezük, bizonytalan a lelkük. Vajon mi hiányzik életükből? A cél? Az önbizalom? A szeretett? Ki tudja. Ha kérdezik őket hallgatnak vagy fecsegnek, de a lényeg ritkán kerül a felszínre. Az igazság az, hogy nem is sokan kíváncsiak rájuk. Mi az érdekes egy leépülő alkoholistában? Az ivásnak sok oka lehet. A fiatalok azért isznak, hogy "felnöttebbek, komolyabbak" legyenek. Erre egy példa, hogy a nyolcadik osztályból elballagott diákok gyakran itallal köszöntik "szabadságukat". Nem ritka, hogy ezzel dicsekednek, büszkélkednek. Némelyek az igazi kikapcsolódást, szórakozást csak az alkohol segítségével vélik elérni. Elég szomorú, ha már csak a szesz segítségével tudnak kikapcsolódni és szórakozni. A felnőttek legtöbbször anyagi, családi problémák miatt néznek a pohár fenekére. Az idősek a visszaemlékezést, az emlékeket keresik az italban. Feltéve, ha az alkoholista megéri ezt a kort. Senki sem születik alkoholistának. Az első pohár tartalmát a kíváncsiság, a könnyű hozzáférhetőség csurgatja le a fiatalok torkán. Később már ezeket felváltja a feszültség és a rossz hangulat. Nem lehet állítani, hogy egy pohár ital már függőséget okoz, de vigyázni kell. Minél több üres üveg áll a problémákkal küzdő ember mellett, annál biztosabb, hogy a problémák nem csökkenek (hanem nőnek). Legtöbbször azok menekülnek az ivás "oltalmába", akiknek személyisége nem teljesen erős. Ilyenkor az okok még gyermekkorából erednek szülői, családi, iskolai gondok formájában.

Az alkohol öli, butit s a nyomorba dönt!

A munka közben

Az italozó ember a munkahelyen is sok gondot okoz. A hét eleje a legveszélyesebb. A hétfői mulatozások okozta másnaposság még az ezerszer begyakorolt mozdulatot is bizonytalanná teszi. A bizonytalan kéz miatti hibákat a munkáltatók nem nézik jó szemmel. A sokszor bizonytalan kéz végül megkapja elbocsátó levelét. Ez újabb ok az ivásra. A kör végül bezárul. A munkásutánpótlás is igen aggasztó. A szakmunkás tanulók 83 %-a iszik rendszeresen, vagy alkalmasszerűen. A gimnáziumi és szakközépiskolás diákok körében sem sokkal jobb a helyzet. A fiúk 72, a lányok 43%-a néz a pohár fenekére, ha alkalma adódik rá. A szesz egyik nemnél sem old meg semmit. Sőt! Megkeseríti a saját, a család és a környezet életét is.

A családban

Az alkoholista a családi életet is megkeseríti. A gyerekek és a család helyzete egyértelműen háttérbe szorul az ital miatt. Nem csak a forintból jut kevesebb rájuk, hanem a nyugodt percekből is. Az alkoholista felesége (férje) vagy elvállik, vagy inni kezd. Igen gyakori azonban a házastárs túrése szenvedése is. Akik csak a felszínt látják az államot hibáztatják. A busás hasznót emlegetik (1989-ben 50 milliárd forint), de nem nézik az ivászatok általi lógásokra miatt kifizetett táppénzt, az idő előtti nyugdíjazás ráfizetéseit.

Hazánk ma már nem borivó nemzet. Az elfogyasztott italok között megtalálható a sör és a tömény is ugyanúgy mint bor. Az utóbbi időben a töményfogyasztás világranglistáján a hetedik helyről az elsőre "törtünk" előre (összfogyasztásban a 13-ról az 5-re). Manapság egy körzeti orvosnak 150 alkoholos beteg van.

Az elvonókúrák

Elvonókúrára azt utalják, aki saját erejéből már nem képes lemondani az italtól, de sok az önkéntes résztvevő is. A teljes gyógyulás igen ritka, az önkénteseknek is csak a 10-15%-a. Az alkohollal foglalkozó orvosok leggyakrabban az italozás személyiségromboló hatását emlegetik. Ennek ellenére az "alkoholistáknak" sok egyéb tünete van. Egykedvűség, agresszivitás, ügyetlenség, tájékozódási zavar és emlékezet-kihagyás, izomgyengeség, kettős látás, egyensúlyzavar az alkoholisták útkésői. Ilyenkor nem egyszer már csak az elvonókúra segíthet. Az elvonókúra igen nehéz. A gyógyszerre alkoholt itatnak az orvosok és állandó felügyelet alatt tartják a pácienseket. De így is vannak "színészek". Beveszik a gyógyszert és megjátsszák a beteget. Szédülést, hányingert imitálnak.

A legtöbb alkoholista csak a kezelés utáni 1-2 hétig marad gyógyult. Utána minden kezdődik előről. A mégis meggyógyultak hálát adnak az istennek, mert segített rajtuk.

Az első részeg ember

Az alkohollal 10 ezer éve találkozhattunk először. Az első részeg ember valószínűleg a nomád állattenyésztők köréből került ki. Bódulatát a forró nyári napon tömlőben tárolt megerjedt tejtel kaphatta. Az erjedt tej hatásával elsőnek Indiában és Elő-ázsiaiában találtak mintegy 8 évezrede. Ősünk a meleg és fásaszó nyári nap elől barlangjába menekült. Szomjúságát a már kicsit kesernyés tejjel próbálta oltani. Fáradtsága elmúlt, helyébe vidámság (és egy kis szédülés) költözött. Az újból és újból megkóstolt tej végül mély álomba ringatta. Az ébredést fejfájás, rossz kedv és fáradtság kísérte. Az időközben kiborult tejet két sündiszó eszegette. Az "italt" megrészegült sünik nem úgy viselkedtek, mint mások. Hancúrozva, birkózva hagyták el a barlangot. A jelenet megmozgatta ősünk éles logikáját. Rájött, hogy a sünik (és saját) viselkedése valamint az erjedt tej között összefüggés van. Legközelebb már tudatosan vitt magával erjedt tejjel teli tömlőt.

Magyarországon az alkoholisták száma: kb. 1/2 millió

Az alkohol fogyasztásnak - hasonlóan a dohányzáshoz - régi hagyományai vannak. Századunkban a 20-as évek végére, a 30-as évek elejére vezethető vissza, amikor a munkanélküliség teret hódított: a munkásosztály alkoholba fojtotta bánatát. Először a töményital, azután a bor fogyasztása vált mérvadóvá, ma pedig az elfogyasztott alkoholmennyiség 1/3-a sör 40%-a töményital. 1 főre évi 11 l, 100% alkoholnak megfelelő szeszesital fogyasztása jut. A világranglista élén állunk az "ivásban". Ez nem pozitívum, tévedés ne essék. A magyar ember bánatában és boldogságában egyaránt iszik. Régi mondás: Sirva vigad a magyar. Tehát ennek társadalmilag kialakult szokásai vannak, amit megelőzni csak úgy lehet, ha ezt a szemléletet átforgalmuk.

Egy-két tudományos gondolat

E. M. Jellinek professzor az alkoholizmus öt fajtáját írta le:

alfa-alkoholizmus: Az iszákos mélyen gyökerező pszichológiai problémája miatt iszik.

béta-alkoholizmus: Az iszákos nem feltétlenül alkoholfüggő, de folyamatosan iszik. Pl.: kocsmárosok.

gamma-alkoholizmus: Az iszákos hosszú ideig kibírja alkohol nélkül, de ha egyszer rákezd nem tudja abbahagyni.

delta-alkoholizmus: Az iszákos nem részeg igazán, de mindig föl van dobva.

epsilon-alkoholizmus: Ez a típus csak időszakonként vesz magához alkoholt.

Káros hatásait sokan ismerik, ennek ellenére már fiatal korban egyre népszerűbb. Ha megkérdeznénk őket: "Te miért iszol?"-mit válaszolnának? Vagányságból? Heccből? Ne lógjak ki a sorból? Ezek nagyon meggyőző indokok, ugye? Ha TE fiatalon alkoholt fogyasztasz, akkor először az idegrendszeredet támadja meg, ami először a figyelmed gyengülésében nyilvánul meg, majd romlani kezd az iskolai teljesítményed, s egyre kevésbé leszel képes az ismeretanyag elraktározására. Elszakadsz a környezetedtől, s nagy az esélye, hogy bűnözővé válsz. Még az alkoholos italok "kóstolgatása" is helytelen lehet. Gondolj a jövődre is, ne csak a mára, s ne add oda azt egy-két vidáman töltött percért! Ne legyél felelőtlen!

A hétfői bulik elengedhetetlen részévé vált az alkohol. "Magában a buli nem buli, azaz nincs buli..." "A kikapcsolódáshoz, a felszabadultsághoz szükség van némi alkoholra.

"A szeszes italok elsődleges funkciója a vízéhez hasonlóan, a szükséges folyadékfelvétel biztosítása, egyszerűbben a szomjúság oltása. A szeszesital-fogyasztás másodlagos funkciója a kellemes íz élvezése, és az emésztés elősegítése. Az alkoholtartalmú italok népszerűvé válása azonban minden bizonnyal a harmadlagos funkcióknak, a központi idegrendszerre gyakorolt sajátos hatásának köszönhető. Ez a tudati, érzelmi és értelmi állapot olyan áthangolódást, bódulást jelent, amely az emberek többségében jó érzést, így élvezetet okoz." (Dr. Ceizel Endre)

Amíg mértékkel történik mindez, elfogadható és megbocsátható, bár az igen érdekes, hogy egyre fiatalabb korosztály esetében is kezd természetessé válni. Arra a kérdésre, hogy ki milyen intenzitással hódol eme szenvedélynek, hasonló válaszokat kaptunk. Az alkoholfogyasztás még nem tört be a mindennapok világába - egyenlőre csak a hétfői bulik, illetve jelesebb

események méltó megünneplésének eszköze -, Bár nő azok száma is, akik egyre gyakrabban néznek a pohár fenekére, csak úgy.

"Alkoholt csak alkalmanként. Alkalmat pedig mindig lehet találni."

"Mindig, amikor jól esik és amikor van pénzem."

Az alkohol hatásaival többnyire tisztában vannak. A kikapcsolódás, a jókedv elérésén túl, búfelejtés, illetve a problémák előli menekülés az oka az alkoholhoz való fordulásnak.

Mikor iszol alkoholt?

"Inni csak akkor szoktunk, ha valamit ünnepelünk, máskor mi értelme van? Akkor elveszíti a varázsát."

"Alkohol csak addig, amíg jó kedvem lesz."

"Ha valami nem jön össze a suliban, összebalhézik a barátnőmmel vagy a szüleimmel, akkor elmegyünk a haverokkal és jól leisszuk magunkat."

"Hogy szokták mondani? Olyan az élet, mint a motor. Ha nem megy, be kell rúgni!"

"Enyhe alkoholizmus, nem alkoholizmus; illetve félig berúgni, kidobott pénz!"

"Nagyobb akaratérő kell ahhoz, hogy egészségesen, józanul le tud küzdeni a problémádat, mint tökrészezen azt se tudni, hogy mi és ki van körülötted."

Azok, akik bizony nem vetik meg az italt, menő dolognak tartják. Itt is előjön az, hogy nagyobbaknak látszanak, illetve a felnőttekre való hasonlítás. Abban, hogy a felkínált alkoholra nemet mondanak e, nagyban meghatározó a helyszín, a környezet, a személyek és egyáltalán az, hogy mivel kínálják. A többség nem tiltakozna ellene.

Ha megkínálnak alkohollal, nemet mondasz? Egyáltalán nemet akarsz mondani? Miért igen, ill. miért nem?

"Ha egyszer adják!""Ingyen van, akkor meg?"

"Miért ne?" "Helyzettől függ!"

"Nem fogadom el, mert semmi jó nincs benne!"

"Csak annyit, amennyi jól esik és nem undorító."

"Vannak olyan szituációk, amikor nem illik nemet mondani (pl. ha egy hatalmas pisztollyal a lapockád közt megkérdik, hogy kérsz-e egy kis barackpálinkát? Ezt az ajánlatot nem illik visszautasítani...)"

"Abban, ha néha iszol egy kicsit, még semmi rossz nincs, ha tudod a határt."

"Az alkoholt nem vetem meg, a magam módján így én is alkalmi kábítószerező vagyok."

"Ha jó kedvem van, nem iszom, csak rossz hangulatomban."

Az alkoholisták visszatartó látványt nyújtanak, s ha ez egy fiatal, aki még igencsak az élet elején áll, az már elszomorító is. Csak sajnálni lehet azokat, akik már ilyen korban az alkoholhoz fordulnak bármiféle általuk megfogalmazott illetve kitalált okból is.

Mi a véleményed a túl sok alkohol befolyásoltsága alatt álló egyénekről?

"Nincs rosszabb egy részeg lánynál."

"Olyan vagánynak hiszik magukat a fiúk azzal, hogy jól bepiáljanak. Fogadást kötnek, hogy ki a részegebb. Úgy gondolják, így a lányok is jobban odafigyelnek rájuk. Pedig egyáltalán nem, sőt!"

"Nem baj ha tudja, hol a határ, vagy érzi, hogy meddig mehet el!"

"Mindenkinek a magánügye, míg másokat nem zavar."

"Ha az illető tudja, hogy milyen következményei vannak vagy lesznek, és ő ennek ellenére is csinálja, akkor az már az ő baja."

"A mértéktartás az mindig jó, az még nem okozott nagy bajt."

Ittas állapotban egyesek nyugodtabbak és abszolút közömbösebbek a külvilág történéseivel szemben. Mások viszont úgy érzik, hatalmas erővel áldotta meg őket az ég, bármire képesek lennének, bárkivel elbánnának. Kötőködnek és provokálnak. Azonban a szájuk méretével nincs egyenes arányosságban valóságos testi erejük. S mivel ilyen állapotban a reakcióidő megnő, valamint a koordinációs képesség nagy mértékben romlik, így könnyen előfordulhat, hogy egy-egy kiprovokált verekedésben ők maradnak alul és jól elbánnak velük. Ez sajnos nem azt jelenti, hogy a részeg emberek veszélytelenek, mert ugyanakkor elveszítik az önkontrollt, s nem minden esetben vannak tisztában saját cselekedeteikkel - annak következményeivel meg főleg nem - és előfordulhat bizony, hogy egy-egy ütés igen komoly sebesüléseket okozhat. A szórakozás fontos dolog és szükséges is, csak vigyázni kell, hogy hol a határ. A mértéktelen fogyasztás tragikus következményei ismertek: alkoholmérgezés, diszko-balesetek, ittas vezetés hatására bekövetkező balesetek. A sornak még közel sincs vége. Évente több száz fiatal hal meg a fent említett problémák következtében. Egy-egy meggondolatlan lépés, vagányságnak tűnő cselekedet, ami akkor jó poénnak tűnhet az életünkbe kerülhet vagy örökre viselnünk kell a nyomait. Nem éri meg! S csak annyi, hogy figyeljünk oda, hol a határ!

Mi a helyzet a felnőttekkel?

Családi problémák, remény az élet másként látására, egyfajta önámítás, menekülés. De ezzel csak nőnek a problémák! Az ember becsapja magát, megváltozik a személyisége, ellöki magát az embereket. Neked ez kell? Ilyen akarsz lenni? Tönkre akarod tenni az életedet és ezáltal másokét is? Hány gyermekélet ment tönkre a szülők italozása miatt?

"Ha Te értelmiségi vagy, két út van előtted: az egyik az alkoholizmus, a másik járhatatlan."

Mit is értünk az értelmiségieken? Pedagógusainkat, orvosainkat, ügyvédeinket, szociológusainkat, menedzsereinket ..., életünk meghatározó alakjait

Az értelmiségi olyat is lát, amit az egyszerű ember nem, vagy nem is akar. Ezért mondhatjuk

azt, hogy minél többet átlát az ember a problémákból, annál bölcsőbb lehet, de annál több problémát is lát, annál több feszültség is gyűlhet össze benne. Ekkor eljutunk ahhoz a tényhez, hogy az alkotó, szellemi munkát végző embereknek sokkal nagyobb problémákkal kell megküzdeni. Ennek egy arra lelkileg nem alkalmas embernek, feszültségének feloldására egyik megoldása az, hogy az alkoholhoz nyúl.

De az átlátott problémák mellett még lehetnek érzelmi problémák is. Gondolunk itt arra, hogy Magyarországon a 350 ezer regisztrált munkanélküli 2,2 %-a diplomával rendelkezik. Bár tanult, képzett emberek, mégsem készültek vagy készítették fel őket arra, hogy diplomaszerezés után további ismeretekre van szükségük. Nem tudja, hogyan reagáljon arra, hogy megszűnik munkahelye, vagy hogy a nehéz élethelyzetből kiutat találjon. Elvesztik önbecsülésüket, nem találják helyüket a

társadalomban. Ebben a helyzetben nagyobb a veszélye annak, hogy az alkoholhoz nyúlnak, mint segítséghez. Pedig az alkohol nem nyújt semmire megoldást. Aki ebbe menekül, az a saját értékeivel sincs tisztában.

Az értelmiségiek kikapcsolódási lehetőségei is teljesen mások. Abból kifolyólag, hogy az értelmiségi megválogatja, hogy kivel ül le egy asztalhoz, kivel "hajlandó" beszélgetni. Ezért is nem beszélhetünk egységes értelmiségről, mert külön szférákba tömörülnek. Ennek oka az értelmiség különböző helyeken való képződése. Sok-sok zárt egység van, pl. a színészbüfében a színészek társulása, múzeumban a régészek társulása, írók vagy pedagógusok társulásai...

Ezek más-más módon és helyen kapcsolódnak ki, miközben az értelmiségnek keverednie kellene különböző vitaesteken, fórumokon. Sokan vannak viszont, akik kimaradnak ebből, vagy csak nem élnek a lehetőségekkel.

Az egyik ok az anyagi helyzet. Köztudott, hogy egy átmeneti társadalomban élünk. A piaci viszonyok közelednek a nyugat-európai szinthez, áraink szintén, az értelmiségi fizetések pedig jóval alatta maradnak. Vegyünk például egy pedagógus házaspárt. Keresetük majdnem, hogy a családfenntartásra is kevés, ezért másod- illetve harmadállást vállalnak. A kultúra manapság számukra megfizethetetlen. Ezt az önhibáján kívül bujkáló, szerep nélküli, jelen nem lévő, dolgokat nem formáló értelmiséget kísérti meg először annak a kérdésnek a megtagadása, hogy "Miért törvényszerű, hogy az értelmiségi lét mentes legyen az önpusztítástól?".

A másik ok a múltban keresendő. Azért is kimaradhatnak, mert nem alakult rá ki vagy egyáltalán nincs is arra igénye, hogy egy kötetlen beszélgetés formájában kikapcsolódjon, értékelje a társadalmi helyzetet, környezetet.

Az értelmiség számára, - úgy mint másoknak - már az élet, valamely elégedettségét jelenti valami, - neki ugyanaz még nem - és főként nem is éri el ezt, mert ő nem annyira a birtoklásra keresztül jut feljebb és feljebb. Tehát nem gyarapszik például, hanem mélyül, magába süllyed, másfajta iv mellett éli le az életét, ez néha a kíséző jelenségekben is teljesen más dolgokat hoz magával. Azáltal, hogy az élete egészen más, a vágyai egészen mások, a lehetőségei is egészen mások, emiatt a szünetvédelmi is egészen mássá válnak. Ezek az okok válthatják ki azt a helyzetet, hogy valaki a pohár után nyúljon.

Leggyakrabban az a feszültség levezetésének egyik formája, mintegy zavart túlkompensáció is lehet. Ami manapság minket, mintha auraként venne körül. Régebben a zavartság érzése azért nem volt, nem lehetett jelen, mert az emberek sokkal közelebb voltak egymáshoz, jobban odafigyeltek egymásra. De lehet hagyomány is számára. Van akinek csak annyit jelent, hogy mindennap lemegy egy bizonyos kocsmába, s ott megiszik egy pohár valamit, de ez csak számára egy napi program, ez jelenti az életében a rendszerességet, de ettől ő még nem alkoholistá. Ez jelenti számára a harmonikus életet. A társaság miatt is kialakulhat egy ilyen függőség. Más erről megkérdezett értelmiségi véleménye szerint "könnyítés szempontjából" is íhat valaki. Gondolkodásához mintegy átsegítő, részecskegyorsító szerepet is betölthet az alkohol. Ám az értelmiségre nem jellemző ez a magatartás, hogy feszültségét, lelki egyensúlyát ilyen módon oldja meg.

Az értelmiség az a réteg, amely a legjobban palástolja problémáját. Álcázzák magukat és rébuszokban beszélnek, hogy az egyszerű ember ne érthesse meg őket. De mégis nyitva marad feléjük egy út, mert az alkoholizmus ír!

"Az alkoholizmussal foglalkozókat nagyon zavarba ejti mindig, hogy az írók körében milyen sok az alkoholista. Ilyenkor fölteszik a kérdést: "Miért isznak az írók?" (...) Az alkoholizmus én mániát okoz. (...) A kezdő alkoholistákat én mániás szükségleteik azt ént kielégítő pályákra terelik felnőtt korukban, ezért tapasztalhattuk az utóbbi években olyan gyakran, hogy középkorú hírességek serege vonult be elvonókúrára különböző intézetekbe. Ma már elavult az az elképzelés, hogy a "siker" készítette volna őket arra, hogy egyszerre csak töménytelen szeszt kezdjenek fogyasztani. (...) Aki a nyilvánosságnak ír, annak adódik még egy olyan lehetősége is, amely különösen vonzó az alkoholista ego számára: megtámadhat bárkit."(1.) Ezek az író alkoholisták nagyobb pusztítást végeznek az átlagos alkoholistánál, mert lehetőségük és tehetségük van ahhoz, hogy igen ártalmas módon támadjanak másokat. Természetesen ezeknek az embereknek a száma elenyésző, így a helyzet is szélsőséges.

Mindezek kiküszöbölése, megelőzése végett gondoltunk mi különféle megoldásokon. Több megoldás is lehetséges s nem kellene hatalmas csodák létrejöttükhöz. Csak annyi, hogy értelmes emberek észrevegyék és segítsenek "eltévedt" társaikon, akár csak egy beszélgetéssel is. Ez is alapja lehetne már annak, hogy a tipikusan pesszimista magyar társadalmat pozitív gondolkodásra sarkallja. Megoldás lehet már az elkerülésre is egy stabil, normális családi élet, vagy egy másfajta nem veszélyes függőség, pl. különböző hobbik, futás, természetjárás, stb. A lényeg, hogy értelmes dologgal foglalják el magukat. A színvonal emelése és érdekcsoportok alakulása is hatalmas segítség lehet. Ehhez viszont az kell, hogy egy társadalmi mozgást biztosítsanak. Ez elsősorban a város vezetőségének feladata, de nagyon hozzájárulhatnának a civil szerveződések is. Ha az értelmiség szórakozni szeretne, sajnos nem sok helyre tud elmenni. Tanárunk, vagy például a háziorvosunk, ha kikapcsolódásra vágyik elmegy a színházba, vagy egy han

gversenyre. Több klub működik, de ezek klubja egy átlagfizetésű értelmiséginek szinte megfizethetetlen. Ezek is inkább csak egy bizonyos kör részére elérhetőek. Kifejezetten olyan klubok, fórumok nincsenek, amelyben az értelmiség keveredhetne, ösztönözhető egy kötetlen beszélgetésre. Valamint ott vannak még a különböző bálók, nagyvállalkozók, jól fizetett orvosok, ügyvédek, igazgatók szórakozása. Ám végeredményben az értelmiséget nem ők alkotják. A szegényebb értelmiségi megsegítésére létrejövő civil szerveződések megerősítésével lehetővé válna a szellemi energiák felszabadulása mások hasznára is. A megoldást mi olyan pályázati lehetőségekben látjuk, amely biztosítani tudja kulturális területen, hogy az értelmiség kevés pénzzel is kikapcsolódáshoz jusson. Mi ebben látjuk a legtermékenyebb megoldást.

Az alkoholizmust, mint betegséget jellemezhetjük a legfőbb tüneteivel, amelyeket nevezhetünk hatalmi tüneteknek is. Ezen a hatalom megszerzését és a vele való visszaélést értjük, ami általában a családban kezdődik.

Ezek a tünetek több viselkedési sémából állnak:

Tagadás. Az alkoholista akármilyen művelt, tanult ember, határozottan tagadja alkoholizmusát. Az értelmiség egy olyan magas önkontrollal rendelkezik, amelyben azt hiszi magáról, hogy rajta az alkohol nem látszik meg. Márpedig a velejáró betegségek (májzsugorodás, szívrohamok stb.) rajta is ugyanúgy előjönnek, mint a többi emberen. De nem elég az értelem, hiszen nem az ész dönt mindig, nemcsak értelmi szinten dőlnek el dolgok. Az érzelmi világ is tudja pozitív irányba befolyásolni a dolgokat, hozzásegíti az értelmes embert ahhoz, hogy eltaszítsa magától az italt. Az értelmiség sohasem nyugszik, hiszen ha látja, hogy körülötte az értelmellenség burjánzik, megjelenik benne a változtatás igénye.

Ismerőseink körében is számos olyan ember van, aki már évek óta mértéktelenül iszik, és egy napot sem bír ki, hogy ne érezze magát az alkohol mámorában. A barátok, családtagok jóindulatú figyelmeztetését gyakran sértésnek, bántásnak veszik, ezért mondhatjuk, hogy "leperog róluk". A baj ott kezdődik, hogy az alkoholista, alkoholizmusával nemcsak önmagát teszi tönkre, hanem környezetét is. James Graham amerikai író szerint az alkoholista egójába a következő üzenet tör fölfel: "én teljes mértékben ura vagyok a helyzetnek. Az alkoholista nem ura a helyzetnek. Ezért hát nem vagyok alkoholista!" Vagyis saját

magát tagadja meg önmagával szemben. Viselkedése, cselekedetei ellentmondanak állításával, "én nem vagyok alkoholista!". Ehhez a sémához kapcsolhatjuk az alkoholizmus következő jellemzőit:

Hazudozás. Egy amerikai író szerint az alkoholista számára az élet egyetlen véget nem érő ha zugság. Becsületes szembenézés önmagával oda vezetne, hogy be kellene vallania alkoholfüggőségét. Aztán hamarosan rájön, hogy a hazudozás hatalmat ad, a többiek fölé helyezi őt. Ugyanis ő tudja hogy hazudik, de a többiek nem. Becsapni másokat az alkoholista ego egyik kedvenc foglalatossága.

Túlteljesítés. Az alkoholisták igen gyakran törnek előre hivatásukban. Persze amint a betegség előrehalad, az alkoholista nem lesz képes igényesebb feladatok ellátására. Akik fiatalon rendkívül sikeresek voltak, azok középkorukra valóságos roncsok lesznek.

Alattomoság, ravaszság. Az alkoholisták egyik igen jellemző tulajdonsága a ravaszság, a sunyiság. Ennek is eleinte az italozás eltitkolása a célja. Később ezt a ravaszsgot az alkoholista kiterjeszti olyan dolgokra is, amelyek nem az ivással kapcsolatosak, hízeleg az alkoholista éneket. Például ilyen a mások manipulálása.

Hamis, alaptalan vádaskodás. Az alkoholisták igen gyakran a hamis, alaptalan vádaskodásokkal szapulják környezetüket, azon belül is inkább az ártatlanokat. Az egyes szakirodalmak szerint ez azért van, mert a beteg én semmit sem nyer azzal, ha olyan valakit vádol, akinek a viselkedését már úgyis sokan elítélik. "Akinek nincs jóhíre, annak nem lehet tönkretenni a jóhírét."

Mások megalázása. Erre szinte minden alkoholista "szpecializálódott". Imádják bántani, szapulni környezetüket, bármiféle büntület nélkül.

Barátok megtagadása. Élete során a tipikus alkoholista, barátok tucatjait tagadja meg, veszti el. Főleg a betegsége előtt szerzett barátok eltávolodása a jellemző, akik egyre inkább képtelenek elviselni az adott személy randalírozását egy már megszokott, nyugodt hangulatú özszejevótelén.

Élő példa erre egy nagyon közeli ismerős család, ahol az apa, a férj (legyen a neve N.I. És továbbá is legyen ő az elbeszélés alanya) pár év alatt alkoholistává vált, sorozatosan megszakítva kapcsolatait. Ide kapcsolódóan szeretnénk az ő életét is bemutatni pályázatunk során az indulástól napjainkig. Ezt azért tartjuk fontosnak, mert tapasztalataink az ő viselkedésével kapcsolatosan szinte teljesen megegyeznek a szakirodalmakban leírt jellemvonásokkal, az alkoholizmus jellemzőivel. De kezdjük a legelejtén a történetet:

N.I. született 1949-ben egy Pest megyei kistaluban. Szülei egyszerű paraszt emberek voltak. A kezdet nagyon nehéz volt, se lakás, se pénz, csak ami ennyivalóra elég volt. Majd az apa jobb állást kapott, ezért a három gyermekes család Ceglédre települt át. Pár év múlva visszatértek a férj családjához. Itt volt valamennyi földtulajdonuk, mint örökösöknek. Gyűjtögettek, spóroltak és sikerült egy családi házat felépíteni némi földterülettel. N.I. a középső fiú volt, édesanyjuk kedvence. Mindent megtett, hogy túléljék az inséges időszakokat. Életrevaló gyerek volt. Verebeket, galambokat lövöldözött, amit kevés pénzért megvettek tőle a környékbeli gazdaasszonyok, mondván "levesnek jó az is". Az így spórolt pénzen vette első fényképezőgépét. Miután közelebről megismerkedett vele, cigányokat fényképezett és szintén megkapta érte a neki járó forintokat. Egyre komolyabb gépekre tett szert, és szinte magától, tökéletesen kiismerte a fényképezés tudományát. A főiskola elvégzése után Szolnokra szegődött egy fény

képészhez. Itt kezdődött valójában pályafutása, ugyanis nem sokkal később állást kapott egy Szolnok megyei napilapnál mint fotós, majd rohamriporter, újságíró. Időközben megházasodott és hamarosan két gyermeke született. Karrierje gyorsan haladt előre. Az egész megyében tiszteletben lévő, közismert újságíró lett. Rengeteg embert megismert, akik szerették, becsülték. A megye vezető értelmiségéhez tartozott.

Boldog volt ő is, családjá is, gyermekei felnéztek rá, és büszkék voltak apjukra. De ahogy teltek az évek a sikerek mellett gyarapodtak a gondok is. Mint minden jó munkahelyen itt is kellemes baráti kör alakult ki, akik gyakran találkoztak az épület klubjában. Ekkor már gyakran megesett, hogy hosszúra nyúltak az esték, egyre később járt haza, persze egy kis alkohollal "fűtve". Otthon emiatt egyre több veszekedés tört ki. Kirobbantója természetesen a család legújabb tagja az alkohol volt. Persze voltak nyugodtabb időszakok is.

Az alkohol még csak időszakonként jelentkezett, mint "jóbarát", mint egy segítőtárs a nehezebb problémák leküzdéséhez. Mindezt leszámítva gözerővel tört előre. Lassacskán összehozott egy magánvállalkozást. Közben persze itt is akadtak nehézségek, amit egyre gyakrabban próbált az itallal könnyíteni. Újabb veszekedések, családi viták. Majd újabb szünet. De ekkora már szerves része lett a napnak az alkohol, ha csak a legminimálisabb formában is. Újabb sikerek következtek, de valami megváltozott N. I. Énjében. Rettentő büszke lett önmagára, ami végül is megérthető. De erre rátett még az alkohol is. Egocentrikussá válik, szinte isteníti magát. Barátaival csúnyán összeveszik. Semmi másról nem tud beszélni, csak a vállalkozásáról, hogy ő mit teremtett, hogy a semmiből indult. Semmi és senki más nem érdekli, csak a cég és az ital.

Hamarosan újabb üzleti vállalkozásba kezd: kocsmát nyit, nem messze lakóhelyüktől. Ez persze neki pont jól jön, hiszen útban van hazafelé. Beugorhat záróráig. Ez volt a végső csa pász a család számára. A törzsvendég ő maga lett, hisz ingyen fogyaszthat, az övé. Ekkor lépett az alkoholizmus stádiumába. Gyakran hajnalban ment haza, de az is előfordult, hogy csak másnap délután "került elő". Éjszakai hazajövetelei szinte rituálészerűen folytak le. Gyakran előfordult, hogy a család többi tagjának nyugalma kívülről hagyva bukdácsoló végig a szobán törve, zúzva, csörömpölve. A legrosszabb csak ezután következett. Ha nem volt ébren senki, házastársát felébresztette, ha kellett erőszakkal és mindig, de mindig belekötött. A rosszabbik eset viszont a másik véglet, ha a család ébren van. Az este nyugalmasnak indul, igaz a férj még nincs otthon, de addig béke van. 23 óra után már mindenki uralkodik a félelem: vajon mi lesz ma este? Majd amikor beállít, már a kinti neszekből tudják: ma sem alszunk. Bemegy a házba és az égvilágon mindenki beleköt. Alaptalanul vádaskodik, s mocskosan szidja a másikat, anélkül, hogy bárki egy szót is szolt volna. Ha valaki visszaszól, ellenáll neki

, az még jobban felbőszíti, de valójában ezt szereti. Az kell neki, hogy másokat kihozzon a sodrából. Szinte élvezzi, ahogy a másik szenved. Ő csak mondja és kínoz. Egy idő után viszont a szóbeli erőszak fizikaivá válik. Kultúrált vitára már nem képes. Ha kell megmutatja, hogy őt nem lehet legyőzni. Ilyenkor fitogtatja az erejét, ijesztgetésképpen. Vajon mire gondolnak a szegény áldozatok?

Nem értik, hogy egy értelmiségi, normális ember, aki valóban tud rendes, családszerető és tisztességes ember lenni, (mert persze ilyen oldala is van) hogy képes megalázni családját szeretteit. Sajnos az az igazság, hogy maga a diktátor jellemű

alkoholista sem tudja mit csinál. Az alkohol elvakítja és nem képes felmérni cselekedetei súlyát. Egy részeg, felindult ember nem lehet megállítani. Sajnos megoldást keresni elég nehéz, mert ha maga az alkoholista ember nem jön rá mivoltára, akkor a környezete szinte tehetetlen. Egy értelmiségi alkoholista ember túl büszke ahhoz, hogy másokra hallgasson saját érdekében. Maga felett csakis ő dönthet.

"A bukás gyakran csak pillanatnyi állapot. Véglegessé az teszi, ha feladjuk a küzdelmet."

- Marilyn vos Savant -

Egy család bomlása

Nem tudom pontosan megjelölni azt a napot, amikor kezdett minden elromolni, mert nem is lehet, de ismerem és leírom az előzményeket és a következményeket. - kezdte történetét egy hozzánk közelálló fiatal. A boldog időkkel, a közös szórakozások, nyaralások, meghitt, nyugodt, családi esték idejével kezdem. Szüleimnek megélhetést biztosító jó állásuk volt. Édesanyám a helybeli iskolai és Gyermekkönyvtárban dolgozott és a mai napig ott dolgozik, mint könyvtáros. Édesapám az egyik helybeli gyárban dolgozott. Munkaidő után mindketten hazajöttek, édesanyám főzött és elvégezte a többi háztartási munkát, amiben édesapám is segített neki. Én és nővérem éltük boldog, gondtalan gyermekkorunkat. A nagyszülők, főleg édesanyám szülei ajándékokkal halmoztak el bennünket. Ez idő tájt került szóba az, hogy édesapám a gyáron keresztül továbbtanulhatott volna, de ezt apai nagyszüleim, - fogalmam sincs miért - ellenezték. És sajnos eléggé befolyásolták édesapámat, pedig, ha elvégezte volna a főiskolát, valószínűleg so k minden másképpen alakult volna. Nem sokkal később befejeződött a házunk építése és ha jól emlékszem, ekkor édesapám személyisége, viselkedése megváltozott, úgy érezte, hogy ő megtette amit kellett, felépítette a házat, megadott nekünk mindent amit lehetett. (Ezzel ellentétben a ház anyai nagyszüleim kétszeri örökségéből épült föl.) Ezután egyre több időt töltött a szüleinél, ahol az ő általuk készített (pancsolt) bort itta, részegen járt haza, ahelyett, hogy velünk lett volna. Később otthagyta a biztos állását és egy olyan helyre ment dolgozni, ahol minden nap lehetett inni. Ettől kezdve az életünk egyre rosszabb lett. Már nem segített édesanyámnak, a közben lecsökkent fizetéséből egyre többet költött italra, így édesanyámnak kellett magára vállalni a családfenntartó szerepét, pluszmunkát vállalt a munkahelyén, és így egy kis időre sikerült neki. A közben megbetegedett anyai nagyapámhoz apám a kórházba ittasan vitt be, nem törődve az esetleges veszélyekkel. A horgászás lett a mániája, hétfvégeken egész napokat töltött a tónál és általában részegen jött haza. Nagyon ritkán vacsoráztunk együtt, és már nem voltak meg a családi esték. 1990 decemberében anyai nagyapám meghalt, így nagymamámat szerettük volna magunkhoz venni, erre később többször is tettünk lépéseket, de ő mindannyiszor elüldözte nagymamámat. Nagymamám ennek ellenére főzött mindannyiunkra, és nyugdíjának nagyobbik részét odaadta édesanyámnak, hogy el tudjon tartani bennünket. Néhány hónap múlva a "részeges esték"szinte mindennaposá váltak. Kicsivel később édesapám elvesztette az állását, amit mi csak hat hónappal később tudtunk meg, mert addig tudta titkolni. Reggel úgy ment el, mintha dolgozni menne és valamilyen munkával, - nem tudom milyennel -, pénzt keresett. Havonta egyszer, kereset gyanánt ezt adta be a családi kasszába. Ekkor kezdett megrendülni bennem az apa iránti tisztelet, hiszen képes volt hazudni a családjának. Eközben édesanyám megpróbált minden gondot megoldani, a mi érdekünkben, de most már tudom, hogy a lehetetlenre vállalkozott. Ebbe majdnem tönkre is ment, lefogyott és sokszorta gyorsabban őszült. Megpróbált beszélni az apai rokonokkal, hogy segítsenek neki, de a kérése nem talált megértést. Közben a viták és a veszekedések mindennaposá váltak, nem volt egy nyugodt esténk. Mindez az első verési kísérletig tartott, ekkor az én és a nővérem támogatása mellett elhagytuk édesapámat. A tágas kétszintes, kertes házat kénytelenek voltunk egy háromszobás lakásra cserélni (nagymamám lakása). A válóper már három éve tart, édesapám mindenből ki akar minket semmizni, valamint, ami nekem a legjobban fáj, nem érdekli mi van velem és a testvéremmel. Így tett tönkre egy boldog, békés, meghitt családot az alkohol. Az én családomat.

Te is ilyen életet akarsz?

("...vajon mi lesz ma este?"

A drog

Mi a drog? Fényűzés, gazdagság és csodaautó! Igen ez a drog! Annak aki kereskedik vele. És mi van a másik oldalon? Tönkretett életek, összetört álmok, magány, szürkeség, szörnyű kínok. A vége? Igen, eltaláltad! Gyakran a HALÁL.

A kezdet

A kábítószer nem sokkal fiatalabb az emberiségnél. A vallási rítusokon jelent meg elsőnek. Régen a népek varázslóit látnokoknak, kiváltságosoknak hitték. Úgy tartották a varázslók képesek kommunikálni az istenekkel és látják a jövőt. A sámánok öntudatlan állapotban lejtették különös táncaikat, kiléptek a valóságból. Hallották a zene színeit és látták a színek hangjait.

A legelső kábítószer a légyölő galócából állították elő. A kenderet, a mákot és koka leveleit az ősi kultúrák szent növényként tisztelték. A kender természetéről szóló első írásos bizonyíték még i.e. 450-ről maradt ránk. A mákból nyert ópium terjedésének az alkoholtólalom sokszor kedvezett. Az ópiumot az orvostudomány 300 évig használta mindenféle bajra, kórságra.

A szer miatt 1840. Április 4-én az angolok és kínaiak között kitört az első ópiumháború. Ugyanis a kínai császár úgy vélte, hogy a külföldiektől semmi olyat nem lehet kapni, ami ne teremne Kínában. Tévedett és az angolok elárastották Kínát ópiummal. A hajóhaddal gyakorlatilag nem rendelkező császári sereg végül elvesztette az első ópiumháborút.

A dél-amerikai indiánok évezredek óta ismerik és használják a kokaint. A kokalevélről az inkák azt hitték isteni tulajdonságai vannak. Az indiánok kokalevelet rágtak az éhségérzet csökkentésére és a nagyobb munkaerőért. Náluk a kokarágás generációról generációra öröklődött. Az 1886-ban született Coca-Cola egészen 1903-ig kokaint is tartalmazott. 1859-ben izolálták a kokaint, és ezzel forradalmasították a sebészetet. A betegek azonban sokszor nem tudták abbahagyni a kokain használatát, mivel kialakult a függőség. A drogok gyógyászati alkalmazása mindig akkor siklott félre, amikor valamilyen módon elkezdtek visszaélni vele.

A drogok pokollá teszik emberek millióinak életét mind úgy napjainkban mint a régmúltban. A bajok okozója soha nem a drog, hanem az azzal visszaélő ember.

Mit adsz, mit vársz, mit kapsz?

Adsz: Pénzt és magadat, az életedet! Másoknak adod! Azoknak, akik belőled élnek! életet - halálért!

Vársz: álmokat a valóságban. Rózsaszín ködöt, jókedvet. Megoldást a gondjaidra. Repülést.

Kapsz: Egy szippantást. Fűvet, tablettát, bélyeget, port.

Ez tényleg jó. El is hiszed, hogy itt a megoldás. Pedig valójában nem kaptál semmit! Repülsz. Azután zuhansz. Mélyebbre, mint gondolod. Ennyi! Ennyi voltál! Más lettél! Előtte gyenge, közben erős, utána roncs!

Emberi roncs! Gondold meg! Megéri?!

Fajtalexikon

Kábítószernek nevezzük azokat az anyagokat, amelyek a szervezetbe kerülve többnyire kellemes érzést, színes álmokat, érzécsalódásokat idéznek elő.

Gyógyszerek mint drogok:

Nyugtatók. Ezeket a gyógyszereket kizárólag receptre adják, az ezzel visszaélők azonban mindig megtalálják a módját, hogy hozzájussanak a napi adagjukhoz. A nyugtatók az agyon belül az impulzusokat lassítják, a görcsoldók a vegetatív idegrendszerre hatnak. **Ezekre a gyógyszerekre keményen rá lehet szokni.** A nyugtatókat fogyasztók egy idő után ingerlékenyek, rosszkedvűek lesznek, ha csökken, vagy elmarad a szokásos (de egyre növekvő) adag.

Altatók. A hozzászokás szempontjából a nyugtatóknál is veszedelmesebb hatású szerek, amelyeket könnyű túladagolni, különösen ha alkohollal kombinálva élnek vissza velük. A gyógyszeres öngyilkossági kísérleteknél az altatók tömeges beszedése a leggyakrabban alkalmazott módszer. Az altató hosszú, álmatlan alvást okoz, kellemetlen ébredéssel. Ha a kellemetlen érzéseket nyugtatóval csökkenti észre sem veszi és máris élete természetes részévé vált. Az altatóhoz hozzászokott ember attól kezd félni, hogy a gyógyszer nélkül nem tud elaludni. Ez az adag emeléséhez vezet. A hirtelen elvonás súlyos izgalmi állapotot idézhet elő.

Leggyakrabban használt szerek:

Altatók és nyugtatók: Valeriana, Tardyl, Belloid, Sevenal, Dorlatyn, Hypnoval-ca, Eunocin, Noxyron.

Nyugtatók: Seduxen, Andaxin, Elenium, Xanax.

Kábító fájdalomcsillapítók, ópiumszármazékok: Dolargan, Depridol, Morphium hydrochlorid, Codein, Coderit, Hydrocodien.

Szipózás

A kábítószeres ezen formája a fiatalok körében a legelterjedtebb. A kábulatot a szerves oldószerek tömény gőzének belélegzésével érik el a visszaélők. Ilyen állapotban gyakoriak a hallucinációk.

Az első tizenéves áldozat 1974-ben halt meg a szipózás következtében. 3 év múlva már 21-re növekedett ez a szám. A halál oka legtöbbször légzés-, szívbénulás, kábult állapotban történt baleset volt. Gyakori a repülni tudás, vagy rendkívüli erő érzete. A fiatalok nem veszik komolyan a szipózás veszélyeit. Napjainkban csökken a szipózók száma, de helyére "igazi" kábítószeres lépeknek. A szipózást fagyás, hányinger, szédülés, étvágytalanság és a körmök rendellenes növekedése kísérheti.

Szipózó anyagok lehetnek: technokol, benzin, aceton.

Pszichotrop anyagok

Kábítószerként nyilvántartott, de gyógyszerként is alkalmazott mesterséges anyagok. Ezek a vegyületek a központi idegrendszer izgalmi depresszív állapotát válthatják ki, és hallucinációkat, a magatartás, a felfogóképesség, a hangulati állapot zavarát hozzák létre.

Extasy tableta. Korunk egyik legfelkapottabb szintetikus kábítószeres. Legfiatalabb izgatószeresek közé tartozik ez a tableta formájú drog. Fajták száma hétről hétre bővül. Az új fajtákat a molekulaszervezetek megváltoztatásával nyerik. Az új változatok gyorsan kerülnek piacra és sok embert megmérgeznek mire a törvénykezés kábítószernek minősíti. Hatására élnétség, és hallucinációk léphetnek fel. A fogyasztó mindent és mindenkit szeretetre méltónak lát. Fokozza a nemi vágyat, de a beteljesülés gyakran kudarcba fullad. Maradandó agykárosodás, erős pszichikai függőség alakulhat ki. Veszélyt jelentenek a tabletták elkészítési körülményei is. A tablettákat nem steril zuglaborokban kísérletezik ki és a kísérleti alany rögtön élesben a fogyasztó. Újabban a tablettákat heroinnal "dúsítják", hogy kelendőbb legyen az áru. A függőség így méggyorsabban kialakul. Az extasy színes tabletták formájában kapható. A fehér, a "mákos", vagy színes tablettákon különböző ábrák találhatóak. Az extasy csak gyógyszer formájú tableta, de nem gyógyszer! Készítők nem mindig azonos dózissal dolgoznak, mert félnék a lebukás veszélyétől. A tableta legnagyobb veszélyét a nagy mértékű testhőmérséklet-növekedés jelenti. Ez elérheti akár a kritikus 42-43 Celsius fokot is! Ilyenkor gyakori a hősokk kialakulása és az izomfeszítők szétválása. A szervezet a főleges hőmennyiséget (szó szerint) lihegással adja le, mint a kutya. A tableta hatására a szomjúságérzet megszűnik. Ennek következtében kiszáradás és hóguta veszélye áll fenn. Mások viszont szomjúságérzetük miatt literszáma iszák a vizet. Az extasy nem játék, nem egy ártalmatlan boldogság szérum, hanem igen komoly kábítószer! A róla szóló rémtörténetek is valóságok, nem pedig mese habbal.

"Jegyezd meg, ha beveszel ex-et feldobódsz, de minél többször használod, annál mélyebbre süllyedsz! a tablettától lehet, hogy istennek érzed magad, de ez az út biztosan a pokolba vezet!"

LSD. Az LSD 1938-ban született. Már kis adagokban is jelentősen befolyásolja a lelki folyamatokat, igen erős a hallucinációs hatása. Hatásai: agresszió, a gondolkodás lelassulása, idő és tér zavar, valamint romlik a helyzetfelismerés. Feltűnő az LSD-t használónál a szédülés, a tág pupilla, a gyorsuló szív működés, hányinger és a kóma. Tableta formájában, vagy oldatban, vivő anyaggal (pl.: kockacukorral) kapható. Az LSD hatása alatt az egerektől még a macska is megijed. Egy tühegynyi mennyiség elegendő lehet akár 8-16 óras "utazáshoz". Az LSD nem okoz fizikai függőséget, de annál erősebb a kialakuló pszichikai függőség. A fogyasztó meggyőződéssel vallja, hogy a szer hatására mindent "világosabban" lát. Az LSD hatása teljesen kiszámíthatatlan. A szer hatása alatt lévőek gyakran úgy érzik képesek a vízen járni, vagy madár módjára repülni. Előfordul,

hogyan az utolsó tablettát bevétele után hónapokkal később a drogos váratlanul újból "utazik". Az LSD-t por alakjában állítják elő, ami később golyó, csillag és piramis alakzatot kap. Nagyon elterjedt az LSD-bélyeg. Gyakran ezzel történik a "beetetés", hiszen az ingyen bélyegek sikeresen elcsábítják a fiatalokat.

A kábítószeresek osztályozása

Hatásmechanizmusuk alapján:

Depressziós: ópium morfium heroin nyugtatók barbiturátok

Stimulációs: kokain crack khat amfetamin Extasy

Hallucinogén: marihuána hasis LSD PCP gombák

Az alapanyag eredete szerint:

Természetes alapú: az opiátok (ópium, morfin, heroin) a kannabiszszármazékok (marihuána, hasisgyanta, hasisolaj) kokain, crack, khat, gombák

Szintetikus alapú: Codein, LSD, PCP, amfetaminszármazékok, nyugtatók, barbiturátok,

A felhasználás módja szerint:

Legális kábítószeresek: valamennyi kábító hatású gyógyászati anyag, amelyet szigorú ellenőrzés mellett az orvostudomány alkalmaz. Például az érzéstelenítésre használt szerek (morfium).

Illegális kábítószeresek: minden olyan kábult, bódult állapotot előidéző anyag, amelynek előállítását, forgalomba hozatalát jogszabály tiltja.

"Azért, hogy idejében felismerhessük, hogy segíthessünk!"

Miről ismerhetjük fel, hogy valaki kábítószeres?

Minden drognak más a megjelenési formája, másként hat az ember szervezetére, mások a tünetek. Ebben a fejezetben az általánosítható tünetekről, magatartásbeli változásokról és a gyanút keltő használati tárgyairól beszélünk.

Lelki (pszichés) tünetek

Idegesség, belső nyugtalanság, feszültség, pesszimista hangulat, reménytelenség, kedvetlenség, közömbösség, depresszió, minden ok nélküli örömkítőresek, váratlan és meglepően nagy közlékenység. Barátkozási hajlandóság, amelyet túl sok, gyakran összefüggéstelen, csapongó beszéd minden ok nélküli ingerlékenység, zaklatottság, a figyelem- és a koncentrációképesség zavara, feledékenység, figyelmetlenség, megbízhatatlanság, hirtelen fáradtság, teljesítőképeség gyakori változása, alvászavarok, térbeni és időbeni tájékozódás zavara, hallucinációk, rohamszerűen jelentkező félelemérzés, üldözési mániák, öngyilkosságra való készletelés jellemző.

Testi (fizikai) tünetek

Ismeretlen eredetű tüsszúrások karon, combok belső felületén, bokák környékén, nyakon, beesett arc, kimélyültebb szemgödör, a pupillák szűkebbek, vagy tágabbak mint általában, a szem vörös. Folyamatos száj szárazság, orrfolyás, kisebesedett orrkörnyék, étvágytalanság, hányás, erőteljes fogyás, légzési nehézségek, szívpanaszok, csillapíthatatlan mozgáskényszer, erős izzadás, rendkívüli szomjúság, remegő kezek, részeghez hasonló járás.

Magatartásbeli változások

A tanulmányi eredmények hirtelen, indokolatlan romlása, családi kapcsolat romlása, zárkózottság, új barátok titkolása, elhanyagolt test és koszos ruházat, egyre gyakoribb és megmagyarázhatatlan pénzzsűke,

Gyanút keltő használati tárgyak

Alumínium fóliába csomagolt kis csomagocskák, kis méretű plastik tasakok figurákkal ellátott fehér vagy színes tabletták, színes ábrákkal díszített kicsiny bélyegek, ismeretlen eredetű gyógyszerek, porok, cigarettapapír, kis kézi cigarettatöltő szerkezet, kézzel sodort cigaretták amelyek végét sodrással zárták le. Kendernövény nevelése, termesztése, egyszer használatos tűk, fecskendők, olyan kanál amelyen látszik, hogy gyakran tartják tűz fölé. Szokatlan, gyomnövények szagára emlékeztető szag a lakásban, üres vagy kitöltött orvosi vénák, kifacsart citrom a fiatal holmija között (segíti a heroin gyorsabb feloldódását)

Természetesen a lelki, fizikai tüneteket, a gyanút keltő tárgyakat együttesen kell értékelni!

("Mit adsz, mit vársz, mit kapsz?")

A kutatás

A kérdőívek elkészítése és sokszorosítása után felkerestük a helyi Eötvös József Középiskola igazgatóját, dr. Tóth Lászlót és megkértük, hogy elvégezhesse a kutatást az iskolában. Az igazgató nagyon örült a megkeresésnek, ugyanis elmondása szerint ő is kíváncsi az eredményekre és már készült is egy ilyen kutatás elkészítésére. A tanári kérdőíveket az igazgató személyes közbenjárásával, a diák kérdőíveket Barcsik Tímea tanárnő (A diákságot a DöK-ben segítő tanár) segítségével tölthették ki. A szülői kérdőíveket az osztályomban, az 5/a-ban osztottam ki.

A másik vonal, amin a kutatás folyt: a jászberényi Liska József Erősáramú Szakközépiskola. Itt Réz Péter társam intézte a kitöltést. Az igazgató, - Hlavacska Andrásné - szintén sokat segített és örült a megkeresésnek. A 800 diák kérdőív közül itt mintegy 300 került kitöltésre. A tanári és a szülői lapokat ide már nem vittük el. (Ez a munka az évzáró ünnepség ideje alatt folyt le.)

Mivel még ez a szám sem érte el a 800-at, ezért két általános iskolát is be kellett vonnunk a programba. Az egyik a hevesi II-es számú, a másik az I-es számú általános iskola volt, ahol a hetedikes nyolcadikos diákokat kérdeztünk meg. Ebben a két iskolában mintegy 130 kérdőív kitöltésére került sor. A két igazgató: Faragó József és Kerek László szintén örömmel fogadta a felkeresésünket. Az I. Számú általános Iskolában Lajkóné Jutka tanárnő végezte a kitöltést egy diáknappal keretén belül.

Összesen 800 db diák kérdőívet sokszorosítottunk, amiből 773 került kitöltésre. (27-en megtagadták a segítséget.) 315 lány, 457 fiú töltött ki kérdőívet. A munka során igen széles korosztályú réteggel volt szerencsém találkozni. A legfiatalabb kitöltő 11, a legidősebb 20 éves volt a diákok közül

Dohányzási szokások

A megkérdezett 800 fiatal közül összesen 187-en dohányoznak. Ebből 66 a lányok és 121 a fiúk száma. Az iskolatípusok között is változó értékek jöttek ki. A 326 gimnazista közül 64-en, a 105 szakmunkás közül 37, a 206 szakközépiskolás közül 73, a 128 általános iskolás közül 14 ember dohányzik. A kor szerinti megoszlás a harmadik olyan adat amiből érdekes dolgokat lehet leszűrni. A felmérés szerint a legfiatalabb olyan személy, akit megkérdeztünk és bevallása szerint dohányzik, 13 éves. Egyébként 9 ilyen személy válaszolt igennel.

A kérdőív következő részéből arra kaphatunk választ, hogy ha az illető dohányzik, azt milyen régóta teszi és miért. Először a mióta kérdéssel fogunk foglalkozni.

Az egy különösen kirívó személy, aki már 6 éves kora óta dohányzik gimnazista és fiú. Írása szerint napi 1 doboznál kevesebbet szív, a rászokás oka "Csak úgy..."és tudják a szülei is.

Vizsgálódásunk következő tárgya az, hogy vajon miért is szoktak rá a megkérdezettek a füstölgésre. A válaszolók három lehetőség közül választhattak.

Nemdohányzók 77% Dohányzók 23%

A fiatalok nagy részének a szemében nagy probléma, hogy a szülők elől hogyan titkolják el azt, hogy dohányoznak, vagy éppen hogy mondják, magyarázzák meg, hogy ezt teszik. A 187 bagós közül 137 olyan van a megkérdezettek között, akinek szülei tudják, hogy dohányzik.

A tanárok is olyan személyek, akiknek sokat lehet adni a véleményére, ugyanis ők is nap mint nap találkoznak a diákokkal és a problémáikkal, gondjaikkal. Talán ők nagyobb tapasztalatuk miatt hozzásegíthetik a diákjaikat ezen problémák megoldásához.

Vajon mennyi tanár tud dohányzásról az iskolában?

Nem tud 10% Tud 90%

Megkérdeztük, hogy mit tesznek a pedagógusok a már dohányzók leszokása érdekében.

Büntet 18% Ellenérvet hoz 82%

De vajon hallgatnak-e a diákok tanáraikra?

A pedagógusok szerint:

Nem hallgatnak 27% Hallgatnak 73%

De egyáltalán tiltják-e a tanárok a diákoknak a dohányzást?

Nem tiltja 20% Tiltja 80%

Az iskolánkban az elszabadult diák dohányzási szokások miatt az egyik diákönkormányzati ülésen felvetődött egy ötlet, miszerint megfelelő kortól, megfelelő helyen és tanári felügyelettel esetleg engedélyezni lehetne a dohányzást a diákoknak. De mi erről a tanárok véleménye?

Egyetért 32% Nem 68%

Ha engedné akkor hány éves kortól?

16é. 5% 17é. 38% 18é. 47% 19é. 10%

Azt is megkérdeztük, hogy ha megengednék, akkor kötnék-e azt szülői engedélyhez?

Nem 30% Igen 68%

Alkoholfogyasztás:

Tapasztalnak-e a tanárok alkoholfogyasztást az iskolában?

Igen 40% Nem 60%

Ha a diákok már alkoholt fogyasztanak, vajon a tanárok mit tesznek, hogy leszoktassák őket erről?

Mindkettő 4% Büntet 33% Ellenérvet hoz 63%

Ha a diákok még nem fogyasztanak alkoholt, mi tehet a tanár, hogy ezt később se tegyék?

Büntet 26% Ellenérveket hoz 74%

Drogfogyasztás

Tapasztalnak-e a pedagógusok drogfogyasztást az iskolában?

Igen 14% Nem 86%

Ha fogyasztanak, melyet?

Marihuána 17% Kemény drog 33% Diszkó drog 86%

Ha a tanár egyik diákja sem drogozik, mit tesz, hogy ez így is maradjon?

Büntet 5% Felvilágosít 55% Ellenérveket hoz 40%

Melléklet:

a kutatás menetéről

Véleményünket elsősorban interjúk, illetve szakirodalmi kutatások alapján állítottuk fel. Munkánk alatt eltérő állításokat kellett figyelembe vennünk, hiszen ebben a témakörben eléggé megoszlanak a vélemények.

1. felhasznált irodalom:

Graham, James: Az alkoholizmus titkos története
Helmit Harsch: Alkoholizmus
Kurdics Mihály: A kábítószer itt van testközelben
Reader's Digest Válogatás füzetei

2. interjúalanyaink:

Técsi Zoltán újságíró
Miskó Istvánné JNK-Szolnok megyei Munkaügyi Központ vezetője
Mrena Istvánné pedagógus
Valkó Mihály pedagógus, író, kritikus
M.I. orvos
G.Z. szociális munkás
N.I. Újságíró, fotóművész
P.B. tanuló
Gócza József rendőr

Kérdőíves vizsgálatunkkal megkérdeztünk:
800 diákot, 50 tanárt és 50 szülőt.

"A haverok azt mondták, hogy hülye vagy és kész."

A fiatalkorú bűnözés

(Donkó Katalin, Gáspár Anita, Mikola Rita)

A jövő alakítója a fiatalság. A fiatalokat azonban a jelen formálja: a környezetük, a családjuk, a tanintézmények, a jelen társadalmi és ideológiai.

Nap mint nap hallunk és olvasunk különböző bűncselekményekről az áruházi lopástól az emberölésig. A lista tehát hosszú és soha nem lehet teljes, mivel a bűnözés újabb és újabb fajtáival találkozunk. Megfigyelhető az a jelenség is, hogy a bűnözés bizonyos válfajaiban az elkövetők életkora csökken. Egyre több az olyan bűncselekmény - elsősorban a lopás, rablás, nemi erőszak, zsarolás -, amelyek elkövetői fiatalkorúak, azaz 18 éven aluliak. A statisztika szerint ma Magyarországon minden harmadik bűnelkövető fiatalkorú. Sokan azonban nem tudják, hogy ma már különbséget kell tenni egy fiatalkorú és egy gyermekkorú elkövető között. Ezt a szelektálást a 14 éven aluli elkövetők számának növekvő tendenciája tette indokolttá. Ám ezek a gyermekkorúak nem maradnak mindig gyermekek. Pár éven belül felnőnek, és akkor az, ami most még jövő, jelenné válik. Ahhoz, hogy a fiatalkorú bűnözés problémáját a jövőben kezelni tudjuk, már most meg kell teremteni az ehhez szükséges társadalmi, gazdasági és egyéb feltételeket.

Cesare Beccaria - 1764-ben - úgy fogalmazott, hogy "jobb megelőzni a büntetteket, mint büntetni azokat." Ehhez azonban szükség van az egész társadalom szemléletváltására és összefogására. Amíg nem tettünk meg mindent gyermekeink szellemi fejlődése érdekében, addig a mi vállunkon a felelősség, és nem mondhatjuk az utcán vandálkodó fiatalokra, hogy "bűdös köike". A szemléletváltás területén elsősorban azokra az állampolgárokra gondolunk, akik bár a bűnözőket - főleg a fiatalkorúakat mélységesen elítélik, mégis ha tettekre kerül a sor, kérdőn tárják szét kezeiket, hisz érzésük szerint a probléma távol áll tőlük. De vajon közülük hányan gondolnak arra, hogy az ő gyermekeik is válhatnak bűnözőkké vagy áldozatokká? Pedig a "bűnmegelőzési stratégia eredményessége feltételezi a lakosság aktív, közvetlen és közvetett részvételét, önszerveződési csoportjainak mozgósítását egyaránt" (...) * A téma tehát szomorú aktualitással bír.

Vizsgálódásunk során elsősorban a környezetünkben - hasonló életkorúak körében előforduló jelenségekből indultunk ki.

A környezetünkben tapasztalt - fiatalkorú bűnözést kiváltó tényezők lehetnek:

- alkohol
- káros játékszenvedély (pénznyerő automaták stb.)
- rendezetlen családi háttér
- céltalanság
- a szülői példa elutasítása
- a drog

A felsoroltak jó részének közös jellemzője, hogy rendkívül pénzigényes. Ezért életkoruk és a szülők anyagi teherbíró képességének függvényében a fiatalok túlnyomó többsége a káros pénzhiány korlátaiba ütközik. A témagyűjtés során találgattunk ezzel a problémával, mint a bűnelkövetés okával és úgyis mint a bűnmegelőzésre irányuló kezdeményezések megszűnésének vagy hiányának okával. Negatív irányba változott a munkával kapcsolatos társadalmi szemlélet. Ma már a fiatalok egy része és sok felnőtt előtt a gyorsan és könnyen megszerezhető nagy jövedelem ideálja lebeg. E vonzó kép kialakításában fontos szerepet játszanak: a reklámok (amelyek újabb és újabb vásárlásra ösztönöznek), az olyan TV és mozifilmek, amelyek egyfelől az erőszakot hangsúlyozzák, másfelől az erőszak által megteremtett dúsgazdag életformát mutatják be. "Nemcsak a felnőttek és a fiatal felnőttek által megvalósított, hanem a fiatalkorúak és a gyermekek által elkövetett bűncselekmények többségére is egyre inkább az anyagi javak megkaparintása, az anyagi haszonszerzés a jellemző, ...nagyfokú, olykor a bűncselekmény elkövetésének kvázi szükséges mértékét meghaladó durvasággal, nem ritkán riasztó kegyetlenséggel ..." *. A vizsgálódás tárgyát képező csoport egyik

legfontosabb életkori sajátossága az imént említettekre való fogékonyság, valamint a látottak kritikátlan elfogadása, ami a becsületes munka semmibevételéhez vezet. A fiatalok túlzott tanulmányi leterheltsége - melyet a társadalmi elvárásoknak való nagymértékű megfelelés kényszere motivál - még a szülők részéről is szinte lehetetlenné teszi, hogy gyermekeiket megismertessék a becsületes munka örömeivel. A szülők túlhajszoltsága, amelyet a már korábban elért életszínvonal megtartása ösztönöz, azt eredményezi, hogy gyermekeikkel keveset foglalkoznak, helyette pénzzel látják el őket. Ezért a gyerekek sok esetben nem tanulják meg, mit jelent a pénzt munkával megkeresni.

"Élet és munka nem lehet két különböző dolog, lerobotolni a munkát, aztán megyek élni. A munka az élet, s jaj annak a társadalomnak, amely az ember szenvedélyét átengedi a magánéletnek, a kis monomániának, unalomnak ahelyett, hogy minőségi munkáját maga szervezné meg."
(Németh László)

A fiatalságnak mindig is a lázadás volt az egyik legfontosabb jellemzője. Hogyan definiálhatnánk ezt a lázadást? Az ember belsőjéből fakad a változtatás ösztöne, jelen van mindenkinben, s a pubertás kezdetével ez előtérbe kerül. Az ifjú más akar lenni, mint a szülei. A kialakult normákat - erkölcsi, társadalmi, stb. - nem tudja, vagy nem is akarja elfogadni, olykor minden átgondoltság nélkül. Magyarországon a rendszer-váltás óriási változásokat hozott, hihetetlen módon roncsolva a kialakult ideológiai és viselkedési normákat. Roncsolva, de nem megszüntetve. Szüleink más körülmények között nőttek fel, s annak megfelelően próbálnak gyereket nevelni. Ám most a változástól ők is összezavaródtak, kétségek közt gyötrődnek. Sokan nem érzik elég erősnek magukat ahhoz, hogy alkalmazkodjanak a megváltozott körülményekhez.

A szocialista rendszer hibaleplezése szinte minden téren tabukat szült. Ezek ma már nem tabuk többé. Látszólag ledőltek a korlátok, sok mindent szabad. Szüleink ideológiai hátterét a hazugság vádja éri. Elbizonytalanodásuk így érthető, nem tudják, mire támaszkodhatnak. Ez a bizonytalanság a gyerekeket sem hagyja érintetlenül. Mi szeretnénk mások lenni, mi mást kapunk a tágabb környezetől, másfajta korlátok. De csak kicsit, mert a régi korlátok romjai még itt hevernek, és gyakran felbukhatunk bennük. Két rendszer ütközéspontjai vagyunk. Mivel nincs határozottan körvonalazva az, hogy mit lehet és mit nem, nincs viszonyítási alapja a lázadásnak. Lázadunk, és csak ez a biztos, mivel nem tudjuk - nemcsak hogy pontosan, de sokszor még nagyvonalakban sem - kifejezni, hogy mi ellen. Ez okozza azt, hogy annyira eltérő lehet az értékrend két különböző fejben. A különbözőség szükséges, de mértékkel. A bizonytalansághoz, az értékrendváltáshoz társul az anyagi helyzet milyensége.

A rendszerváltást követően sok családban megszűnt a régi jólét és mind több helyen hangzik el, a "Nincs rá pénz!". Ezt a folyamatot erősítette a munkanélküliség megjelenése, ami korábban teljesen ismeretlen volt. Ez rányomja a bélyeget az érintett családok anyagi hátterére. Ilyen helyzetben, ha egy fiatal nem rendelkezik a szükséges erkölcsi tartással, eszébe jutnak a pénzszerzés megengedhetetlen eszközei. Az erre való hajlamot a közvetlen környezet (pl. haverok) is erősíti. Ez a fiatal óhatatlanul a bűnözés útjára lép. Természetesen a nehéz anyagi körülmény nem jelenti azt, hogy a fiatalok bűnözése a nehéz anyagi helyzet egyenes következménye. A családi élet milyensége (rendezettsége vagy annak hiánya) az, ami meghatározó szerepet játszik egy gyermek életében.

A kisgyermek, családja segítségével ismeri meg a környező világot. Sajnos sok az olyan család, melyben a fiatalok egyetlen létezési formát, egyetlen életmódot ismer, a bűnözést. Sokszor lehetőségük sincs elkerülni, hogy maguk is elkövetővé váljanak. A zülált családi körülmények közé születő gyerekeket igen sok esetben felhasználják a szülők a büntények elkövetésénél, lévén, hogy a gyermekkoruk a törvény előtt másféle elbánásban részesülnek. Ezek a gyerekek iskolába alig járnak, gyakran írni olvasni sem tudnak, de felnőnek ők is. Mivel munkát nem találnak, - hisz szakképesítés nélkül ez lehetetlen, és valahogy élni kell -, betársulnak a "családi vállalkozásba", és bandák tagjaként úzik mesterségszerűen a bűnözést.

Ilyen életmódot kénytelen folytatni a roma kisebbség jelentős része is. Ők elszigetelődtek, talán másságuk miatt, s nem egészen önhibájukon kívül kerültek a társadalom periferiájára. Legnagyobb hányadban közülük kerülnek ki a fiatalok bűnözők.

Vannak azonban nem kis számban, látszólag rendezett családi háttérrel rendelkező elkövetők is. Náluk a már fentebb említett hibás erkölcsi szemlélet kialakulása játszhat szerepet.

"A bűnmegelőzés célja, hogy lehetőség szerint tompítsa és oldja a kiskorú és magukra hagyott gyerekek magányát, továbbá, hogy kompenzálja a család diszfunkcionális működéséből eredő személyiség-sérüléseket s ezáltal elejét vegye egy későbbi bűnöző-karrier kialakulásának." *

Nem könnyű ma koránérő tinédzsernek lenni. Mi is érezzük az elidegenedést. Sokan bolyonganak 13-14 évesen keresve helyüket, keresve a valahová, valakihez tartozást. Lelkükben ott a szülők stressze, testükben a tenni akarás, a sok fölös energia, szemükben a kétségbeesés. Keresnek, de nem segít senki a keresésben. És mikor valaki odanyújtja nekik az első kábítószeres tablettát, elfogadják, hisz az őrlelkükben ki kell tölteni valahogy. És úgy érzik, ezzel könnyebb. Hisz ezt megtanulhatták a felnőttektől: ha baj van, ott van Dr. Alkohol, aki orvosolja a problémákat. Csak hogy a kábítószerre pénz kell, az álmennysországba igen magasak a belépődíjak. S jön az ördög egy álbarát képében, s megkísérti őket: "Gyere és én megmutatom, hol szerezhetsz pénzt!" Ez a "hol" általában valami törvénybeütközött jelent, s az ifjú benne van már nyakig, mire szülei kinéznek végre saját problémáikból épített bástyáik ablakán. De akkor már késő. Ha ki is mászik belőle a fiatal, sérült marad örökre.

Vannak, akiket elkerül a drog, de ők is keresnek valamit. Próbálnak egy közösséget találni, mely odafigyel rájuk. Megfertőzi őket a diszkóház, ami ma a legkönnyebben elérhető. Talán vonzó is a csillogás, a fény, a hangerő. Mi a magunk részéről elítéljük ezt a stílust. Hisz nincs benne semmiféle ideológia - nekünk legalábbis még nem sikerült megtalálni. Sokan hisznek a csillogásnak és tobzódznak a gépzene élvezetében. De a ma divatos techno- és rave zenészekről - véleményünk szerint - nem várhatnak semmit a fiatalok, akiket minden korban leginkább a zenén keresztül lehetett megközelíteni. Könnyű szórakozás, könnyű flörtök, könnyű élet. Élvezz az életet, a könnyű életet! és aztán menj haza és birkózz meg egyedül az otthoni problémákkal, mert senki nem kíváncsi rád. Társakat kerestél, de egyedül maradtál a sokezres tömegben, magányosan, hisz a "minden happy" érzésben hogyan is mondhatnád el, mi fáj? Talán a szavakat sem ismerik hozzá az ifjak, hisz nem olvasnak könyveket, nem járnak színházba és persze

a moziban is akkor adnak el minden jegyet, ha a filmbeli robbantások vérözönéből egy bizonyos négybetűs angol szócska ismételtetésével menekül a brutális hős. Ilyen körülmények közt feszültség levezető, unaloműző lehet egy jó kis "balhé", s mekkora tekintélyt ad, ha valaki megmutatja a "bigének", ki is itt a "góró". Nem vagyunk jó véleménnyel az efféle "szórakozásról". A fiatalokhoz ma nem jut el az igazán jó és értékes szórakozás lehetősége. Egy másfajta kultúrához, melyből lehet erőt meríteni, mert nemcsak kitölt egy őr, hanem utat is mutat csak az jut el, aki nagyon akar, akit nem fertőzött meg a tingli-tangli, aki már kapott valamit otthonról vagy máshonnan.

Ez a "máshonnan" lehet az oktató, az iskola. A család mellett ez az a közösség, amely alakítja a gyerekeket, melynek nagy szerepe van a felnövekvő nemzedék életszemléletének formálásában. "Az iskolai oktató és nevelő munkában fokozni kell a

bűnmegelőzéssel összefüggő tájékoztató tevékenységet, s ehhez segítséget kell adni a pedagógusoknak." * A kisgyermek már korán közösségbe kerül, a kétkeresős család-modell szerint az anyja, amint teheti, visszamegy dolgozni. Az óvodában dolgozó pedagógusok, az óvónők feladata, hogy a kisgyermekkel foglalkozzanak. Itt lenne tehát érdemes elkezdni a bűnmegelőzési programot. Itt kellene elmondani mindazt, amit esetleg a szülők elfelejtettek.

Véleményünk szerint, ha a hagyományok (népmese, népi játékok) ápolását is megalapoznánk, akkor az később nyújtana egy bizonyos védelmet a mindent elárasztó "kulturális szemét" ellen. Nagy figyelmet kell fordítani a személyiségnevelésre is. Meg kell próbálni mindent annak érdekében, hogy tudatosodjon, mindenki önálló, értékes személyiség. Az általános iskolákban még jobban figyelnek a gyerekekre, de amint a serdülőkorba és magasabb osztályokba lépnek, egyre inkább háttérbe szorul az egyéniségük. Egyre többet kell tanulniuk, s korukból adódó bizonytalanságukat a pedagógusok nem igyekeznek eléggé eloszlatni. Megfigyelhetjük, hogy 11-14 éves korban már igen jelentős számban fordulnak elő elkövetők. A már fentebb említett hátrányos helyzetű gyerekek kb. eddig járnak iskolába. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy valóban hozzáértő emberek vegyék körbe a gyerekeket. Nem egy példát tudnánk felhozni arra, hogy nem csupán azok mentek nevelői pályára, akik tényleg meg voltak áldva pedagógusi vénával. Az is az iskola f

eladata lenne, hogy megfelelő összetartó hatást gyakoroljon a tanulóira, s minél több fajta lehetőséget nyújtson az iskolán kívüli szabadidő hasznos eltöltésére is. Az általános iskolákban ez a törekvés még fellelhető. De a középiskolákban hirtelen megváltozik a helyzet. A mi gimnáziumunk e tekintetben kivétel, de nem mindenhol van így.

Egy olyan osztályban, ahol a tanárok bűnbakokat szemelnek ki, beskatulyázzák diákjaikat, vagy eleve undorral mennek be tanítani, természetes, hogy a tanulók csak menekülni akarnak az iskolából. Persze a diákok is hibásak, de valaki ilyenre nevelte őket. Az ilyen esetek elkerülhetők lennének a megalapozott neveléssel. Az általános iskolában a Nemzeti Alaptantervbe beépített bűnmegelőzési program sokat segíthetne a helyzeten. A középiskolákban - véleményünk szerint - a diákok egymásra vannak a legnagyobb hatással. Ezért népszerűsíteni kellene egy olyan gyakorlatot, hogy egy iskolán belül egy kortárs csoport foglalkozna egy témával (pl. alkohol, drog stb.) ily módon hasonló korú fiatalok vonják be társaikat a bűnmegelőző munkába egy-egy beszélgetés, előadás, vita, stb. keretében. Fontosnak tartjuk ezt azért is, mert egy magunk közül valóval szemben sokkal nyíltabbak, fesztelenebbek vagyunk.

Van egy módszer, melynek elterjedése bizonyára változásokat hozna a bűnmegelőzésben. Ez a konfliktus pedagógia. Mi ezzel elsős gimnazista korunkban ismerkedtünk meg osztályfőnökünk segítségével. Egy nemzetközi program, a Peace Education and Conflict Resolution egyedül magyar résztvevői vagyunk. Próbálunk sok konfliktushelyzetet megoldani, amelyeket más országbeli partnereink küldenek. Igyekszünk megszabadulni előítéleteinktől. Gyakoroljuk, hogyan lehet több oldalról megközelíteni a problémákat. A békés megoldás megtalálására törekszünk, s igyekszünk elsősorban mindenben a jót felfedezni. E program ideológiájának széleskörű elterjedése az oktatásban más életszemléletű ifjakat eredményezne, s talán megóvná őket a hibás erkölcsi nézetektől esetleg a bűn elkövetésétől.

"A bűnmegelőzés eredményességének fokozása érdekében sajátos, helyi stratégia kialakítása a települési önkormányzatok, a rendőrség helyi szervei, a település társadalmi szervezetei, a lakossági önszerveződési csoportok, valamint a helyben lakó polgárok egyetértésével és aktív közreműködésével. Ennek lényege, hogy az együttműködés olyan vonatkozásokban valósuljon meg, mint a jogalkalmazás, az oktatás, a képzés, a foglalkoztatás és a tömegtájékoztatás." *

Városunkban találtunk erre egy másik megoldási kísérletet is. A Széchenyi lakótelepen egy pincében kialakítottak egy napközi szerű központot. A neve: Kamasztanya. Itt a lakótelepen élő "kulcsos" gyerekek találnak maguknak elfoglaltságot, kiknek életkora 3-16 évig terjed. Együtt játszanak, énekelnek vagy akár strandra járnak és nem az utcán csellengnek, ahol megannyi veszély leselkedik rájuk. Ha tanév közben mennek le a pincébe segítenek nekik a tanulásban. Nem eredménytelenül, hisz van, akinek javult a tanulmányi eredménye. Házon belül vannak szabályok, melyeknek betartására a gyerekek is ügyelnek egymás között. Okkal, mivel fontos nekik ez a közösség, s egyiküknek sem érdeke, hogy káosz legyen, mely akár a Kamasztanya megszűnéséhez is vezethet. Ezt a kezdeményezést igen sokan jó ötletnek tartják, magánemberek és szervezetek egyaránt. (Szerettünk volna személyesen is elbeszélgetni a Kamasztanyán lévő gyerekekkel, de nagy csalódásunkra mindannyiszor szó szerint zárt ajtóba ütköztünk. Ezek után felmerült bennünk a kérdés, hogy mi történik ha egy rászoruló tesz enynyi eredménytelen kísérletet a bejutásra. Lehet, hogy nem is próbálkozik többször, hanem inkább más időtöltés után néz?)

Anyaggyűjtésünk során meggyőződhattünk arról, hogy a Szolnok Városi és a Szolnok Megyei Rendőrkapitányságok igen sokat tesznek a bűnmegelőzés érdekében. Ezt kézzelfoghatóan bizonyítja egy, a szolnoki középiskolások számára készült kiadvány, mely elsősorban az ismeretterjesztést szolgálja. Ez az írásos anyag sok olyan információt tartalmaz, amely kevésbé közismert a fiatalok elkövetők és sértettek körében. Nekünk nagyon tetszik, különösen azért, mert a mi osztályunk közreműködésével készült, a mi javaslataink is hozzájárultak a kiadvány szerkesztéséhez. Mint már említettük a cél az ismeretterjesztés, amit azért tartunk nagyon fontosnak, mert nem könnyű eligazodni a törvények között, és a diákok nem is ismerik eléggé a rájuk vonatkozókat.

Hiányérzetünk van. Óriási. Nem találtunk egyetlen helyet sem, ahol úgyszólván tárt karokkal fogadtak volna bennünket, hogy ez az a hely, ahol mindent el tudnak mondani nekünk a fiatalok bűnözéssel kapcsolatban. Úgy látjuk ez a szervezethez hiánya. Hol az a szervezet, amelyben minden együtt van? Városunkban például igen sokat kell találnia annak, aki úgy érzi pszichológusra van szüksége. Egy - két fiatalok pedig igazán elkélne. Már ha meg tudja fizetni. Legtöbbször csak mint visszaesők jutnak el szakemberhez. Ha eljutnak. A legfájdalmasabb, leghangosabb mondat, melyet hallottunk az "én igazából nem ezzel foglalkozom ..." kezdetű volt. Akkor ki az a személy és hol van, aki a kérdésben illetékes? Témánk nem kapja meg a kellő figyelmet és hangsúlyt - ezt éreztük lépten-nyomon. Ez több, mint kiábrándító.

Kiábrándító az is, hogy igazából a probléma megoldhatatlan. Legfeljebb mérsékelni lehet, megszüntetni nem. Próbáltunk ugyan minél átfogóbb képet nyújtani, de mi igazából periférián élünk. Értjük ezt úgy, hogy bár már találkoztunk sőt beszélünk több fiatalok elkövetővel, mégis elszigetelődünk tőlük csakúgy, mint a rendőrök, vagy akármelyik, az elkövetőkkel foglalkozó szakember is. Nem akarattal. Iskolánk, gimnáziumunk, második otthonunk nem az a hely, ahol igazán benne lennénk az effajta események sűrűjében. A gimnázium ad egy bizonyos védettséget tanulóinak, mintegy falat épít közénk és a fiatalok elkövetők világa közé. Szerencsére, ha életünket nézzük, kár, ha a tanulmányunkat vesszük. A probléma mindent átfogó és megoldhatatlan mivoltát - tudniillik, hogy mindig vannak kivételek - az alábbi rövid interjú fejezi ki jobban minden adatnál és elmélkedésnél. Készítettük ezt egy fiatalok elkövetővel, aki igazából egyik általunk említett kategóriába sem sorolható be. Kapcsolata édesanyjával például

, nem buta, sőt igen éretten gondolkodik, látszólag kiegyensúlyozott gimnazista. S mégis ...

- Neked, mint egyik csoportba sem sorolható egyénnek mi a véleményed a fent olvasottakról?
- én személy szerint egyetérték, de valami hiányzik belőle.

- Mégpedig?
- Az érzések. Például az elhatározás utáni spontán érzés.
- Mit értesz ezen?
- Valami olyasmi ez, mint amikor kiállsz egy színpadra és lámpalázás vagy. Borzongás, görcs a gyomorban már amikor kilépek otthon az ajtón. Minden egyes alkalommal átéreztem. Ez a szorongás az, ami segít átlépni a gátakat.
- Miért pont ebben találd meg ezt az érzést?
- Mert ott lebeg szemem előtt a könnyű pénzszerzés lehetősége és elmondhatom magamról, hogy nagyobb vagyok, mint aki vagyok. Ez rosszabb, mint a kábítószer, mert arról le lehet szokni.
- Miért biztos, hogy csak ez nyújt ekkora izgalmat? Gondolok itt egy fellépésedre a zenekarral.
- Mert egy fellépésnek nincs ekkora súlya. Szeretek kockáztatni. Ez szerintem a személyiség- gemből adódik.
- Milyen esetben nem tennéd? Például ha másképpen néznének rád az emberek ezért?
- Egy idő után úgyis megbékélnének.
- A tettek után hogy viszonyultak hozzád?
- A haverok azt mondták, hogy hülye vagy és kész.
- Az eljárás során éreztetted-e, hogy másképp bánnak veled amiatt, hogy egy neves gimnázium tanulója vagy?
- Különleges megkülönböztetést nem éreztem, de mikor kiderült hol tanulsz, enyhe döbbenet jelent meg a rendőrök arcán.
- édesanyádat hogyan érintette az egész és hogy viszonyult hozzád?
- Sokkolta, de úgy érzem, utána mellém állt, és nem kezelte másképpen mint azelőtt.
- Mi az amit soha nem kérdeztek meg tőled ezzel kapcsolatban?
- Talán, hogy szerencsésnek érzem-e magam amiatt, hogy bele kerültem ebbe.
- és?
- Igen.
- Miért?
- Mert kipróbálhattam magam abból a szempontból, hogy mire vagyok képes, ha igazán szorul a hurok az ember nyaka körül.

Felhasznált irodalom:

* Országos bűnmegelőzési program (Tervezet) TÁBLÁZATOK
Kiadja: a BM KIADÓ a Belügyminisztérium megbízása alapján 1997

(Gyűlölünk valakit, anélkül, hogy tudnánk, kit gyűlölünk.

Előítélet a mássággal szemben - rasszizmus

(Mihó Izabella)

Igen, ez az! Mindjárt kinn van, még egy utolsó!" A fehér nő összeszedte maradék erejét, görcsösen kapaszkodott a véres lepedőbe. És nyomott. Ezt kívánta tőle az orvos, ezt parancsolta a természet. És megszületett. A fehér rongyon ott kapálódzott egy kis fekete pont, egy új élet. Apró szemeit tágra nyitotta a csodálkozástól, ösztönösen várta a gyengéd simogatásokat, a becéző csacsogásokat. Hiába várt. Az álnokul lappangó kromoszóma selejtes senkivé változtatta az emberek szemében. Nem. Nem a lába hiányzott, se nem a keze, minden rendben megvolt, csak a bőrszíne volt más. Olyan sötét, mint az éjszaka. Hiába nevetett kedvesen, hiába gagyarászott édesen, őt már nem szerették. Születése pillanatában, a szent pillanatban eldőlt sorsa: örök kivettség, lenézés, kizártság, megvetés és meggyalázás. Azért, mert "más".
Miért ítélkezünk mások felett a külsőségek alapján? Valóban úgy érzünk és gondolkodunk ahogyan cselekszünk? Ítélni a bőrszín szempontjából olyan, mint halálra ítélni egy ismeretlen bűn nélkül. Mindannyian mások vagyunk, de egyvalamiben hasonlítunk: hatalmas butaságunkban, mert a külső és kulturális különbségeknek nem a varázsos szépségét vesszük észre, hanem hamis okként használjuk fel a gyűlölködésre, egyses kizárására, háborúkra.

Emberek vagyunk alapvető jogokkal és kötelezettségekkel, mindannyiunknak kijár a tisztelet. Ez a tény általánosan elfogadott, de a gyakorlatban, mint általában a legtöbb elméleti feltevés, másként valósul meg, sokkal negatívabban. A "kapok" részben van, az "adok" okoz inkább gondot sokunk számára. Pedig a szeretet szívünkben soha el nem fogy, mégis zsugori módon sajnáljuk másoktól. Miért? Talán mert félünk a következményektől és önző emberek vagyunk, akikben sok különböző érzés kavargó. Talán az érzéseink azok, amelyek képesek szeretetre és tiszteletre méltó példaképpé emelni, vagy gyilkoló vadállatokká alacsonyítani, hiszen a gyűlölet is a miénk.

Az ember hasonlít éltető bolygójára, a Földre. Mindkettő apró részekből áll össze a teljes egészé. A szeretet olyan, mint a békés szárazföld, a gyűlölet a háborgó tengerhez hasonló. A tisztelet egy egyszerű sivatag, a boldogság pedig színes virágok rikító kavalkádja. A szabadság a hatalmas égbolthoz hasonlatos, a bezártság a föld mélyéhez, a megértés a szélhez. Néha a tenger belemos a szárazföldre, de a szél szárnyán hozza a sivatag porát és újraépíti az elveszett szakaszt. Mi is így teszünk: gyűlölködünk, beletaposunk másokba, néha nevetésre ingerlő okokra hivatkozva, de sajnos legtöbbször el is pusztítjuk, vagy őt, vagy önmagunkat. Mindegy kit, mindenképpen veszítünk. De ha a Föld részei és a bennünk lakozó érzések megtűrik egymást, mi miért nem?

Ha valaki rasszista, akkor jogtalanul ítélkezik a külsőségek alapján, a bőrszín szerint. Az övé a tökéletes és az elfogadott, az eltérő csak rossz lehet. Nem gondolja át gondolatait, nem érzésekkel mondja el szavait. Azt tanulta szüleitől, hogy utálja azt, aki más, mint ő; azt látta barátaitól, hogy csak erőszakkal lehet érvényesülni. Nem meri kimondani önálló véleményét és kimutatni érzéseit, mert közvetlen környezete befolyása alatt van. Így inkább az ósrégi felfogást választja, akkor is, ha nem úgy érez. Gyáva nyúl módjára elfut a következmények elől, melyek talán sértenék érdekeit. Hiszen ebben az érdekvilágban könnyebb hazudni, mint vállalni önmagunkat. Eltakarjuk valódi arcunkat, hogy elnyerjük a környezetünk szimpátiáját, de a játékba is bele lehet unni vagy fáradni. A fajgyűlöletnek tradíciói vannak, generációkra lehet visszavezetni az egyes problémákat. Mégsem a gyökereit pusztítjuk el, hanem a friss hajtásokat. A mában harcolunk a múltért a jövőre hivatkozva. Nem kompromisszumot keresünk, ha

nem okot a további gyűlölködésre, mert az emberben születése pillanatától van egy rész, amely akaratlanul is rosszat akar. Mindenkinél más formában jelenik meg, sokaknál a rasszizmus képében. Általánosítunk, megismerés és egyéni tapasztalat nélkül ítélkezünk. Gyűlölünk valakit, anélkül, hogy tudnánk, kit gyűlölünk. Hogy kit. Itt nem a nevére gondolok, hanem a személyiségére, az emberi tulajdonságaira. Ránézünk és esélyt sem adunk neki arra, hogy bebizonyítsa, attól, hogy más, még

nem biztos, hogy rossz. Megfosztjuk az előbb emlegetett alapvető emberi jogaitól, nem vesszük emberszámba. De ha megkérdezik tőlünk: "Rasszisták vagyunk?", a többségünk tiltakozik, és kikéri magának ezt a megalázó gyanúsítást. Nem tudom, hogy merjek-e történelmi példákkal előhozakodni. Ha eddig nem tanultunk a múltból, ezután miért tennénk? Volt egyszer Jézus, aki ezt hirdette: Szeressétek egymást, bocsássatok meg ellenségeiteknek! Volt egyszer Hitler, aki ezt hangoztatta: A német árja faj. Legyetek antiszemiták! Vajon melyikükre hallgattak többen, kinek volt több hűség? Elvakult követője? A rossz célt sokszor kevesebb szenvedéssel lehet elérni, mint a jót, hiszen csábítóbb is. A suliban tanulunk faji nézeteltérésekről, magányos kiáltásokat hallunk, melyek hamarosan hangorkánná válnak és egy véres forradalomban teljessének ki, majd kezdődnek a háborúk, mert a vezetők gondokkal küszködtek. Volt az emberiségnek egy tévedése a múltban, ami ma nem tanulság, csak egy tétel az érettségin. De a gondok ma is megoldatlanok és nem új megoldásokat keresünk, hanem a régi hibákat halmozzuk újra és újra.

A világban a legtöbb dolognak két oldala van. Az élet választásokból áll és mi döntjük el, hogy mit választunk. Egyénileg, saját felfogásunk szerint. Szerintem az nem baj, hogy gonosz érzés és utálat is lakozik bennem, ha szeretet és megértés is társul hozzá. Hiszen ha nem adhatnám ki magamból a feszültséget, akkor önmagamot pusztítanám el. Egészen addig nem baj, amíg az ellenséges viselkedésem valódi okkal irányul a gyűlölt személy felé, nem pedig általánosítók és jogtalanul vádolok ártatlanokat.

Hogy mi a megoldás? Nem tudom. Talán az, hogy ha két különböző ember találkozik egymással, mindkettőnek az jusson először eszébe: "Nem szabad elítélnem azért, mert más, mint én. Előítéletek nélkül kell megismernem, hisz' lehet, hogy nagyszerű ember."

Előítélet - másság

"... nincs két egyforma kavics egy folyómederben..."

(Ecseki Martina Marietta, Kovács Balázs, Mihó Izabella, Oláh Vera, Szarka Gábor, Szarka Zsuzsa, Töröcsik Ágnes, Zajacz Virág)

Mi is az a másság, ez volt az a kérdés, ami megragadott minket először, és talán a válasz az, hogy MI! Hiszen úgy, ahogy nincs két egyforma kavics egy folyómederben, nincs két egyforma külsővel rendelkező ember, ha csak a felszínen maradunk. De talán nézzünk mélyebbre, oda legfeljebb! Nem is lenne olyan nagyon jó, ha mindenki ugyanazt tartaná szépnek, jónak, helyesnek vagy éppenséggel rossznak. Na persze vannak közösen elfogadott erkölcsi normáink, és persze ezeket is áthágjuk néhányan, de csak azért mert nem vagyunk egyformák. Ez itt egy elég érzékeny pont, hogyan is lehetne megválaszolni? Igen ez így van, de semmiképp sem lehet mentség egy bizonyos határon túl. Viszont most itt a következő kérdés, hogy hol van ez a határ. Nyugodtan rábizhatjuk magunkat e kérdés részleges megválaszolásában a jogra, hiszen ez védi az életünket és tulajdonunkat. Nem ölhetem meg a szomszédomat csak azért, mert a gyermeke a falon szokott labdázni. De mivel én más vagyok, mint a többi ember, nem azért nem ártok neki szándékosan, mert félek a következményektől, hanem, mert én úgy gondolom, hogy nem érdemes erőszakhoz folyamodni. De az is lehet, hogy ezt ő nem így tartja, eltérő az értékrendje, tehát valami módon mégiscsak más ő is. Egy egész sor szövevényes fejtegetést lehetne itt végigvezetni, de a lényeg már érthető.

Ha az a bizonyos másság külsőségeiben nyilvánul meg, teljesen más a helyzet. Persze nem lehet általánosítani, de munkánk során találkoztunk olyan testi fogyatékosokkal, akik nem adták föl, optimistán szemlélik a világot és büszkék saját, belső értékeikre. Fantasztikus érzés olyan emberrel beszélni, akinek az ember, az individuum az első. Mindamellet semmi sem mentesülhet a társas befolyás alól, így kerülhet ebbe a szövegbe az átlag szó. Mert bárhogyan is tiltakozik az ember, valamely szinten mindannyian átlagosak vagyunk. Egy óriási kölcsönhatásban élünk, van ami elkerülhetetlen és szükségszerű. Mert ha nem lennénk egymásra hatással rengeteg ösztönző sugallat is megszűnne. Olyan ez, mintha lepermeteznénk a kedvenc rózsakertünket valami erős vegyszerrel, ami megöli ugyan a kártevőket, de elpusztítja azokat az elemeket is, amelyek az élethez segítik hozzá. Egy óriási rózsakert vagyunk, ki ilyen, ki olyan. Vannak vörösek, fehérek, sárgák, feketék és vannak tüskék. Hol másokat szúrunk, hol minket szúrunk, de van, hogy magunkat sebezük meg. Az örök igazság az, hogy nincsen rózsza tövis nélkül, és ezt nem illik elfelejteni!

I. Veszületett, adottságbéli másság

I./ 1. Zsenik, kivételes képességűek

Több tucat embert kérdeztünk meg, hogy miként vélekednek a zsenikről. A legtöbben beképzeltnek, különc embernek titulálták őket, akik rengeteg pénzt keresnek és általában híresek. Arra a kérdésre, hogy szeretnének-e közéjük tartozni, egy-két kivétellel igennel válaszoltak. Az indoklás már nem volt ilyen egyhangú. A látszólag tehetősebb emberek a siker, hírnév kedvéért, míg a szegény emberek a pénz miatt szeretnének kivételes képességűek lenni. Ugyanígy meghúzható a válaszvonal szegény és gazdag emberek válaszai között a gyermekeik zsenivé válásának lehetőségét illetően. A gazdag emberek szeretnék ha zseni gyermekük lenne, míg a szegény emberek csak nyúgnak, "felesleges" pénzkidobásnak vélik, és bármilyen meglepő ez nem csak a szegény emberekre igaz. Sajnos a mai magyar állam nem teszi lehetővé ezeknek az embereknek a kibontakozását, érvényesülését. Néhány tanár inkább szemet huny e felett, mintsem hogy venné a fáradságot és támogatná diákja szellemi fejlődését. Ez a tény nem a mi feünkben született meg, hanem számos szakirodalomban olvashattunk róla. Ettől a kivételes képességű diákok elbizonytalanodnak, és szégyenlik hogy zseninek születtek. Érdemes manapság zseninek születni?! A tanárokat kifejezetten zavarja, hogy a diák szellemi kapacitása túlhaladja az övéket. Szüleik pedig öröngnek, hogy csemetéjük abnormálisan viselkedik, és a barátok pedig elpártolnak tőlük.

Bár remélhetőleg helyzetük javul, hisz a Friderikusz show-ban is szereplő zseni gyermek felfedezésével az illetékes emberek talán fejukhöz kapnak és rájönnek, hogy mennyire fontosak ezek a személyek. Mióta halljuk a TV-ben és rádióban, hogy az ország helyzetét nagymértékben javítaná egy-egy zseniális ötlet, találmány, miközben a zsenik kénytelenek kimenni a gazdaságilag fejlettebb országokba, hogy ott érvényesüljenek és megfelelő támogatással fejlődjenek.

Mert a zseniket nem elküldeni kell, hanem itthon kell olyan környezetet létrehozni számukra, ami megfelel értelmi szintjüknek.

I./ 2. Testi különbségek

Minden ember szeretne szép lenni. Ez természetes. A legnagyobb erőfeszítéseket a szépség érdekében egyértelműen a

kevésbé szépek és túlsúlyos emberek teszik. A túlsúlyos emberek vannak a legkevésbé megelégedve magukkal. 20 túlsúlyos embert kérdeztünk meg, és ebből 18! nincs megelégedve külsőjével. Majd 20 kevésbé attraktív, de vékony embert kérdeztünk arról, hogy szeretne-e valamit változtatni a külsején. 20-ból 14 ember nemmel válaszolt, mert véleményük szerint a smink szinte minden szépséghibát eltakar. Összegezve a leirtakat csak egy kérdésünk lenne: Vajon hány emberi lélek fog megsérülni (és mennyi sérülhetett meg eddig?!) míg az illetékes emberek tudatáig eljut, hogy a szépség adottság kérdése?!

- Szépségkultusz

Cindy Crawford, Sharon Stone, Naomi Campbell és még sorolhatnánk a híresebbnél híresebb szépségek neveit. Gyönyörűek, híresek, gazdagok. Ők testtesztelik meg a tökéletes nőt, szeretőt, az ideális feleséget. Részesei a szinte már fogalomká vált "amerikai álomnak". Persze csak nagyon kevés ember veszi észre a színpalak mögött rejlő igazságot. Esméletlenül koplalnak, vagyonokat költenek kozmetikai szerekre. A szépség, ami régen adottságnak számított, „ma már” kötelező”. A szép emberek sokkal könnyebben találnak munkát, barátokat, élettársat. Tehát sokkal több előnyük van az élet minden területén, mint a kevésbé attraktív személyeknek. Régebben csak a szociális helyzet tudott ekkora különbségeket tenni az emberek között. A ma már elfajult szépségörületnek Amerikában nevet is adtak: "beautizmus", amelynek mottója: szép = jó, csúnya = rossz. A szépség ma már nem adottság, hanem sors! Az örület a sportot sem kíméli. A nagyobb szabású versenyek ma már divatbemutatókká váltak. Ki ne emlékezne, mikor Darnyi Tamás nem vehette fel saját kabalamelegítőjét, mert az X cég kötelezte, hogy Y tréningruhát viseljen. Magyarországon szerencsére a szociális helyzet nem teszi lehetővé a "beautizmus" teljes körű elterjedését. S hogy igazunkat bizonyítsuk a szépség felértékelődésével kapcsolatban, cikket közlünk egy magazinból, amely néhány kísérlet eredményét írja le:

Miért kell szépnek lenni?

- **Táncolj még!**
A kísérlet keretében tizenéves diákoknak kiválasztott partnerekkel kellett elmenniük táncmulatságba. Utána megkérdezték őket, hogy legközelebb szeretnének-e új partnert. A válaszok döntő többségének a partner szépsége egyenes arányban állt a viszontlátás óhajával. A válaszoknál a humor, az intelligencia vagy a belső értékek szinte nem játszottak szerepet a szépséghez képest.
- **Telefonos kísérlet**
Férfi és női kísérleti személyeknek - akik nem ismerték egymást - kellett egymással telefonálniuk. Együttal minden férfinak megmutatták beszélgetőpartneré fotóját. Minél attraktívabb nőt ábrázolt a fotó, a férfiak annál intelligensebbnek, humorosabbnak, egyénibbnek ítélték partnerüket.
- **Kielégítő szerelem**
Egy amerikai felmérés szerint a házasságban élő szép nők kielégítőbb szexuális életről számoltak be, mint a kevésbé attraktívak. A felmérés szerint ez utóbbiakat a férjük is gyakrabban csalta meg.
- **A törvény szigorja**
Különböző felmérések azt igazolják, hogy a szépség a bíróságokon is befolyásolja az ítéletalkotást: attraktívabb vádlottak kisebb büntetést, nem ritkán felmentést kapnak a törvényhozóktól. Kivételt ez alól csupán a gyilkossági ügyek, vagy azon bűnesetek képeztek, amelyekben a szépségnek szerepe volt.
- **Elfogult tanárok**
400 tanár körében végezték el azt a kísérletet, amelynek során szép és kevésbé szép diákok teljesítményét kellett megítélniük. A tárgyi tudást a legtöbb tanár felértékelte, ha a diák attraktív külsejű volt, illetve leértékelte ha tanulója csúnya volt. Ennek megfelelően az érdemjegyek megállapításánál a diákok külső jegyei is beszámítottak a végeredménybe.
- **Mozgássérültek**
A mozgássérültek társadalmunk egy olyan rétegét alkotják, melynek a lehető legtöbb figyelemre megértésre és támogatásra van szüksége. Persze megnyugtató érzés az, hogy működnek hazánkban olyan szervezetek és egyesületek, akik kiemelt figyelmet szentelnek a mozgássérültek rehabilitációjának, de mindennek az alapjaként működik a környezet befogadóképessége. Mert a leggondosabb munka gyümölcse is kárba vesztethető, ha a fogyatékos személy az emberektől negatív kritikát kap mássága miatt. Ezekre a reakciókra próbálja pácienseit fölkeszíteni a Mozgássérültek Budapesti Egyesülete különböző klubjaival, melyek már évek óta sikeresen működnek (Budavári Klub, Heine-Medin Klub, Kőbányai Klub, stb.). Ugyanígy foglalkozik a mozgássérült és testi fogyatékos fiatalok képzésével a Pethő Intézet és a Vakok Intézete is.
Munkánk során egy olyan testi fogyatékos fiatalemberrel beszélgettünk, aki kérte, hogy őrizzük meg anonimitását. Ő ugyanis úgy gondolja, hogy bárki számára nyitott és szívesen beszél másságáról, ha odamegy hozzá, hogy őt akarja megismerni. Mi megtettük ezt, és mondhatom, fantasztikus élménnyel lettünk gazdagabbak. Jobb szemét támasztószövet-daganatban veszítette el három éves korában, ami máig is igen látványosan megjelöli. Ezzel nőtt fel, és ha már ennek a bajnak meg kellett történnie, jobb, hogy fiatalon túlesett rajta, hiszen egy olyan helyzetbe került, mellyel meg kell tanulni együtt élni, ami nem kis megpróbáltatást jelent. Gondolt ugyan a szemműtetre, de fél az újabb megrázkódtatástól, hogy újra egy olyan állapotba kerül, újra meg kell küzdenie, újra el kell önmagát fogadnia, és úgy érzi, hogy erre még nincs felkészülve. Most munkahelyén hátrányos helyzetű gyermekekkel foglalkozik, úgy érzi a nevelőközösség és a tanulók is egyaránt befogadták, elismerik tudását. Hogy ő hogyan vélekedik a másságról általában? Látja ő is a különbségeket, a változásokat ugyanúgy mint más, de inkább a belső jellemvonásokat helyezi előtérbe, az érzékenységet, az intelligenciát, azokat a dolgokat, amelyeket mindenkinek figyelembe kellene venni egy másik

II. Társadalmi különbségek

II./ 1. Foglalkozásbeli eltérések

A foglalkozásbeli eltéréseket egy táblázata szeretnénk szemléltetni, amit közvéleménykutatással készítettünk:

- A - szimpatikus
- B - nem szimpatikus

- C - közömbös
- D - lenézi őket
- E - tiszteli őket
- F - megveti őket
- G - szeretne közéjük tartozni

	Művészek	Értelmiségiek	Fizikai munkások
Művészek	A, E	C	A, E
Értelmiségiek	C, D	A, E	B, D
Fizikai munkások	C	B, F, G	A, E

A táblázatból kitűnik, hogy a legnagyobb ellentét a fizikai munkások és az értelmiségiek között van, a művészek véleménye kevésbé szélsőséges. Így egy általános, nagyon régóta tartó súlyos szociális problémát találunk: a szegények és gazdagok közötti örökös és fáradhatatlan harcot.

II./ 2. Állami gondozottak kirekesztettsége

Az állami gondozottak olyan gyerekek, akiknek a családi körülményei nem teszik lehetővé a gyermek vagy gyermekek felnevelését, vagy éppen a szülei dobják el maguktól, amíg néha anyagi körülményeik lehetővé tennék a gyermeknevelést. Ezek a szülők rendszerint az alkohol hatása alatt állnak. Azok a gyerekek, akik nagyobb korukban kerültek el otthonról gyakran pszichiátriai esetek, persze olyanok is vannak, akiket csecsemő korukban hagytak el a szülei. Őt olyan terület különíthető el, amelyek megfelelnek a gyermekeknek fellelhető pszichés stresszoroknak: 1. -érzelmi kötelék hiánya vagy erős torzulása, 2. -a gyermeki utánzás tárgyul szolgáló szülői modellek hiánya vagy súlyos torzulása, 3.-szükséges, és a fejlődésnek megfelelő élettapasztalatok, életfeltételek hiánya, 4. -nevelési eljárások hiánya vagy túlzott alkalmazása, 5. -hiányos vagy eltorzult kommunikációs háló (családon belül, vagy család és külvilág között).

Azok a gyerekek, akik állami gondozásban vannak, gyakran az iskolában is kirekesztettnek érzik magukat, aminek az lehet az oka, hogy nem tudnak beilleszkedni olyan könnyen és annyi idő alatt, mint azok a gyerekek, akik rendes családban nőttek fel. Ezen a problémán csak úgy lehet segíteni, ha nem csak az intézetben foglalkoznak velük, hanem a külvilág is megpróbálja őket elfogadni és támogatni.

II./ 3. Priuszos személyek korlátozottsága (Bűnözés és társadalom)

A bűncselekmények száma 1990-ben, egyetlen év alatt annyival emelkedett mint korábban egy évtized alatt. Ez azt mutatja, hogy a bűnözés szinte rizikó nélküli tevékenységgé, egyre szélesebb rétegek életmódjává válik, tehát megerősödik a szervezett bűnözés. Ez lehet a következménye az emberek elkeseredettségének illetve kilátástalanságának, de persze lehetnek olyan emberek is, akik mások bántalmazásában lelik örömeiket.

Azok a személyek akik önkívületben, akaratlanul követtek el bűncselekményt, már nem viselkedhetnek normális emberként. Hallhattunk elég olyan történetet, hogy valakinek csak magát kellett megvédenie, mégis úgy foglalkoznak vele mintha ő lenne a bűnös. Persze ő sem tud úgy viselkedni mintha nem történt volna semmi, ha ezt a társadalom nem engedi neki elfelejteni, pedig lehet hogy ez mindenkinek jobb volna. Úgy hisszük, a múltjában történt bűnökkel senki sem dicsekszik szívesen főleg akkor, ha már a börtönt is megjárta.

Persze vannak olyanok akik akaratlagosan követnek el bűncselekményt. Őket két csoportra lehet osztani. Az egyik csoport azokat tartalmazza akik társadalmi okok miatt, a másik csoport azokat akik egyéni-pszichikai okok miatt váltak bűnözőkké. A társadalmi okok között elsőként a szegénységet szokták emlegetni, ami persze nem az egyedüli indíték. A szegénységnél fontosabb tényezőknek tartjuk az érték - és normarendszert. Ha a társadalmi együttélésre vonatkozó értékek szilárdak lennének, a gyors elszegényedés ellenére is visszatartatnánk a társadalom széles rétegeit a bűnözéstől. Vannak olyan személyiségjegyek, amelyek eleve valószínűsítik a bűnözést. Az ilyen egyének közül egyesek klinikai esetnek bizonyulnak és orvosi segítségre szorulnak, mások csak akkor válnak bűnözőkké, ha közvetlen környezetükből további ösztönzést kapnak. Az interjúk következményeként megállapíthatjuk, hogy azok akik akaratlanul követtek el bűncselekményt sokkal nehezebben viselik el környezetük és a társadalom negatív reakcióját, mint azok akik szervezett vagy előre eltervezett bűncselekményben vesznek részt, persze mindez attól is függ mit követett el az illető.

III. Tudatosan vállalt másság

III./ 1. Külsőségekben hangsúlyozott másság (Skinheadek, punkok, stb.)

Ők azok a személyek, akikről a szülők mindig is óvják gyermekeiket. Balhé balhé hátán, lopás, verekedés, alkoholizmus, kábítószer amit a szülők látnak. És mi rejtőzik a másik oldalon?

Mi is kicsit félve indultunk el punk interjúalanyt keresni, de távozáskor rájöttünk, félelmünk alaptalan volt. Ugyanolyan emberek, mint mi: érzékenyek, büszkék, és tele vannak haraggal. Rendkívül pesszimisták, gyűlölik a világot, gyűlölnék élni. Viselkedési szabályaik nincsenek, úgy vélik mindenkinek önmagának kell lennie. Nem szeretnek köntörfalazni, nyíltan kimondják véleményüket. Szakadt ruhákban járnak, a karikával átlukasztott száj, orr szinte már hagyomány náluk. Rendkívül büszkék arra, hogy mások, Elvük az anarchizmus és örök ellenségeik a skinheadek.

A skinheadekkel már kicsit meggyűlt a bajunk, nehéz volt őket szóra bírni. Ők gyűlölnék mindenkit aki nem magyar. Szerintük a rengeteg idegen beengedésével a kormány a magyarságunkat adja el. Rendkívül fontosnak tartják a magyar kultúrát, szeretnék, ha Magyarország felemelkedne a fejlett nyugati országok szintjére. Ám bennük is megtalálható a hírhedt felsőbbrendűségi tudat a szinesbőrűekkel szemben. S bárhogy szerették volna, nem tudtuk meggyőzni őket elméletük helytelenségéről.

III./ 2. Szexuális másság

Életünk talán legintimebb szféráját képzik szexuális szokásaink, ezért elég kényes dolog erről beszélni még a legközelebbi hozzátartozók, barátok előtt is. Mivel nem faragtak mindannyiunkat egyforma fából, e téren sem lehetünk egymás képmásai. Vannak közöttünk eltérő szokásokkal rendelkezők, ami bármely formában megnyilvánulhat, így a szexuális másságban is.

A transzvesztitákat jóformán csak filmekből, magazinokból vagy hírből ismerjük, az emberek megvetik őket, mert férfiak és mégis női ruhákban érzik jól magukat. Sajnos nem lapul mindenkinben szociális érzékenység, így ahelyett, hogy elfogadnák őket, vagy legalább eltűrnék jelenlétüket, megvetik és kiközösítik a társadalomból. Egy interjúalanyt sem találtunk, hisz félnek bevallani, kik is ők valójában. Féltik az állásukat, a presztízsiüket, félnak, hogy családjuk és szűkebb környezetük tudomást szerez titkukról. Nincs ez másképp a homoszexuálisokkal sem (nem minden transzvesztita homoszexuális). A saját nemüket kedvelő férfiak szorult helyzetét is a negatív megítélés és az irántuk érzett undor nehezíti. Sokkal több feminin vonással rendelkeznek, mint heteroszexuális társaik, általában észrevehető, hogy egy meleg sokkal többször érinti meg az embereket (pl.: beszélgetés közben az ember vállát, stb.)

Sok kutatást végeztek a homoszexuális érzelmek kialakulásával kapcsolatban. Egyes feltételezések szerint mindenkinben van rá hajlam, kiben több, kiben kevesebb. Mások azt állítják, hogy szerzett tulajdonság és meghatározó a családban egy domináns anya. Amerikai kutatások szerint (olyan halott férfiak agyát vizsgálták, akikről tudták, hogy homoszexuálisok) a homoszexuális férfiak két agyféltekéjét több idegszál fűzi össze, mint a heteroszexuálisokét, ami hasonlít a női agyhoz. Magyarország egyike volt azoknak az országoknak Európában, akik elfogadták a homoszexuálisok élettársi viszonyát. Persze ez még csak a jogi akadályok leküzdése, az előítéletekkel szemben védtelenek. Szerencsére vannak olyan szervezetek és létesítmények, amelyek próbálnak segítséget nyújtani nekik, de egyben el is szigetelik őket, védelemként. Működik Szolnokon egy M klub, amely önszervező csoportta nőtte ki magát és az ország minden részéből érkeznek ide segítségre vágyók, ahol önismereti csoport működik szakember segítségével. Az első trauma, amelyen egy melegnek át kell esnie, az a saját másságának felfedezése, hogy neki nem mennek úgy a dolgok a nőkkel, mint kellene. Sokan próbálkoznak ilyenkor öngyilkossággal, rengetegen megjárták már a pszichiátriát. Második megpróbáltatás a beilleszkedés a társadalomba ezzel a problémával, a rettegek, a félelem, hogy valami kiderül róluk, amivel mind egyedül, jobb esetben némi társas segítséggel, kell megküzdeniük.

III./3. Alternatív vallási csoportok

A hagyományos nagy vallások kisebbfajta reneszánszot élnek meg, ámbár igazán terjeszkedésben csak az iszlám van. Sok-sok ember azonban "nyugalmat nem lel, csak papot" a klasszikus vallásokban. Ezért szellemi éhségben, biztonság-keresésben, más próbálkozások jellemzik.

A legfontosabbak:

- Visszatérés a vallások eredetéhez, az "ősforráshoz" /pl. a kereszténység kezdetéhez/ Már a reformáció is tulajdonképpen ennek jegyében született, de napjainkban még markánsabban jellemzi ez a törekvés például a Hit gyülekezetét, a karizmatikus Keresztényeket, antagosztikusokat, stb.
- A hagyományos vallások megreformálása, adaptálása a modern idők szelleméhez. Az ökumenikus gondolat, a "munkáspapok" mozgalma, a reform-zsidóság, stb. Megkapaszkodás a - számunkra egzotikus- távol-keleti vallásokban. Például a Krisna Tudatúak Egyháza, a buddhizmus különböző ágainak hódolók, a Zen-buddhizmus hívei, a taoisták.
- Modern misztikus iskolák és irányzatok, amelyeknek legtöbbje szintézist próbál létrehozni kelet és nyugat között, leggyakrabban a hinduizmus és a kereszténység között, vagy az iszlám, a zsidóság és a kereszténység között. Például a teozófusok, antropozófusok, szuffita-misztikusok, Krisztushívő zsidók, stb.
- Újmódi próféták és guruk iskolái, néha sok forrásból összevegyítve, néha originális gondolatokat érelve, néha bizony üzleti vállalkozásként, sőt az emberek hiszékenységével szélhámoskodva. Például kineziológusok, scientisták, az agykontroll hívei, a transzcendentális meditáció apostolai, fényadók, kézrátevők, csakra-vezetők, elmúlt életek felidézői, stb.
- Kifejezetten az emberek destruktív hajlamai, agresszív és autoagresszív lehetőségeire apelláló csoportosulások. Például a sátánisták.

Sokféle motívum hajtja hozzájuk az embereket. Sokan valódi hitet, megtartó utat, igaz szellemi megismeréseket keresnek. De fellelhetők a nehéz élethelyzetekből menekülő emberek, az életgyávák, az önféltés, a kudarcok és a vereségek áldozatai. Megint mások megundorodtak a fogyasztói társadalom kegyetlenségétől, pénzimádatától és valamilyen tisztább életformára vágytak. Vannak, akiket a közösségek kollektív biztonsága csábít. Felbukkannak lusták, vagy olyanok, akiket a másság külsőségei vonzanak, netán e közösségekben remélnék karriert csinálni. Gyakoriak a magányosok, akik egyszerűen tartozni szeretnének valahová.

Mindez arra int, hogy a próbálkozásokat előítéletek nélkül óvatosan mérlegelve kell megítélni. Soha nem szabad megfélemlíteni arról, hogy kétezer évvel ezelőtt útjára indult egy kis szekta, amit azzal vádoltak, hogy felbontja az Isten és ember szövetségét, megrontja az ifjúságot, elidegeníti a gyermekeket a családjuktól és vezetői Belzebúb segítségével úzi ki a kisebb ördögöket. Ma keresztényeknek nevezik őket...

Manapság sok ember a kezdetekhez fordul vissza, mint egykor a reformáció hajnalán a mennoniták, a mai Krisnások vagy a távolkelet másik különleges vallásának követői, a Taoisták.

Egyes emberek saját szenteket, isteneket keresnek és találnak, mint a fekete Szent Benedek vagy Neptunus, mások az újmódi prófétákat, eljárásokat részesítik előnyben, a New Age híveit, az energia átadókat, a csodatevőket.

IV. Társadalmi elvárások

IV./1. Társadalmi elvárások

Nem könnyű a beilleszkedés senki számára, és különösen nehéz azoknak akik valamelyest különböznek egy szóban forgó közösség normáitól, elvárásaitól. Az elsődleges szempont persze mindenkinek, hogy önmagát elfogadja olyannak amilyen, függetlenül attól, kiről is van szó! Senki nem várhatja el másoktól, hogy elismerjék, értékeljék, amíg ezzel önmaga sincs tisztában. A helyes önértékeléssel rendelkező emberek helyzete így valamelyest könnyebb, de még mindig nem egyszerű, persze. Olyan ez, mint ahogy csak pénztárcánk tartalmának felmérése után kezdhetünk költségekkel, nehogy túllépjük lehetőségeink korlátait, mert kellemetlen élményekben lehet részünk. A belső kincsekre kell koncentrálni, mert fantasztikus ám ha egy könyv kötése gyönyörű és csillogó, de nem sokat ér, ha kinyitás után csak üres, értéktelen lapokat találunk. És az, amit mi adunk egy helyesen kiválasztott csoportnak, amilyen lépéseket mi teszünk feléjük szeretettel, azt kapjuk vissza, és adni, kapni, megbecsülést élvezni nagyon jó. De persze itt

a másik oldal, amely nem képes megbirkózni a mássággal, helyesen megítélni önmagát. Ők sokkal sérülékenyebbek, mert minden olyan reakcióban, amiben hibáik hangsúlyozását vélik fölfedezni, személyes támadást érznek. Nem lehet pontosan

meghatározni, hogy hogyan reagálnak a vélt, vagy valós kritikákra és sérelmekre, de ott a veszély, hogy néhány nem kellő szó, mondat vagy tett mély sebeket okozhat.

V. Előítéletek

V./ 1. Az előítéletek okai

A társadalomtudósok sokféleképpen szokták meghatározni az előítéletet.

Technikai értelemben pozitív és negatív előítéletről beszélhetünk, de mi most inkább csak a negatív oldallal foglalkoznánk. Az előítéletet a következő módon határozzuk meg: ellenséges vagy negatív attitűd valamely csoporttal szemben - olyan attitűd, amely téves vagy nem teljes információkból származó általánosításokon alapszik. Így pl: amikor azt mondjuk, hogy valaki előítéletekkel viseltetik a négerekkel szemben, akkor ez azt jelenti, hogy ellenséges magatartással viseltetik irányukban. Az ilyen ember úgy gondolja, hogy - talán egy-két kivételtől eltekintve - minden néger egyforma. Azok a tulajdonságok, melyeket a négereknek tulajdonít, teljesen pontatlanok, vagy legjobb esetben némi igazságot tartalmaznak, amelyet aztán átvisz a négerek csoportjára, mint egészre.

Egy embercsoport jellemvonásainak vagy motívumainak általánosítását sztereotipizálásnak nevezzük. Így pl. azt gondoljuk, hogy a négereknek veleszületett ritmusérzékük van, vagy a zsidók anyagiasak, akkor azt feltételezzük, hogy tulajdonképpen minden egyes néger ritmusérzékkel rendelkezik, vagy minden zsidót a pénzszerzés vágya hajt. A sztereotipizálás persze nem szükségképpen szándékosan rosszindulatú, gyakran nem más, mint világszemléletünk leegyszerűsítése. Bizonyos mértékig mindannyian élünk vele. Ha a sztereotípiát tapasztalaton alapul és nagyjából pontos, akkor a világban való könnyebb eligazodásunkat és alkalmazkodásunkat szolgálja. Ha azonban elleplezi előttünk, hogy milyen egyéni különbségek vannak egy embercsoporton belül, akkor a sztereotípiát inkább a rossz alkalmazkodáshoz járul hozzá, és potenciálisan nagy veszélyekkel járhat. Sőt, a legtöbb sztereotípiát nem annyira érvényes tapasztalatokon, mint inkább szóbeszédre és a tömegkommunikációs eszközök által összekotvyasztott elképzeléseken alapszik.

, illetve saját fejünkben születik abból a célból, hogy előítéletünket és kegyetlenségünket igazoljuk. Tehát az előítélet egyik meghatározója a személyiség öngazolási szükséglete. Az öngazoláson túl persze vannak más emberi szükségletek is. Ilyenek pl: a státusz és hatalom szükséglete. Ha mondjuk a társadalmi és gazdasági hierarchia alján helyezkedünk el, akkor igényünk támadhat arra, hogy legyen egy nálunk is megnyomorítottabb kisebbség, így mégiscsak lesznek olyanok, akikkel szemben fölényben érezhetjük magunkat. Ez a megállapítás érdekes problémákat vet fel. Az alacsony társadalmi, gazdasági és műveltségi státusszal rendelkező emberek vajon azért előítélettel teltebbek-e, mert 1.-szükségük van arra, hogy legyen valaki, akivel szemben ők is fölényben érezhetik magukat, 2.-a bőrükön tapasztalják, hogy a kisebbségi csoportok tagjai konkurálnak velük a munkalehetőségeikért folytatott versenyben, 3.-jobban frusztráltak vannak, mint mások és ezért sokkal agresszívabbak, 4.-a műveltség hiánya következtében világképük erősen leegyszerűsített sémákra, sztereotípiákra épül? Nehéz lenne szétválasztani ezeket a változókat -

mindenesetre úgy tűnik, hogy mindegyik tényező hozzájárul az előítéletek kialakulásához. Világosan kell látnunk, hogy az előítélet nem vezethető vissza egyetlen okra, keletkezését nagyon sokféle tényező befolyásolja.

V./ 2. Az előítéletek által kiváltott emberi reakciók

Történelmi előzmények

Keresztényüldözés

A keresztényüldözések a római császárok rendeletei alapján i. sz. 313 előtt többször megismétlődő, olykor kegyetlen hivatalos eljárások a keresztények ellen, amelyek sokak vértanúságát jelentették. Amikor a kereszténységnek a zsidóságtól való elkülönülése észrevehetővé vált, a római törvények értelmében tiltott vallás (religio illicita) lett, amelyet mint az államra nézve veszélyes újítást hivatalosan üldöztek. Az ellentétet az váltotta ki, hogy a kereszténység, más kultuszokkal ellentétben, megtagadta a hivatalos istenek imádását és az áldozatot, és nyíltan szembeállt a császárkultusszal is. Hivatalos akták nem maradtak fenn a keresztények ellen lefolytatott perekről. Domitianus alatt a császári ház néhány tagját fogták perbe idegen és zsidó szokások követése ateizmus és új dolgok hajhászása vádjával, amely perekben a száműzetés mellett halálos ítélet is elhangzott. Domitianus fellépett a közrendű keresztények ellen is, mert állítólag egyes zsidók a jeruzsálemi templom pusztulása után megtagadták

a római kincstárba fizetendő templomadót, azon a címen, hogy ők keresztények. Ha följelentették a keresztényeket és valóban nem áldoztak az isteneknek, akkor büntetést kaptak, azonban névtelen feljelentésnek egyetlen esetben sem volt szabad hely adni. Hadrianus császár még tovább korlátozta a keresztények elleni védemelés lehetőségét. Azt a rendelkezést hozta, hogy csak nyílt törvényszegésért ítélték meg a keresztényeket, továbbá megállapította a védemelők felelősségét is abban az esetben, ha a vádaskodás hamisnak bizonyul. Ezután szinte minden uralkodó elfogadta, sőt volt aki pártfogolta a keresztényeket. A keresztényüldözések Constantinus i. sz. 313-ban kiadott ún. milánói ediktumával értek véget, amely a keresztényeknek vallásszabadságot és különleges jogokat biztosított.

Boszorkányperek

A középkori ember a világ jelenségeinek legnagyobb részét természetfölötti erők működésével magyarázta. Mindennek az oka isten, a szentek, az angyalok és a gonosz lelkek. A középkori ember úgy érezte: gonosz démonok és varázslók tömege leselkedik rá, igyekszik ártalmára lenni, vagy megkísérteni és bűnbe keverni. Az a férfi vagy nő, aki értett valamelyest a füvekhez, emberek, állatok gyógyításához, könnyen boszorkány, varázsló hírébe keveredett. A boszorkány- vagy ördögűzés a gonosz szellemek távoltartására végzett vallásos szertartás. A kereszténység is ismeri és gyakorolja az ördögűzés szertartását. A katolikus egyházban külön alsóbb papi rend is létrejött az ördögűzés feladatának ellátására. Ők voltak az exorcisták, azaz ördögűzők. Számos, ma is végzett szertartás velejárója az ördögűzés. Ilyen szertartás a kereszttség. A boszorkányokat az inkvizíció kutatta fel és büntette meg.

A boszorkányüldözés Magyarországon már I. István uralkodása alatt is megjelent. István király már a törvényeiben elrendeli: aki varázslással árt valakinek, adassék át az ártalmat szenvedett félnek, és az bánjék vele tetszése szerint. A legrégibb boszorkánypör, amelyről tudunk, 1565-ben Kolozsváron Botzi Klára ellen folyt le. Gruz Péter tett panaszt ellene, miszerint az veszedelmes boszorkány. A tanúk kihallgatása szerint a vádlott dicsekedett előttük azzal, hogyha sikerülne megérintenie a bíró ruháját, az sohasem tudná eltélni, továbbá, ha kígyóból italt főz, megéri minden állat beszédét, vagy azt is hallották, hogy egy szomszéd legény csak azt veheti feleségül, akit ő, Klára is akar. Kálmán megtiltotta ugyan a boszorkányok üldözését, a XVI.

szd.-ban azonban mégis megszapordtak Magyarországon is a boszorkányperek, és egészen a XVIII. századig tartottak.

Előítélet - másság

VI. A fajgyűlölet

"A hús - hús, a vér - vér, a másik - másik, az idegen mindig idegen."

-sumér közmondás-

Az előítélet sohasem helyes, függetlenül attól, hogy negatív vagy pozitív. Véleményt alkotunk valamiről anélkül, hogy igazán megismernénk jó és rossz tulajdonságait, előnyeit, hátrányait. Az előítéletekkel pedig szinte mindig együtt jár az általánosítás. Egy egyed negatív vagy pozitív összképe válik egy csoport ismertetőjévé, ami nagy hiba. És lévén az ember "tökéletlen", tele van előítéletekkel. Nem fogadja el a másságot. Azt véli hibátlanak, amiben ő és közössége (köznyezete) hisz, a legapróbb változtatást is nehezen viseli, szilárdan ragaszkodik életritmusához, szokásaihoz és féltékenyen őrzi azokat. Előítéletektől senki sem mentes. "Van, aki bevallja, van aki tagadja...", de tény, hogy létezik. Ez mindaddig teljesen "egészséges", amíg az előítéletből nem lesz általánosítás, az általánosításból pedig gyűlölet. A gyűlölet nagyon veszélyes. Arra használja az agyat, hogy segítsen fellelni minden hibát (feledve az értékeket), azokat túlozza el, és tegye elnézhetetlenné, ezáltal támassza alá a már amúgy is téves téziseket. Az az ember pedig, aki a gyűlölet rabságába esett, megpróbál minél több hívet toborozni maga köré, és őket meggyőzni hamis igazáról. Ha a gyűlölet alanyainak szerencséje van, akkor ez nem sikerül, mert a hallgatóság intelligens volt, és képes volt átlátni a hazug téveszmék káoszán. És ha nincs szerencsénk? Kérdezzük erről az indiánokat, négerket, zsidókat és cigányokat! Azt hiszem lenne mit mesélniük (mármint azoknak, akik egyáltalán életben maradtak).

Ma, a XXI. század küszöbén szerencsére nincs ilyen. Fontos a tanulás, sok az intelligens és kevés a primitív ember. Képesek vagyunk elfogadni a másságot, nem általánosítunk, eltérő bőrszín vagy nézet miatt nem gyűlölünk senkit. Ma már nincs fajgyűlölet. - állítólag.

Minket nem hagyott nyugodni a téma. Kutattunk...

Egy kis áttekintés...

Mit is takar ez a fogalom?

A lexikon így fogalmaz:

"Fajelmélet (rasszizmus): a különböző emberfajok, népek, nemzetek értékbeli különbözőségét, fölé- és alárendeltségét hirdető reakciós, áltudományos elmélet."

Mégis ez az "áltudományos elmélet" az évszázadok során mindig talált követőkre; emberekre akik szívesen fogadták, hogy ők átlagon felüli tulajdonságaiknál fogva eleve uralkodásra termettek, míg a többiek csak az ő szolgálásukra méltók és képesek. A fajelmélet, mint kidolgozott rendszer, először a gyarmatosítás kezdetén jelent meg, azt hirdelve, hogy a felsőbbrendű "fehér faj" törvényszerűen uralkodik a primitív, alacsonyabb rendű színesbőrűek felett. Ezzel kívánták elméletileg igazolni a kizsákmányolást. A négerek helyzetéről, a rabszolgaság förtelmességéről, elviselhetetlenségéről Harriet Beecher-Stowe a "rabszolgaság lexikonának" is nevezett Tamás bátya kunyhója című regénye bevezetőjében így ír erről:

"Mi következik abból, hogy a rabszolga tulajdon, vagyontárgy? Először is az, hogy eladható, elárverezhető, bármikor rossz gazdához kerülhet, családjától örökre elszakadhat. A gazda megkínózhatja, sőt meg is ölheti. Nem, mondták erre a rabszolgatartók, a néget éppen vagyontárgy-jellege óvja meg a bántalmazástól, hiszen senki sem bolond, hogy egy több száz dollár értékű tárgyat, amely az övé, tönkretegyen. És ha dühös az ember? Akkor épp úgy agyonveri a rabszolgáját, mint ahogy haragjában egy értékes porceláncsészét is a földhöz szokott vágni. De tegyük fel, hogy nem dühös természetű, és valóban kíméli vagyontárgyát. Kíméli, igen de használja, mégpedig nem a vagyontárgy, hanem a maga érdekében, és ha kifizetődik, elhasználja. Legree ültetvényes - aki mellelleg kegyetlen is - ezt úgy fejezi ki a regényben, hogy jobban jár anyagilag, ha a rabszolgáit halálra dolgoztatja, s azután újakat vesz a helyükbe."

Nemcsak azért idéztünk ebből a regényből, mert érzékletesen, és tényszerűen tárja elénk a rabszolgák kiszolgáltatott helyzetét, hanem azért is, mert a mű fontos előkészítőjévé vált észak és Dél nagy háborújának, amely végül eltörölte a rabszolgaságot. A rabszolgaság régi formája eltűnt a föld színéről, s a háború után néhány évig szabadon lélegezhetett a néger nép. Ám az északi tőkés csakhamar kiegyeztek a déli ültetvényesekkel, ezután létrejött a négerek újfajta megkülönböztetésének máig is tartó rendszere (pl.: Ku-klux klán).

A fajelmélet az imperializmus viszonyai között különösképpen eldurvult. Legsúlyosabb formái a fasiszta rendszerekben alakultak ki. A hitleri fasiszma rémtetteinek nagyrészt a rasszizmus az ideológiai alapja. Magába foglalja a zsidóüldözést (antiszemitizmus) és az angol-amerikai fajelméletből a négerüldözést. A II. világháború alatt ennek az elméletnek a jegyében milliószámra irtották ki az európai zsidókat, szlávokat, cigányokat. Eljött a hamis próféta ideje, aki nagyságot és szabadságot ígért, de ehelyett csak a földi poklot hozta el: milliókat irtottak ki az irracionális gyűlölködés hevében, a német népet Hitler egyetlen csordává aljasította le, hogy vakon kövessék az ő aljas ideológusai által kiforgatott idegen tanokat. A szerencsétlen zsidó családok szétszakadtak egymástól, és csak remélni tudták, hogy a borzalmak végeztével viszontláthatják egymást. Remény. Ez maradt minden vagyonuk, hiszen érték tárgyaikat, ingatlanaitak elkobozták tőlük, csupán a rajtuk lévő ruhát tarthatták meg. Kegyetlenül

kiirtottak embereket, kortól, nemtől függetlenül. A koncentrációs táborok felszabadítása után egy világ állt döbbenet. Halálra dolgoztatott, kínoztatott emberek csonttá soványodott, meggyötört tetemei, élőhalott férfiak és nők tömkelege mutatott vádlón az emberiségre, amely közömbösen hagyta terjedni és teret hódítani a rasszizmus elméletét.

A második világháborúhoz hasonló eseményeknek nem szabad még egyszer megisméltödniük. És ezért mi vagyunk a felelősök.

Beszélhetünk-e mai életünkben fajgyűlöletről?

Nagyon kényes kérdés. Határozott igennel vagy nemmel nem lehet rá válaszolni. Különösen nekünk nehéz, hiszen mi még csak 16 évesek vagyunk, és rendelkezésünkre csupán olyan információk állnak, amiket az évek során magunkba szívunk, tanultunk, kéthónapos kutatómunka során kiderítettünk. Elég érettek vagyunk már ahhoz, hogy véleményt alkossunk? Reméljük! Igyekeztünk tárgyilagosak maradni, valóságosan feltárni a tényeket, dokumentumokat, hogy az azokat olvasó próbáljon önmaga válaszolni erre, az eddig talán soha föl nem tett kérdésre.

Mit mond a rendőrség?

A Fejér Megyei Rendőr Főkapitányság tisztje nagyon kedves és segítőkész volt. Elmondása szerint Fejér megyében erőszakos bűncselekmények formájában nem nyilvánul meg a fajgyűlölet. A megye székhelyen, Székesfehérváron 1989-ben a Lépcső utca környékén gyülekezett két csoport. 1990-ben a két banda egybeolvadt, és egy nagyobb összetűzést terveztek, de a rendőrségnek sikerült ezt megakadályoznia. A meghírsült akció után az amúgy is alacsony szervezetségű csoportosulás megszűnt, azóta nincs róluk hír. Az utolsó eset, amelyben rendőrségi eljárást folytattak, 1992 májusában történt. Egy nigériai férfi magyar élettársával sétált a székesfehérvári óriáskerék diszko környékén, amikor három nemcigány fiatalember minden előzetes felszólítás, figyelmeztetés nélkül gázsprével lefújta, majd tettelesen bántalmazta. A néger férfi nyolc napon túl gyógyuló sérüléssel lett "gazdagabb", az ügyet lezárták, a tettesek nem kerültek elő. 1992-t megelőző években, Dunaujvárosban 8-10 fő, magát skinheadnek nevező egyedet tartottak számon, de általuk tettlegességre nem került sor.

"Természetesen"ma is vannak újfasiszta elméletekkel szimpatizálók, de ők csak gyalázkodnak. A rendőrség tudomására nem jutott semmi tettlegességről, garázdaságról szóló bejelentés, melyet ők okoztak volna. Valószínű, hogy csak "feltűnési viselkedésről", vagánykodásról van csak szó.

Az elhangzottak alapján leszűrhetjük: most, 1997-ben Fejér megyében nincs rasszizmus. Akkor a kisebbségek miért nem tudnak beilleszkedni?

"Mindannyian mások vagyunk..."

Miért ítélkezünk mások felett a külsőségek alapján? Valóban úgy érzünk és gondolkodunk és cselekszünk? Ítélni bíróságon szemponyjából olyan, mint halálra ítélni egy ismeretlen bűn nélkül. Mindannyian mások vagyunk, de egyvalamiben hasonlítunk: hatalmas butaságunkban, mert a külső és kulturális különbségeknek nem a varázsos szépségét vesszük észre, hanem hamis okként használjuk fel a gyűlölködésre, egyesek kizsákolására, háborúkra.

Emberek vagyunk alapvető jogokkal és kötelezettségekkel, mindannyiunknak kijár a tisztelet. Ez a tény általánosan elfogadott, de a gyakorlatban, mint általában a legtöbb elméleti feltevés, másként valósul meg, sokkal negatívabban. A "kapok" részben van, az "adok" okoz inkább gondot sokunk számára. Pedig a szeretet szívünkben soha el nem fogy, mégis zsugori módon sajnáljuk másoktól. Miért? Talán mert félünk a következményektől és önző emberek vagyunk, akikben sok különböző érzés kavarg. Talán érzéseink azok, amelyek képesek szeretetre és tiszteletra méltó példaképpé emelni vagy gyilkoló vadállatokká alacsonyítani, hiszen a gyűlölet is a miénk.

Nem mi döntjük el hova születünk. Abba sincs beleszólásunk, hogy milyen színű a bőrünk, kik a szüleink. Ami rajtunk múlik az az egyéniségünk, a természetünk, a többi emberhez való viszonyunk. Ha eleve elítélünk valakit olyan dolgokért, amiről nem tehet, rákényszerítjük arra, hogy állandó küzdelemmel teljen az élete, pusztán azért, hogy bebizonyítsa: ő is ugyanolyan ember mint mi.

Krisztián 18 éves székesfehérvári diák, ősszel egy pesti egyetemen készül továbbtanulni.

Nem is tudom hol kezdjem. A szüleim 6 hónapos koromban fogadtak örökbe, az ú.n. anyám teljes mértékben lemondott rólam (azóta sem tudok róla semmit). Állítólag az apám volt néger, róla még kevesebbet hallottam. Középsős lehettem, amikor először szembesültem vele, hogy "más" vagyok. Egy hétköznapi csetepatéval kezdődött. Már nem is emlékszem pontosan min vesztünk össze. Talán egy játékon... A szokásos "buta", "csúnya", stb. kifejezések után a fejemhez vágta: "bűdös nigger". Ezt ezelőtt soha nem hallottam. Nem tudtam mit jelent, ennél fogva nem is sértődtem volna meg rajta, ha az óvónéni nem szidja le annyira társamat, és nem kezd el engem jóságos hangon vigasztalni, bizonygatni, hogy ne törődjek az ilyen kijelentésekkel, én éppen olyan vagyok mint a többiek. Mondanom sem kell, ahogy hazaértem rögtön megkérdeztem, mi az hogy "nigger". Édesanyám teljesen megdöbben, majd könnyek között elmesélte azt, amit soha sem akart: bár én az ő kisfia vagyok, mégsem az ő pocakjában nőttem fel, és nem lehetett rögtön

ott velem a születésemről fogva, csak később lett a mamám. Megtudtam azt is, hogy az ismeretlen szó négyet jelent. Anya később azt is elmagyarázta, hogy sötétebb bőrszínem miatt mondták ezt rám. Azt hiszem szerencsésnek mondhatom magamat, mivel mindig olyan emberek vettek körül, akik bár tudatában voltak másságomnak, mégis elfogadtak. Az első kudarcok kamasz koromban értek. 16 éves lehettem, amikor felfedeztem, hogy a nők nem "csak jó haverok". Elkezdtem udvarolni. A lányok, akik addig "elfogadtak" és "tökjőfejnek" tartottak, elfordultak tőlem, nem akartak velem keveregni. Hiszen más egy félvérrel barátkozni, és más kedvesünkként, szerelmesünkként elfogadni. Szüleim és barátaim túlszerezték ezen a hullámvölgyön is. Lassan fél éve járok Anitával. Szeretem őt, és ő viszonzszeret, elfogad engem.

Bár Krisztián nem akart részletbe bocsátkozni, azt hiszem mindannyian el tudjuk képzelni, mennyivel több sérelem érte őt valójában annál, amit megemlít. Nehéz dolga volt. Le kellett küzdenie az előítéleteket, megvívnia az emberek másságtól való féltelmével. Bizonyítania kellett, hogy ő is ugyan olyan, mint mi, és ami még borzasztóbb még számtalanszor bizonyítania kell. Ez pedig nem az ő hibája. Miért nem tudjuk őt rögtön feltétel nélkül elfogadni, és csak megismerése után véleményt alkotni? Miért ítélkezünk előre? Miért nem vagyunk mind olyanok, mint Anita?

Anita 17 éves fehérvári gimnazista

Krisztiánnal egy szilveszteri bulin ismerkedtem meg... Randevúra hívott, és én nem találtam abban semmi rosszat, ha találkozom egy "félvérrel". Barátaim először megdöbbenéssel fogadták a hírt, nem értették meg, hogy vagyok képes egy "ilyennel" járni. A suliban mindenki cikizett, gúnyolt, de mivel minden csoda három napig tart, levettek a "cimpláról", más, érdekesebb téma után néztek. Barátaim is hamar túltették magukat a dolgon, és elfogadták Krisztiánt. Legjobban az fájt, hogy a saját családom nem akart megérteni. Amikor megtudták, hogy néger barátom van, kiborult a bili. Anyám hisztirohamot kapott, apám egy hétig nem állt szóba velem, nagypapám szívinfarktussal fenyegetőzött, a nagyanyám legfőbb problémája pedig az volt, mit mond majd a barátnőinek. Látatlanul elítélték Krisztiánt, nem akarták megismerni. Nagy nehezen, három hónap után sikerült megszerveznem a "Nagy Találkozást". Kezdetben mindenki feszélyezett volt, de aztán feloldódott a hangulat, és a szüleim kezdték belátni, hogy előítéleteiknek, féltelmeknek semmi alapja nem volt.

Ilyen, és ehhez hasonló esetek nem csak Székesfehérváron történnek. Országos probléma ez, aminek megoldása mindannyiunk feladata. Az alábbi, Nők Lapjából idézett levél is ékes bizonyítéka annak, hogy ez mennyire így van. Íme a levél:

"Egy arab férfihoz mentem feleségül, szeretem őt, jó együtt. Született egy kisfiúnk, fekete szemű, kreol bőrű, gyönyörű, mint a párom. (Én két szemű vagyok és szőke.) A szüleim imádják az unokájukat, anyám mégis kijelentette, hogy nem megy a kicsiért az óvodába, mert megszólják őt a gyerekek sötét bőre miatt. Nagyon összevesztünk. A botrány után a férjem hozta haza délutánonként a fiunkat, mivel én esténként aerobic tanfolyamokat vezetek. Néhány hónapig működött a dolog, de egy este

holtsápadtan fogadott a férjem. -Ezentúl menj te az óvodába, mert engem "lebüdösaraboztak"! Másnap reggel rohantam az óvónőhöz, aki elmondta, hogy a fiam elvett egy kisautót az óvoda leggazdagabb gyerekeitől, mire az anyja ordítani kezdett a férjemmel. A vezetőnő elredezett mindent: beszélt az ülőlőtőző mamával, és elnézést kért tőlünk. Megpróbáltunk felejteni, de a párom február óta nem megy a kicsiért. Tehát én rohanok az óvodába, utána futok dolgozni. Negyvenkilenc kiló vagyok, és ma nagyon kiborultam. A nevetős,

boldog fiam rosszkedvűen jött ki a csoportból. Némán hagyta, hogy öltöztessenem, s csak útközben tette fel a rettenetes kérdést: Anyu, miért vagyok én ilyen ronda "csoki"? Te gyönyörű vagy - feleltem könnyeimmel küszködve. - Nem, én ronda csoki-gyerek vagyok, a dadus néni is megmondta, csak a Dóri szép meg a Joci. Ők miért szépek? - Azért, mert olyan az arcuk meg a hajuk, mint a tiéd. Nem lehet itt élni, költözzünk az én hazámbal - kiabálta este a párom. Megrémültem, mert úgy tudtam, hogy az arab országokban másképp bánnak az asszonyokkal, és három nyelven beszélő, kétdiplomás férjemből is kitörhet az ősi nevelés. Ráadásul béke sincs, és a fiúkra hosszú katonáskodás vár. Talán az lenne a jó, ha egy másik országba mennénk, ahol nem utálják az idegeneket. "

Magyarország államiságának kialakulása óta az utóbbi század közepéig, azaz a Holocaustig mindig toleránsan viselkedett az idegen etnikumok irányába. Erre példa államalapítónk, Imre herceg számára írt írásos dokumentuma, melyben leszögezi etikai tanácsait az idegenekkel szemben. Történelmünk szemlélése során ennek igen sok példája van. A török hódítás elől menekülő szerbeket ugyanúgy befogadták, mint a zsidókat és a múlt század során hazájuk elhagyására kényszerült örményeket.

György 1995 óta, az örmény kisebbségi önkormányzat megalakulása óta vezetője a helyi szervezetnek

"Az örmények 1670 táján, kerülnek Magyarországra, miután 1635-ben II. Murat szultán elfoglalja örményországot, fővárosa, Jereván is elesik. Az örmények kereskedéssel foglalkoztak, és bár beszéltek magyarul is, mégis saját nyelvüket használták, mivel a kereskedelemben igen hasznosnak bizonyult, ha mások nem értették beszédüket. 1836-ban hivatalossá tették a magyar nyelvet. Kénytelenek voltak a kisebbségek feladni anyanyelvüket, és minél inkább feledésbe merült az ősi nyelv, annál inkább felhagytak a kereskedelemmel is. Már 1867-ben bekerültek a magyar parlamentbe is. Jelenleg országos szinten 10-15000-re becsülik számukat, Székesfehérváron pedig körülbelül 150-160 fő él. Pontosan meghatározni nagyon nehéz, hiszen nincsenek elsődleges biológiai jellegű eltérések (pl. bőrszín), és nagyon sokan vagy már elfelejtették (apai, anyai ágon örmények), vagy letagadják származásukat. Az örmény önkormányzat hierarchiája rendhagyó: a városi önkormányzatot nem követi megyei, hanem rögtön az országos következik

. Az örmény nép rendkívül összetartó. Ennek legnagyobb bizonyítéka, hogy a választásokon több szavazatot kaptak, mint a cigány kisebbség, a székesfehérvári kisebbségi szervezeteknek szerencsés a helyzetük, mivel a városi önkormányzat minden támogatást megad. Főkéntük törvényességi befolyást gyakorolnak, és a legjelentősebb anyagi támogatást is tőlük kapjuk (éves szinten 1 millió Ft.). Ahhoz, hogy valaki tagja legyen szervezetünknek, nem kell feltétlenül örménynek lenni. A tagság fő kritériuma az, hogy elismerje, hogy igen is létezik ez a kisebbség, és valamilyen szinten részt akarjon venni a közösség életében, szimpatizáljon az örményekkel. Az önkormányzat munkája főként kulturális tevékenységekre korlátozódik. Ez több okból is adódik. Az egyik döntő dolog az, hogy az örmények irányában nem nyilvánul meg a rasszizmus, nincs diszkrimináció. Persze itt is előfordulnak olyanok, hogy egyik tagunk harmadikos kislányát "lebüdösörményezik", de ténylegesen (munkahelyi konfliktusok, tettelegesség) nem nyilvánul

meg. Véleményem szerint a rasszizmus azok ellen irányul, akik vagy nem tudnak, vagy nem akarnak beilleszkedni. Egy másik, szomorú példa a Holocaust esetére, amikor első lépésben csak fizikai sérelmek nélkül, a zsidótörvények parlamenten való keresztülvitelével hátrították a felelősséget a zsidó kisebbségre lényegében a gazdasági problémák miatt (ugyanis a Trianon után az ország késztermék-előállító, alapanyag-kitermelő és feldolgozóipar nélkül maradt, és mivel a szomszéd országok felőlelő nacionalizmusa miatt normális gazdasági kapcsolat nem jöhetett létre azon országokkal, amelyek a Monarchia keretén belül egy gazdasági egységet alkottak, ezért az ipar aránytalan szerkezetéből adódó egyenletlenség továbbra is nemzetgazdasági probléma maradt). Ugyanez a probléma a háború után újra kiéleződött, amikor a háború után a kollektív bűnösség elve alapján (mint a háborúért kollektíven felelős nép) népcseréket hajtottak végre: Magyarországról németeket, a Benes-féle Csehszlovákiából magyarokat telepítettek ki, gyakorlatilag vagyonuk teljes elkobzásával. A fentiek miatt - mint a történelem számtalanszor és számtalan hely

en bebizonyította - az etnikai előítélet az emberiség számára a társadalmi zavarok megjelenési formájaként a legveszélyesebb, mert igen könnyen brutalitásokon keresztül oldja fel a társadalom feszültségeit.

Az antiszemitizmus a zsidókkal szemben mesterségesen szított gyűlölet, a zsidók üldözése, a faji sovinizmus egyik szélsőséges formája. A legújabb kori történelemben a fasiszta Németországban öltött különösen durva formát, ahol állami politikává tették. A fasiszták több millió zsidót koncentrációs táborokba hurcoltak és legyilkoltak. A 30-as évek végétől törvényekkel korlátozták, majd megszüntették a zsidó vallású állampolgárok jogait, 1944-ben pedig 400 ezer zsidót haláltáborokban pusztítottak el.

Magyarország területén a honfoglalás előtt is éltek zsidók, illetve kapcsolatban álltak a magyarokkal a letelepedés előtt is. Jogállásukat először I. László rendezte 1092-ben, megtiltva nekik a keresztényekkel való házasságkötést és a keresztény rabszolgák tartását. Magyarországon először 1848-ban mondták ki a zsidók emancipációját. 1895-ben Magyarországon az izraelita vallásfelekezetet a bevett vallások közé került. 1942-ben a felekezetet megfosztotta korábbi jogállásától és elismert vallássá degradálták, megszüntették állami segélyezését és megtiltották a zsidó vallásba való belépést is. A felszabadulás óta a zsidó vallás hívei teljes állampolgári egyenjogúságot élveznek.

A kommunista pártok teljes egészében elvetik az antiszemitizmust, a szocialista országokban pedig törvény által büntetik.

Mátyás a Székesfehérvári Zsidó Hitközség vezetője:

A zsidókat rasszizmus nem az elsődleges biológiai jellegükért (bőrszín), hanem a vallásuk miatt éri.

A zsidósággal szembeni ellentét csaknem 5000 évvel ezelőtt kezdődött (a zsidó vallás szerint ma 5757-et írunk.), annak ellenére, hogy a többi vallás, nemcsak a keresztény, a zsidó vallásból ered. Már a fáraók korában is üldözték a zsidókat, emiatt kellett elhagyniuk Egyiptomot, és kerültek Mózes vezetésével Palesztinába. Ettől az időtől fogva tudnak a történészek felmutatni írásos dokumentumokat. (Lsd. Tóra -> Mózes öt könyve, zsidó törvények)

Egyes mondatk szerint a zsidók a honfoglalás idején a magyarokkal együtt jöttek be a kárpát medencébe, de Magyarországon való letelepedésükről csak az 1700-as évektől vannak írásos nyomok. Kezdetben tiltották a zsidók városokba való beköltözését, ezért a nagyobb városok környező falvaiban telepedtek le, és többnyire kereskedelemmel foglalkoztak. Emiatt mind a mai napig, nem Székesfehérvár, hanem Aba, Sárkeresztes, Lovasberény, Bakonycsérnye és Mór lettek a nagyobb hitközségek.

A kiegyezéstől, 1867-től engedték meg nekik, hogy városokba is letelepedhessenek, ettől fogva feladták "ősi mesterségüket", a

zsidók körében - a tévhittel ellentétben- ugyanazok a rétegek alakultak ki, mint a más vallásúaknál. Földműves, tanító, bankár, bádogos éppúgy megtalálható, mint a kereskedő.

Béke időben tökéletesen megfértek egymással, persze ekkor is voltak már szélsőséges megnyilvánulások. Ez amolyan kutya-macska barátság volt, akárcsak ma Izraelben. Az 1930-as évek végén nagyfokú ellenérzés alakult ki Hitler hatására, az antiszemitizmus. Az európai zsidókat gettókba, majd lágerekbe - haláltáborokba - gyűjtötték, hazájukból elhurcolták. A munkatáborokban, koncentrációs táborokban több százezeren lelték halálukat, pedig a magyar zsidók éppúgy magyarok, mint például a katolikusok, csak éppen más a vallásuk.

A '40-es években történelemért később a magyar kormány , a rendszerváltás idején "bocsánatot kért".

Ma is létezik antiszemitizmus, ha nem is ölt akkora méreteket, mint a háború éveit alatt. Erre nagyon jó példa a MIÉP létezése. Pont emiatt van az, hogy a legtöbb ember felvállalja vallását, ha mondjuk igazolásra van szüksége, de megfedkeznek róla, ha templomba kellene jönnie. A zsidó emberek valláshoz való kötődése nagyon elhalványult a II. Világháború rémtetteit követően, valamint a szocializmus idején. Bár vallásukat nem tagadják, de nem is hangoztatják. A többségben a mai napig van félsz, úgy érzik, hogy jogosan. Sok a vegyes házasság, a zsidóság egy része asszimilálódott a kereszténységhez. Szerencsére elmondhatom, hogy a józan megfontolású helyeken ma már nincs antiszemitizmus, és Székesfehérvár józan megfontolású hely. Olyannyira, hogy az egyházak együtt tudnak működni pl. a zsidó hitoktatást egy kápolnásnyéki református lelkész tartja. Azonban tudomásom szerint több olyan város van, ahol ez nem valósul meg, hiszen a közvéleményt mindig adott személyek alakítják.

Mind a mai napig a prédikátorok úgy kezdik a beszédüket, hogy mi volt régen, elismerik a több mint 5000 éves zsidó kultúrát, hiszen azt nem lehet semmissé tenni.

A megyeszékhelyen és környékén a háborút megelőző években 3000-3500 volt a zsidó vallású emberek száma. Ma 200-250 főre becsülik. Bár van héber oktatás, a látogatottsága nagyon alacsony, mindössze két-három fő. Nagyobb ünnepekre azért még összegyűlik 50-60 fő, azonban a pénteki imák ma már csak akkor vannak megtartva, ha legalább tíz ember összejön.

Vegyes házasságok esetén a gyermek csak akkor zsidó, ha az anyja vallása is az. Az elmúlt 5-6 évben ők teljesen asszimilálódtak, csak az utóbbi időben érdeklődnek egyre többen az ősi vallás iránt (10-ből 6). Bár a zsidó vallás felvételének vannak bizonyos feltételei, elvileg bárki felveheti.

A székesfehérvári hitközség nagyon régóta létezik. Soha nem szűnt meg, mindig újjáalakult. A háború ideje alatt lerombolták templomát és iskoláját, jelenleg egy, a városi önkormányzat által felújított épületben működünk. Mondhatni, hogy mi nem települési hitközség vagyunk, hanem körzeti, hiszen a környező településekből, sőt még más megyékből is járnak ide imádkozni.

Az egyetlen előírás, amit a zsidó vallás kiköt, és az otthonokban is kell lennie a MEZUZA, azaz otthoni áldás. Ha a háziak belépnek az ajtón ezt megérintik.

Egyéb zsidó jelképek többnyire csak a hitközségekben, templomokban található meg. Ilyen például a hétágú gyertyatartó -Izrael jelképe-, az ún. MENÓRA, a kék-fehér Dávid-csillagos zászló, maga a Dávid-csillag, valamint a templomokban kőtábla, rajta a tízparancsolat. Én csak reménykedni tudok benne, ha ma még nem is, de később lesz annyira érett az emberiség, hogy megtanulja elfogadni a másságot.

Előítélet - másság

Kérdőív

Szerettük volna minél több ember véleményét kikérni a témával kapcsolatban. 200 embernek tettünk fel olyan kérdéseket, amelyekből megállapíthattuk, hogy függ-e rasszizmus:

- a kortól
- a nemtől
- az iskolai végzettségtől?
- valamint tisztában vannak-e az emberek a rasszizmus fogalmával?

Ezek alapján a következő kérdőívet állítottuk össze, melynek összesítése a következő:

A megkérdezettek

<i>neme:</i>	férfi	63%
	nő	37%
<i>életkora:</i>	18 alatt	45%
	19-25	9%
	26-35	18%
	36-55	18%
	55 felett	9%
<i>iskolai végzettsége:</i>	alapfokú	10%
	középfokú	72%
	felsőfokú	18%
	(tanuló)	63%
<i>tisztában vannak-e a rasszizmus fogalmával?</i>	igen	99%
<i>(saját bevallása szerint)</i>	nem	1%
<i>a rasszizmus megfogalmazása</i>	helyesen fogalmazta meg	82%
<i>(mi ítéltük meg saját tudásunk, és az idegen szavak szótára alapján)</i>	helytelenül fogalmazta meg	18%
<i>egyetért vele</i>	igen	27%
	nem	73%
<i>van ma faji előítélet</i>	igen	100%
	nem	0%
<i>legkevésbé kedvelt népcsoportok</i>	cigányok	83%
	néger	31%
	örmények	27%

zsidók	7%
nincs ilyen	27%
egyéb (főként bevándorlók)	37%

A kérdőívek alapján megállapíthatjuk tehát:

1. A férfiak 67%-a ért egyet a rasszizmussal, míg a megkérdezett nőknek csupán 24%-uk válaszolt igennel. Leszűrhetjük hát a tanulságot: a férfiak agresszívabbak, hajlamosabbak az előítéletekre, gyűlölködésekre.

2. A válaszok alapján megtudhattuk, hogy a rasszizmus nem függ össze:

- az életkorral - különböző korosztályok köréből kerültek ki a fajelmélettel szimpatizálók, nem általánosíthatunk
- az iskolai végzettséggel - a kérdőív válaszaiból kiderült, hogy a fajgyűlölet nem függ az iskolai végzettségtől, sokkal inkább az intelligenciától. Tehát lehet valakinek felső fokú végzettsége (okos), mégsem biztos, hogy nem rasszista, mert az intelligencia és az okosság két külön dolog

3. Megdöbbentő adat, hogy az emberek döntő többsége (99%-a) azt hiszi, hogy tisztában van a rasszizmus fogalmával, de csak 82%-uk tudja helyesen megfogalmazni mit is jelent valójában. Sőt a 82%-ból 80% a fajgyűlölet szóval magyarázza a fogalmat, ami inkább szinonimája, mintsem jelentése a rasszizmusnak

4. Másik ellentmondásos adat az, hogy bár az emberek 73%-a nem ért egyet a rasszizmussal, mégis csak 27%-uk nem nevezet meg olyan népcsoportot, amelyet kevésbé szível.

A legnagyobb számú etnikai kisebbség Magyarországon: a Romák

Mint olvashattuk a megkérdezettek 83%-a a romákat nevezi meg, mint legkevésbé szívelt népcsoportot. Ez talán abból is adódik, hogy Magyarországon a roma kisebbség van jelen a legnagyobb létszámmal. Pontos adatok nincsenek, számukat 500-800 ezer főre becsülik, ami Magyarország lakosságának mintegy 4,5-7%-át teszi ki.

A romák észak-Indiából érkeztek Európába, több hullámban a IX. és XIV. század között. Az Európaiak nem tudták pontosan, honnan is jöhettek ők, ez némi zavart keltett elnevezésükben. Az angol "gipsy" és a spanyol "gitano" azon a feltételezésen alapszik, hogy származásuk helye Egyiptom, a francia "tsiganes", a német "zigeuner" és a magyar "cigány" a görög "atsigani" szóból ered, amely egy egykori kisázsiai eretnek szektát jelöl. Manapság a cigányok többsége a rom-roma elnevezést kedveli, mely saját nyelvükön embert jelent, egyes illetve többes számban, mivel az eredeti kifejezésekhez sajnos elég gyakran társul pejoratív jelentéstartalom. A romák 1400 táján telepedtek le Bukovina földjén, ahol 1783-ig az Osztrák-Magyar Monarchiában rabszolgákká nyilvánították őket. Mária Terézia (1740-1780) kegyetlen módszerekhez folyamodott, hogy röghöz kösse, az addig vándorló cigányokat, ami sok vér és áldozat árán végül sikerült is neki. 1783-ban a haladó gondolkodásáról ismert II. József szabad emberré tette a romákat.

Mivel a legtöbben a romákat egy egységes közösségnek képzeljük, meglepő, hogy Magyarországon több különálló csoportjuk létezik. Az országban élő romák mintegy háromnegyede romungró, "magyar ember", azaz magyarul beszélő és az asszimilációban előrehaladottabb. További egyötöd oláh, azaz román anyanyelvű, egy kisebb, úgy 50 ezer főnyi csoport pedig a beást, a román egy dialektusát beszéli. Egy elég kis létszámú csoport is található még, a sintik, akik Nyugat-Európából vándoroltak hazánkba. A beások délnyugaton, az oláhok északkeleten tömörülnek, bár ők is és a romungrók is megtalálhatóak az ország egész területén. A későbbiek folyamán a romungró cigányok teljesen beilleszkedtek, nagy részük integrálódott, befogadta őket a társadalom. A beás és oláh cigányoknak nem sikerült a beolvadás, szokásaikat zömében a mai napig megtartották. Jellemző rájuk:

- sátorozás
- hagyományos öltözködés (pl. színes ruha)
- dohányzás
- zenélés, dárídók
- jóslás
- koldulás
- lopás
- házalás (anno saját készítésű tárgyakkal)
- vadházasság
- léha gondtalanság, könnyelmű vidámság
- magas vérmérséklet
- tagadják és szégyellik a származásukat (ma már nem túl pozitív jellege ellenére felvállalják)
- hagyományőrzők, ragaszkodnak a tradíciókhoz
- a családok rendkívül összetartóak
- nem bírják a kötöttségeket

A piacgazdaságba való áttéréssel járó gazdasági átalakulás súlyos terhei sújtják a romákat, például elsőként őket bocsátották el munkahelyükről 1989-90-ben, és számosan váltak azóta is munkanélkülivé.

A romák hátrányos megkülönböztetésnek vannak kitéve az iskolákban és közösségekben is. Csak nagyon kevesen szereznek diplomát, vagy akár kerülnek be felsőfokú intézményekbe. A romák alig fele fejezi be az általános iskolát, van, aki még ma is analfabéta. Szolnokon mégis megvalósult egy, talán az országban is egyedülálló kezdeményezés, a Roma Esély Alapítványi Szakiskola, az OCKÖ, a Lungo Drom és a PHARE segítségével. Az intézményben azok a szolnoki és Szolnok vonzáskörzetében tevékenykedő pedagógusok dolgoznak, akik már évek, vagy évtizedek óta roma fiatalok felzárkóztatásával és tehetséggondozásával foglalkoznak. Az iskola kapuit nem csak a roma ifjúság előtt tárja ki, hanem céljaul tűzte ki minden hátrányos helyzetű gyermek felkarolását. Jó hír, hogy a szűkös anyagiak ellenére a lehető legtöbb támogatást próbálja nyújtani kollégiumi elhelyezéssel és költségtérítéssel. Ezért mindenek előtt köszönet illeti a Soros Alapítványt és a Művelődési és Közoktatási Minisztériumot.

A legnagyobb haladás az elmúlt években mégis a nyilvántartott 13 kisebbség, köztük a romák önkormányzatának létrejötte volt.

A Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Jogairól szóló (LXXII./ 1993) törvényt 1993. július 7- én fogadták el, a helyi önkormányzatok megválasztására 1994 végén került sor, az országos önkormányzatok pedig 1995 elején szerveződtek meg. Több állítás szerint a törvény célja csak az volt, hogy az ország külső megítélésén javítson, nem pedig a kisebbségek valós helyzetének javítása és különösen nem a romáké, hiszen ők csak felháborodásuknak hangot adva kerültek be a védett kisebbségek csoportjába.

A parlamenti viták azonban mégsem azok az égető problémák, amelyeket a hétköznapi ember a bőrén érez, sokkal inkább azok az események melyekkel közvetlen környezetében találkozik, ilyen például az erőszak.

Az 1980-as évek előtt a szélsőséges rasszista és nacionalista érzelmek nyílt kifejezését erősen gátolták, így ilyen jellegű megnyilvánulások csak elvétve fordultak elő. Gyakoriak voltak azonban a rendőri túlkapások, sőt minden rendőrkapitányságon volt külön cigány bűnözéssel foglalkozó részleg, és sajnos az efféle hivatalos intézkedések a központi hatalom erőteljes támogatását élvezték. De ahogy ez a hatalom a 80-as évek végére gyöngülni kezdett, úgy jelentek meg a különféle skinhead csoportok, és egyre szaporodtak az erőszakos támadások. A romákat és külföldieket támadó erőszakhullám 1989-ben indult és 1991-92-ben tetőzött. Sajnos a hivatalos szervek sok esetben tagadták, hogy az eseteknek rasszista háttere lenne, sőt volt hogy vádat sem emeltek, vagy ha igen, a bűncselekmény igen enyhe minősítést kapott, például huliganizmus. A HRW/Helsinki megfigyelései szerint az erőszakos támadások csak kis százalékában igazi skinhead csoport az elkövető. Sokkal gyakoribb viszont, hogy a támadó felet sk

inheadek, nem skinheadek és néha még rendőrök is alkotják

A Büntető törvénykönyv 156. paragrafusától kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti azokat, akik valakit nemzeti, etnikai, vagy vallási hovatartozása miatt bántalmaznak. Bár a paragrafus 1961 óta része a Btk-nak, a magyar bíróságok sem 1989 előtt sem után nem alkalmazták azt. 1986-ban a Legfelsőbb Bíróság érvénytelenítette a pártvezetés utasítására, amely cselekedettel talán az etnikai erőszak magyarországi meglétét kívánták leplezni. A rendszerváltás után újabb próbálkozások kezdődtek a 156-os használatának érdekében, de kevés sikerrel, mert a Legfőbb Bíróság 1993 novemberében újból használaton kívül helyezte. 1994-ben Göncz Árpád egy sor kisebbségi jogokkal kapcsolatos törvényjavaslatot terjesztett be. Ezeket sok módosítás és vita után végül 1996 márciusában fogadta el a Parlament. Az új paragrafus (Btk. 269.) nem csak az erőszakos cselekményekkel, hanem a szóbeli eszményekkel, hanem a szóbeli eszményekkel is foglalkozik.

Az előítéletek elleni harcban nagyon nagy szerepe van a toleranciának, hiszen a kölcsönös ellenségeskedés senkinek sem lehet az érdeke.

Társadalmunk fejlődése (beleértve a gazdaságot is) döntő mértékben a műveltségi szint emelésén, szellemi erőforrásaink hatékony mozgósításán múlik. Éppen ezért hihetetlenül káros minden olyan lépés, amely gazdasági nehézségekre hivatkozva az oktatási rendszer támogatásának csökkentésére irányul. Ez véleményünk szerint megsérti azt az alapvető emberi jogot, hogy minden ember egyik legalapvetőbb emberi joga a minél magasabb szintű műveltség megszerzése, ezért biztosítani kell a legnagyobb esélyegyenlőséget. Elfogadhatatlannak tartjuk, hogy a fiatalok, társadalmi vagy etnikai csoportok kizsaroljanak az oktatás folyamatából. Igen fontosnak tartjuk a felsőoktatás fejlesztését, az oktatói létszám színvonalának kiemelt emelését és a hallgatói létszám dinamikus fejlesztését (Japán példája bizonyította, hogy míg Európában a hangsúlyt a termelés szervezésében a minél olcsóbban beszerezhető betanított munkára építették, addig Japánban az egyetemi végzettségük aránya a korábbiakhoz képest soha nem látott arányban nőtt az ötvenes évek után. A kibernetikában és az automatika számos területén olyan előnyre tudtak szert tenni, amely Nyugat-Európának nem sikerült). Igen fontosnak tartjuk a Nemzeti Alaptanterv kimunkálásának során az erkölcsi normák fontos szerepének beépítését. Márpedig ha ezeket a szempontokat figyelmen kívül hagyjuk, velük ellentétesen cselekszünk, akkor a társadalom és az elkövetkezendő nemzedék jövőjét veszélyeztetjük.

"Igénytelenység, vagy életforma?"

Ágnes 33 éves védőnő, 9 éve van a szakmában

Véleményem szerint azért nem tudnak beilleszkedni, mert nagyon ragaszkodnak azokhoz a tradíciókhoz, amikben felnőttek, amelyeket a családjukból hoztak, a szüleiktől örökölték. Ebből adódnak tehát szokásaik. Ők egy olyan életformát szoktak meg. Például a sátorozás hagyománya itt a faluban ma is tapasztalható. Még ha van lakása, akkor is kiköltözködik nyáron, a jó időben és sátrat ver. Nagyon ragaszkodnak ahhoz a renchez, azokhoz a szokásokhoz, amelyekben ők élnek. Nagyon nehezen alkalmazkodnak, nehezen hagynak fel szokásaikkal. Az elhanyagolt lakáskörülményeik ellenére tisztálkodnak, sőt azt is elmondhatom, hogy itt a faluban a 3 év alatti roma kisgyerekek kevesebbet vannak itt felső légúti betegségekkel, mint a magyar lakosság. Egészségügyi ellátásukban a legnagyobb gondot az jelenti, hogy sok családban nincsen írni-olvasni tudó ember. Van olyan család, ahol az apa is és az anya is analfabéta. Ilyen embereknek nem lehet azt mondani, hogy olvassa el a betegjéközlatot!

A gyermekekre sajnos azt kell hogy mondjam, sokkal erősebb a szülői befolyás annál, amit az iskolában a magyar emberektől szereznek. Talán ebből adódik, hogy nagyon nehezen tűrik az iskolát. Itt a faluban is egy-két családot tudok csak mondani, akinek a gyerekei normálisan járnak iskolába, tudják mi a kötelességük, nem úgy kell őket "odapofozni". A többi gyerek nem igazán szeret iskolába járni. Nem megy nekik a tanulás, nincs ambíció bennük, nem hajtja őket a tudásvágy, nem gondolnak arra, hogy az általános iskola után továbbtanuljanak. Még most is van olyan roma kiskorú, aki nem jár iskolába. A tankötelezettséget úgy játsszák ki, hogy amikor már nagyon sokat piszkálják őket az iskola miatt, akkor a gyereke(ke)t továbbküldik egy másik faluba a rokonokhoz. A legnagyobb gondot az jelenti, hogy a gyerekek ezt látják otthon, és nincs is igényük arra, hogy kitörjenek ebből a környezetből, sőt minden kiskaput megkeresnek ahhoz, hogy ne kelljen tanulniuk. Ahhoz az életmódhoz közelítenek, amit a szülőktől

látanak. Gyakran hivatkoznak arra is, hogy ők cigányok, ezért őket megkülönböztetik. Ez egy nagyon jó védőpajzs. Ugyanakkor az esetek nagy részében nem látom, hogy tennének valamit azért, hogy kiemelkedjenek. Sokan koldulással tartják el magukat, nem járnak dolgozni. A férfiaknak nincs munkahelye, a GYES-ből, a családi pótlékból és különböző segélyekből próbálják eltartani magukat. Nagyon kevés, elhanyagolható azoknak a száma, akik megpróbálnak dolgozni, munkahelyet keresni. Tudomásom szerint csak cigány mivoltukért soha nem bántalmazták őket. Sőt itt a faluban van egy-két olyan család is, akik beilleszkedtek, őket be is fogadták, tisztelik, becsülik. Van közülük az önkormányzatnál képviselői tag is, aki megfigyelő az etnikai kisebbség részéről, és mint megfigyelő részt vehet a testületi gyűléseken. Vannak tehát olyan családok, akiket mindenki tiszteletben tart, divatosan, európai szinten öltözködnek, a gyerekeik tanulnak, dolgoznak. Az hiszem így foglalkozhatnánk össze: azzal, hogy a szülők ennyire a tradíciók rabjai, megpecsételik a gyermekeik sorsát is, hiszen akkor már ők sem tudnak beilleszkedni úgy a társadalomba, ahogy kellene.

A bűncselekmények nagy része abból adódik, hogy nincs pénzük, és lényegesen egyszerűbbnek látnak erőfeszítés nélkül leütni valakit, és elvenni a pénzét, vagy koldulni, mint munkával megkeresni a betevőre válót. Tanulatlanságuk miatt csak alkalmi munkára lenne lehetőségük. A problémát az jelenti, hogy a magyar közösség elvárná tőlük, hogy úgy viselkedjenek,

úgy öltözködjenek, úgy beszéljenek, mint ő, de nem biztos, hogy ezt a romák meg akarják tenni. Szerintem azonban nem azt várjuk tőlük, hogy teljesen adják fel a múltjukat, a szokásaikat, csakhát némelyik öltözködési- és beszédstílusuk rendkívül primitív, még egy takarítónői munkához is. Meg hát otthon sem takarít, akkor hogy bizza rá az ember otthona, irodája tisztántartását?!

Imre 30 éve jegyző

Többféle kisebbség létezik, a legnagyobb arányú a romaság. Itt a faluban az ő esetükben is lezajlott egy nagyfokú beilleszkedés. Az ú.n. muzsikus cigányok a településen belül tökéletesen integrálódtak, szakmákat tanultak, a földműveléssel kapcsolatos szakiskolákat végeztek. Az önkormányzatnál is dolgozik cigány munkás, sőt az önkormányzaton belül is van képviselőjük.

A régi vályogházak, cigány kolóniák szinte teljesen megszűntek. Voltak ezek az ú.n. cigány-építési kölcsönök, amelyet a legtöbben felhasználtak, és ennek segítségével teremtettek új otthonokat. Akiikkel probléma van, azok később telepedtek le a községben. Ők máról holnapra élnek, nincs rendes munkahelyük, ügyeskedésből próbálnak megélni, teljesen más a mentalitásuk. Sokuk, hogy úgy mondjam, kupeckedésből akarnak megélni. Más az életvitelük, nem bírják a kötöttségeket, emiatt nincs munkahelyük. Segélyekből tartják fenn magukat. A következő probléma az, hogy sok gyermekük van, akiknek a megfelelő iskolázása nem mindig biztosított. Nagyon sok esetben azért, hogy a gyerekek ne kelljen iskolába járnia, elviszi egy másik faluba a nagyszülőkhöz, vagy más rokonokhoz. Régen lólopás volt, ma már inkább gépkocsi adás-vétel. A gond az, hogy sokszor szabálytalanok ezek az üzletek. Egyrészt az állatkísérő lapokat nem váltják ki, másrészt a gépkocsiknál az átírások nem történnek meg, vagy egy tulajdonos nevét átugorva adják tovább a lapokat, végül kiderül, hogy okirat hamisítással írják oda az előző tulajdonos nevét. Jelenleg is több okirat hamisításos per folyik a bíróságon. Ennek ellenére nem állítom

, hogy a bűnözés terén ők vállalnak fel nagyobb részt, sok esetben a háttérben nem cigányok vannak. Főként lopott cuccokat vásárolnak, és mint tudjuk a magyar jog szerint ez éppúgy bűntény, mintha ők tulajdonítanák el.

Megtartják nyelvüket, szokásaikat, egy lakásban annyian laknak, hogy az már egészségtelen. Valaki szerez egy háztulajdont, erre az egész família odacsoportosul.

Akik ügyesebbek, tanultabbak, azok fenntartják magukat, nem folyamodnak segélyekért, normálisabb lakáskörülményeket teremtenek maguknak, és úgy-ahogy beilleszkednek. Van azonban olyan is, aki olyan nagyban üzletel, ügyeskedik, hogy már két házat is vásárolt magának. A faluban mindenki tudja róla, hogy nem becsületes munkával szerezte a lakástulajdont, ezért nagy az ellenérzés irányában.

A származásukat egyáltalán nem szégyenlik, sőt büszkén vállalják a cigányságukat.

Kisebbségben, az óvodákban, iskolákban tökéletesen beilleszkedtek, de azt hiszem, hogy a magánéletben nincsenek cigány-magyar családok között barátságok. Nálunk viszonylag nagy a cigány lakosság aránya, hiszen a település 10%-a roma származású. Hangsúlyoznom kell azonban, hogy a cigányság több, mint 50%-a kisebbség, nagyobb mértékben már beilleszkedtek. Akiikkel nagyobb gond van, az mindössze 3-5 család, de ők nem is akarnak beilleszkedni, és ebből adódnak a problémák. Ők azok, akik koldulással szerzik pénzüket, annak ellenére, hogy ez büntetendő tevékenység.

Elmondható még rólok, hogy imádnak utazni, mozogni. Több családnál is van gépkocsi, de sajnos jogosítvány nélkül is szép számmal használják. Az üzemanyagot többnyire az út szélén hagyott járművekből szerzik meg.

Andi 25 éves, 6 éve szoc. pol. előadó

Mindenkiben benne van az előítélet a mássággal szemben. Nem csak a skinhead fajgyűlölő, a közösség is az, aki nem fogadja be őket. A többség nem tudja elfogadni szokásaikat, ebből adódik, hogy a beolvasztási kísérletek nem jártak sikerrel. Az, hogy nem tudtak, és nem tudnak beilleszkedni, nemcsak a magyar közösség hibája, mindkét népcsoport felelős érte. A cigányok döntő többsége nem igazán akar beilleszkedni, és mi nem akarjuk őket elfogadni. Féltekenyen őrizzük a régit, az "idegeneket" hibáztatjuk sérelmeinkért (munkanélküliség, stb.), ebből adódik az idegengyűlölet. Az ellentét újból és újból előtör. Vegyünk példának egy Romániából érkezett családot. Mindenki nagyon barátságos velük, hiszen ők is magyarok, befogadják őket, beilleszkednek. De a beilleszkedés csak látszólagos! Folytassuk a példánkat! Tegyük fel, hogy a szomszéd magyar család nagy áldozatok árán építette fel otthonát. Ellenben a románok, hátrányos helyzetük miatt az állam által támogatottak, nem kényszerülnek hitelfelvételre, az

adományokból felépíthetik otthonaikat. Ennyi elég ahhoz, hogy az ellentétek ismét előbukkanjanak. Már nem a kedves szomszédok, hanem ingyenélő bagázs, aki a "mi pénzünkéből"(adó) telepednek meg jólétben a mi hazánkban. Az idegengyűlöletet megszüntetni igazán soha sem lehet. Vegyünk egy másik példát! A közösségben közkedvelt jólétkü, jószívű, emberszerető férfiről van szó, aki magát "idegenszeretőnek" vallja, bevallása szerint semmi kivétnevalót nem talál a másságban. Történik egyszer, hogy egy cigány ellopja vadiúj bőrdzsekijét. Mi történik főhősünkkel? Gyűlölni kezdi az összes cigányt, ezek után ő hangoztatja lehangosabban "ingyenélők", "ki kéne telepíteni őket", "bűdös cigányok". Ez történik egy "nem fajgyűlölő" emberrel az első őt ért negatív hatás után. A cigányok persze kihasználják az előítéleteket, a kelleténél sokkal többször hivatkoznak másságukra.

Az óvodában a roma kisgyermek még viszonylag könnyen beilleszkedik. Az iskolában azonban már nehezebb a dolga. Ennek legfőbb oka az, hogy a magyar gyerekekre ebben a korban még nagyon erős a szülői befolyás. Miután egy gyerek csak 16 éves kora körül alakít ki saját véleményét, kisebbségben csak szülei szavait "szajkózza".

A roma családoknál a gyerek helyzete kiváltságos. A kisdéd "szent", azt csinál, amit akar, mindent megtesznek érte. Ez azonban nem elég, mert egy kisgyermek sokkal több foglalkozást igényelne. A jó képességű kisiskolásoknak adva van a lehetőség a továbbtanulásra. Régebben ezt nagyon kevesen, csak egy-ketten használták ki, manapság egyre többen belátják a tanulás fontosságát.

József a Fejér megyei cigány kisebbségi önkormányzat vezetője

A cigány nép nem ma telepedett Magyarországra. A romák szellemi, gazdasági, társadalmi megnyomorítása évszázadok óta tart. Kevesen tudják például, hogy a bábjátékokat ők hozták be Európába. A gazdasági helyzet romlása miatt bűnbakokat kellett keresni. Ezek a vándorló életmódot folytató rómaiak lettek. Megkezdődött a cigány kisebbség erőszakos letelepítése, nyelvi beolvasztására tett kísérlet. A romák nem tudták mit kezdeni az életkörülményeik megváltozásával, nagyon kis mértékben tudtak csak alkalmazkodni. Életkörülményeik megromlottak, céljuk az életben maradás lett, bármi áron. Ha nem volt elég élelem, hát szereztek. Ekkor és emiatt kezdődött el az a felfogás, hogy a romák lopnak, és nem tudnak beilleszkedni. Az iparosodás csak tovább rontotta helyzetüket, kiszorultak a házépítés piacáról, ami addig egyik fő bevételi forrásként maradt meg. A II világháború kínjait ők is megszenvedték. Hitler a cigányokat "teljes megsemmisülésre kárhoztatta". Rengetegen

vesztik életüket a lágerekben, a munkatáborokban.

Az első, és talán egyetlen fellélegzés a romák számára 1960-ban a kommunista rendszer kezdetén következett be. A vezetők kimondták: a cigányokat fel kell emelni, segíteni kell a beilleszkedésüket. Felszámolják a cigánytelepeket, beköltöztetik őket a városokba, falvakba, ha kell erőszakkal. Terveiket nem tudták megvalósítani. Kialakul a romák mai társadalmi helyzete.

Legtöbbjük segédmunkás lesz, nem tanul, kimarad az iskolából, zömüknek még a nyolc általánosa sincs meg. A cél újra az életben maradás. A gyerekeknek nincs is lehetőségük kitörni, kitaposott út az övéké már évszázadok óta. Szabadulni csak kevesüknek sikerül. Ma már szerencsére egyre többen felismerik a tanulás fontosságát, legalább egy szakvizsga megszerzésére törekednek, de egyre többen kerülnek be egyetemekre is. Néhányan törekednének arra, hogy gyermekeiket taníthatassák, de erre egyre kevesebb a lehetőség. És bár több pályázat is létezik ezek csak keveseken tudnak segíteni. Az egyetlen roma gimnázium Pécsen van, amelyben úgymond értelm

iségeket "gyártanak". Legalább még négy-öt ilyen iskolára lenne szükség. Ha ez megvalósulna, valószínű visszaszorulna a népességük is, hiszen megváltoznának az értékvizételek is. A Fejér megyei roma kisebbségi önkormányzat megpróbálja rábeszélni a szülőket a gyerekek tanítására, és lehetőségeihez képes támogatja a tehetséges fiatalokat. A megyei önkormányzattal rendkívül jó a kapcsolatuk, néha ők is "beszállnak" több tízezer forintokkal.

A másik problémát az jelenti, hogy nagyon keveset olvasnak. A TV-ben is, már ha van egyáltalán, csak a filmeket, sorozatokat nézik meg, nem a Híradót, a Panorámát, vagy a Hetet amikből tanulhatnának

A cigány szó jelentése: ingyenélő. Ezt a gúnynevet több száz évvel ezelőtt "ragasztották" a romákra, akik azon fáradoznak, hogy megfosszák a fogalmat negatív jelentésétől.

A borzasztó lakáskörülmények nagymértékben befolyásolják a roma lakosság élettartalmát, 15-20 évvel korábban halnak meg, mint az átlag magyar lakosság.

A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke, Orsós Éva a Népszavának adott tájékoztatójában elmondta, hogy a kisebbségi hivatal a tárcáktól érkezett javaslatok és észrevételek alapján kidolgozta a középtávú átfogó roma program tervezetét.

Egy munkahelyen csak rövid ideig maradnak meg, nem bírják a kötöttségeket. Munkavállalásnál, álláskeresésnél nagyon gyakran éri a romákat diszkrimináció, sok panasz érkezik be hozzám ezzel kapcsolatban. Ez ügyben kormányintézkedésekre lenne szükség, de erre jelenleg nincs sok remény. Ma a romák 90%-ának nincs munkája, és egyre többen kényyszerülnek lopásra, koldulásra, pedig az ország érdeke lenne ezt megakadályozni, hogy a romák ne csak "élősködjenek" a társadalmon, hanem hasznos tagjává is váljanak

A rengeteg diszkrimináció ellen néhányan úgy próbálnak védekezni, hogy letagadják származásukat, így a magyar közösség jobban elfogadja őket. A gyermekek rengeteg lelki sérüléssel, kisebbségi érzéssel küzdve kerülnek ki az iskolából. 6-7 évesen rájuk bízják kisebb testvéreik nevelését, ebből adódóan nagyon hamar felnőnek, nincs idejük és lehetőségük gyerekeknek maradni. Már 12-13 éves korukban kénytelenek felnőttekké válni, és nem sokkal később saját családot alapítani. Ebből adódóan rengeteg a tönkrement házasság, ami nagyon súlyos gondot jelent.

A magyar lakosságnak három csoportja van:

1. akar segíteni
2. nem érdekli
3. nem akar segíteni

A Fejér megyében élő, 500-4000 roma felemelésének első lépése a munkahelyteremtés lenne.

A fajgyűlölet véleményem szerint a másság nemismeréséből fakad. Bár a romák ellen nincsenek szervezkedések, mégis az élet szinte minden területén hátrányos a helyzetük. Diszkrimináció éri őket az oktatásban, az egészségügyben, az igazságszolgáltatásban (rendőrök agresszív intézkedései). Csak remélni tudom, hogy a társadalmi fejlődés során Magyarország eljut majd oda, hogy mentesül az előítéletektől, és képes lesz elfogadni a romákat.

Mások mint mi. Más az értékvizételek; más a fontos és a lényegtelen. Mi így szoktuk meg, ők úgy. Mindegyikünk a saját igényei szerint él, ahogy azt a legjobbnak ítéli. Kinek van igaza? Ki tudja! Meg kell tanulni elfogadni őket, és nekik is meg kell tanulni kicsit alkalmazkodni. Teljes asszimiláció? Lehetetlen, hiszen az azzal járna, hogy valamelyikünknek fel kell adnia elveit, szokásait. Sokkal inkább az a fontos, hogy tudjunk egymás mellett nyugodtan és békességben élni, és ez rajtunk is múlik, tehát megvalósítható.

"Sok nevelőszülő kiköti: cigányt ne!!!"

Zsuzsa 10 éve dolgozik a Gyermek-és Ifjúságvédő Intézetben, mint körzeti megbízott.

A körzetemben 45 családból 10 a cigány. Az én feladatom az, hogy tartsam velük a kapcsolatot, megállapítsam, alkalmasak-e arra, hogy gyermekeiket újra ők nevelhessék. Tapasztalatom szerint akinek a gyereke bekerül nem törődik tovább vele, egészen addig, míg meg nem fenyegetik, hogy elveszik tőle a felügyeleti jogot. Ilyenben a cigányok rendkívül összetartóak. Ha ezt meghallják, rögtön előteremtik a szükséges körülményeket, bármekkora áldozatok árán is. Több esetben előfordul, hogy az öreg roma asszonyok normálisabb körülmények között élnek, mint a fiatalok, ilyenkor a gyerek felügyeletét ők szerzik meg. Az állandó kötöttségeket nem bírják, ezért alkalmi munkákból és segélyekből tartják fenn magukat. Amikor kimegyek hozzájuk családlátogatásra nagyon kedvesek hozzám. Nem engem hibáztatnak azért, hogy a gyerekek intézetbe kerültek. Próbálják magukat jó színben feltüntetni, ha kell apró füllentések árán is. Tapasztalataim szerint a tanulás nem nagyon érdekli őket, soknak még a nyolc általánosa sincs meg. Am

i érdekesség még: kajára mindig van pénz. Hogy miért nem tudnak beilleszkedni? Talán mert túl magas a mi követelményszintünk, nekik teljesen mások az igényeik, a szokásaik. Ők nem akarnak ezen változtatni, mi meg nem akarjuk elfogadni. Erre nagyon jó példa az is, hogy sok leendő nevelőszülő előre kiköti cigányt ne!!!

Szerencsére nem mindenki, van akinek csak az a fontos, hogy egy árva gyermeknek otthont teremtsen. Különbözőek a gyermekek, a tapasztalatok. Két esetet írunk le a következőkben. Mindkét történetben cigány gyermekekről van szó. Ennek ellenére nem is lehetne különbözőbb a két riport...

Y. egy cigány és egy magyar lány nevelőanyja:

Móni 3 évesen került hozzánk. Mi mindig úgy foglalkoztunk vele, úgy neveltük, mintha saját gyermekünk lett volna. Amikor elterveztuk, hogy magunkhoz veszünk egy kislányt kikötöttük, ne legyen cigány. Aztán megismertük Mónit, és mégis magunkhoz vettük. 11 évig lakott nálunk. Amikor kihoztuk tündéri kislány volt, az óvoda kedvence. Egy nap az óvónő behívatott

magához, és közölte velem, Móni cukrot lopott. Természetesen vettem az elcsent helyett másikat, elnézést kértem, és azt hittem minden el van rendezve. Csakhogy ezután ha bármi eltűnt mindjárt a kislányt vádolták. Később az iskolából is sokszor jött sírva haza amiatt, mert "lecigányozták". 10 éves volt, amikor elkezdődtek a következő problémák. Az első baljós eset azzal kezdődött, hogy Mónit elküldték boltba, a kellesténél több pénzt adtak neki, a visszajárót megtarthatta volna, mégis amikor visszatért a boltból a pénzt nekem adta. Teljesen meghatódtam, elraktam az összeget a pénztárcámba. Kimentem valamiért a konyhából, a tárcámat az asztalon felejté

tem. Mikor visszasiettem érte a kislány éppen benne matatott. Nem az a pénz kellett neki, amit engedéllyel megtarthatott volna, hanem az, amit ő szerzett. Ezek az esetek később rendszeressé váltak, és az idő múlásával ezek az összegek egyre nagyobbak lettek. Kezdetben abszolút nem gyanakodtunk a kislányra, azt hittük a "pénztárcás eset" kivételes volt, többet nem fog előfordulni. Többször is összeveszttem a férjemmel, "miért tagadja le, hogy kivett a pénztárcából pénzt?", mire rájöttünk ki a tettes. Móni olyan ügyesen csinálta, hogy senki sem gyanakodott rá, szinte észrevétlenül és hangtalanul lopott. A legkellemetlenebb az volt, hogy nem tett kivételt. Tőlünk éppúgy elcsent dolgokat, mint vendégeinktől. Később persze letagadta. Pénzt, ruhát, ételt, mindent lopott. Nem azért, mert szüksége volt rá, hanem mert élvezte. Ha egy ruhát egyszer "megszerzett", azt többé sohasem hordta. A problémák kezdtek súlyosbodni, elvittük pszichológushoz. A következő, teljesen más jellegű problémák abból adódtak, hogy

Móni sokkal hamarabb kezdett el fejlődni, mint a kortársai. 13 éves volt, amikor elkezdett éjszakánként kiszökösni. Természetesen mi ezt sem hittük el addig, amíg saját szemünkkel meg nem győződünk róla. Két hétig lestem Mónit, mire kénytelen voltam hinni a saját szememnek, a 13 éves kislányom két fiúval kiszökött az éjszaka kellős közepén. Nem sokkal ezután bejelentette, hogy udvarlója komoly, el is akarja venni feleségül. Próbáltam lebeszélni erről, meséltem neki a tanulás fontosságáról, rimánkodtam neki, legalább az általánost végezzé el. Semmi sem változott. Móni a WC helyett a padlásra járt pisilni, a menstruációs, véres betéteket a lakás legkülönbözőbb pontjain találtuk meg (a konyharuhák között, könyvek mögött, sőt egyszer a kocsiban is). Amikor megtudtam, hogy lefeküdt a barátjával újra figyelmeztettem: "A fiú csak kihasználna, ott fog hagyni, és már én sem bírom sokáig. Ha nem változtatsz a magatartásodon visszaviszlek az intézetbe!" Kompromisszumot ajánlottam: a fiú eljőhet hozzánk, de vége az éjszakai kiszököséseknek. A fiú eltűnt, Móni maradt, és hamarosan új fiúk jöttek. Kész, feladtam, Mónit visszavittem az intézetbe, ekkor ő 13-14 éves volt. Egy hét múlva mentünk meglátogatni. Teljesen összetört, égre-földre esküdözött, hogy megváltozik, csak vigyük haza. Egy gyereket azonban sokkal könnyebb beadni a GYIVI-be, mint kihozni onnan, így hát Móninak minden igyekezetünk ellenére maradnia kellett. Hamarosan megtalálta régi énjét. Elszökösött a nevelőotthonból, kimaradozott az iskolából, ivott, dohányzott és a lopással sem hagyott fel. Hamarosan javítóintézetbe került. 15 éves volt, mikor először teherbe esett, 16 évesen, gyerekfejjel lett maga is édesanya. Ekkor húsz évvel idősebb barátja feleségül vette, ő lett a felesége gyámja, míg Móni be nem töltötte a 18. Életévét. 17 éves volt mikor megszülte második gyermekét. Később elsősülött kisfia intézetbe került, mivel Móni állítólag meg akarta ölni. Nem hiszem, hogy amiatt lett ilyen, mert cigány származású. Egyszerűen ilyen volt a természete. Ennek ellenére a rokonok teljesen befogadták, lopásait elnézték neki, hibái ellenére szerették. Jelenleg Móni 18 éves. A kisfiú visszakerült hozzám. A mai napig hazajön meglátogatni minket, nem haragszik ránk amiatt, hogy visszavittük, megérti döntésünket.

"Úsd a cigányt!"

Az ember hasonlít éltető bolygóyra, a Földre. Mindkettő apró részekből áll össze teljes egészé. A szeretet olyan, mint a békés szárazföld, a gyűlölet a háborgó tengerhez hasonló. A tisztelet egy egyszerű sivatag, a boldogság pedig színes virágok rikító kavalkádja. A szabadság a hatalmas égbolthoz hasonlatos, a bezártság a föld mélyéhez, a megértés a szélhez. Néha a tenger belemos a szárazföldre, de a szél szárnyán hozza a sivatag porát és újraépíti az elveszett szakaszt. Mi is így teszünk: gyűlölködünk, beletaposunk másokba, néha nevetésre ingerlő okokra hivatkozva, de sajnos legtöbbször el is pusztítjuk, vagy őt, vagy önmagunkat. Mindegy kit, mindenképpen veszünk. De ha a Föld részei és a bennünk lakozó érzések megtűrik egymást, mi miért nem?

Ha valaki rasszista, akkor jogtalanul ítélkezik a külsőségek alapján, a bőrszín szerint. Az övé a tökéletes és az elfogadott, az eltérő csak rossz lehet. Nem gondolja át gondolatait, nem érzésekkel mondja el szavait. Azt tanulta szüleitől, hogy utálja azt, aki más, mint ő; azt látta barátaitól, hogy csak erőszakkal lehet érvényesülni. Nem meri kimondani önálló véleményét és kimutatni érzéseit, mert közvetlen környezete befolyása alatt van. Így inkább az ósrégi felfogást választja, akkor is, ha nem úgy érez. Gyáva nyúl módján elfut a következmények elől, melyek talán sértenék érdekeit. Hiszen ebben az érdekvilágban könnyebb hazudni, mint vállalni önmagunkat. Eltakarjuk valódi arcunkat, hogy elnyerjük a környezetünk szimpátiáját, de a játékba is bele lehet unni vagy fáradni.

A fajgyűlöletnek tradíciói vannak, generációkra lehet visszavezetni az egyes problémákat. Mégsem a gyökeret pusztítjuk el, hanem a friss hajtásokat. A mában harcolunk a múltért a jövőre hivatkozva. Nem kompromisszumot keresünk, hanem okot a további gyűlölködésre, mert az emberben születése pillanatától van egy rész, amely akaratlanul is rosszat akar. Mindenkinél más formában jelenik meg, sokaknál a rasszizmus képében. Általánosítunk, megismerés és egyéni tapasztalat nélkül ítélkezünk. Gyűlölnünk valakit, anélkül, hogy tudnánk, kit gyűlölnünk. Hogy kit. Itt nem a nevére gondolok, hanem a személyiségére, az emberi tulajdonságaira. Ránézünk és esélyt sem adunk neki arra, hogy bebizonyítsa, attól, hogy más, még nem biztos, hogy rossz. Megfosztjuk az előbb emlegetett alapvető emberi jogaitól, nem vesszük emberszámba. De ha megkérdezik tőlünk: "Rasszisták vagyunk?", a többségünk tiltakozik és kikéri magának ezt a megalázó gyanúsítást. Beszélgettünk egy skinheaddel, aki elmondta, hogy fel van függesztve, mert társaival felgyújtottak egy romák lakta házat. Hogy miért? Mert gyűlölik őket. Szerintük nem itt van a helyük, hanem valahol Indiában, és azért van szükség öntörvényű ítélkezésre, mert a kormány nem tesz semmit ennek érdekében, pedig szerintük a magyarság jóléte forog kockán. Ellenszenvül azonban nem csak a romákra terjed ki, minden idegent gyűlölnék kis hazánkban. Más országokban is hasonló a helyzet, mindenhol működnek fasiszta szervezetek. A felmérések szerint számuk kb. kétszázezerre tehető, de a hatóságok tehetetlenek mert a szekták titkosak.

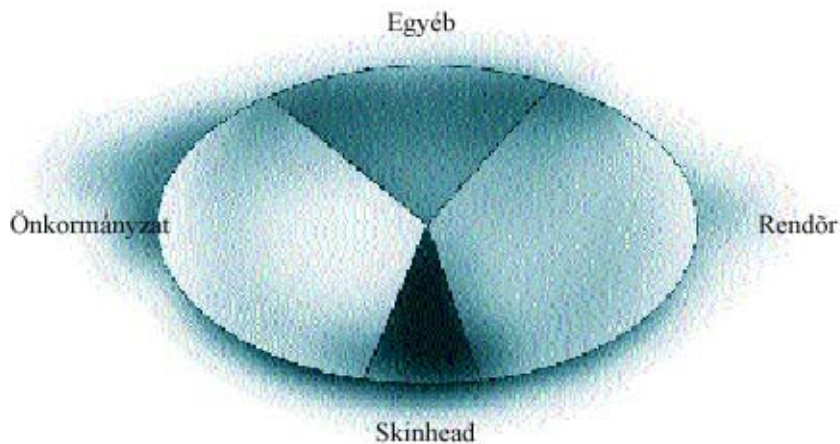
Igaz, hogy Hitler meghalt és a feketéket már réges-rég felszabadították, a helyzet mégsem javul, sőt egyre rosszabb lesz. Megkülönböztetések ma már elvétve vannak, de a titkos szervezetek száma egyre nő, s ezek rosszabbak, mivel az ember itt soha sem tudhatja, hogy mire számíthat...

Balázs 18 éves, 5 éve skinhead

Hetedikes koromban láttam be, hogy a magyarokat nem védi senki a kisebbségekkel szemben, viszont a különböző kisebbségeknek rengeteg érdekvédelmi szervezetük van velünk szemben. Ekkor határoztam el, hogy én is a skinheadek közé állok. A kisebbségek közül egyedül a zsidókkal nincs semmi bajom. Befogják a szájukat, nem pofáznak vissza. Van olyan zsidó

kölyök, aki helyesnek tartja a cigányok püfölését. A probléma velük csak az, hogy kezdik visszanyerni hatalmukat. Itt az ideje, hogy visszalökjük őket oda, ahová valók.

A punkokat nagyon nem bírjuk. Ők anarchiát akarnak, mi fehér Magyarországot. Egy éve még sokkal jobb volt a helyzetünk. 10 skinhead állt szemben 2 punkkal, ma ez már fordítva igaz, két skinhead van 10 punk ellen. A városban csak kb. két igazi bőrfejű van, de egy jó kis bunyó kedvéért akár 40-en is összeverődünk.



Legjobban a kokerókat rühelljük, és velük verekszünk a leggyakrabban. A balhék általában bosszúállások valamiért. Persze vannak kivételek. Volt például olyan, hogy mentem hazafelé, élőbukkant két dzsipszi. A kinézetemet kifogásolták. Elkezdtek lökdödni, majd verekedés lett a dologból. Néha, egy-egy bunyónál még a kés, sőt a pisztoly is előkerül. A balhékból általában a cigányok kerülnek ki vesztesen. Mi csak akkor verekedünk, ha kötözködnek. Hiszünk az önbíráskodásban. Többnyire kerülnek minket a dzsipszik, csak akkor kezdenek verekedésbe, ha többségben vannak. Az olyan obré, aki rendesen dolgozik az kerüli a balhét, tehát nincs megpakolva. Általában 1-1 arányban verekszünk, de ha kell besegítenek a többiek is. Bunyózni az utcán tanulunk, csak kevesen járnak küzdősport-edzésekre. Régebben, amikor többen voltunk még eljártunk Veszprémbe MNSZ (Magyar Népjóléti Szövetség) gyűlésekre is, de ma már ez sincs.

Mi "öregek" amikor elhatároztuk, hogy skinheadek leszünk egy csomó könyvet elolvastunk Hitlerről, és a második világháborúról. A mai bőrfejűek már nem tudnak ezekről semmit, csak azt üvöltözik: Mein Kampf az én könyvem! A legnagyobb probléma az, hogy az új skinheadekben nincs semmi törekvés, nincs céljuk. Lenyíratják a hajukat, felvesznek skinhead ruhákat, összeverődnek egy bandába, és csak vegetálnak, semmi értelme dolgot nem csinálnak. Sajnos nincs konkrét banda, csak alkalmanként állunk össze egy-egy verekedésre. Pedig a legfőbb skinhead eszme manapság: "üsd a cigányt!". Minket úgy kellene tekinteni, mint polgárőrséget, és a rendőrség feladata lenne támogatni bennünket. Bár így is általában a mi pártunkon állnak, kellő pénz ellenében azonban ellenünk fordulnak. Ez esetben sincs túl nagy gond, mert az apám ügyvéd, és ő mindig kihúzza a bajból, helyesli amit teszek. Anyám nem ilyen megértő, ő tilt a verekedésektől, de hát kit érdekel. A sikeres balhék titka az, hogy nem szabad félni a bicskázástól

, a haláltól, fel kell készülni rá. Bár tudomásom szerint halállal végződő összezőrdülés még nem volt. Terveim szerint én is ügyvéd leszek, mint az apám, vagy elmegyek az államigazgatásra. Mindenképpen politikus leszek, és olyan törvényeket fogok hozni, amik szabályozzák a kisebbségek jogait. Nagymértékben szimpatizálok Szabó Alberttel, az MNSZ vezérével, és politikájával. Hogy miért rühelljük őket? Egyszerű! Elveszik a magyarok elől a munkát, lopnak, csalnak, hazudnak, azt hiszik övök ez az ország. A magyar linkekkel más a helyzet, hisz ők legalább itthon vannak. Én egyébként tök egyszerűen megoldanám ezt az egész cigány kérdést: vagy eltakarodtok a fenébe, vagy... Szabadon dönthetnének melyiket választják.

Statisztikáinkat a NEKI által kiadott, "Fehér füzet" alapján készítettük.

Első statisztikánk alapjául 55 diszkriminációs eset szolgált. Azt vizsgáltuk, hogy az elmúlt két évben (1995, 1997) melyik megye mekkora részt vállal fel a diszkriminációs ügyek terén. Tapasztalataink szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében kell a kisebbségeknek a legtöbb előítéllettel megküzdnie, az esetek mintegy 35%-a ebben a körzetben történik.

A második statisztika azt mutatja, hogy a diszkriminációs esetek elkövetésében melyik szervezet hány %-ban felelős:

A cigányok egyre nagyobb hányada próbál meg kitörni a rá sztereotipizált szegényes, igénytelen életvitelből. Nagy részüknek úgy tűnik ez sikerült is.

Befejezés

"A hús-hús, a vér-vér, a másik-másik, az idegen mindig idegen."

Legjobban ez az idézet foglalja magába egész kutatásunk eredményét. Mondhatnánk úgy is: rasszizmus van, volt és lesz. Mértékén változtatni lehet, de teljesen megszüntetni soha. Mindig lesznek olyanok, akik az idegen embereket fogják hibáztatni a sérelmeikért, a munkanélküliségért, a bűnözésért. Sokkal könnyebb bűnbakot találni, mint magunkban fellelni a hibát, és elgondolkodni.

Nem tudom, hogy merjek-e történelmi példákkal előhozakodni. Ha eddig nem tanultunk a múltból, ezután miért tennénk? Volt egyszer Jézus, aki ezt hirdette: Szeressétek egymást, bocsássatok meg ellenségeiteknek! Volt egyszer Hitler, aki ezt hangoztatta: A német árja faj. Legyetek antiszemiták! Vajon melyikükre hallgattak többen, kinek volt több hűségétől elvakult követője? A rossz célt sokszor kevesebb szenvedéssel lehet elérni, mint a jót, hiszen csábítóbb is. A suliban tanulunk faji nézeteltérésekről, magányos kiáltásokat hallunk, melyek hamarosan hangorkánná válnak és egy véres forradalomban teljeseznek ki, majd kezdődnek a háborúk, mert a vezetők gondokkal küszködtek. Volt az emberiségnek egy tévedése a múltban, ami ma nem tanulság, csak egy tétel az érettségin. De a gondok ma is megoldatlanok és nem új megoldásokat

keresünk, hanem a régi hibákat halmozzuk újra és újra.

A világban a legtöbb dolognak két oldala van. Az élet választásokból áll és mi döntjük el, hogy mit választunk. Egyénileg, saját felfogásunk szerint. Szerintem az nem baj, hogy gonosz érzés és utálat is lakozik bennem, ha szeretet és megértés is társul hozzá. Hiszen ha nem adhatnám ki magamból a feszültséget, akkor önmagamot pusztítanám el. Egészen addig nem baj, amíg az ellenséges viselkedésem valódi okkal irányul a gyűlölt személy felé, nem pedig általánosítók és jogtalanul vádolok ártatlanokat.

Hogy mi a megoldás? Nem tudom. Talán az, hogy ha két különböző ember találkozik egymással, mindkettőnek az jusson először eszébe: "Nem szabad elítélnem azért, mert más, mint én. Előítéletek nélkül kell megismernem, hisz lehet, hogy nagyszerű ember."

Köszönet

Daróczi Ilonának, a Fehér füzet megküldéséért, minden riportalanyunknak, a kedvességükért és közlékenységükért, továbbá mindenkinek, akik segítségünkre voltak abban, hogy ezt a pályázatot megalkossuk.

Külön köszönet szüleinknek, rokonainknak és barátainknak, akik mindvégig mellettünk álltak, és kedves szavakkal, biztatással még akkor is tartották bennünk a lelket, amikor mi már feladni készültünk.

"...a szegény nem fogy ki a földről"

A Villon-önképzőkör tanulmányai

(Kovács Balázs, Szarka Gábor, Töröcsik Ágnes)

A Villon-önképzőkör az If You... társadalmi-tényfeltáró program által meghirdetett témákat olyan érdekesnek találta, hogy úgy döntött: nem csak egy, hanem több témában is készít tényfeltáró tanulmányokat: elszegényedés, magányosság - elidegenedés, alkohol - dohányzás - drogfogyasztás, falu és város ellentéte, előítélet a mássággal szemben. Ezen témák megfelelő szintű kidolgozása természetesen hatalmas kihívást jelentett számunkra, de úgy érezzük - igaz rengeteg munkával -, sikerült egy alapos kutatási anyagot kidolgoznunk és számos civil szervezettel felvonnunk a kapcsolatot. A szociális munkát annyira élvezetesnek találtuk, és munkánk során annyi önzetlen támogatással találkoztunk, hogy a tanulmány első fejezetében külön is szeretnénk kiemelni a tapasztalatainkat.

Bevezetés: a kutatásunk menete, tapasztalatok, gondolatok a szociális munkáról

A kutatási anyagunk elkészítését teljesen a pályázati anyagban leírt 6. pont ("Cselekvési- illetve kutatási terv") alapján végeztük, vagyis először is a témával kapcsolatos szakirodalommal kellett közelebbről is megismerkednünk, valamint a különböző szakterületeken tevékenykedő civil (pl. Drogambulancia, SZITI Szociális Egyesület stb.) és állami (pl. Munkaügyi Központ, Központi Statisztikai Hivatal, Megyei Kórház, Polgármesteri Hivatal, Rendőrség stb.) szervezetekkel és azok képviselőivel. Bárhová is fordultunk segítségért (adatokért, információ a tevékenységről stb.), mindenhol igen nagy örömmel fogadtak bennünket és a lehető legtöbb adatot a rendelkezésünkre bocsátották az adott témával kapcsolatban. Kutatási tervünknek megfelelően sikerült összegyűjtenünk a Székesfehérváron tevékenykedő civil szervezetek fontosabb adatait. Ezekből kiderült, hogy városunkban valóban több tucat olyan civil szervezet tevékenykedik, amely segíteni tud a rászorulóknak, azonban ezek legtöbbször a nagyközönség számára (pedig pontosan őértük vannak) sajnos szinte teljesen ismeretlenek. Arról is értesültünk, hogy ezeket a szervezeteket az önkormányzat számos eszközzel támogatja: az ingyenes e-mail eléréstől (ami jövőre ingyenes Internet elérésé válik) a kerekasztal tárgyalásokon át a pénzügyi támogatásokig. A szakirodalomban való megfelelő elmélyülés és a szakértőkkel való konzultáció után elkészítettük saját kérdőívünket, amikkel a saját kutatásokat végeztük, ezáltal kihasználtuk egyrészt a statisztika kissé száraz, de igen pontos és objektív, valamint a személyes beszélgetések "emberibb"eszközeit. Úgy érezzük tehát, hogy sikerült a témákat igen sokoldalúan megközelítenünk, s így a tanulmányt minél színesebbé tenni.

Az Esély című folyóirat egyik 1993-as számában szerepel egy tanulmány (1.), amelynek címe: "Mit tegyünk, hogy a szociális munka élvezetessé váljon számunkra?". Az említett tanulmányban olyan arany szabályok és összehasonlítások szerepelnek, amelyekre egy jó szociális (közösségi) munkásnak szüksége lehet a munkájához (pl.: "adj másoknak mosolyt és téged is mosollyal fognak megajándékozni"). Meglepett minket, hogy mennyire érvényesek ezek az íratlan szabályok, s hogy milyen jelentős támogatással és érdeklődéssel kísérte mindenki munkánkat. Amikor megkérdeztünk egy szociális tanácsadót (Mihályi István), hogy honnan merítik ők a rengeteg erőt és kisugárzást a munkájukhoz, a következőt válaszolta: "Ha idejön hozzám egy munkanélküli és szeretné kisírni magát, akkor én nem borulhatok szintén sírva a vállára, hanem meg kell vigasztalnom és tanácsot kell adnom neki. Néha nekem is ki kell sírnom magam, de azt máshol teszem.". Ilyen sok bátorítás és segítség mellett már nem is volt olyan nehéz a kutatásokat elvégezni, és mindezt úgy, hogy még örömet is okozott és sikerült számos új és értékes kapcsolatra szert tennünk.

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani az alábbi személyeknek a munkánk során nyújtott támogatásukért:

Mihályi István (Megyei Munkaügyi Központ)
Cserta Gáborné (RéV Ambulancia)
Kozáry Mihály (Polgármesteri Hivatal)
Forgách Ágnes (Központi Statisztikai Hivatal)
Farnady Viktória (Diákvezetők Tanácsa)
Angyal Szabolcs (SZITI Iroda)
Tajti András (Rendőrség)

Elszegényedés

... a szegény nem fogy ki a földről (Mózesi könyvek, Biblia)
... a szegénység, legalább a mostani világban, a szolgálattal határos (Széchenyi)
... harcban áll egymással: a szegények és gazdagok "állama"(Platón)
... Szót se tovább! Adj enni, lakást, takarót a szegénynek:

Emberi méltóság önmaga járul ehhez"(Schiller)

Szegénységről, gazdagságról, szegényekről és gazdagokról sokan és sokat mondtak már előttünk is. A fenti néhány, különböző korokból származó idézet csupán egy kis csemege ezen bölcsességekből. Valóban szükségszerű állapot a szegénység? A közgazdaságtan alapja a szűkösség elve: az erőforrásokból sosem elég, így az igények kielégíthetetlenek maradnak. Nos, egy helyes alapokon és jól működő gazdasági rendszer meg tud felelni azon követelményeknek, hogy helyes döntések sorát hozva jól gazdálkodjon az erőforrásokkal. Azonban nálunk, Magyarországon a szocialista rendszerű gazdasági rendszer összeomlása után az újonnan kialakuló piacorientált gazdasági rendszer igen sok és alapvető hibával valósult meg. Többek között: a jelenlegi gazdasági rendszerünkben a szociális háló teljesen összeomlott, vagy legalábbis össze-vissza gabalyodott, így igen sok szociális probléma megoldására alkalmatlanná vált.

Ha az elszegényedés problémáival és a megoldási kísérletek meghatározásával foglalkozunk és szeretnénk valódi eredményeket elérni, úgy egyrészt meg kell vizsgálnunk, hogy milyen tényezőkből tevődik is össze a probléma, majd pedig ezeket a tényezőket mikro és makró jelleggel egyaránt (külön-külön, majd pedig azokat összefüggéseikben, egymással egybevetve) megvizsgálva tudjuk kialakítani a helyes stratégiánkat és cselekvési terveinket, vagyis a megoldási javaslatainkat. Saját kutatási anyagunkat is ezen szempontok alapján határoztuk meg. A dolgozat alapjául a következő kutatások szolgálták:

Mihályi Istvánnal, a Megyei Munkaügyi Központ humán szaktanácsadójaival való beszélgetésünk a Központi Statisztikai Hivatal hivatalos felmérései az adott témával kapcsolatban

Saját magunk által készített 200 darab kérdőíves felmérés és beszélgetés munkanélküliekkel és azok családjával.

Elemzésünket a makroökonómiai összefüggések ismeretében a legtöbb esetben a szociológia legkisebb egységére, a családra igyekeztük vonatkoztatni, hiszen ez a csoport egyben a jelenlegi társadalmi rendszerek (így a magyarországiak is) legkisebb gazdálkodó egysége is. Nem is beszélve arról, hogy az embernek a társadalomban elfoglalt szerepét többségében a családon belül, annak részeként éli meg. Az előző modellben (a szocializmusban) domináns jelleggel bírt a két keresőre, két eltartottra épülő családmódel, melynek kiszolgálására háttérként szolgált a bölcsődei és a óvodai intézményi hálózat. A rendszerváltás időszakában de már előtte is szükségessé vált ezen merov struktúrájának az átszervezése, ugyanis a GYES és a GYED bevezetése miatt lényegesen csökkent az igény a bölcsőde iránt, és ezen intézmények számának csökkenése munkanélküliségi tényezőként jelentkezett.

A rendszerváltás után a létrehozott, megalomániás elemeket is tartalmazó gazdasági struktúra humán erőforrás igényének összetétele igen nagy gondot jelent a piacorientált gazdaság kiépítése során. A kialakult új viszonyokhoz új intézményrendszer kiépítése vált szükségessé, azonban ezen irányba még egyik kormányzatunk sem tett jelentős és hasznos lépéseket.

A régi rendszer teljes foglalkoztatási igényét, mint alapvető követelményt hirdető társadalmi formáció a teljes foglalkoztatás miatt létrehozott termelő- és szolgáltató rendszere következtében két alapvető probléma lépett fel: egyrészt a teljes foglalkoztatás kielégítése miatt a társadalom teljes keresztszintjében a feladatok elvégzéséhez a feladatok nagyságánál lényegesen nagyobb létszámot foglalkoztatott, és a fenti ok miatt kialakult torz képzettségi igény-struktúra a rendszerváltozás után sok gondot okozott; másrészt viszont az átalakulás során a problémát tovább súlyosbította, hogy az ipar, fejlesztés és szellemi tőke iránti igénye a műszakilag magasan kvalifikált szakemberek irányában nagyságrendekkel nagyobb volt, mint pl. a rendszerváltás után betelepült Philips, IBM, Ford, alapvetően szerelőipari tevékenységre berendezkedett gyáraiban. Éppen ezért a rendszerváltás kezdetétől, az 1990-es évek elejétől a magyar lakosságnak a piacgazdasági rendszerre való áttérés miatt egy valójában nem új ke

letű, azonban ekkora méreteket még sosem öltő problémával kellett és kell megküzdenie: a munkanélküliséggel. A statisztikai adatok és a munkaügyi központok becslése szerint mintegy 1.000.000 ember vesztette el állását akkoriban.

Az újkeletű probléma regisztrálásához és megoldásához egy lényegében új intézmény létrehozása vált szükségessé: megtalálni a kapcsolatot a vállalatok és a munkát keresők között, valamint kedvezményeket és támogatásokat biztosítani a munkanélkülieknek a különböző továbbképzésekhez, reményt és támogatást adni nekik. E céllal jöttek létre a különböző Munkaügyi Központok.

Az a tudományág, amely a munkanélküliség kutatásával foglalkozik, már egy évszázada létezik. A munkavállalók jogaival, valamint a munkához való joggal az emberi jogok egyetemes nyilatkozatának 23. cikke is foglalkozik, amely kimondja, hogy:

Minden személynek joga van a munkához, a munka szabad megválasztásához, a méltányos és kielégítő munkafeltételekhez és a munkanélküliség elleni védelemhez.

Az egyenlő munkáért mindenkinek, bármilyen megkülönböztetés nélkül egyenlő bérhez van joga

Mindenkinek, aki dolgozik, olyan méltányos és kielégítő fizetéshez van joga, amely számára és családjá számára az emberi méltóságnak megfelelő létét biztosít, és amelyet megfelelő esetben a szociális védelem összes egyéb eszközei egészítenek ki. Minden személynek joga van a pihenéshez, a szabad időhöz, nevezetesen a munka időtartamának észszerű korlátozásához, valamint az időszakonkénti fizetett szabadsághoz.

A jelenlegi Munkaügyi Központok elődei Magyarországon a Munkaügyi Szolgáltató Irodák voltak, amelyek a különböző Megyei Tanácsok befolyása alá tartoztak; s csak a kilencvenes évek legelejétől léteznek ilyen formában. A Munkaügyi Központok tulajdonképpen humán szolgáltató intézmények, s - mint már fentebb utaltunk rá - működésük legfontosabb eleme az állásközvetítések, az átképzések, a pályorientáció, valamint egyéb szolgáltatások biztosítása az arra rászorulóknak. Jelenleg mintegy 400.000 körül mozog a regisztrált munkanélküliek száma (1997 júniusában 9,2%), azonban ez a szám feltételezhetően a valódi munkanélkülieknek nem egészen a felét teszi csak ki, hiszen a rendszerváltás éveiben közel 1.000.000 állás szűnt meg. A "maradék" 600.000 fő pedig valószínűleg vagy felszívódott a fekete-, vagy pedig a szürkegazdaságban, esetleg vállalkozó lett.

Magyarországon a legtöbb vállalkozás és gazdasági társulás formája "egyéni vállalkozó": az országban mintegy egymillió egyéni vállalkozó tevékenykedik - tudtuk meg Vargáné Tóth Zsuzsától, a Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány munkatársától.

A munkanélküliség megoldása természetesen igen komplex és makró-jellegű rálátást és cselekvést követel, hiszen mind a megoldás, mind pedig a probléma igen összetett. A legfontosabb talán a széleskörű társadalmi összefogás: fontos egyrészt a munkanélküliek iránt való nagyobb társadalmi szolidaritás (ne érezze magát magára hagyottnak és kiközösítettnek, hiszen a munkanélkülivé válás legtöbbször önhibán kívül történik); a sokkal ésszerűbb állami gazdaságpolitika (bankkonszolidáció veszteség nélkül, állami beruházások a célszerűtlenül felhasznált privatizációs bevételekből stb.); a munkanélküliek munkához való hajlandósága; a vállalatok nagyobb szociális érzékenysége; valamint a civil szervezetek támogatása.

A munkanélkülinek a munkanélküliséghez való viszonya a munkahelyük elvesztése után lényegében kétféle lehet: vagy "gyászreakció" (amennyiben az elvesztett munkahely számára kedves volt, szeretett ott dolgozni), vagy pedig amolyan

"vakációérzést" jelent számára (amenyiben rossz volt a munkahelye, nem szeretett ott dolgozni). Azonban ez utóbbi érzés csalóka. Az embernek az életben a dolgozón kívül más szerepe is van: létezik még gyerek-, barát-, társ-, apaszerepe stb. Amennyiben ezen szerepek és az értelmes cselekvések nem tudják kitölteni az egyén idejét, úgy szétesettséget és önbizalomhiányt okoz egy idő után.

A munkanélküli segély azon személyeknek jár egy évig, akik már előtte négy évig dolgoztak. A Munkaügyi Központok a munkanélkülieknek a különböző továbbképzésekhez 60 és 100 % közötti támogatást szoktak adni. Jellemző, hogy a munkanélküliek között a érettségivel rendelkezőknek némileg nehezebb dolga van, hiszen a Központ nekik csak nyelvtanfolyamra nem ad támogatást, hanem csak úgy, ha valamilyen más szakképesítő tanfolyamot is kapcsol mellé. Ilyen szempontból tehát a szakmunkás, technikus, vagy szakközépiskolai végzettségűek előnyben vannak. A legnagyobb igény a következő szakosító képzések iránt mutatkozik: szoftverüzemeltetői, vámuügyintézői, mérlegképes, számítógépezelői, valamint biztonsági őr (a mai világban már egy egyszerű portástól is megkövetelhetik ezt a képesítést) szakok.

A Fejér Megyei Munkaügyi Központnál évente mintegy 7000 ügyfél fordul meg (jelenleg mintegy 7400 főt tartanak nyilván). Közülük 2970 munkanélküli járadékot kap, 2559 pedig jövedelempótló támogatásban részesül. A többiek semmiféle juttatásban nem részesülnek, de együttműködnek a munkaügyi hivattal, igénybe veszik annak szolgáltatásait. Jellemző sajnos azonban a fluktuáció: ebből a 7000 tagból havonta átlagosan 3-400 ember kicserélődik, azonban egyre több olyan ügyfelük van, aki amolyan "visszalépő": ez azt jelenti, hogy második, harmadik, vagy akár negyedik munkahelye szűnt meg.

Adatok a tartós munkanélküliségről (1997 január végi állapot)

	Magyarország		Fejér megye
Legfeljebb 8 általános iskolát végzettek aránya (%)	47,0	<	50,8
25-49 év közötti korosztályhoz tartozók aránya	80,7	<	81,43
Férfiak aránya (%)	56,7	>	52,64
összes regisztráció átlagos hossza (hó)	32,0	>	29,5
Utolsó regisztráció óta eltelt idő átlagos hossza (hó)	21,3	>	20,9
A regisztráció megszakításának átlagos száma (db)	3,5	=	3,5
Jövedelempótló támogatásban részesülők aránya	78,8	>	70,5
Ellátatlanok aránya	12,1	<	15,6

A tartósan munkanélküliek megoszlása kor és iskolai végzettség szerint (18,55 év között és 1997. január 20-án legalább 12 hónapja regisztráltak)

Végzettség	18-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-55	Összesen
8 általánosnál kevesebb	0,0	1,3	2,6	3,2	7,3	12,6	5,7
Általános iskola	25,0	48,1	48,1	45,0	43,5	36,3	43,9
Szaktanulmányképző	25,0	31,2	33,5	29,2	26,5	23,1	28,2
Szakiskola	25,0	3,9	0,9	1,8	2,1	2,2	2,0
Speciális szakiskola	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Szakközépiskola	0,0	7,8	9,9	10,5	9,2	6,0	9,2
Technikum	0,0	1,3	1,3	1,0	4,1	8,2	3,1
Gimnázium	25,0	6,5	3,4	7,5	5,1	4,9	5,6
Főiskola	0,0	0,0	0,4	1,5	1,9	6,6	2,0
Egyetem	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,0	0,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A munkanélküliek megoszlását vizsgálva két lényegese következtetést vonhatunk le:

Mivel az általános valamint a szakmunkásiskolát végzettek aránya a munkanélküliek között igen magas, ezért Székesfehérvárra még jó ideig jöhetnek olyan cégek, ahová a munkásoknak nem kell szinte semmilyen végzettség (ilyen állások például az Ikarus jármű- és szerelőiparban a betanított munkások, vagy az ún. operátorok a Ford, IBM és egyéb gyárakban, akik az alkatrészek összeválogatását végzik).

Annak, hogy az egyetemi és főiskolai végzettséggel rendelkező tartós munkanélküliek aránya ilyen alacsony, annak az oka az, hogy a képzettségükből adódó alkalmazkodóképesség miatt vagy vállalkozóként vagy pedig kisebb csoportokat alkotva társas vállalkozóként új tevékenység folytatásába kezdtek.

Sajnos a jelenlegi beruházásokkal együtt sem bémérhető a munkanélküliség csökkenése, hiszen a fentebb említett operátori és az ehhez hasonló munkakörökbe a legtöbb cég általában igen szűk kategóriából választ: 25-35 éves betanított nőket keresnek amolyan futószalagmunkára, ami semmi képzettséget, kreativitást nem, csupán hangyaszorgalmat, pontosságot és fáradhatatlanságot követel. A nagyobb cégek általában igénybe veszik a munkaügyi központ segítségét is. Többen éltek a képzési lehetőséggel, vagy vettek igénybe valamilyen aktív támogatási formát. Gyakori a munkaerőigény bejelentése is. Jelenleg a Videoton Holdingnak kellene ezer dolgozó. A kirendeltség eddig 800 főt közvetített ki, ám csak 20-25 dolgozó került felvételre. Hamarosan a többi kirendeltség is közvetít oda munkanélkülieket, a cég ugyanis vállalná a munkásszállítást.

A munkanélküliséghez való hozzáállás - mint már említettük - igen nagy mértékben függ nem csak a munkanélküli személyétől, hanem a család hozzáállásától is. A rendszerváltás táján, amikor még új keletű volt a munkanélküliség ilyen mértékű, tömeges megjelenése, a legtöbbször a munkanélkülieket okolták munkahelyük elvesztéséért, és amolyan stigmatizáló előítéletet ragasztottak rájuk. Az általunk megkérdezettek nagyon nagy hányadának még most is előítéletei vannak az ő munkavállalási

hajlandóságukról, tehát ez a bűnbak szemlélet még most sem múlt el teljesen. Hosszabb idő kellett az embereknek ahhoz, hogy megtanulják: nem csak önhibájából válhat valaki munkanélkülivé. Szerencsére az utóbbi 3-4 évben egyre inkább támogatják a családok is őket, ezzel is megkönnyítve helyzetüket. Azonban gyakran találkozhatunk még ma is olyan negatív, téves felfogáson és nézőponton alapuló véleményekkel, miszerint a munkanélküliek az okai annak, hogy egy csomó pénzt rájuk kell költeni az államnak és így közvetve a dolgozóknak, ahelyett, hogy dolgoznának.

A polarizáció következtében általában igen nagy különbségek vannak a munkanélküliek között: a legrosszabb helyzetben a tartós munkanélküliek vannak (akik már legalább 12 hónapja munkanélküliek): ők átlagosan 3,5-szer is munkanélküliek, azaz sorrendben már a harmadik, negyedik, sőt sok helyen már az ötödik munkahelyüket veszítették el az elmúlt években. A felmérések szerint az országban ők mintegy 50000-en vannak.

Magyarország költségvetése (1996)

Kiadások (millió forint)

Belföldi adósság kamattérítése	444,043
Helyi önkormányzatok támogatása	301,300
Egészségügyi ellátások és jóléti kiadások	204,922
Belföldi adósságszolgálat	109,307
Gazdálkodó szervezetek támogatása és fogyasztói árkiegészítés (szubvenció, ártámogatás)	109,000
Oktatás és kultúra támogatása (iskolák, színházak, könyvtárak)	90,489
Közbiztonság (rendőrség, tűzoltók)	70,735
Közlekedés (utak, hidak, vonat, buszjegy árak támogatása)	68,594
Honvédelem	66,939
Törvényhozó, igazságszolgáltató és végrehajtó szervezetek támogatása (országgyűlés, alkotmánybíróság, ÁSZ, legfelsőbb bíróság, miniszterelnök)	64,925
Külföldi adósságszolgálat	46,454
Média	31,751
Lakásépítési támogatások	31,019
Bíróságok, büntetés végrehajtás	19,227
Ipar és kereskedelem	16,666
Mezőgazdaság támogatása	14,095
Munkaerő átképzés, fejlesztés, munkavédelem	12,401
Környezetvédelem	10,361
Nemzetközi kapcsolatok (külképviseltek)	8,605
Tudomány, technológia (MTA)	8,081
Összesen	1,728,914

A költségvetés számai a táblázat alapján azt mutatják, hogy egészségtelenül keveset fordítunk a tudomány és technológiára, a környezetvédelemre és munkaerő átképzésre, fejlesztésre és munkavédelemre. Hosszabb távon ezen területek elhanyagolása intenzíven visszahat az elszegényedési folyamatokra, mivel ezek elmulasztása a fejlődés későbbi szakaszában csak sokszoros erőforrások felhasználásával válik majd lehetségessé. Irreálisan magas költségeket emészt fel ugyanakkor az államgéppezet fenntartásának költsége. Minden egyéb jól működő államban a fenti területekre a költségvetés arányaiban is többszörösét költi. Csak érdekességképpen jegyeznék meg, hogy például Franciaországban akkor költenek a legtöbbet az oktatásra, amikor az államnak éppen "rosszabbul megy". És a történelem eddig őket igazolta...

Bevételek (millió forint)

Fogyasztáshoz kapcsolt közvetlen adók (ÁFA, fogyasztási adó)	624,894
Gazdálkodó szervezetek befizetései (társasági adó, vám- és importbefizetések)	384,970
Lakosság befizetései (személyi jövedelemadó)	314,120
Rendkívüli privatizációs bevételek	150,000
Adósságszolgálattal kapcsolatos bevételek	55,383
Egyéb (önkormányzatok, MNB, központi költségvetési intézmények, nemzetközi pénzügyi intézmények stb.)	38,788
Összesen	1,568,155
Deficit	160,759

A bevételek ugyanakkor várhatólag a termelés gyakorlati stagnálása mellett valószínűleg nem fognak jelentős mértékben emelkedni. Ráadásul a rendkívüli privatizációs bevételek nevű bevételi forrás is hamarosan kimerül. A minimális beruházási ráta is az elszegényedés irányába hat...

Az elszegényedésre igen jelentős hatással bír az utóbbi időszakban felerősödött fogyasztói árszínvonal-emelkedés

A fogyasztói árak emelkedésének mértéke 1988-ig az azt megelőző tíz évben mindössze évi átlag 7% volt. Ez az árszínvonal növekedés azonban 1988-tól jelentősen felgyorsult. A csúcspontot az 1991-es év jelenti, amikor is az infláció mértéke valamivel több, mint 35% volt. Az infláció mértéke azóta szerencsére csökkenni látszik, hiszen 1995-ben 28,6%, 1996-ban 23,6%, az idei évben pedig várhatóan 20% alatti értéket (17,7%) fog felvenni. A kormányzat szeretné ezt az árszínvonal-növekedést belátható időn belül újra egyszámjegyre csökkenteni.

A hazai infláció alapvetően strukturális jellegű, magas mértéke egyrészt a gazdaságtalan termelési szerkezetnek, másrészt

pedig a nagy összegű külföldi adósságnak köszönhető. Ezekhez természetesen hozzájön még a kormány leértékelő politikája (ennek egyik következménye többek között az élelmiszerek árának növekedése), valamint az 1995-ben bevezetett vámpótlék is. Annak, hogy az infláció 1995-ben az azt megelőző három évhez képest jelentősen megugrott, a magyar gazdaságban 1993-tól egyre inkább érezhető és testet öltő egyensúlytalanság az oka.

Az áremelkedések elsősorban az olyan alapvető javakat érintették, mint a háztartási energia, vagy az élelmiszer, éppen ezért a legalacsonyabb jövedelműek helyzete vált a legrosszabbá. A középső csoportot ez az árváltozás már kevésbé érintette, éppen ezért az ő fogyasztói indexük megegyezik az összes átlag fogyasztói indexével. A változások a magas kategóriájú, harmadik csoportot érintették a legkevésbé, hiszen ennél a csoportnál a szolgáltatások aránya jóval nagyobb mint például az első csoportnál, itt tehát a tartós fogyasztási cikkek és a luxuscikkek fogyasztásának aránya is sokkal magasabb.

Az infláció mértéke 1991-1997

Év	Mérték
1991	35%
1992	23%
1993	22%
1994	18%
1995	28%
1996	23%
1997	17,7%

Az infláció legfőbb hatása a háztartásokra, a kiadási szerkezetek átrendeződése. Ugyanis az egyének és a családok többségénél családi szinten a nominális bevételek nem tartanak lépést az inflációs táblázatban szereplő értékekkel. 1995-ben a lakossági fogyasztások mintegy 58%-át (!) az alapvető javak tették ki, ami mintegy 6%-os növekedést jelent az 1992-es esztendőhöz képest. És ez az amúgy is magas arány az inaktív (nem termelő, vagyis például nyugdíjas), valamint az alacsony jövedelmű családoknál még magasabb: itt a keresetek közel kétharmadát az alapvető javakra fordítják. 1992. És 1995. között az élelmiszerfogyasztás mintegy 1,6 százalékkal csökkent, ami azt mutatja, hogy a fogyasztás folyamatosan beszűkült. Ugyanakkor az élvezeti cikkek (szeszes ital, dohányárúk) fogyasztása szintén mérséklődött, mintegy 2,7 százalékkal. A ruházkodás és a tartós fogyasztási cikkekre fordított kiadás a létfenntartás előtérbe helyeződésének következtében már évek óta csökken: csupán 1992. És 1995. között 0,5; illetve 2,1 százalékkal mérséklődtek.

Mindez a kedvezőtlen folyamat, ami a kőrcikk "első kétharmadára" jellemző, főként a megtakarítási lehetőségek hiányának, valamint a hitelfeltételek kedvezőtlen változásának eredménye. A lakosság ugyanis kénytelen a háztartási energiára (4,8 százalék helyett 6,9), valamint az egyéb cikkek (főként üzemanyagokra: 16,8 helyett 17,5 százalék) fordítandó összegek arányát növelni a korábbi évekhez képest. Ennek a szomorú folyamatnak "köszönhető" a szolgáltatások arányának 3,1 %-os növekedése is: hiszen főleg a lakással kapcsolatos kiadások aránya nőtt.

A fogyasztói árszínvonal átlagosan a 6,7-szeresére nőtt 1987 és 1996 között. Ez azt jelenti, hogy napjainkban minden közel hétszer olyan drága, mint 10 évvel ezelőtt volt. Ez az árszínvonal-emelkedés a következő termékeknél változott a legjelentősebb mértékben:

energiahordozók (a fogyasztási árdotációk felszámolása, valamint a privatizáció következtében): az árak 11,1-szeresükre nőttek

egyéb cikkek, üzemanyagok: 7,7-szeres növekedés

Az élelmiszerek árszorozója ugyanakkor nem érte el az átlagos mértéket.

A legkisebb emelkedés a tartós fogyasztási cikkek terén mutatkozott, köszönhetően a kereslet csökkenésének és az árliberalizációnak, valamint a piac nyitottságának.

Az 1996-os évet összehasonlítva az egy évvel előbbi 1995-össel: 1995-ben a fogyasztói árszínvonal az 5,4-szerese volt az 1987-esnek. Ebben az emelkedésben igencsak jelentős hatása volt néhány terméknek, amik ezt az átlagértéket igencsak megnövelték: a gyógyszerárak 1987-hez képest 1995-ben a 18-szorosukba (!), a tanszerek, írószeresek a 10-szeresükbe, némely szolgáltatások (víz, csatorna) pedig a 23-szorosukba (!) kerültek.

Összefoglalva tehát: 1990 és 1995 között a fogyasztói árak mintegy 210 százalékkal emelkedtek Magyarországon. Ehhez a 210 százaléknál kétféleképpen is viszonyulhatunk: egyrészt sokkal, nagyságrendekkel magasabb, mint Nyugat-Európa országaiban, másrészt viszont alacsonyabb is mint a volt kelet-közép-európai szocialista országokban. Azt mondhatjuk, hogy Csehország és Szlovákia szintjéhez közelít a leginkább.

Az infláció következtében a háztartások anyagi helyzete Magyarországon lényegesen romlott, mivel az árstruktúrában azon elemek árrobbanása volt a legjelentősebb, amelyek a nem kikerülhető kiadások csoportjába tartoznak.

Az utóbbi 6 év során a legtöbb termék ára igencsak megnőtt még az 1990-es árszínvonalhoz képest is. A legnagyobb emelkedést (592,3%) a háztartási energia ára produkálta, a legkisebbet pedig a tartós fogyasztási cikkek (176,1%).

A különböző jövedelemkategóriájú csoportoknál éppen ezért mutatkoznak igen nagy eltérések a megélhetésben, s a szegényebb csoportokban megfigyelhetővé vált az utóbbi időben az egyéb folyó fogyasztási kiadások (ruházkodás, egészségügy, testápolás, közlekedés, hírközlés, oktatás, kultúra, üdülés, szeszes ital, dohányzás) csökkenése. Konkrét számadatokkal: amíg a legszegényebb ötödél ez az összeg 3.362 forint, addig a leggazdagabb csoportnál 12.267 forint. A reáljövetelem átlagosan 7%-kal csökkent az előző évhez képest, azonban ez a csökkenés a megélhetésben szintén a szegényebb csoportokat érintette, hiszen a társadalmi jövedelmek (nyugdíj, családi pótlék, gyermekgondozási támogatás, munkanélküli segély, szociális segélyek) aránya itt volt a legnagyobb.

Az életszínvonalban mutatkozó különbségek következtében igen eltérően vélekednek ezen csoportok arról is, hogy a különböző szintű megélhetéshez milyen jövedelem szükséges. Az öt csoport átlaga szerint 14.950 Ft kell a nagyon szűkös megélhetéshez, 19.000 Ft a szűkös megélhetéshez, 26.100 Ft az átlagos megélhetéshez, 35.950 Ft a jó megélhetéshez, és 54.750 Ft a nagyon jó megélhetéshez. Azonban a csoportok közötti eltérés eléggé szembetűnővé válik, amennyiben

külön-külön is megnézzük azt, hogy mennyit tartanak külön-külön elengedőnek a megélhetéshez: például a nagyon szűkös megélhetéshez amíg az első csoport szerint 10.850 Ft is elég, addig az 5. csoport szerint ehhez 20.800 Ft kell. Az elszegényedés tömegjelenséggé vált, tehát nem elszigetelt jelenség immár. Ezen állítást igazolják kérdőívünk feldolgozása során kapott számszerű adatok is.

A 200 véletlenszerűen megkérdezett személyből (73 férfi, valamint 127 nő) 50 volt már maga is munkanélküli, s minden harmadik megkérdezett családjában szintén előfordul legalább egy munkanélküli.

A megkérdezettek 77,5%-a (155 ember) arra a kérdésre, hogy szerinte romlott-e a saját és családja anyagi helyzete az utóbbi 1-5 év során, igennel válaszolt. Ezen tendenciát támasztják alá a kulturális kérdésekre adott válaszok is: Az emberek 44%-a ritkán, 41%-uk pedig egyáltalán nem jár színházba. A megkérdezettek majdnem kétharmada (131 ember) legutóljára több, mint fél éve volt színházban. És a helyzet a könyvtárlátogatásoknál sem jobb: az emberek ugyanekkora hányada már több mint fél éve nem vette igénybe ezen kulturális intézmények szolgáltatásait. Sőt 77%-uk csak ritkán, vagy egyáltalán nem is jár könyvtárba.

A legtöbb embernek pozitív (37%), vagy legalábbis némileg pozitív a jövőképe (közel 37%) a jövőképe. Azonban az emberek közel 12%-a semmi jót nem vár a jövőtől. Az emberek 56,5%-a javulást remél az elkövetkezendő időkben, 30,5%-uk azonban csak stagnálást vár. 13% pedig egyenesen arra számít, hogy helyzete még tovább fog súlyosbodni a jövőben. Az emberek 30,6%-a már került megalázó helyzetbe pénztelenség miatt.

Mint dolgozatunkban is bebizonyítottuk, az elszegényedésnek egyik súlyos következménye a lehetőségek beszűkülése, amely megnehezíti az elszegényedés problémájának kezelhetőségét. Ráadásul az elszegényedés következtében a kitörési lehetőségek csökkenése demoralizálólag hat az elszegényedett rétegekre, aminek következtében helyzetüket a valóságosnál is rosszabbnak ítélik meg.

Dolgozatunkban makroökonomiai szinten javasoltuk a szűkös erőforrások korábbiánál célszerűbb felhasználását, továbbá a munkaerő alkalmazkodó képességének javítását szolgáló rendszerek további korszerűsítését, s a munkaerő-piacon fellépő igényekhez való alkalmazkodás növelését (például a tanfolyamok tematikáját minél gyorsabban a változó igényekhez alakítani). Az emberek tudati formálásában nagyobb szerepet kell adni a pozitív jövőképet formáló civil szerveződéseknek.

A Villon-önképzőkör tanulmányai

Magányosság, elidegenedés

"Nem jó az embernek egyedül lenni..." (Mózesi Könyvek, Biblia)

"Ha egyedül vagy, egészen a magadé vagy" (Leonardo da Vinci)

"Inkább légy mindenkiel bolond, mint egymagadban okos... Aki magában akar élni, félisten legyen, vagy egészen állat" (Grácián)

"A legtöbb társaság olyan, hogy aki azt a magányosságra cseréli, jó vásárt csinál" (Schopenhauer)

"Egyetlen ember sem képes egymagában élni, még ha akarna is" (Herder)

"Amikor a gépfegyverét szorító katona a szemhatárt pásztázza, azaz igazából több ezer méterre van jelen, akkor nem mondhatunk mást, minthogy önmaga az adott pillanatban csökkent értékű személyként van önmagában jelen. Az emberi lényeg ilyen fajta megritkulása figyelmeztet bennünket arra, hogy a háborúnak a fegyver birtoklásával járó gerjedelmen kívül egy másik, igen fontos fenoménjához jutottunk el: az ember elsekélyesedésének, felhígulásának a fogalmához, 20. századi szóhasználatával élve: az elidegenedéshez. Az önmagunktól való elidegenedés annál teljesebb, annál nagyobb mértékű, minél hatékonyabb eszköz áll hozzá rendelkezésünkre. Az ember hitetlenkedve csóválja fejét: önmagunk kivetítésének, tárgyiasításának egyre hatékonyabb módja határozni meg történelmünk menetét?"

Kiss Sz. Róbert: A hatalom és a fegyver, mint az elidegenedés eszköze (Részlet)

A fenti bölcsességeknél úgy hiszem senki sem tudná jobban leírni a magányosság lényegét. Már a fenti idézetek is - igaz ugyan, hogy csupán kis mértékben - jelzik ezen problémák igen összetett voltát. A magányosság és az elidegenedés ugyanis egyben gazdasági, szociológiai, szociálpolitikai, egészségügyi és pszichológiai probléma is, amely hazánkban egy sajátos gazdasági és történelmi fejlődés eredménye. Ráadásul ezen problémák a város és a falu strukturális különbözősége folytán mindkét lakóhelyen más és más vonásokkal rendelkeznek. Milyen súlyos a magyarság jelenlegi értékvesztése és értékváltsága? Mennyiben függ össze többi dolgozatunk témájával (elszegényedés, előítéletek, alkohol- és drogfogyasztás, dohányzás, falu és város ellentéte)? Van-e kiút és ha van mi az? (Dolgozatunkban ezt a kérdést vizsgáltuk, saját kérdőíves és személyes elbeszélgetések, valamint statisztikai vizsgálatok és a szakirodalom alapján mind helyi, mind általános szinten.) A magányosság, valamint az elidegenedés problémája nagyon összefügg azzal történelmi folyamattal, amit mi egyszerűen csak rendszerváltásnak hívunk. A hetvenes évektől strukturális válsággal küzdő szocializmusból a piacorientált és a magántulajdon túlsúlyán alapuló gazdasági rendszerre és a demokráciára való kettős áttérés Magyarországon többé-kevésbé békés körülmények között - tehát nem vesztett háború vagy véres forradalom útján ment végbe, a történelem folyamán szinte egyedülálló módon. Vizsgálódásaink és kutatásaink során nem csak maguknak a változásoknak a lefolyása érdekelt minket, hanem az a kérdés is, hogy miért omlott össze az előző rendszer, különös tekintettel arra, hogy az 1980-as évek végéig senki nem számított erre. A hirtelen jött nagy szabadság korában ez emberben felmerül a kérdés: hogyan fog az átalakulás sikerülni, merre haladunk, hol vannak a legnagyobb problémák és veszélyek a gazdaságilag fejlett és demokratikus társadalom felé vezető úton?

Andorka Rudolfnak, a téma nagyszerű szociológus-kutatójának cikkeiben a magyar társadalomnak a rendszerváltás időszakában történt változásainak kutatásához két elméleti irányzatot tartott különösen jól használhatónak: az egyik a finn szociológus, Allardt háromdimenziós jóléti modellje. A modell három dimenziója az anyagi életkörülmények, az emberi kapcsolatok, valamint az önmegvalósítás (értelmes emberi élet). A másik modell szintén Allardt nevéhez fűződik, ez pedig a hiányállapot modellje:

1. Az anyagi nyomor, alacsony jövedelem, rossz lakáskörülmények stb. (szegénység),
2. a magányosság és az agresszivitás,
3. az elidegenedés.

Az elidegenedés fogalmának megközelítéséhez még egy fogalmat használj: az anómia nevű fogalmat. Ennek a fogalomnak - amelyet a német Durkheim a századforduló táján vezetett be -, a jelentése az elidegenedéshez hasonlít: a társadalmi értékek és a rájuk támaszkodó normák, viselkedési és erkölcsi szabályok meggyengülését jelenti. Max Weber, vallásszociológiai

műveiben azt a felismerésre jutott, hogy a vallási és az erkölcsi normák nagyon nagy mértékben befolyásolják - segítik, vagy hátráltatják - a gazdaság működését, fejlődését. Az osztrák Schumpeter még ennél is tovább ment, és egyik művében még egy ennél is szélsőségesebb megállapítást tett: szerinte a kapitalizmus nem gazdasági okok miatt fog elbukni (gazdaságilag továbbra is nagyon sikeres maradhat), hanem azért, mert társadalmi bázisát és a gazdaság működéséhez szükséges mentalitást (vállalkozói gondolkodásmódot), erkölcsi normákat és társadalmi közfelfogást ássa alá. Mindezek a megállapítások lényegében a közgazdaságtan atyjának, Adam Smithnek azon téziséhez vezetnek vissza, miszerint társulás csak az igazság törvényeinek valamilyen mértékű tiszteletben tarása mellett állhat fenn, ugyanis az igazságtalanság természetes módon hajlik a társadalom szétrombolására. Most pedig vizsgáljuk meg, hogy milyen változások mentek végbe az Allardt-féle dimenziókban az utóbbi évtizedekben, és hogy hol állunk ma!

Anyagi körülmények

Az az állítás, miszerint a szocialista rendszer igen gyenge gazdasági teljesítményt nyújtott volna némi fenntartással egyáltalán nem igaz: ugyanis vitathatatlan, hogy ezen időszak alatt nőtt a nemzeti jövedelem, emelkedett az életszínvonal, javultak az anyagi körülmények, az életminőség, az infláció egyszámjegyű volt, a munkanélküliség pedig lényegében csak a "kapun belüli munkanélküliség" formájában létezett. A legnagyobb hibát az okozta (s szerintünk hosszabb távon ez gazdasági bukásának egyik meghatározó eleme volt), hogy a hetvenes években történő olajár-robbanás következtében a magyar állam nem vállalta fel a strukturális válságot és annak kezelését. Ugyanis amíg a fejlett országokban leépítették azon, korábban húzóágazatként domináló iparágakat, amelyek az új energiaárak mellett már nem voltak alkalmasak korábbi szerepük betöltésére; és helyettük a biokémia, számítástechnika stb. iparágakat fejlesztették, addig a legtöbb szocialista ország a megfelelő területű fejlesztés helyett egyszerűen központi szétosztotta ezen összegeket a gazdaság teljes keresztmetszetében. Az új technika hirtelen avítta tette a gyártmányok, üzemek, sőt, iparágak egész sorát. A "rozsdá-övezetek", azaz a nehézipar övezetei hirtelen nehézipari "dinoszauruszokká" váltak. Számos gépipari ágazat avult el, miközben az elektronikai ipar, a légi- és űrtechnikára, a biotechnikára alapozott új ágazatok kiterjedt holdudvarokkal számos, merőben új termelési és szolgáltatási ágazat kibontakozásának színterévé váltak.

A mai jelenségek

A politikai rendszerváltás óta a korábbi kedvezőtlen irányzatok és folyamatok felerősödtek. Azzal a kérdéscsoporttal, amely azt vizsgálja, hogy a fogyasztói árszínvonal-növekedés a '90-es évek első felétől fogva milyen mértékeket öltött és hogy a családoknak az egyes fogyasztási cikkekre való kiadásai milyen mértékben változtak, hogy a munkanélküliség kapcsán milyen problémákkal kell szembenéznie a lakosságnak, az elszegényedés című dolgozatunkban bővebben is foglalkoztunk. A GDP mintegy 13%-kal csökkent a rendszerváltás óta. 1989. és 1991. között a lakosság valamivel több mint a felének csökkent a fizetésének reálértéke, 30%-nál stagnált, s csupán 5%-nál emelkedett jelentős mértékben. Valóban, a társadalom 1/20-od része alkotja a szegény többség által némi irigységgel egyszerűen csak "újjgazdagnak" titulált vállalkozói réteget. A KSH legfrissebb adatai szerint jelenleg mintegy 2,5-3 millió ember, a lakosság 25-30%-a él a létminimum alatt (s a kistélepüléseken a helyzet még súlyosabb - lásd Falu és város ellentéte című dolgozatunkat), vagyis 15.540 forint alatti egy főre eső jövedelemmel. Sajnos azonban sokkal nagyobb probléma, hogy még ennél is többen vannak azok az emberek, akiknek az életszínvonala ezen szinthez konvergál, nem is beszélve arról, hogy az egyes érdekképviseleti szervezetek számítása szerint ez az összeg 25.000 forint.

Az emberi kapcsolatokat sajátos kettősség jellemzi hazánkban: egyrészt a családi, rokoni és baráti kötelékek rendkívül intenzívek és rengeteg támogatást nyújtanak egymásnak, s a magyar társadalom 83%-ának véleménye szerint egy-egy nagyobb munka során számíthatna ezen elemek segítségére (ez a tapasztalat saját ismeretségi és rokonsági körünkön belül is igaz). Ennek segítségeknek köszönhető az, hogy az elmúlt évtizedekben a magánérőből történő lakásépítkezések a nemzeti- és személyi jövedelmekhez képest ilyen nagy számban megvalósulhattak. Bizton állíthatjuk, hogy ezen kölcsönös segítő kapcsolatok nélkül a magyar társadalom nagy részének életkörülményei a mostaninál is sokkal rosszabbak volnának. Ugyanakkor sajnos jellemző az a tény is, hogy a magyar családoknál sokkal kevesebb a lelki érzelmnyújtás és segítség, mint más országokban.

A kettősség másik jellemzője ezen társaságok igen zárt volta. Ugyanis a családi, rokoni és baráti körökön kívül levőkkel szemben nagyfokú bizalmatlanság, sőt ellenségeskedés tapasztalható igen sok alkalommal (!). Azon kérdéseinkre, hogy "Mi a véleménye általában az emberekről?" megdöbbentő válaszokat kaptunk: a megkérdezett 200 ember közül mintegy 4%-a kifejezetten önzőnek és aljasnak véli az embereket, 21,5%-a nagyjából, 30%-a pedig csak részben nyilatkozott ilyen elítélően. Kérdőívünk személyesen végzett felvétele során olyan megdöbbentő kijelentéseket is tapasztaltunk, mint hogy az emberek önzőek, számítóak, viszataszítóak és bunkók. Andorka Rudolfnak, akitől már fentebb is idéztünk, egy másik tanulmányában olvasható egy utalás Max Weber (ld. fentebb) egy 1979-es cikkére amelyben ezen kettős morálnak az anakronisztikus és fejlődésgátló voltára hívja fel figyelmünket. Max Weber szerint ugyanis a modern kapitalista piacgazdaság kialakulásának alapvető előfeltétele volt ezen kettős morálnak a megszűnése, amely a kisközösségeken belül könyörületes kivánt meg, "kifelé viszont gátlástalanul érvényesült a szerzési vágy, mivel minden idegen eredendően ellenségnek számított, akivel szemben bármilyen megengedhető. "Példaként a történelemből már megismert gátlástalan konkvizitádor Cortezt és Pizarrot említi, "akikben talán a legnyilvánvalóbb formában öltött testet a fékevesztett szerzési vágy - a leghalványabb elképzelésük sem volt a racionális gazdálkodásról". Erre a gyenge szolidaritásra, amely a mai Magyarországon tapasztalható, igen jó példát nyújtanak azok a statisztikai adatok, amelyek az Alkohol-, és drogfogyasztás, dohányzás című dolgozatunkban szerepelnek az alkoholizmus, a májbetegségek, a bűnözési statisztikák az utóbbi időben kedvezőtlen változásáról. Példaként még meg kell említenünk azt, hogy az ismertté vált bűncselekmények száma 1988 és 1996 között közel háromszorosára nőtt az akkori 185,000-ról, valamint az emberölések száma is jóval meghaladja az 1991-es 306-ot.

Több társadalomtudós és matematikus-szociológus vallja azt a véleményt, miszerint ezen értékviszály gyökerei az előbb totalitárius, majd autoritárius jellegűre váltó államszocializmus rendszeréhez nyúlnak vissza. Nézőpontjuk szerint az ilyen jellegű rendszerekben ugyanis a kiscsoportunkon kívülállóak potenciális ellenségek, besúgók, vagy legalábbis politikai kapcsolataikat arra használják fel, hogy nekünk ártsanak. Tehát, a játékelmélet nyelvén élve, a legtöbb ilyen játékos eredménye zérus összegű volt, ahol csak a másik fél vesztese által lehet nyerni. Amikor pedig az állampolgárok politikai és rendőri kontrollja megszűnik (a jelenlegi túlkapasok mellett is, amire az EU-nak kellett felhívnia a figyelmünket), érthetően elszabadul az agresszió, merthogy hiányoznak a demokratikus viselkedési kultúra hagyományai. Ráadásul ezek az elidegenedések olyan mély gyökeret vernek a társadalom kultúrájába, hogy csak igen lassan tud mérséklődni. Egyvalamit azonban biztosan

kijelenthetünk ezen értékviszágról szóló

a: ez homlokegyenest ellenkezik mindenféle pozitív erkölccsel, és hogy ez a bizalmatlanság és kíméletlenség jelenlegi szintje mellett aligha lesz képes a piacgazdaság és a demokrácia jól és akadálytalanul működni, hiszen egy piacgazdaságban annak minden résztvevője kell, hogy számíthasson arra, hogy mindazok, akikkel kapcsolatba kerül, bizonyos alapvető erkölcsi szabályokat (becsületesség és méltányosság) megtartanak, S. Lindberg kifejezésével élve legalább "gyenge szolidaritást" mutatnak egymás iránt.

Érték és normaválság

Az elidegenedés fogalmát sokan és sokféleképpen megfogalmazták már, különböző pontokba és tételekbe szedve gondolataikat, azonban felméréseink során arra a következtetésre kellett, hogy jussunk, hogy a magyar társadalom (legalábbis a mi mikrocenzusos felmérésünk alapján reprezentált népesség) alapvetően szinte semmit sem tud az elidegenedésről, megfogalmazni pedig egyáltalán nem tudja. Az elidegenedés fogalmát mai szociológiában hat jelenség összefoglalásaként használják:

- a hatalomnak való kiszolgáltatottság érzése
- az egyéni élet értelmetlenségének érzése
- a társadalmi normák hiánya vagy elutasítása
- a társadalmi érték hiánya vagy elutasítása (ez utóbbi kettő az anómia)
- az önmaga értéktelenségének, haszontalanságának érzése
- elmagányosodás

Legrövidebb definíciója szerint pedig az élet igazi értelmének elvesztése. Egy azonban mindenképpen biztos: egy piacgazdaság kiépítésére és a demokrácia megerősítésére törekvő országban mindenképpen hátrányos következményeket von maga után a mai magyar társadalomban tapasztalható ilyen magas fokú elidegenedés. Egyrészt mivel az ilyen emberekből hiányzik az innovativitás és a kezdeményezési készség, az életcélok megvalósítására és az állandó értékek és együttélési normák megtartására való törekvés, ezért nem képesek a piacgazdaság fejlődését előmozdítani. Másrészt a demokratikus rendszer megfelelő működését is megakadályozzák, hiszen a független véleményalkotás és a vélemény bátor képviselése szintén csak hiányosan van meg bennük, hiszen a szocialista rendszerben a legtöbb ember nem is gyakorolhatta ezen természetes képességeit és így egyszerűen nem tanulták meg önmagukat irányítani. Most, hogy az állam "levette róluk a kezét" és magukra hagyta őket, szinte özszeroppannak a felelősség és a rájuk háruló új kihívások súlya alatt.

Az elidegenedés és az anómia mérését igen nehéz közvetlenül elvégezni (talán nem is lehet), ezért a társadalomkutatók ezen folyamatok következményét, vagyis az öngyilkosságok, az alkoholizmus és a lelki betegségek gyakoriságát vizsgálják. Mint ismeretes, az alkoholizmus(7) és az öngyilkosságok arányszámában már 1945 óta a világ élvonalába tartozunk. 1995-ben a KSH adatai szerint mintegy 3369 öngyilkosságot követtek el Magyarországon. Ezek szerint minden 100.000 magyar emberre közel 33 öngyilkosság esik. Megdöbbentő, ha ezt összehasonlítjuk azzal, hogy a világ legfejlettebb államaiban ez az arányszám 10 alatt van. Érdekes lehet számunkra az öngyilkosságok adatainak összevetése is: 558 történt megyei városokban, 860 egyéb városokban és 1412 községekben. Ez főleg az alkoholizmus arányainak következtében alakul így. Sajnos azonban meg kell állapítanunk, hogy a lelki betegségeket illetően sem állunk jobban. Kopp Mária és Skrabski árpád mentálhigiéniai kutatók több felmérést is végeztek a lakosság mentális egészségi állapotáról. Felméréseik szerint 1988-ban a felnőtt lakosság 15%-a közepes és súlyos, 17%-a enyhébb neurotikus tüneteket mutatott. Egy másik kérdéscsoport szerint 3%-nak súlyos, 5%-nak közepesen súlyos, 17%-nak pedig enyhébb depressziós tünetei voltak. Ezek az adatok - a két adatsor átfedései ellenére is - arra engednek következtetni, hogy a magyar társadalom lelki egészségével súlyos gondok vannak. Az utóbbi évtizedek során a magyar társadalomnak egyre nagyobb része vetette el az önmagába és a jövőbe vetett hitet.

Ezt a jelenséget jól szemlélteti, mint indikátor, a válások számának alakulása. Az utóbbi 5 évben (1990. És 1995. között) a házasságkötések száma mintegy 24%-kal csökkent az országban, és 30%-kal Székesfehérvárott. Ugyanakkor a válások száma lényegében stagnált, mind az országban, mind pedig városunkban.

A mai átalakulási folyamat ellentmondásossága folytán a létbizonytalanság növekedése következtében a házasságkötések száma kedvezőtlenül csökken a válások számának stabilizálódása mellett, ami annyit jelent, hogy az egy házasságkötésre jutó válások száma igen komoly mértékben emelkedik: míg 1990-ben 10 házasságkötésre 3,75 válás jutott az országban és 4,22 Székesfehérváron, addig 1995-ben már 4,65 válás jutott 10 házasságkötésre az országban és 5,82 Székesfehérváron. Ez, mint dolgozatunkban már fejtegettük, nagyon kedvezőtlen arány.

Ezen kedvezőtlen folyamatok nemcsak rövid, hanem hosszú távon is igen komoly zavarokat okoznak, és a fentebb leírt problémák (bűnözés, alkoholizmus, öngyilkosságok stb.) mellett egyrészt népességszám-csökkenéshez, másrészt pedig a demográfiai görbék torzulásához is vezetnek.

A jövőben a legtöbb terhet viselő középosztály száma csökkenni fog az össznépességen belül, hiszen a jelenlegi legfiatalabbak száma kor szerint visszahaladva egyre csökken. Az élet minőségének hiányjelenségei, vagyis a rendkívüli feszültségekkel terhes mindennapi élet, az emberek kapcsolati zavarai, valamint a reményesség állandó érzete: az elidegenedésnek ezen tényezői lényeges szerepet játszanak abban, hogy a születéskor várható élettartam rendkívül alacsony Magyarországon, vagyis a pszichés betegségeken felül közvetlen idézték elő az általános halandóság megdöbbentő romlását. Jelenleg a magyar férfiak születéskor várható élettartama 65,1 év. Ez közel másfél évtizeddel alacsonyabb a világelső Japán átlagánál.

Valóban bajlóslatú, bús nép lenne a magyar, mint ahogy Ady állította? Biztosan van némi igazság ebben a megállapításban, ugyanis egy 1990-es felmérés szerint a megkérdezettek 34%-a számolt be szomorúságról és levertségről, 40%-a alvászavarokról, 46%-a gyakori fejfájásokról, 54%-a kimerültségről és 60%-a gyakori lelki feszültségekről. Minden harmadik-negyedik felnőtt heti rendszerességgel szed gyógyszereket.

A fentebb már említett hatalomnéküliséget és kiszolgáltatottságot konkrét statisztikai adatok is alátámasztják. Egy 1990-es felmérés szerint a megkérdezettek 18%-ának nem, 42%-ának pedig csak részben függ az élete alakulása saját döntéseitől. Így nem csoda, ha elidegenedetté válnak.

Mielőtt még rátérnénk az elidegenedés egyik szélsőséges problémájának, a hajléktalanságnak a tárgyalására, meg kell említenünk néhány nagyon fontos tény: a dolgozat bevezetőjében már említett eltérést falu és város között, ugyanakkor a tág értelemben vett elidegenedési mutatók lényegesen rosszabb képet mutatnak a társadalmi hierarchia alján lévő rétegekben, mint a privilegizált csoportoknál. Vagyis hogy a parasztok (hiszen polgárparasztból van a legkevesebb) és a szakképzetlen

munkások, a kis falvak és elmaradt régiók lakosai nem csak alacsonyabb jövedelemből élnek, hanem lényegesen elidegenedettebbek is, mint a privilegizált rétegek tagjai.

A pályaudvarokon, a városok elhagyott részein mindenki látott már ápolatlan, megtört embereket, akiknek minden tulajdonuk egyetlen szatyrukban van és éjszakai fedelük csak a csillagos ég. A társadalom nagy része őket nevezi hajléktalannak. A hajléktalanság - mint az elidegenedés egyik legszélsőségesebb esete, amely összefüggésben van az elszegényedéssel is - problémájának tárgyalásánál már rögtön a kutatásunk elején definíciós problémákba ütközhetünk: kik is a hajléktalanok, kik tartoznak ide? Ha ezen problémákra választ adtunk, utána foghatunk csak hozzá a további kérdések megválaszolásához: Mióta létezik a probléma? Hogyan lehet meghatározni a számukat? Hányan vannak?

A különféle szakirodalmak és lexikonok meglehetősen sok értelmezést adnak róluk: a fedél nélkül levőktől a lakhatási nehézségekkel küszködőkön át az átmeneti intézmények lakóigáig igen széles a skálája azoknak akiket hajléktalannak neveznek. Éppen ezért a kutatók is rendkívül sokféleképpen definiálják őket: van akik a szemrevételezés módszerével állapítják meg, vannak akik azokat hívják hajléktalannak, akik civilizálatlan körülmények között élnek és vannak akik a hajléktalanokat ellátó rendszerek szolgáltatásait igénybevevőket nevezik így. A társadalmat persze érdekli a probléma, hiszen szeretné tudni, hogy az adófizetők pénzéből milyen összegeket költenek rájuk. A leginkább azt az amerikai definíciót találtuk elfogadhatónak (némi kikötéssel), amely a hajléktalanság fogalmának meghatározását négy pontba szedte össze:

- akiknek jelenleg nincs megfelelő fedél a fejük felett
- akik egy hónapon belül elveszthetik a fedelet a fejük fölül
- akiknek bizonytalan a bérleményben való lakhatás, és arra kényszerülnek,
- hogy záros határidőn belül másikat keressenek
- akik romos épületekben vagy egyéb elhagyatott helyen húzzák meg magukat.

A definíciók pontatlanságából és sokféleségéből következik, hogy a hajléktalanok számának becslésekor is igen jelentős problémákba ütközünk.

Egy amerikai kutató például kétféle osztotta kutatásának menetét: egyrészt a hajléktalanszállók állományát vizsgálta, másrészt pedig az utcákat, azokban az éjszakai időpontokban, amikor a nem hajléktalanok a legnagyobb valószínűséggel már nincsenek az utcán: hajnali 1 és reggel 6 óra között.

Magyarországon eddig még nem alkalmaztak ilyen jellegű felméréseket, számukat becsléssel próbálták meghatározni. Az 1980-as népszámlálási adatok szerint országosan összesen 360,615 fő volt, aki nem lakásban élt. Valószínűleg nem ők, hanem a népszámlálásból lényegében kimaradt - annak "egyéb" rovatában szereplő - emberek a hajléktalanok, akiknek száma 1980-ban 28,378 fő volt. Ezek után különböző szociológusok 30-60 ezerre becsülték számukat. A Népjóléti Minisztérium válságstábjá (1993. január) 10.000 állandó hajléktalanról számolt be, és a potenciális hajléktalanok számát ennek két-háromszorosára becsülte.

A különböző módszerekkel kiszámolt hajléktalansági ráta Magyarországon mindenképpen nagyon magas: 18 és 40/10.000-ed között mozog, ami hasonló az amerikai arányokhoz.

Elgondolkodtató, hogy míg az Egyesült Államokban, ahol a hasonló hajléktalansági ráta mellett dollármilliókat költenek az ellátórendszerre, kutatások és megoldási módok, szakemberek és önkéntesek tízezrei dolgoznak a probléma megoldásán - nem túl sok eredménnyel -, addig Magyarországon a kormányzat eddig még csak nem is tett jelentős méretű lépéseket a probléma orvoslására.

A megoldást Pik Katalin e témában írott cikke három típusba sorolja:

Azonnali, rövid távú megoldások

Magyarországon ez a jellemző, az azonnali gondokra adható valamilyen válaszokat tárgyalja., s a hajléktalan élethelyzetek nehézségeit próbálja meg megoldani. Ezek intézményes formája az ingyenkonyhák és a hajléktalanszállók. Azonban hosszabb távon ezen intézmények sem tudják feloldani a problémát, egyrészt a rossz biztonság miatt, másrészt pedig ez az út nem képes a hajléktalanprobléma mélyebb okainak feltárására és a lényegében meghatározó szociális problémák megoldására (nem teszi érdekeltté, és nem is ad lehetőséget a hajléktalannak szociális helyzetének megjavítására.)

Megoldási kísérletek hosszabb távon

Átgondolt szociálpolitikai intézkedések, úgymint lakáspolitikai, valamint gazdaságpolitikai. Hosszabb távon eredményes lehet, azonban csak a másik két programmal párhuzamosan megvalósítva. A program egyetlen hátránya, hogy mivel az adott önkormányzatra bizza a problémát, így fennáll a veszélye, hogy szubjektív döntés születik, hiszen az ezt a pontot szabályozó jelenlegi törvény meglehetősen sokféleképpen értelmezhető. Mindez azt mutatja tehát, hogy a helyes döntések meghozatalához szükség van a megfelelő helyzetismeretre, az emberségre, azaz a megfelelő szociális szakemberekre, amit az alternatív megoldás kínál.

Alternatív típusú megoldások

Azon módok, amelyek a hagyományos mikro- és makro megközelítéssel szemben más módon közelítenek a kérdéshez. Szerencsés esetben ide tartozik a fentebb már említett jó szociális képzés, ugyanis hosszabb távon ezen szakemberek helyes döntése és mérlegelése biztosan jól fog kamatozni. De ugyanilyen megoldást kínálnak a hajléktalanok és volt hajléktalanok önszervező csoportjai, a különböző mentálhigiénés központok, valamint a vallásos mozgalmak és szervezetek (ahol a keresztény felebaráti szeretet és megbocsátás érvényesül).

Természetesen mindhárom alkalmazás különböző területeken más és más jelentőséget kaphat, a terület adottságaihoz és lehetőségeihez képest.

A hajléktalanság problémája Magyarországon már a '70-es évek végétől jelen van. Azonban a marxizmus tanítása szerint a szocialista társadalomban megszűnik az elidegenedés... Éppen ezért csak a hajléktalansági tabu meglehetősen késői, 1989-es feloldódása után vált ismertté az a tény, miszerint a hajléktalan emberek többsége komoly egészségügyi problémákkal küszködik: hiszen legtöbbjük fizikálisan is életveszélybe kerülhet a rendkívül rossz életkörülmények miatt, amelyben élnek. Sokuk teste élősdiékkel és egyúttal gennyes fekélyekkel van tele, döntő hányaduk különböző fertőző és nem fertőző

bőrbetegségekkel kínlódik, és igen gyakoriak a súlyos légúti bántalmak is. "A tapasztalt orvos küllemükből, arcmimikájukból, mozgásukból, tekintetükből minden vizsgálat és laboratóriumi ellenőrzés nélkül is látja, hogy betegek, nagyon betegek, fiatalon is öregek"(Levendel László: A hajléktalan ember). Ezen problémák minél előbbi orvoslása elsősorban (a megfelelő szociális ellátás mellett) minél előbbi egészségügyi és orvosi beavatkozást követel. Ezzel szemben a mai állapot az, hogy a különböző szociális intézmények egymáshoz tologatják a hajléktalanok ügyeit, aminek természetesen csakis ők ihatják meg a levét. Hiányzik a hajléktalan emberek közegészségügyi ellátása, és ráadásul a sürgősségi ellátásuk, és rendszeres egészségügyi szűrésük sincs biztosítva; ennek fontosságát pedig úgy véljük nem kell hangsúlyozni. Gyakran drága kórházi ágyakat kell fenntartani a számukra a megfelelő szociális szálláshelyek hiányában, azonban amikor a kórház elbocsátja őket, nem gondoskodik semmiféle további ellátásáról. A fertőzéstől féltő intézmények pedig nem fogadják be őket, így marad számukra a metró és a pályaudvarok. A kör bezárult. Mint már említettük, a hajléktalanoknak életmódjuk következtében rengeteg megbetegedéssel kell szembenézniük. Cross Jolán, a téma egyik jeles kutatója készített egy kismintás felmérést, amelyben megállapította, hogy az általa megvizsgált 160 hajléktalan közül a panaszt okozó krónikus betegségek aránya kétszerese, a testi fogyatékosok aránya pedig négyszerese az országos átlagnak. A fogyatékkal bírók 59%-a mozgásszervi károsodott, 32%-a látáscsökkenést, 9%-a hallássérült volt. A 160 személy mintegy egynegyede (!) kísérelt meg életében legalább egyszer öngyilkosságot, egyik fele legalább egyszer, a másik fele pedig élete folyamán többször is. Érdekes tény, hogy az öngyilkosságot megkísérlők 3/4-e korábban állami gondozott volt. A megkérdezettek 64%-a évek óta nem volt tüdőszűrősen, pedig a tüdő-megbetegedések és az idegrendszeri megbetegedések aránya egyaránt 12-12% volt. Ezt követték az érrendszeri megbetegedések 8%-al, az emésztőrendszeri megbetegedések 3%-al. (A hajléktalanság és a szenvedélybetegségek kapcsolatát az Alkohol-, és drogfogyasztás, dohányzás című dolgozatunkban tárgyaljuk.)

A hajléktalanok életveszélyes állapotát tükrözi, hogy a Budapesten működő hajléktalan mentő két hónap alatt 483 feladatot látott el, ami szolgálatonként megközelítőleg 8 esetet jelent. A 483 eset 41%-a utcán, köztéren feltalált beteg volt, akihez rendőrök, járőrök vagy munkások hívták a mentőt. Az esetek 24%-ában hajléktalan-ellátással foglalkozó szervezetek kérték a mentők segítségét. Összegzőként megállapíthatjuk tehát, hogy a hajléktalan állapotra a következő megbetegedések jellemzőek: légzőszervi, szív, érrendszeri, emésztőszervi megbetegedések, bőrbetegségek, mentális zavarok és különböző baleseti sérülések. A legtöbb haláleset a megfelelő szociális intézmények felállításával (ld. Elszegényedésnél) megelőzhető, vagy legalábbis csökkenthető lenne.

A haláleseteket vizsgálva alapvetően négy nagy ellátási gonddal szembesülünk, amelyek megoldása nemcsak a kormányzatra és a civil szervezetekre, hanem elidegenült társadalmunkra is vár:

- megfelelő szociális helyek hiánya
- súlyos egészségügyi ellátási hiányosságok, valamint a szociális és egészségügyi ellátás és szehangolatlansága
- a hajléktalan emberek stigmatizált léte, és ennek gyökerei a társadalmi előítéletekben, ugyanis a hajléktalanokkal szemben megnyilvánuló erőszakos cselekedetek ezen előítéletek erőszakos fizikai lecsapódása
- a hajléktalan állapottal járó állandó stressz, amelynek hatására bizonyos helyzetekben elemi erővel törnek fel az indulatok (kiszámíthatatlan viselkedés). Ennek háttere a hajléktalansággal járó sajátos veszteség hiány, hiányállapot, valamint a szociális elszigeteltség, a magárahagyatottság és az állandó külső fenyegetettség.

Mint bevezetőnkben már említettük, a magányosság és az elidegenedés folyamata valamiképpen összefügg a fejlődéssel, s ez a két folyamat kölcsönösen hat egymásra. Tulajdonképpen amolyan "modernizációs melléktermékek", a fejlődés természetes negatív következményei. Az elmagányosodás a torz társadalmi fejlődés és a társadalmi elidegenedés egyik legembertelenebb eszköze. A Kiss Sz. Róberttől vett idézetünk szerint véve az elidegenedés úgy torzítja el az emberi lét jellegét, hogy kettéhasítja azt egy dehumanizált, csökkentett értékű személyiségre és egy felritkult, sekélyes kivetítésre. Márpedig "Csak azok az emberek lehetnek jók, akik jól érzik magukat". A magányos élet azokat a lehetőségeket veszi el az embertől, amelyek számára alapvetően szükségesek (vagyis hiányuk zavarokat okoz), és hiányuk következtében élete nem lehet teljes. Ezek pedig a szeretet, a valakihez való tartozás, és a kulturális szükségletek kielégítése iránti igények. A városok és a falvak fejlődésének, vagyis az urbanizáció követ

keztében felszakadtak a régi családi és baráti kapcsolatok, s például az ipari forradalom során rengetegen veszítették el korábbi gyökereiket, a családok válságba kerültek, s kapcsolataik megromlottak. A morális válságot csak fokozza a magányosság problémájának összekapcsolódása a fentebb már említett más negatív jelenségekkel (alkohol, bűnözés, drog), s azzal, hogy egyre kevésbé képesek befolyásolni a saját sorsukat. (Ismét a gyakran idézett 1990-es felmérésre hívnánk fel olvasónk figyelmét, miszerint a megkérdezettek 18%-ánál nem, 42%-ánál pedig csak részben függ az élete alakulása a saját döntéseitől.) Ezen önidegenedési folyamatok pedig hosszabb távon az egyén pszichikai erőinek gyengüléséhez, ennek következtében pedig az egyén akkut válságállapotához, vagyis a különbözőfőle neurotikus, pszichotikus, pszichoszomatikus, valamint deviáns tünetek tömeges megjelenéséhez vezetnek, úgymint alkoholizmus, öngyilkosságok és drogfogyasztás. A kialakuló befelé fordulás az egoizmus kialakulásához és az emocionál

is szükségletek hiányának folytán érték- és normaválsághoz, és az agresszió nagymértékű megjelenéséhez vezetnek. Az érzelem, mint az önfenntartás és az emberi kapcsolatokat összetartó egyik alaptényező hiányából való kitorrés igen nehéz, és könnyen a visszajára fordulhat a beilleszkedési nehézségek miatt elszenvedett sikertelen próbálkozások miatt.

A sajátos magyar fejlődés következtében kialakuló érték- és normaválság miatt a társas élet iránti szükségletek kielégítésének lehetőségei egyre csökkennek, s a magány okozta társadalmi hatások pszichés zavarok kialakulásához, úgymint viselkedési zavarok, önértékelési zavarok, kontaktusteremtési képességek hanyatlása stb. kialakulásához vezetnek. Jelenleg Magyarországon a csonka családok arányát az összes családokhoz viszonyítva mintegy 15-20%-ra teszik. A jobbára özvegyek és elváltak táborából (1995-ben Magyarországon 62,154 házasság szűnt meg a házastárs elhalálása folytán) kikerülő magányosok száma jelenleg 1-1,5 millióra tehető. És mint azt több szociális kutatás is bebizonyította, a családi válságfolyamatoknak különös jelentősége van, hiszen a társadalmi lét következtében felvetődő mindennemű hatás a családon belül vetődik le. Éppen ezért a családnak az egy-egy egyén vagy individuumban fejlődésében meghatározó, determinisztikus hatása van. A mai magányosok nagy része maga is egygyermekes családból származik, és sok felnőttkori zavar is gyakran visszavezethető gyermekkori traumákra. Nem véletlen tehát, hogy a társadalomkutatók a családot tekintik a legkisebb egységnek (ld. Elszegényedés). A válságfolyamatok kialakulásában és főként elmélyítésében jelentős szerepet játszott és játszik ma is a panellakások szerkezete, ugyanis felgyorsítják a bomlási folyamatokat. Hány olyan panellakó van, aki azt sem tudja, hogy ki lakik alatta vagy fölötté? és a megfelelő intézményrendszer hiányában csak ezen válság további növekedése várható.

A kiütéskeresés egyik lehetséges megoldásai a társkereső irodák. Azonban azt semmiképpen sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ezek a társaságok hasznos célból jöttek létre és az embereket tulajdonképpen áruvá degradálják le, a társkeresés sikeressége pedig afféle üzleti eredmény. A hirdetésekben két kiszolgáltatót és tehetetlen magányos ember próbál

meg - általában mentegetőzés mellett ("önhibáján kívül...") - egymásra találni, miközben olyan mérhető tulajdonságok mögé húzódnak, mint az életkor, testsúly, testmagasság, vallás, vagy a foglalkoztatottság stb. Mivel a legtöbb magányos embernek az önértékelése kérosodott (önmagát a valóságnál feljebb, vagy lejjebb értékeli), ezért ezen párkapcsolatok létrejöttének igen kicsi a valószínűsége.

A magyar társadalom egészét vizsgálva azt kell megállapítanunk, hogy a magyarság még nem egészen tanult meg a demokráciával, vagyis a visszakapott szabadsággal élni. Megállapításaink szerint az emberi kapcsolatok és értékek, vagy másképpen az agresszivitás és az elidegenedés területén mutatkozó válság sokkal súlyosabb, mint a gazdasági depresszió. Hogy mikorra rendeződik teljesen a helyzetünk, azzal kapcsolatban véleményünk szerint óvatos realista képet kell alkotnunk. Hat hónap, hat év, vagy hatvan év? - tehetnénk fel a kérdést Dahrendorf angol szociológusra hivatkozva. Ő ugyanis a kelet-közép-európai forradalmakról írott könyvében fejtette nézetét, miszerint a politikai rendszerváltás hat hónap alatt megvalósítható (és lám nálunk is ez történt), a gazdasági rendszerváltozás pozitív hatásának megjelenéséhez már hat évre (ez nálunk egy kicsit még várat magára, de bizonyos jelei már vannak), ám a demokratikus társadalmi kultúra kifejlődéséhez, vagyis az emberi kapcsolatok megjavításához, az érték-, és nor maválságnak, az elidegenedésnek leküzdéséhez hatvan évre is szükség lehet. Ez utóbbihoz talán nekünk kevesebb idő is elég lesz, ugyanis kutatásaink során már módunkban állt egyre több olyan emberrel találkozunk, akik már maguk is ezen új, pozitív jellegű, Karamazov Aljosa és Miskin herceg által képviselt emberi és keresztény kisugárzást képviselik.

A magányosság és az elidegenedés olyan problémák, amelyek leküzdéséhez igen széleskörű társadalmi összefogásra van szükség. Eddig ugyanis a megfelelő állami intézményrendszer hiányában (az állam magánügyként kezelte és kezeli a problémát) a legtöbb magányos ember egyedül igyekszik megoldani a problémáit, ami többek között a nők kiszolgáltatottságához vezet. Azonban ők egyedül semmiképpen sem tudják megoldani a problémát, lévén hogy a szociális probléma, mely a magányosságot mintegy "kitermeli"magából, továbbra is létezik, s így e jelenség továbbra is megmarad. Az utóbbi két évtized és a rendszerváltás során a legtöbb olyan intézmény, amely korábban a társas összejövetelek és a kultúra színhelye volt, a megfelelő állami támogatás híján anyagilag tönkrementek, és ma egész lakónegyedek, falvak és kistéleplések (Falú és város ellentéte!) vannak híján a megfelelő létesítményeknek. Maradtak helyettük a leromlott állagú és kétes hírű falusi presszócskák, ahol azonban az alkoholizmus vádjának veszélye nélkül igen nehéz megjelenni. A kultúraltabb helyek viszont a többség számára megfizethetetlenek.

A megoldást szerintünk tehát egy megfelelően felépített állami intézményrendszer nyújtaná, megfelelően beágyazva és megfelelő módon összekötve a különböző civil és mentálhigiénias szervezetek rendszerével, így lehetővé válna az átjárhatóság biztosítása (amelynek hiánya a hajléktalan-ellátásban olyan nagy problémát jelent). A társadalmi összefogás fontossága sajnos jelenleg a társadalom nagy része előtt még nem ismert, s hiányának súlyos és hosszú távú következményeivel egyáltalán nincsenek tisztában. A civil szervezetek feladata lenne tehát (az állam mellett, illetve állami támogatásból) ezen törekvések megvalósítása, valamint különböző társas klubok és szerveződések létrehozása (amely részben már meg is történt). Olyan közösségekre van szükség ugyanis, ahol érvényesül az előítélet-mentes véleményalkotás és a kölcsönös segítség.

A társadalomnak nem lehet mindegy, hogy hány tagja él boldogtalanul. Igaz, hogy a jelenlegi közömbösségéért az állam is nagy részben felelős, azonban nem lehet mindent az államra fogni. Az érzelmgazdagság a társadalmi együttélés során nagyon fontos tényező, hiszen egyrészt a társadalmi összetartozás alapvető tényezője, másrészt pedig az egyén fejlődésében is meghatározó pozitív szerepet játszik például a döntéshelyzetekben és életforma kialakításában. Éppen ezért van nagyon fontos szerepe a megfelelő mentálhigiénias nevelésnek, amelynek során a lelkiileg igencsak beteg magyar társadalom kissé felgyógyulhatna, annyi év válságos állapot után. És biztosak vagyunk benne, hogy ezt a lelki talpra állást hamarosan követné a test ébredése is.

A Villon-önképzőkör tanulmányai

Falú és város ellentéte

"A mezővárosokban mindenütt sokkal könnyebben szerez a gazdag ember jogot arra, hogy kereskedjen, mint a szegény kézműves arra, hogy dolgozzon bennük"

-Adam Smith-

"A társas rendben az emberek más hajlamokat vesznek fel, mint amilyenekkel most rendelkeznek, és szívesebben töltik idejüket vidéken, mint városban"

-Fourier-

Most akkor városban jobb élni, vagy pedig falun? Lényegében a kérdés eldöntése mindenkinek a magánügye. Mindkét lakóhelynek megvannak a maga előnyei és hátrányai. Hogy mi mégis miért foglalkozunk a problémával? Kutatásaink és személyes vizsgálódásaink során arra a következtetésre jutottunk, hogy falun az embereknek sokkal kevesebb lehetősége van, mint városban élő társaiknak: a XX. század életminősége sokkal rosszabb falun, mint városban. A hivatalos statisztikai adatok szerint ma Magyarországon az emberek 62,6%-a él városokban. Ez az arány nálunk, Fejér megyében több, mint 10%-al alacsonyabb az országos átlagnál: 51,7%. Iskolánkban, a Teleki Blanka Gimnáziumban mintegy 17% azon tanulók aránya, akik vidékről járnak be.

A város és a falú ellentéte az emberiség fejlődése során a feudális társadalomban alakult ki és ez tulajdonképpen csökkent mértékben ma is hat, melynek alapját a társadalmi munkamegosztás során kialakult funkcióbeli különbség és az emberek életminőségét nagyban meghatározó szabadságfok mértékének különbözősége képezi. A város funkciójában fogva mindig magasabb színvonalú életteret, emberi szabadságjogot és társadalmi lift lehetőséget biztosított a feudális kötöttségektől lassan szabaduló falvakkal szemben. Ez Magyarországra fokozottabban jellemző, mivel történelme során a feudális városok viszonylag korán, a korszerű vidéki települések (falvak) kialakulása pedig csak sokkal később következett be a világ fejlett régióival szemben.

Tulajdonképpen a fenti fejtegetést olyan értelemben használjuk, hogy a város mindig is privilegizált jogokkal bíró települést jelentett a falvakkal szemben. A városok infrastruktúrája a legutóbbi időkig a falvakkal szemben sokkal magasabb szinten volt szervezett. A megélhetést biztosító munkahelyek száma a városok döntő többségében sokszorosan felülmúlja a falusi települések munkahely-, és így közvetve a megélhetési lehetőségeit.

A falú-város ellentétében a falú mellett szól, hogy falun sokkal inkább a természet közelében élhetnek az emberek, mint a városban. Továbbá a történelem ingatag korszakaiban a decentralizált falusi infrastruktúra több lehetőséget biztosított, illetve biztosít a történelem viharainak túlélésre. Igen fontos megemlíteni, hogy a két lakóhely közötti ellentmondás nagysága a

városoktól mért távolsággal fordítottan arányos: még jelen pillanatban is a városok körzetében és a kialakult agglomerációkban tulajdonképpen feloldást nyer a klasszikus értelemben vett ellentmondás falu és város között; sőt továbbmenve az agglomerációban, kezd kialakulni a "night city" településforma, amely tulajdonképpen a város közelségéből és az infrastruktúra fejlettségéből kifolyólag biztosítja a korábban csak a városban meglévő komfortfokozatot - a falu előnyét képező természetközelség megtartása mellett - korunkban a kialakult urbanizációs problémákat felvető zaj, por, légszennyezettség károsító hatásaival szemben. Ez megyénkben

, különösen Székesfehérvár és Dunaújváros, mint két meghatározó nagyipari termelési centrum környezetében is megfigyelhető. Jelenleg Fejér megyében a városoktól távollévő településekben a megélhetési források beszűkülése miatt (ezekben az igen hátrányos településeken munkalehetőségeket csak a közhasznú munka ad), egészségtelen demográfiai folyamatokat eredményez. A távoli településeken az elöregedés mellett egy új problematika is kezd kialakulni: az etnikai kisebbség demográfiai robbanása ugyanabban az időszakban zajlik le mint a korábbi lakosok elöregedése, így két igen érzékeny életkorú és életterü etnikum időnkénti torzalkodásához vezet. A materiális megélhetéshez szükséges javak eltulajdonítása, illetve ennek megvédése etnikai konfliktusok forrása. (Pl. ha öregembertől egy cigány a biciklijét...) A falu és város ellentéteinek kutatásánál elsősorban a személyes megkérdezésekre támaszkodtunk. Mintegy 30 olyan embert kérdeztünk meg személyesen - akik Fejér megyei falvakban laknak -, hogy meséljenek nekünk arról, hogy miben és mennyire érzékelik annak a hátrányát, hogy nem városban laknak. Az általunk készített kérdőívekre adott válaszok alapján 21 falun lakó ember életkörülményeit és életkörülményeinek változásait is feldolgoztuk. Ugyanakkor természetesen a Fejér megyei településstatisztikai adatokra is támaszkodtunk, valamint a város költségevetésére, és az utóbbi időben megnyilvánuló kedvező fejlődésről és változásokról is beszámolunk, valamint a dolgozat végén az általunk is követendő példának tartott területfejlesztésről és országinnovációról való nézeteinket is kifejtiük.

A falu és város ellentétének egyik tényezője, ami egyben a lehetőségkülönbségek fontos okozója is az, hogy a falu, városhoz viszonyított jövedelmi szintje lényegesen alacsonyabb. Ezt csak fokozta a rendszerváltás időszakában a termelőszövetkezeti rendszer szétesése, amely korábban a háztáji gazdaságokban is jövedelemhez jutó tagok pluszjövedelme miatt csökkentette a két településforma közötti jövedelemszint-különbséget. A közös gazdaságok széthullása következtében - főleg a kistelepüléseken - a munkahelyek abszolút megszűnése miatt a KSH adatai szerint is háromszor annyi a létminimum alatt élők száma, mint a fővárosban. A legutóbbi felmérés szerint 1991 és 1994 között 200.000 egyéni gazdaság szűnt meg. A fennmaradók jelentős része stabilizálta helyzetét a piacon. 1991-ben az egyéni gazdaságok 31,3%-a 0,5 hektár alatti földterülettel rendelkezett. 1994-ben már csak 14,6% volt a törpebirtokosok aránya, ugyanakkor jelentősen nőtt a 10 hektár fölötti földterülettel rendelkezők száma. Azonban nem csupán a birtokmérettel van baj, hanem a jövedelmezőséggel is. A jövedelmi viszonyok nem tették lehetővé a nyomor elleni hatékony védekezést, a falu felélte tartalékait, és ez az önpusztító, önkiszákmányoló folyamat mindmáig tart. Ma azzal az ellentmondással kell szembesülnünk, hogy a falvak népességének jó részét tartós csökkenése a gazdasági válság kiterjedése ellenére megtorpant. 1994-ben 3.719.000 ember élt falvakban, vagy 10.000-s lélekszám alatti településen. A falusi lélekszám-növekedés 1995-ben 95.000, 1996-ban pedig már 71.000 volt. A lélekszám növekedésének az egyik oka, hogy a jó munkahelyi ellátottsággal bíró városokban és város környéki falvakban a '80-as évek lakásépítési támogatásainak igénybe vételével a városokban dolgozó és kékgalléros réteg családi házat épített. Később az elészegényedés mértékének fokozódásával a kényelmetlennek bizonyuló városból városkörnyéki falura költözött.

Az értelmiség falvakat megszálló inváziója ellentmondásos folyamat, mert a városi lakosság a falvakat választja ugyan lakóhelyéül, de fogyasztási szokásai városi minták szerint alakulnak. A szolgáltatások nagy részét (óvoda, iskola, kultúra, bevásárlások) szintén a munkahelyén, a városban veszi igénybe, amivel nem járul hozzá a falu kereskedelmi fejlődéséhez. Végeredményben a kiköltözés ténye mégis kedvező folyamat, mert elősegíti a vidék polgárosodását, bár a városi polgár megjelenése természetesen az archaikus faluközösségekben konfliktusok forrása.

A vidéki lélekszám-növekedések másik oka a faluba való kényszerű kiköltözés. Vizsgálódásaink során megállapítottuk, hogy a faluba költözők többségükben városi lakótelepekről érkeztek. Megvizsgálva a faluba költözők kor szerinti összetételét, arra a megállapításra jutottunk, hogy igen magas a nyugdíjas korosztályhoz tartozó kiköltözők aránya, akik nyugalomra, csendre és jó levegőre vágyva megvásárolták egykori tanácsi lakásaikat, majd a szabadpiacon többszörös áron túladtak rajta, hogy kertés házhoz juthassanak valahol vidéken. Ezzel növelték a falu lélekszámát, de egyben az amúgy is magas átlagéletkorú falvak szerény egészségügyi és szociális ellátottságú problémáját is.

A növekedés harmadik, és legtöbb vitát kiváltó oka a fentebb már említett lumpenproletarizálódás. Megkezdődött a falvakba a szakképesítés nélküli, nem egy esetben zárt etnikumok áramlása. A községek elöregedő lakossága a falvak közbiztonságának romlását tapasztalva olyan gondokkal szembesül, amelyekre rémálmaiban sem gondolt. A falun alacsony komfortfokozatú lakást kereső, kilátástalan sorsú városi népesség az amúgy is hátrányos helyzetű aprófalvas térségekben átrajzolta a helyi demográfiai térképeket.

Az európai csatlakozás pillanatában ezen térségek kizárólag mezőgazdasági megítélés alá esnek, s így bajos lesz ezek szociális gondjait orvosolni. Andorka Rudolf a falu című folyóirat 1996-os téli számában írta, hogy a foglalkoztatottak száma Magyarországon 1990 és 1994 között 1.200.000 fővel csökkent. A munkanélküliek mintegy fele természetesen elvettette munkahelyét, a másik fele nyugdíjassá, vagy eltartottá vált. A tapasztalat az, hogy a falvakban sokkal kevesebb a foglalkoztatott kereső, mint a városokban. Baj az is, hogy a munkanélküliség a kistelepüléseken hosszabb ideig tart. Míg öt éve a megkérdezettek 41 hétig, 4 éve 52 hétig voltak munkanélküliek. 1994-ben a munka nélkül töltött hetek száma már elérte a 71-et. Mindez fő akadály annak, hogy a családok városias kényelemmel szereljék fel falusi lakásaikat. Az infrastruktúra terén mutatott haladás ellenére a községekben lévő lakások egynegyede ma is fürdőszoba nélküli.

Vizsgálódásaink során ezen tendenciákat a statisztikák és saját forrású felméréseink is valószínűsítették. Fejér megye egy az ország átlagos megyéi közül: statisztikai adatait vizsgálva szinte mindenben az országos átlaghoz oszcillál. A megyében tavaly 7 város volt: Székesfehérvár, Dunaújváros, Mór, Sárbogárd, Bicske, Enying, és Ercsi. Az idén ez a sor egy új taggal bővült: Polgárdival. A megyében ezenkívül még 99 község található. Ezen községek átlagos népessége 2079 fő. 100 km²-nyi területre átlag 2,4 település jut. A városi népesség aránya 51,7 százalék. A megye területéből 546 km² jut átlagosan 1 városra (1995-ben 625 volt). A megye népességéből egy városra 1995-ben 60,834 fő jutott. Ezzel szemben az országos átlag 1995-ben: 194 város, 2931 község, átlagosan 3,4 település 100 km²-enként; a városi népesség aránya 62,6%, egy városra 48 km²-nyi terület jut, valamint 52,641 lakos; a községek átlagos népességszáma pedig 1303 volt.

A megyében átlagosan 2,68-2,72 lakosra jut 1 lakás, ami magasabb, mint az országos átlag (2,56). A havi bruttó átlagkereset 1995-ben 42 896 forint, ami mintegy 2.000 forinttal magasabb az országos átlagnál (39.854 Ft). Az átlagkereset a férfiaknál és a nőknél eltérő, s a férfiaknál csaknem 10%-kal magasabb, mint a nőknél: míg az előbbinél 37.438 Ft volt 1995-ben (ez bruttó 42.923 Ft), addig a nőknél csak 33.025 Ft (bruttó 40.366 Ft) volt.

A munkanélküliségi ráta az utóbbi időben folyamatosan csökken: míg 1995-ben 10.801 férfi és 9.202 nő volt regisztrált

munkanélküli a megyében (ez 10,2 százalék, ami lényegében alig különbözött az országos átlagtól), addig 1997 júniusában a munkanélküliség aránya már csak 9,2 % volt, ami nagyjából az országos átlagnak felel meg. Ez az átlag meglehetősen heterogén elemekből tevődik össze: amíg Székesfehérváron és közvetlen környékén ez az érték már jóval 9% alatt van, addig egyes, a centrumtól távolabb eső településeken (mint például Enying és Sárbogárd térségében) esetenként a 15%-ot is meghaladja. A városi civil szervezetek a társadalmi együttélés során felmerülő problémákat és problémaforrásokat sokkal hatékonyabban és kultúraltan tudják rendezni mint a falvakban, ahol erre nincs kialakult szervezeti és intézményi rendszer. Székesfehérvár Megyei Jogú Város önkormányzatának mintegy 9,5 milliárd forintos költségvetéséből 169.360.000 Ft-tal tudja támogatni az 53 különböző humán-, szociális-, civil- és kulturális szervezeteket. A fent említett célokra az aprófalvas területeken az összegek töredékét sem tudják biztosítani, még arányaiban sem. Ezirányban 9 kistelepülés önkormányzatát kérdeztük, s a kapott információk a fenti megállapítást támasztották alá. Az általunk végzett kérdőíves felmérés során véletlenszerűen 21 falun lakó embert kérdeztünk életkörülményeiről. Ők az összes megkérdezett mintegy 10,5%-át teszik ki. Valamennyien Székesfehérvár környéki falvakban laknak. A kérdésekre kapott válaszok alátámasztják megállapításunkat, hogy a munkanélküliség aránya falun jóval nagyobb, mint városban. A megkérdezettek 50%-ának van munkanélküli a családjában, míg ez az arány az összes megkérdezettek között csupán alig volt több egyharmadnál. A falusi és a városi élet lehetőségkülönbségeit nagyon jól szemléltetik azokra a kérdésekre adott válaszok, amelyek a kultúrára és a szabadidő eltöltésére vonatkoztak. Az egyik ilyen kérdés arra vonatkozott, hogy mikor volt utoljára nyaralni. Míg az összes megkérdezett

30,6%-a idén is volt nyaralni, addig a megkérdezett falusiak közül egyetlen egy sem. Csúszán 11% válaszolta azt hogy tavaly (az összes kérdezettnél 11,1%), ugyanennyi azt, hogy tavalyelőtt (összes: 7%). A döntő többség (78%!) több, mint két éve nem nyaralt, míg az összes megkérdezettnél ez az arány jóval kisebb (48,7%). A kérdezettek közül csupán 2-en állították, hogy pozitív lenne a jövőkéjük, míg ez az arány az összes megkérdezett esetén 37,6%-os volt. A válaszadók 44,4%-a nemmel válaszolt erre a kérdésre (az összes megkérdezettnél 14%). 22%-nak pedig kifejezetten negatív a jövőképe. Az összes megkérdezettnél 11,8% ez az arány. Több, mint a felük azonban még így is javulást remél, s csak közel 22%-uk vár romlást, ugyanekkora hányaduk pedig stagnálást. Csúszán ketten állították azt (10%), hogy nem romlott a családi helyzetük az utóbbi 1-5 év során. Az összes megkérdezett között 22,4% az ő arányuk. Azt a megállapításunkat, hogy a kulturális lehetőségek falun sokkal rosszabbak, mint városban, több kérdé

sre adott válasz is nagyszerűen alátámasztotta. Csúszán 10%-uk vallotta azt, hogy rendszeresen jár színházba (az összes megkérdezett körében sem sokkal magasabb ez az arány: 14,1%), 55,5%-a ritkán (43,5%), egyharmaduk (összes: 41%) pedig egyáltalán nem. 90%-uk fél évnél régebben volt utoljára színházban (összes: 66%), a maradék 10% pedig szintén több, mint egy hónapja nem volt színházban (összes: 24,7%). A vidékiek 55%-a ritkán, 45%-a pedig egyáltalán nem jár könyvtárba. Ugyanez az arány az összes megkérdezettnél 28,2%, illetve 49,4%. Viszont ezen 21 személy mindegyike fél évnél régebben járt utoljára könyvtárban. Érdekeségként jegyezzük meg viszont, hogy míg az összes megkérdezett között 36,5%-os a dohányszár aránya, addig a falun lakók közül csupán két férfi dohányzik, ami mindössze 11%-ot tesz ki, tehát egyharmada a városiaknak. Azonban a véletli minta szűkösége miatt ezen számok a témakörben általánosításra nem alkalmasak. Míg a városiaknak csaknem 6%-a sokkal jobbnak értékeli helyzetét, mint 1990-ben, 15, 3%-uk jobbnak, 48,2%-uk rosszabbnak, 30,5%-uk pedig sokkal rosszabbnak, addig a falusiak kizárólag rosszabbnak ítélték meg helyzetüket. Ezen kiértékelésnél figyelembe kell venni, hogy Székesfehérváron az új beruházások folytán az országosnál sokszorosan jobb a helyzet.

Míg a falusiak 45%-a ítélte meg úgy, hogy sok barátja van és 55% úgy, hogy nincs sok barátja, addig ez az arány az összlakosságánál 59%, illetve 41%. Míg az összes megkérdezett 16,5%-a hetente, 17,6%-a havonta, 65,9%-a pedig ennél ritkábban jár szórakozni, addig a falusiak csupán 10%-a jár rendszeresen szórakozni, a maradék 90% pedig havi egy alkalomnál is ritkábban. A falusiak 78%-a fél évnél régebben volt étteremben (a városiaknál 64% ez az arány), a maradék 22% pedig 1 hónapnál régebben, de kevesebb, mint fél éve. A városiak 25%-a kevesebb, mint 1 hónapja volt utoljára étteremben. A falusiak közül csupán 10% látja jónak a lehetőségeit (város: 29%), 78%-a rossznak (város: 23,7%), 12%-uk pedig egyenesen nagyon rossznak (város: 21%). Annak illusztrálására, hogy a városi és a falusi munkalehetőségek különbözőségét plasztikusan érzékeltethessük, kutatásaink során a KSH Fejér Megyei Igazgatósága rendelkezésünkre bocsátotta a Székesfehérváron az utóbbi időben végbement, kedvező irányba változó, kereseti lehetőségeket is biztosító beruházások és a városban végbemenő konjunktúra-élnékülést bemutató adatait.

Székesfehérvárnak 1997-ben 107.181 lakosa volt (1990-ben még 108.958). A város népsűrűsége 627 fő/km². A természetes szaporulat 1995-ben 51 volt. Az utóbbi időszakban tapasztalható konjunktúra-élnékülés következtében Székesfehérváron az ipari termelés 1997 első negyedévében 2,2%-kal nőtt az előző negyedévhez képest, és 5,4%-kal az egy évvel azelőtti állapotokhoz képest. Mindez növekedést a fehérvári ipar amellet érte el, hogy közben az egyre inkább beszükülő belföldi piacon történő értékesítései mintegy 5%-kal csökkentek, tehát jelentős exportnövekedést sikerült realizálni. Az építőipari termelés 3,7%-kal nőtt az előző negyedévhez képest, és 7,7%-kal az előző évi állapothoz képest. Az ipari termelés növekedése mellett a mezőgazdaság termelése 1%-kal csökkent az előző évhez képest. A nemzetgazdaság beruházásai 3,6%-kal nőttek az előző évhez képest. A belföldi gépberuházások 6,7%-kal, a külföldi gépberuházások pedig 24,3%-kal nőttek az előző évhez képest. A foglalkoztatottság szintén

közel 1%-kal növekedett. Amíg Székesfehérváron a havi nomináljövödelmek 27,4%-kal, a reálbérek pedig 7,2%-kal nőttek, ami az országos átlaghoz képest kimagaslóan magas. Fejér megye jelenleg a GDP-ben negyedik az ország megyéi között. 1 főre 535.000 forintnyi rész esik a folyó években előállított új javakból. Az országban csak Budapest, Győr-Moson-Sopron, valamint Vas megye előznek meg minket. Az ipari termelés 67,1%-kal nőtt. Mindezt a növekedést úgy sikerült elérnie, hogy az exportot mintegy 250%-kal növelte az előző évihez képest, amíg a belföldi piac 2,4%-os csökkenést produkált. A legnagyobb exportnövekedést a gépipar produkálta: 400%-kal haladta meg az előző évit. Az építőipar az előző évihez képest folyó áron 75%-kal növelte termelését. Az ipar robbanásszerű fejlődésével párhuzamosan a mezőgazdaság leépülése csökkent mértékben, de tovább folytatódott. A sertésállomány például 12,5%-kal csökkent. Székesfehérváron már eddig is egy sor nagy, nemzetközi cég telepedett meg. Olyan cégek hajt

ttak végre stratégiai beruházásokat városunkban, mint a Philips-grundig, a Ford, az IBM, a Nokia, a Stollwerk, vagy a General Plastic. A Parmalat és az Alcoa állami vállalatok privatizációja során települtek meg. Ezen cégeken kívül még az Emerson, a Kenwood, a Matsushita, valamint a Texas Instruments szereztek érdekeltséget itt. Örömmel számolhatunk be arról, hogy ezen külföldi óriáscégek mellett néhány helyi nagyvállalat is megélnékülni, illetve feltámadni látszik: ezek a számítástechnikában a hazai piacon szinte egyeduralgok Albacomp, a gabonaiiparban szintén országos jelentőséggel bíró Cerbona, a Videoton, valamint az Ikarus. A közeljövőben a Toyota cég hajt végre nagy beruházást. Az ország 6 ipari parkja közül 3 Székesfehérváron található. Sajnos azonban Fejér megyében Székesfehérváron kívül Dunaújvárosban, valamint Mórton történt nagyobb mértékű munkahelyteremtő beruházás, a megye apróbb városaiban és falvaiban viszont nem. A munkanélküliség tovább csökken, azonban legtöbbször csak 25-35 éves nőket keresnek futószalagmunkára. A

munkaerőlétszám kielégítése érdekében feléledni látszik a korábbi munkásbuszok hagyománya, egyre több szállítja be a dolgozókat városunktól távoli településekből is. Ugyanis, az adott korosztályból az új beruházások munkaerő igényének szűk korosztályra való specializálódása következtében a munkahelyeken hiány keletkezett ezen korosztályhoz tartozó munkavállalókból.

A város középiskoláiban az adott korosztály csökkenése ellenére is növekedett a tanulói létszám, ami alapvetően a kezdő munkanélküliségtől való félelem és a vidéki gyerekek kitérés lehetőségként ide való továbbtanulásának függvénye. A középiskolákban az utóbbi évek során fokozatosan növekedett a bejáró tanulók száma és aránya a korábbiakhoz képest. A falu-város probléma megoldása sajnos úgy tűnik még egy ideig várat magára. Nézőpontunk szerint a régiósítás lehetne a helyes megoldás. Ezirányban már történtek is különböző lépések kormányzati szinten. Tulajdonképpen mit is jelent a régiósítás? Mi is a régió, amelyről mostanában egyre többet beszélnek a szakemberek? Saját tapasztalataink szerint a magyar átlagemberek legnagyobb részének fogalma sincs arról, hogy mit is takar ez a fogalom.

A régió fogalma alatt általában nagyobb területegységet értünk, amely valamely szempontból - például a gazdaság fejlettsége vagy az ott élő lakosság etnikai összetétele szempontjából - homogénnek tekinthető. A régiónál nem feltétlenül szükséges, hogy egyben közigazgatási egység is legyen. A régió legkisebb egysége lehet mondjuk egy kis falusi településcsoport, egy város és vonzáskörzete, egy megyeyeni közigazgatási egység. Ha még nagyobb egységekben gondolkodunk, úgy lehetnek régiók azon területek is, amelyeket korábban nagytájaknak hívtunk, mint például észak-Dunántúl vagy Kelet-Magyarország. Sőt az európai integráció előrehaladtával beszélnek olyan régiókról is, amelyek akár határokon is átnyúlhatnak.

A régiók Nyugat-Európában már nagy hagyománnyal rendelkeznek, gondoljunk csak a történelemből is tanult, az utóbbi kétszáz év során igencsak elhíresült Elzászra, vagy Lotaringiára. Nyugat-Európában a hatvanas évektől erőteljessé vált a területi tervezés és a területfejlesztés. Olyan gazdasági egységeket kerestek, amelyek gazdaságilag önállóak lehetnek és helyi kormányzati feladatokat kaphatnak. Franciaországban, ahol a megyék hasonló területűek, mint nálunk, a hetvenes években fejlesztési régiókat jelöltek ki és oda döntési hatásköröket is telepítettek.

Külföldi megfigyelők is úgy látják, hogy Magyarországon az egészségügyi reform mellett az önkormányzati rendszer reformja várat magára a leginkább, ugyanis a helyes megoldást a pénzügyi federalizmus jelentené, hiszen a helyi önkormányzatok jelenleg még mindig túlságosan függenek a központi kormányzattól és nem sikerült megfelelő anyagi függetlenséget elérniük. A jelenlegi térségek ugyanis túlságosan elaprózódtak: Magyar-országon jelenleg mintegy 3300 önkormányzat tevékenykedik, s így ezekre átlagosan 3000 fő jut, ami egyszerűen pazarlás. Ráadásul az ennyire elaprózódott egységekben egyszerűen lehetetlen döntést hozni, amikor például a kórházak vagy az iskolarendszer racionalizálásáról van szó. Nem is beszélve arról, hogy az Európai Unió (amibe annyira szeretnénk bekerülni) régióknak, vagyis nagyobb területi egységeknek nyújt a támogatást. Az, hogy a régióknak belüli kisebb egységek hogyan osztják el a pénzt, az már belső ügy.

Ezt a törekvést igyekszik többek között a Világbank is elősegíteni azzal a lépésével, hogy az egészségügy átalakítását szolgáló kölcsöneire nem központi döntést vár, hanem számítása szerint különféle régiók jönnének elő a fejlesztési terveikkel, hogy hol és milyen forrásokra lenne szükség és hogyan szerveznék át a kórházakat.

Egy-egy terület későbbi fejlődését alapvetően és hosszú távon meghatározza a helyi társadalomszerveződésnek, valamint az oktatásnak a színvonala. Az összes többi körülmény az infrastrukturális fejlődés következtében csupán másodlagos tényezőt jelenthet egy-egy régió vagy város fejlődésében. Ennek következtében például az Alföldön az sem jelenthet hátrányt, hogy nincs ipari nyersanyag (hisz más vidékekről be lehet azt szerezni), Debrecen ugyanolyan dinamikus városi központ lehet, mint Miskolc volt. És hogy hol tart nálunk a regionális fejlődés? Szerencsére nálunk is folytatódtak az európai urbanizációs folyamatok, s ennek következtében eddig alapvetően agrárvidékek, valamint falusi társadalmak alakulnak át városi társadalmakká. Igaz ugyan, hogy városaink mai hálózata sokkal inkább hasonlít nyugat-európai társaira, mint régebbi önmagára, azonban nálunk a városi társadalom működésében megállt az idő, szerkezetük hiányos maradt: legtöbbjük ma is erősen ipari jellegű, s hiányzik belőlük a vállalkozói

elit, s jellemző rájuk a bezártság. Ennek a kedvezőtlen állapotnak az oka a szocializmus idejére nyúlik vissza, hiszen akkor még minden városnak és környékének önmagát kellett ellátnia, mert külső kapcsolatai nem lehettek. Mostanára azonban a piacgazdaság kiharcolta ezen városok gyengéit és erősségeit, s a városok közötti egyenlőtlenség ebből származik.

A piacgazdaságra való áttérés folyamán és következtében a városok között kialakult különbségek és egyenlőtlenségek természetesnek mondhatóak. Ez az egyenlőtlenség mindig is létezett, hiszen a gazdasági-társadalmi fejlődés feltételei minden településen mások. A különbségek eddig is léteztek, annak az oka, hogy eddig mégsem kerültek felszínre, az államszocializmusban keresendő, ugyanis az előző rendszerben a gazdagabb területektől elvonták a pénzt, hogy a szegényebbeknek adhassák. A tavaly elfogadott területfejlesztési törvény megszületése már éppen időzerű volt, ugyanis szükségsszerűvé vált egy olyan törvény meghozatala, amely szabályozza az állam beavatkozását a regionális ügyekben, hiszen eddig központilag, Budapesten döntöttek ezen területfejlesztési pénzek odaítéléséről, ami több szempontból sem volt egészséges, hiszen ott nem voltak meg a megfelelő ismeretek a jó és objektív döntések meghozatalához. Az új fejlesztési törvény utat nyitott a decentralizált fejlesztési modell felé, így a gazdaság

s a háztartások erejéhez képest a kormányzat területfejlesztő tevékenysége ismét harmadlagossá vált: minden régió fejlődése immáron a helyi gazdaság teljesítőképességének a függvénye. Magyarország ma Európa központi régiójának a peremén helyezkedik el. A gazdaság beszűkülésének következtében egyelőre még csak a gazdagabb régiók tudnak növekedni, hiszen ők rendelkeznek a megfelelő adottságokkal. Éppen ezért a fejletlenebb térségek felzárkózása tíz éven belül nem várható.

Alkohol-, és drogfogyasztás, dohányzás

"A mértéken fölül minden pohár átkozott"

-Shakespeare-

"Egész utcákat szenteltek az ópiumnak... Az ópiumszívók alacsony deszkaágyakon nyújtóztak végig... Ezek voltak az igazi vallásos kegyhelyek Indiában... Nem volt bennük fényűzés, kárpitozás, selyemvánkos... Mindben csak festetlen deszka, bambuszpipák, kínai cserépféjtámasz... Olyan tisztesség és szigor levegője lebegett bennük, amit hiába kerestünk volna a templomokban... Az álomban szenderegők nem mozdultak, zajt nem csaptak... Elszívtam egy pipát... Nem éreztem semmit... Fojtott, langyos, tejszerű füstje volt... Elszívtam négy pipát, és öt napig beteg voltam tőle, a hányingerrohamok a gerincemből jöttek, az agyamból ereszkedtek alá... És gyűlölttem a napfényt, a lételem magát... Az ópium büntetése... De ez nem lehet minden... Annyit beszéltek, annyit írtak róla, annyit kutattak táskámban és bőrdöngőkben, hogy elcsípjék a vámnál a mérget, a híres szent mérget... Le kellett győznöm az undoromat... Meg kell ismernem az ópiumot, ki kell tudnom a titkát, hogy tanúvallomást tehessek róla... sok pipát elszívtam

, amíg megismertem... Nincs álom, nincsenek képek, nincs örjögő mámor... Dallamos elgyöngülés van csupán, mintha egy végtelenül gyöngéd zenei hang folytatódna egyenletesen a levegőben... Valami aléltság, valami üresség bennük... Bármely mozdulat, a könyöké, a tarkóé, egy kocsiörgés bármely távoli zaja, egy túlkölés vagy egy kiáltás az utcán részévé válik valami nagy egésznek, egy pihentető gyönyörnek... .. Azután már nem tértem vissza az ópiumszívók szentélyeibe... Már tudtam... Már ismertem... Már megtapintottam valamit, ami megfoghatatlan... ami ott rejtőzik messze a füst mögött..."(Pablo Neruda: Az ópium)

"A tűz-magvacska, egy szunnyadó parázs ott rejtőzik Benned és Benne is az örjítő varázs! Mikor hideg karjával átölel a kín, sötét-kegyetlen bénít meg, s tesz semmivé ami körülvevett eddig is: a Nihil. Pillanatokra mint villámcsapás felseljék még az ÉRZÉS - fájón simogat - de már hív, csalogat, magához ránt, ismét legyőz a KÍSÉRTÉS Az édes-gyilkos tűz szétárad testeden, hol tagjaid újra életre keltve, Hamis álomba visz - hajózol mézédés tengeren..."
-Ilona: Szenvedély9-

"Nem az a dicsőség, ha valaki nem bukik el, hanem az, hogy mindig talpra áll"
-Konfúcius -

Sajnos úgy tűnik, hogy a magyar társadalom lelkileg nagyon beteg, s azon súlyos érték- és normaválság, amellyel meg kell küzdenie, sokkal súlyosabb, mint a gazdasági depresszió, vagyis a szegénység és az életkörülmények rosszabbodása. Ezen értékválságot a szenvedélybeteg nagy száma, mint indikátor igen jól szemlélteti, s éppen ezért szokták - mint azt a magányosság, elidegenedés című dolgozatunkban is említettük -, az elidegenedés és az anómia vizsgálatánál az öngyilkosságok, az alkoholizmus, és a lelki betegségek gyakoriságán keresztül vizsgálni.

A dohányzás és az alkoholizmus, mint pótcselekvés mindig is nagy problémát jelentett Magyarországon, és igaz ugyan, hogy az alkoholizmus némileg visszaszorulóban van, azonban helyét egyre inkább átveszi egy nálánál is sokkal súlyosabb szenvedélybetegség: a kábítószeresítés.

Magyarországon az egyik legelterjedtebb szenvedélybetegség a dohányzás. Egyes felmérések szerint a magyar lakosság mintegy 40%-a dohányzik. Fejér megyében a "nagy kérdőívünkre" kapott válaszok alapján ez az arány 35-40%. Természetesen a két nem között igen jelentős eltérés van, hiszen míg a nőknél a dohányosok aránya csak 30%, addig a férfiaknál mintegy 50% a dohányzók aránya. Állítólag, aki tizenéves korában nem szokik rá a dohányzásra, az a későbbiekben sem fog. Nos, felmérésünk szerint, amelyet 2 gimnáziumi, 2 szakközépiskolai, valamint 2 szakmunkásképző osztályban végeztünk, a diákok mintegy 25-30%-a dohányzik. A legrosszabb arány a szakmunkásképző intézményekben van, ahol ez az arány 50% körül van, tehát minden második diák dohányzik.

Magyarország a daganatos betegségekben meghaltak száma alapján az 1980-as évek legelejétől világszerte ismert, hogy a dohányzás és a daganatos betegségek között igen erős korrelációs kapcsolat áll fenn. Szerte a világon évente mintegy kétmillióan halnak meg a dohányzás következtében, nem is beszélve arról, hogy hetente több, mint ezer passzív dohányos hal meg önhibáján kívül. És Magyarországon évente mintegy 24 milliárd (!) darab cigarettát füstölnek el a dohányosok. Ez mint környezetszennyezési tényező sem elhanyagolható. Mivel az égéstermék (cigarettafüst) döntő többsége a tüdőn keresztül áramlik, ezért például a szervezet ölomterhelése sokkal nagyobb, mint a kipufogón keresztül távozó autós égésterméké. Nem is beszélve az egyéb (például a kátrány és a szénmonoxid) megterheléseiről. Ezt még az a tény is súlyosítja, hogy míg az autók kipufogóját senki nem veszi a szájába, addig a cigarettát igen.

Hazánkban eddig nem történtek jelentős állami lépések a dohányzás visszaszorítása érdekében, azonban az Egyesült Államok kormánya meglehetősen erélyesen lépett fel a dohányosok és a dohánygyárak ellen: a cigarettafüstöt első osztályú rákkeltő anyagnak nyilvánította (akárcsak az arzént, vagy a benzolt), adminisztratív szinten szabályozta a dohányzó helyek számát (olyan helyen, ahol hetente több, mint 10 ember megfordul, nem szabad rágyújtani), valamint megtiltotta a dohánygyáraknak az olyan reklámokat, amelyekben megpróbálják a dohányzókat idealizált színben feltüntetni, és továbbá arra kötelezte őket, hogy járuljanak hozzá a dohányzás következtében kialakult betegségek orvosi kezelési költségéhez. A dohányzás problémájának leküzdésére szerintünk is az "amerikai út" lehetne a megoldás, hiszen egyrészt a dohányzás az egyetlen olyan szenvedélybetegség, amelynek fogyasztása törvényi úton szabályozható (hiszen a kapcsolat cigaretta és dohányos között korántsem olyan erős, mint drog és drogos között), másrészt pedig a magyar dohányosok meglehetősen intoleránsan viselkednek nemdohányzó társaikkal szemben.

A rendszerváltás előtt a drogprobléma még nem igazán volt jelentős Magyarországon (csupán a gyógyszerfüggőség szintjén létezett), azonban a szerb-horvát háború kitörése folytán Magyarország immár nem csak tranzitútvonalat jelentett a fogyasztók és a szállítók számára, hanem egyben fontos felvevőhellyé és bázissá is vált. Ezt a tényt mi sem mutatja jobban, minthogy 1994-ben 7 kg híján 1 tonna kábítószerrel foglaltak le határainknál, amelynek döntő hányada (812 kg) heroin volt. Ezzel Európa-csúcsot döntöttünk.

A kábítószerfogyasztás és a büntetőjog leginkább dilemmás része az, hogy a törvényi kiskapuk folytán kihasználható a humánus elbírálandó drogfüggő és drogforgalmazó közötti büntetőjogi kialakított normatív-különbség, és így a társadalom számára legveszélyesebb drogterjesztő réteg (dealer) ezt a törvény adta lehetőséget kihasználva (drogbetegnek vallja magát) megmenekülhet a komoly felelősségre vonás alól. (Például vállalja az elvonókúrában való részvételt)

A drogfüggőség legsúlyosabb problémája, hogy a függőség kialakulása után a személyiségjegyek legfontosabb részét képező erkölcsi gátak (amelyek minden civilizált társadalom alapját képezik) fellazulnak, illetve megszűnnek, és semmitől vissza nem riadva egy cél motivációjára épülve megszűnve az értelem és a cselekvés közötti minden kapcsolat, a mechanikussá váló cselekvéssor minden motivációját a mindenáron való droghoz jutás képezi. Igen súlyos gondot jelent még a dohányzással és az alkoholizmussal szemben, hogy az esetek túlnyomó részében irreverzibilissé válik a drogfüggőség folyamata, amelynek legtermészetesebb vége vagy a túladagolás hatására vagy a drog következtében történő teljes szellemi és fizikai leépülés hatására bekövetkező nem természetes halál. A kábítószer-fogyasztóknál drog és drogos között sokkal erősebb korrelációs kapcsolat alakul ki, mint például a cigaretta és a dohányos között. Ezen problémát jelzik többek között a gyógyult betegek alacsony száma, és a törékeny gyógyulás. A dro

gprobléma azon szenvedélybetegség, amelyre leginkább igaz, hogy csupán széleskörű és toleráns ambuláns kezeléssel gyógyítható, mert egyedül leszokni róla szinte lehetetlen.

A drogfogyasztással kapcsolatos jogi eljárásokkal kapcsolatban két fogalommal kell tisztában lennünk: az egyik a csekély, a másik pedig a jelentős mennyiség. Ha valaki ugyanis csekély mennyiséggel követi el a visszaélést, úgy ő csak vétség miatt vonható felelősségre, és legfeljebb két évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható. Ha valakinél a csekély mennyiségnél több, de a jelentős mennyiségnél kevesebb kábítószerrel találunk, akkor az a személy kettőtől öt évig terjedő börtönbüntetéssel sújtható. Aki pedig jelentős mennyiségű kábítószerrel követ el visszaélést, az a személy már 5-15 évnyi fegyházbüntetéssel számolhat. A csekély és jelentős mennyiség fogalmát hazánkban a Legfelsőbb Bíróság határozta meg. Csekély mennyiségnek

a kábítószeres egészséges emberre halálos, illetve toxikus dózísának tízszeres mennyiségét, jelentős mennyiségnek pedig ennek százszorosát nevezzük.

A csekély és a jelentős mennyiség az egyes kábítószerfajtáknál

Kábítószer neve	Halálos vagy toxikus adag	Csekély mennyiség	Jelentős mennyiség
Heroin	0,05 - 0,075 g	0,6 g	6 g
Morfin	0,2 - 0,4 g	3 g	30 g
Metadon	0,02 - 0,6 g	3 g	30 g
Kokain	0,4 - 1 g	7 g	70 g
Amfetamin	0,05 - 0,2 g	2 g	20 g
LSD	0,1 - 1,3 g	7 g	70 g
Cannabis	nem bizonyított	legyen 10 g	100 g

A szenvedélybetegségek problémája a legsúlyosabban a halmozottan hátrányos helyzetűeknél, vagyis a hajléktalanoknál jelentkezik, s itt ölti fel a legsúlyosabb méreteit.

Egy 1991-es felmérés szerint, amelyet egy budapesti hajléktalanszállóban készítettek, a következő megdöbbentő eredményekre jutottak: megállapították, hogy a lakók 21%-a járt már elvonókúrán: egyszer 10%-uk, többször 11%-uk. 4%-uknál drogosztályi, a többieknél alkoholelvonásról volt szó. A többszörös hátrányra és a család determinációjára (ld. Magányosság, elidegenedés) jellemző, hogy az alkoholelvonót megjártak 15%-a volt állami gondozott, 10%-uknál volt többféle családi probléma (valamelyik szülő öngyilkossága, többnyire az apa alkoholizmusa), és 15%-uk kísérelt meg maga is öngyilkosságot. A lakók 80%-a (!) fogyasztott rendszeresen alkoholt, az alkoholizmus súlyosabb formái pedig a lakók 40-45%-át sújtották. Egy másik felmérés során, ahol 200 hajléktalan embert vizsgáltak meg, a hajléktalanok 86%-a dohányzott rendszeresen, 86%-a fogyasztott rendszeresen alkoholt, és 6%-uk használt másfajta szereket is.

A hajléktalan emberek több, mint 65%-ának életében voltak hosszabb ideig tartó, sokszor súlyos (egészségügyi, családi, egzisztenciális) következményekkel járó kóros ivások. Elvonókúrában egyszer, vagy többször csaknem egyharmaduk részesült már. Ezen kezelések döntő hányada a kezelés idejére esett. Jellemző azonban, hogy az alkoholelvonó intézmények igénybevétele nem annyira az alkohol elvonásának vágya, mint inkább külső tényezők motiválták. Nem csoda, hogy önerejű gyógyulásról alig beszélhetünk, hiszen ambuláns kezelést, amire ezeknek a szerencsétleneknek a leginkább szükségük lenne, csupán nagyon kevesen kaptak. Pedig a szenvedélybetegségek gyógyítása a hajléktalanoknál lényegében csak olyan kezelés során oldható meg, ahol érzetik velük hogy ők is fontosak, ahol megértik a problémáikat, majd életvezetési tanácsok segítségével együtt próbálnak meg megoldást keresni rájuk.

A hajléktalanoknál a dohányzók aránya több, mint kétszer annyi, mint a fővárosi lakosság körében: amíg Budapesten az emberek 42%-a dohányzik, addig náluk ez az arány közel 90%. A kábítószeres kevesebb elterjedt, mint az alkohol, és a számbavehető drogok viszonylag szűk skálán helyezkednek el: leginkább csak az olcsó drogok használata jellemző. A fiatalabbaknál leginkább a vegyi anyagok szipuzása (ragasztók, higítók, egyéb konyhai vegyszerek) jellemző, az öregebbeknél pedig inkább a gyógyszerfüggőség a jellemző.

Azt, hogy a magyarság lelki egészségével súlyos gondok vannak, mi sem mutatja jobban, mint egy 1990-es felmérés eredményei, ahol a megkérdezettek 34%-a számolt be szomorúságról és levertségről, 40%-uk alvászavarokról, 46%-uk gyakori fejfájásokról, 54%-uk kimerültségről, 60%-uk pedig gyakori lelki feszültségekről. A magyar lakosság egyharmada napi-, vagy heti rendszerességgel szed nyugtatót. A statisztikák szerint az utóbbi időben valóban megnőtt (és nem csak Magyarországon) a gyógyszeresek száma, s a gyógyszereket is gyakran elegyítik különböző kábítószerekkel: lásd pszichotrop hatású szerek.

Lényegében a szenvedélybetegségek az elidegenedéshez hasonlóan a modernizáció nemkívánatos, de ugyanakkor szükségszerű civilizációs melléktermékei, s a két probléma között igen sok összefüggés van. Mivel a legtöbb magányos ember súlyos és kevésbé súlyos önértékelési zavarokkal küzd (a saját tulajdonságait alá- vagy fölérendeli a valósághoz képest), ezért a külvilággal történő negatív benyomások, konfrontációk és csalódások hatására kisebbségi komplexus alakul ki, amely sajnos gyakran vezethet el a drogfüggőséghez, vagy más szenvedélybetegségek kialakulásához. Az önidegenedés terjedését mi sem mutatja jobban, mint a neurotikus, pszichotikus, valamint pszichoszomatikus betegségekben szenvedők számának igencsak nagy emelkedése. Az alkohol, narkómánia és az öngyilkosságok ma már a tizenévesek köréből is szedi áldozataikat. Magyarország 1985-ben az alkoholfogyasztásban élenjáró országok között az előkelő 5. helyen állt. Csapán négy ország: Franciaország, Portugália, Spanyolország és Olaszország előzték meg. A magyar fogyasztás számszerű adatokkal kifejezve 11,5 l/fő10 (természetesen tiszta, vagyis 100%-os alkoholra "átszámolva"). Tulajdonképpen nem is ez jelenti a fő problémát, hanem az a szomorú adat, hogy míg a minket megelőző négy ország alkoholfogyasztása főként a borfogyasztás miatt magas, addig nálunk ennek 11,5 liternek a 47%-a égetett szesz fogyasztásából adódik. És az égetett szesz fogyasztásban pedig világszerte vagyunk (!).

Fejér megye fogyasztása 1989-ben 8,1 l/fő volt, ami mintegy 2,6 literrel elmaradt az országos átlagtól. Ennek a 8,1 liternek a legjelentősebb hányada, mintegy 41%-a az égetett szesz fogyasztásából adódik (a legveszélyesebb!), 31%-át sör, és csupán 28%-át a bor alkotja.

Egy 1984-ben mikrocenzussal (reprezentatív népszámlálás) végzett felmérés során arról kérdezték a 14 év feletti Fejér megyei férfiakat, hogy milyen gyakran fogyasztanak alkoholt. Saját bevallása szerint 22%-uk rendszeresen, 51%-uk pedig alkalmasszerűen fogyaszt alkoholt. Ugyanez az arány a nőknél 1, illetve 29 százalék volt, ami azt jelenti, hogy Fejér megyében mintegy 168 ezer felnőtt fogyaszt valamilyen rendszerességgel alkoholt (117.000 férfi és 51.000 nő). Ez az arány igen magas, és akkor még nem is beszéltünk a szakértők megállapításairól, miszerint ezek az adatok minden bizonnyal alacsonyabbak a valóságnál, hiszen például a nők jó egy része szégyelli bevallani, hogy rendszeresen innak...

Tulajdonképpen elmondhatjuk tehát, hogy az alkoholista számáról nincs tényleges adat, de azt mindazonáltal biztosan kijelenthetjük, hogy a gondozottak számának többszörösét teszik ki. Csapán becslésekbe bocsátkozhatunk. A KSH egy 1990-es felmérése mintegy 590.000-re becsüli számukat. Ez azt jelenti, hogy minden 100 lakosra majdnem 6 alkoholista jut (!). És ebből a több, mint félmillió emberből 71.000 fő az, akit az alkohol és ideggondozó intézményekben nyilvántartanak. Vagyis minden 10.000 magyar emberből mintegy 67 nyilvántartott alkoholista.

Fejér megyében 3 helyen működik gyógykezelő intézet: Székesfehérváron, Dunaújvárosban és Mórán. A kezelték több, mint 50%-át Székesfehérváron gyógykezelik. A megyében jelenleg mintegy 205.311 főt tartanak nyilván, ami azt jelenti, hogy az utóbbi 10 év során számuk megháromszorozódott. Sajnálatos tény, hogy az utóbbi 10 év során a női alkoholista száma az

ötszörösére nőtt, arányuk pedig az 1980-as 8,2%-os színtről 1990-re 15,1%-ra nőtt, számuk pedig 310 főtt tett ki.

A legveszélyeztetettebb kategória a 40-59 évesek korosztálya: a gondozottak több, mint fele ebből a korosztályból való. Ugyanakkor 60 év feletti alkoholisták az utóbbi 10 év során a nyolcszorosára nőtt!

Az túlzott alkoholfogyasztás legkárosabb hatása és következménye az egészségi állapot romlása. Az utóbbi 10 évben az alkoholra visszavezethető betegségekben meghaltak száma országos szinten a háromszorosára, megyénkben pedig a négyszeresére nőtt. Ezen idő alatt a különböző betegségekben történő különböző elhalálozások összes száma 3,6-szorosára növekedett.

Alkoholos elme-zavarban és májbetegségben meghaltak

Korcsoport	Számuk (fő) 100,000 emberre jutó halott					
	1980	1985	1989	1980	1985	1989
30-34	0	6	7	0	17,0	19,6
35-39	2	7	16	7	24,4	45,1
40-44	1	13	15	3,8	47,8	52,9
45-49	8	20	25	28,6	76,3	94,4
50-54	11	25	26	42,3	93,4	104,8
55-59	10	29	37	42,9	122,4	147,9
60-64	5	34	22	42,3	164,3	100,6
60-69	6	19	19	33,9	178,0	105,8
70-74	5	13	3	37,5	92,0	35,7
75-79	0	3	11	0	33,6	110,4
80 és felette	0	3	5	0	42,5	60,6
Összesen:	48	172	186	21,8	75,0	76,8

Az alkoholizmus terjedéséről: míg 1980-ban a 30 év feletti korosztálynál az összes betegségekben elhunytaknak csupán 1%-át (48 fő) tették ki az alkoholizmusra visszavezethető megbetegedésekben meghaltak, addig 1989-re ez az arány 3,7%-ra, vagyis 186 főre emelkedett. Tehát míg 1980-ban 100 ezer lakosból 22 halt meg, addig 1989-ben 77 volt ez a szám. A legveszélyeztetettebb kategória az 50-59 éves korosztály: 100 ezerből 148-an haltak meg. Az alkoholfogyasztás miatt kialakuló betegségek közül a különböző elhalálozások mintegy 90%-ánál az ok májzsugor.

Az országban tíz év alatt a májzsugorban meghaltak száma országos átlagban 2,5-szeresére, a megyében pedig csaknem négyszeresére (!) növekedett. Ugyanebben a 10 évben a 15-39-es korosztálynál 10-szeresére, a 40-59 éves korosztálynál 3-szorosára, a 60 év feletti korosztálynál pedig 4-szeresére nőtt a betegségben meghaltak száma. Míg 1980-ban a betegségben meghaltaknak 77,3%-át tették ki a férfiak, addig 1989-ben az ő arányuk már csak 71,5%-ot tett ki, tehát a nők aránya nőtt.

Az alkoholos befolyásoltág a közlekedési balesetek egyik fontos előidézője. 1989-ben 3.724 ittas személy okozta közlekedési baleset történt az országban, ez az összes közlekedési balesetek 15,3%-át teszi ki. Fejér-megyében ugyanebben az évben 939 közlekedési baleset történt (ez 22,6%-kal több, mint 1980-ban), s ebből 179 eset (19,1%) történt ittas állapot miatt. Az ittas állapot miatt bekövetkezett balesetek száma a megyében 1980-hoz képest 18,5%-kal növekedett.

Az 1989-es 179 Fejér megyei ittas baleset közül 17 eset járt életveszélyes, 76 súlyos, 86 pedig könnyebb sérüléssel. A balesetek mintegy negyötödénél a gépjárművezető volt ittas állapotban, egyötödénél pedig a gyalogos.

Az alkoholfogyasztás és az alkoholos állapot sajnos a bűncselekmények elkövetésekor is fontos szerepet játszik: 1989-ben az elítéltek 37,7%-a a bűncselekmény elkövetésekor alkoholt fogyasztott. A növekedést mutatja, hogy míg 1980-ban 361 személy követett el közlekedési bűncselekményt, és köztük 1 fiatalkorú volt, addig 1989-ben már az összes közlekedési bűncselekményt elkövetők 71,7%-a (426 fő) állt a bűncselekmény elkövetésekor alkoholos befolyás alatt, és köztük már 5 fiatalkorú volt. A többi bűncselekmény jelentős részénél is kimutatható az alkoholos befolyásoltág állapota: különösen az emberöléseknél, az emberölési kísérleteknél, a hatóság elleni erőszakoknál és a garázdaságoknál: itt az esetek kétharmad részénél (!).

Sajnos napjainkra a káros szenvedélyektől való függőség olyan méreteket öltött városunkban és megyénkben, hogy az állami intézmények már nem tudják kielégíteni a szenvedélybetegeket segítő intézmények és szolgáltatások iránti igényeket, és ezért szükségessé vált a civil segítőszolgálatok megjelenése is.

A RÉV Ambulancia is egy ilyen szenvedélybeteg-segítő szolgálat. Székesfehérváron, a Móri út 20. szám alatt található. 1997. Április 15-én alakult, s jelenleg 40 ápoltnak van. A 40 betegből 4 drogfogyasztó szenvedélybeteg, a többi 36 pedig alkoholista. (A drogosok háromnegyede, az alkoholistáknak pedig a kétharmada férfi.) Az ambulanciának két főállású munkatársa van: egy mentálhigiénéiával foglalkozó (Cserta Gáborné, az ambulancia vezetője), és egy szociális munkatárs. Augusztus elsejétől 2 újabb munkatárssal egészül ki a szolgálat: egy klinikai szakpszichológussal és egy pszichiáterrel, s így már valóban teljes körű szolgáltatást és komoly szakmai háttérrel fognak tudni nyújtani a rászorulóknak. És éppen ez a komplex kezelés az, ami megkülönbözteti az ambulanciát például a kórházi gondozástól: az ambulancia nem rehabilitációs hely, vagy szálloda (csak nappal működik), hanem egy pszicho-szociális gyógyító hely. A komplex kezelés három egységből áll:

- életvezetési nehézségek,
- érzelmi zavarok,
- és lelki problémák kezelése.

Az ambulancia az egyéni kezeléson kívül csoportos megbeszéléseket is szokott tartani a betegeknek és a munkatársaknak: minden hét pénteken 17 órától önszorgító csoport a rászorulóknak (gyógyult alkoholisták részvételével) hetente egy alkalommal esetmegbeszélő csoport: a munkatársak megbeszélése (mivel ez az ápolás egyáltalán nem könnyű munka - sem lelkileg, sem fizikailag -, ezért szükség van arra, hogy a munkatársak megbeszéljék a tapasztalataikat és hogy tanácsokat adjanak egymásnak) havonta egy alkalommal szupervíziós csoport: minden önkéntes és segítő, aki kapcsolatban áll az ambulanciával

A szenvedélybetegekkel való foglalkozásoknál és kezeléseknél fontos a környezeti háttér vizsgálata is. A legtöbb szenvedélybetegség társfüggő: ha például egy házasságban a férj elkezd inni, akkor ez olyan reakciókat, ellenkezést válthat ki a feleségből, aminek hatására a férj nem tud leszokni az ivásról, és így egyre jobban belekerül abba az ördögi körbe, ami legfeljebb csak a májzsugorhoz és az alkoholos elmezavarhoz vezethet. Éppen ezért foglalkoznak például a RÉV Ambulancián nem csak a betegekkel, hanem igény szerint azok közvetlen hozzátartozóival, vagy a munkatársakkal, munkaadókkal is, hogy akár így találjanak - közvetve - megoldást a betegek problémáira, és nem kell feltétlenül rögtön a szenvedélybetegekkel kezdeni a gyógyítást.

Igaz, hogy a szenvedélybetegségekről le lehet szokni, azonban ha valaki egyszer már szenvedélybeteg volt, és a szervezete már megszokta például a dohányzást, akkor később nagyon kell vigyázni arra, hogy semmilyen kapcsolatba ne kerüljünk az adott szerrel, mert elég egy jelentéktelen mennyiségű alkohol, cigaretta, vagy egy füves cigi elfogyasztása, és máris könnyen visszaszokhatunk. A szervezet ugyanis később nagyon érzékenyebbé válik ezen szerek használatára. Elmondhatjuk tehát, hogy van kikeveredés, de ez még csak az első lépcsőfok a teljes élet felé. A gyógyulásnál a legfontosabb tényező az akarat. Csak azzal érdemes foglalkozni, aki maga is változtatni akar. Az ilyen emberek számára itt az Ambulancián minden biztosítva van: ha kell, beszélhet jogással, de akár még a lelkiessel is, és ha szükséges, akkor a kórházi beutaló és a gyógyszer is előteremthető a számára.

Az akarat mellett nagyon fontos a megértés és a támogatás is. Voltak már itt olyan emberek is, akik amikor először idejöttek az első foglalkozásra, teljesen részegesek voltak, vagy narkós állapotban. De mégis elbeszélgettek velük és amikor elmentek, adtak nekik egy szórólapot, amire ráírták, hogy hova és mikor kell jönni (hiszen amikor kitisztulnak, addigra el fogják felejteni). És visszajöttek.

A RÉV az országban Budapest és Szombathely után a harmadik ilyen keresztény szellemű intézmény. A munkatársaknál nem kötelesség a vallási elkötelezettség, azonban ennek a keresztényi szellemnek és a felebaráti szeretetnek köszönhetően szinte érződik a munkatársakon az, hogy elfogadják minden beteget olyannak, amilyen. Nincsenek előítéleteik, tehát a gyógyítást nem a büntetőjog és büntetés oldaláról nézik (ami a DADA program súlyos hibája), hanem a megbocsátás és a segítség oldaláról. És ennek köszönhetően az intézményt a legtöbben a jó híre (PR) alapján keresték fel. A betegek legnagyobb hányada munkanélküli (mintegy 60%), azonban ezek a személyek akkora ivók, vagyis már 10-15 éve isznak, míg a munkanélküliség jelentős mértékben csak 5-6 éve jelentkezett. A munkanélküliség és a munkanélküliségtől való félelem azonban vitathatatlanul súlyosbító tényező a betegek esetében, sőt volt olyan személy is, aki azért kereste fel őket, mert észrevette magán, hogy egyre gyakrabban nyúl a pohár után és nem akart

ezért munkanélkülivé válni, hiszen az alkoholizmus vádjával (megbízhatatlanság, pontatlanság és igénytelenség) könnyebben elbocsáthatnák munkahelyéről. Érdekes statisztikai adatot jelenthet, hogy az ambulanciát felsőfokú (tehát egyetemi vagy főiskolai) végzettséggel rendelkező személyek még nem keresték fel, hanem főleg fizikai munkát végző szakmunkás- és középfokú végzettséggel rendelkezők voltak csak itt. Ez egyrészt jelentheti azt is, hogy ezen betegségek és mértékük függhetnek az egyén végzettségétől (intelligencia, jobb életkörülmények, több lehetőség az értelmes elfoglaltságra stb.), és azt is, hogy ezek az emberek szégyellik bevallani még maguknak is, hogy esetleg egyre többet nyúlnak a pohár után, vagy pedig szégyellik mások előtt bevallani ezt a tényt.

Az ambulanciának köszönhetően alkalmunk volt megismerkedni 4 drogfüggő fiatalos esettörténetével is. Természetesen a nevek vagy egyéb személyi adatok közlése nélkül csak annyit mondhatunk róluk, hogy mind a négyen a 18-28 éves korosztályhoz tartoznak; három fiú és egy lány. A fiúk közül az egyiknek közös dealere volt azzal az azóta már meghalt fiúval, akinek az édesanyja tavaly a Friderikusz-showban szerepelt. A lány speedet és extasyt használ, az egyik fiú orron keresztül, míg a másik vénásan heroinot fogyaszt, a harmadik pedig már szinte mindenféle drogot kipróbált. Mind a négyükre jellemző a zavart otthoni háttér, szülei elváltak, vagy pedig válófélben voltak, amikor ők elkezdték a drogozást. Meglepő, hogy a drogosok igen nagy hányada tudja, hogy a kezelőhelyeknek az ő esetükben lejelentési kötelezettsége van a rendőrség irányába, ezért a legtöbben félnek felkeresni az ilyen intézeteket, mert félnek a büntetéstől. A négy beteg közül a legjobban az a fiú halad a gyógyulás útján, aki az orron keresztül szívja a heroint. Ő öngyógyítást használ: megkeresi a problémái okát és kiírja magából az eddigi életét. A lány szintén jól halad a gyógyulás útján, azonban a másik kettő fiú igen nehéz eset. Az a fiú, amelyik vénásan használja a heroint, azért nehéz eset, mert az édesanyja nem engedi felnőni. Az elvált szülők esetén a fiúk a legveszélyeztetettebbek, s a legtöbb deviáns alkát az ilyen csonka családokból kerül ki, mert nem képesek az apa-anya konfliktust kiheverni, és ráadásul az anya az elvált férj iránti gyűlöletét is rávetíti. A harmadik fiú a legsúlyosabb eset, ő súlyos személyiségzavarban és akaratgyengeségben szenved, és a kábítószeres már igen erősen károsította a személyiségét, éppen ezért neki már egyre nehezebb lesz megtalálnia önmagát. Azért szokott rá a kábítószerre, mert azt hitte, hogy rá nem hathat. Azonban nincs két egyforma ember, akire a kábítószer egyformán hatna; van aki már a második tablettát (illetve adag) után rászokik, és van, aki csak az ötödik után, az, hogy mondjuk a negyedik adag után nem szokik rá valaki a kábítószerre, az nem jelenti azt, hogy már az ötödiknél sem fog rászokni.

A drogosok és alkoholisták közti ellentétre jellemző, hogy a drogosok lenézik az alkoholistákat és fordítva. Tulajdonképpen két külön csoportot alkotnak: az alkoholisták az "ősebbek", a drogosok pedig lelkiileg sokkal finomabbak és érzékenyebbek. Ez utóbbi csoportot a legtöbbször sokkal jobban érdeklik az élet nagy kérdései és problémái, sokkal elvontabbak és gyakran amolyan művészellemek.

A drogfogyasztásról beszélni gyakran hallani, hogy sajnos már nem csak tranzit ország vagyunk, hanem egyre inkább felvevőpiac is. És ez igaz is: egy pesti konferencián elmondták, hogy míg 1992/93-ban egy diák az iskolából kilépve mintegy 20 percnyi idő alatt juthatott kábítószerhez, addig ma ez az idő megfelelő: idén már 10 perc is elég volt ehhez. És a probléma azért is különösen súlyos, mert a különböző csokik, rágók és bélyegek miatt már az alsósok és a még fiatalabbak is egyre inkább veszélyeztetve vannak. A hangsúlyt éppen ezért sokkal fokozottabban kellene e megelőzésre fektetni. Sajnos nagyon jellemző azonban, hogy a társadalom nem tud mit kezdeni a problémával. Ez mutatkozik meg egyrészt a drogosokkal való helytelen megközelítési módban, másrészt pedig a cselekvésképtelenségben is. Megoldás? Felvilágosító programokat kellene tartani az iskolákban és egyéb oktatási intézményekben: a szenvedélybetegeket segítő szolgálatoknak ki kellene lépniük a nagyközönség elé. Éppen ezért a RÉV Ambulancia szeptembertől fel fogja keresni iskolákat, hogy a diákokkal személyesen is megismertesse a probléma súlyosságát, és hogy felhívja a figyelmüket egy olyan szervezetre működésére, ahová bárki bizalommal - és ha kell név nélkül - fordulhat. Szerencsére úgy tűnik, hogy igény is van az ilyen előadásokra. Már mi is meghívtuk őket az iskolánkba, nemrégiben pedig Tabon négyszáz ember volt jelen egy hasonló prevenció programon.

A megelőző programoknak tehát az önismereten és az öntudaton és a személyiségfejlesztésen kell alapulnia. Tudni kell tenni és fel kell ismerni, hogy mi jó és mi nem. A szenvedélybetegek sok esetben meg tudják gyógyítani saját magukat, az intézetek

pedig csak mankóként kell, hogy szolgáljanak nekik. A gyógyításnál az a fontos, hogy a betegekkel érezzük: az ember a lényeg. A szenvedélybetegségek kialakulásánál a legfőbb kiváltó okok az életvezetési problémák: a serdülők félnek a felelősségtől, a saját nemük elfogadásától, kapcsolati zavarokban szenvednek, felnőtte válsági problémáik vannak, sokszor rossz a problémamegoldó képességük, és ennek következtében súlyos önismereti és önértékelési zavarban szenvednek. Éppen ezért a gyógyításnál az én elfogadására kell helyezni a hangsúlyt. A kezelésnek tehát "személyre szólónak" kell lennie, mert a betegség súlyossága és az egyén állapota nagyon sok mindentől függ. Elmondható azonban, hogy minél rosszabbak a körülményei a betegnek, annál nehezebb kigyógyulnia a

szenvedélyéből. A mentálhigiénia és a személyiségfejlesztés eszközeivel nevelni és ösztönözni kell az embereket az egészséges életre; arra, hogy igénye legyen az igényes életre, hogy jó apa, anya legyen, és a társadalom hasznos tagja. A NAT-nak köszönhetően valószínűleg jövőre bevezetésre kerülő életvezetési ismeretek és készségek (Csendes Éva könyve) tantárgy talán segíthet majd a diákoknak abban, hogy minél jobban elsajátíthassák az önismeret, a figyelem (saját magam és mások iránt), a problémamegoldás képességeit, és azt, hogy képesek legyenek kívülről látni magukat. Sajnos ma Magyarországon a legtöbben ki sem tudják fejteni, vagy körülírni a problémáikat, mert súlyos kommunikációs zavarokkal küszködnek.

A rendőrség közbelép: avagy miért rossz a DADA program? A rendőrség DADA programjával csak az a probléma, hogy olyan mint maga a rendőrség: jellegéből következően alapvetően bürokratikus és büntető jellegű. Szakemberek lehet hogy igen sok mindent tudnak a kábítószerrel, módszereikkel azonban valódi hatás nem igazán érhető el. A szenvedélybetegségeknek a legfontosabb inkább a megértés és a tolerancia, mint a megoldás leginkább hatásos eszközei. Ha körülnézünk például Székesfehérváron (az ország egyik legjelentősebb városában), azt kell mondanunk, hogy a fiataloknak - és időseknek egyaránt - szinte egyáltalán nincs semmilyen igényes szórakozási lehetőségei. Marad a diszkó. A klasszikus táncokat, amelyek valódi érzelmek kifejezésére is alkalmasak, egyre kevesebben ismerik. Annak, hogy a fiatalok körében a szenvedélybeteg aránya ilyen gyorsan nő, még egy oka van (az elidegenedés az érték-, és normaválságon, az elszegényedésen, a családi problémákon stb. kívül), amit Popper Péter fogalmazott meg igen találóan: az, hogy nálunk minden siettetve van. A serdülőkor mesterségesen csaknem egy évtizeddel lerövidítették (valójában 24 éves korig is eltartatna), koravén elidegenedett kamaszok követelik azon felnőtteknek járó jogokat (pl. szexualitás), amelyekhez érzelmileg korántsem elég érettek. Összekeveredik gyerekség és felnőttég, amely csak problémák forrása lehet. Sok fiatal már huszonevesen olyan anyagi körülmények közé kerül, amelyet ötvenéves szülei sem tudtak egész életükben elérni, emberek ezrei roppannak bele az Amway-ügynöksédkibe, mert mint később kiderül nem nekik való, áttipornak egymáson, akinek nem megy az elbukik és nem emeli fel senki, udvariatlanok, kaffognak, lökdösődnek, menekülnek a problémák elől, felelősségtelenek, és közben nem veszik észre, hogy még is minden fontos dologról leképeznek. Milyen dolog az, hogy a tanórákon csak akkor szólnak rá a diákra, ha rosszat csinál, de ha jól tesz, akkor nem dicsérik meg? álljunk meg egy kicsit, és gondolkodjunk. Felnőtte akkor válik az ember, ha immár van benne felelősségtudat, képes arra, hogy másokra is vigyázzon, ha tudatosan benne a felelősség, és képessé válik arra is, hogy néha kívülről szemlélje önmagát. Magyarország a gyerekek országa lenne? Mégpedig a rossz gyerekeké, vagy csak amolyan koravén gyerekeké, akiktől ellopták a gyerekkorukat?

Előítélet a mássággal szemben

*"Törbe ne csaljón az asszony sem, ringó derekával
s hízelgő fecsegéssel, gazdag csúrt szimatolva,
mert tolvajban bízik az ember, bízva a nőben"*
-Héziadosz-

*"Egésznek része vagy, s e rész egész neked,
egész egésze vagy, csak találj meg a helyed"*
-Ismeretlen-

Az emberiség történelmi fejlődése folyamán a valóságot társadalomban, szociális környezetben és saját személyisége tükrén keresztül érzékelték és élte meg. A fejlődés során a társadalmi munkamegosztás hatására (a szükségletek kielégítésére a munkafolyamatok funkcionálisan szétváltak) kialakult fogalmi gondolkodás segítségével absztrakciókat alkotott, és ezen absztrakción keresztül módja és lehetősége nyílt a valóságot nagyobb mélységeiben is megismerni. Gondolkodásmódjában ugyanakkor a teljes indukció axiómáját felhasználva rengeteg csapdát is állított fel önmaga számára. Ezeknek a csapdáknak a legnagyobb lényege a téves általánosítások kialakulása. A másik ilyen probléma, hogy a gondolkodás legalapvetőbb módszerére, és annak legalapvetőbb formájára már Arisztotelész is felhívta a figyelmet, miszerint egy következtetés legyen formailag bármilyen helyes és hibátlan, attól a végeredmény, ha a kiindulás helytelen, a konklúzió csak helytelen lehet.

Márpedig mindannyiunkban igen sok előítélet létezik, igen sokféle dolog és ember iránt. És gyakran alaptalanul.

A másság iránti előítéletek egyik - legsúlyosabb - fajtája az etnikumok iránti előítélet. A fejlődés bizonyos szakaszain - főleg válságos szakaszok idején, és nagyobb átalakulások során - a kisebbségekkel szembeni előítéletek felerősödnek. Ezeknek az előítéleteknek az alapja általában úgy alakul ki, hogy a gazdasági fejlődés során a társadalmi munkamegosztás egy funkciójában valamely etnikum szerepe döntővé válik a társadalmat alkotó többi etnikummal szemben. Ennek egyik eklatáns példája volt a középkori Magyarországon amikor a fémbányászat a német bányászok és kohászok betelepítése folytán a német etnikum kezébe került, ami az akkori felvidéken rengeteg tőrszalkodás forrása volt. Az etnikai feszültségűtásnak az az alapja, hogy kiválóan alkalmas a többségi tömeg problémáinak elkendőzésére, a társadalom bajainak levetkőzésére és felheccselni a többség azon részét, amelynek erre általában jó a befogadóképessége. Erre egy másik szintén szomorú példa a Holocaust, amikor első lépésben csak fizikai s érelmek nélkül, a zsidótörvények parlamenten való keresztülvitelével hátrították a felelősséget a zsidó kisebbségre lényegében a gazdasági problémák miatt (ugyanis a Trianon után az ország késztermék-előállító ipar, alapanyag-kitermelő és feldolgozóipar nélkül maradt, és mivel a szomszéd országok felőlelő nacionalizmusa miatt normális gazdasági kapcsolat nem jöhetett létre azokkal az országokkal, amelyek a Monarchia keretén belül egy gazdasági egységet alkottak, ezért az ipar aránytalan szerkezetéből adódó egyenlenség továbbra is nemzetgazdasági probléma maradt). Ugyanez a probléma a háború után újra kiéleződött, amikor a kollektív bűnösség elve alapján népcseréket hajtottak végre: Magyarországról németeket, a Benes-féle Csehszlovákiából magyarokat telepítettek ki, gyakorlatilag vagyonteljes elkobzásával. A fentiek miatt - mint a történelem számtalanszor és számtalan helyen bebizonyította - az etnikai előítélet az emberiség számára a társadalmi zavarok megjelenési formájaként a legveszélyesebb, me

rt igen könnyen brutalitásokon keresztül oldja fel feszültségeit.

A történelmi fejlődés során az etnikai előítéletek alapja egy kevésbé szimpatikus tulajdonságot abszolútizálni, és ezt egy népcsoportra mint abszolút értelemben vett igazságot szerepeltetni. Eltúlozza a szokatlant és az ismeretlen bórszín miatt, vagy más antropológiai tulajdonság miatt számára szokatlant és eleve ellenszenvvel közelíti meg a másik etnikumot.

Magyarországon nincs olyan ember, aki hivatalosan antiszemitának deklarálná magát. Azonban tapasztalataink alapján lappangó formában mégis létezik az antiszemitizmus problémája. Tényfeltáró kutatásaink során gyűjtött tapasztalatainkat egységes formába öntve az alábbiakban kíséreljük meg összefoglalni a gyűjtés során szerzett benyomásaink alapján.

Bár az utolsó 50 évben az antiszemitizmus kiszorult a nyilvánosság fórumairól, azonban írott forrásai több, mint öt évtized távlatából is küldik az információkat, s azok többnyire szájhagyomány útján terjedve törvényszerűen torzulnak. A torzulások során az eredeti politikai antiszemitizmus, és a vele elegyült etnocentrikus valami vallási antiszemitizmus megfogalmazásai, érvei, következtetései, értelmezési keretei korábbi primitív szerkezetükhöz képest is egyszerűsödtek, sematizálódtak, jószerivel egyetlen elem, az általuk közvetített indulat továbbörökítésére maradtak csak alkalmasak. Ami mégis antiszemita reneszánsz benyomását keltheti, nem több, minthogy a korábbi szférában teljes egészében a privát szférába száműzött antiszemita kommunikáció ténye nyilvános elismerést nyert, és az aktuális politikai viták által polarizált közvéleményben felbukkantak antiszemitizmusként értelmezhető, felületes, meggondolatlan, öngigazoló megnyilatkozások. Mindazonáltal az antiszemitizmus nem süllyedt el egészen, és a tár

sadalom relatíve széles rétegeiben élnek az egykori antiszemita előfeltevések, sztereotípiák és előítéletek. Ezek

jellegzetessége a szemérmesség és óvatosság. A mindennapi kommunikációkra általában véve is jellemző, hogy a megértés érdekében bizalommal kell lenni a másik iránt, előre fel kell tételeznünk, hogy szavainkat meg fogja érteni. A potenciális antiszemita közlő a szokásosnál többet kockáztat, amikor adott alkalommal antiszemita közlésre vállalkozik. Egyáltalán nem lehet bizonyos abban, hogy meg fogják érteni, ugyanis elfelejtődtek azok a szabályok, amelyek korábban a dszentri társadalmi réteghez való tartozás jelzésértékű gesztusaiként kifejezetten helyénvalóvá tették az antiszemitizmus kinyilvánítását. Az első veszedelem a meg nem értettség okán keletkező zavar, amely annál valószínűbb, minél inkább olyan társas környezetben kíséreltetik az antiszemita, ahol a zsidósággal összefüggésbe hozható politikai, társadalmi és kulturális kérdések köre iránt nincs semmiféle érdeklődés. Elvileg éppe

n meglehetne próbálkozni a népi antiszemitizmus kliséivel, ám azok anyaga gondolatilag annyira megmunkálatlan, hogy csupán érzelmi, indulati vonatkozásaik felvetése számíthat hatásra, s erre csupán tömeghelyzetekben nyílik esély. Ez a magyarázata annak, hogy futballmeccseken, illumináltan összeverődött kocsmái társaságban, fiatalokból verbuválódott csoportok szubkultúráiban felbukkannak antiszemita hangok, melyek azonban csupán egy általánosabb érvényű érzés kifejezései, nincs mögöttük meggyökerezett antiszemita meggyőződés, valódi antiszemita "tudás". A "zsidó" ebben az esetben gondolatilag tökéletesen tisztázatlan, bármilyen negatív színimája is. Antiszemita kontextus akkor keletkezik, ha közlő és hallgatója fölfedezi az előfeltevésekben meglévő hallgatólagos egyezést. Végig kérdés marad természetesen az egyezés mértéke. Többféle puhatózóási stratégia létezik. Az egyik módszer "zsidó" szóval kapcsolatos rejtett értéktételek irányának felderítését célozza. Sokszor látszólag nincs több

l szó, mint "tények" firtatásáról, arról, hogy ki zsidó, ki nem az. Mivel a köznapki közlésben alkalmazott szavak funkciója kettős, tények jelölésére éppúgy alkalmasak, mint értékelések kifejezésre juttatására, a módszer segítségével pillanatok alatt eldönthető, hogy a partnerben munkál-e vagy sem a megkülönböztetési hajlandóság.

Mihelyt e hajlandóság bizonyossá válik, beindul a sztereotipizálás gépezete. A gépezet által megformált "tudás" három elemből áll össze. Az egyik elem azoknak az ismertetőjegyeknek a részletezése, melyeket az antiszemita "tudás" a zsidósághoz való tartozás bizonyítékaiként tart nyilván. Maga a közlési folyamat persze nem kell hogy kiterjedjen ezeknek az ismertető jegyeknek a felsorolására, hiszen a lényeg éppen az, hogy mind a közlő, mind a hallgató feltételezi, hogy mindketten egyformán "tudják" hogy ki miért zsidó. Paradox hatása az ilyesfajta közléseknek, hogy a kifejtetlenség és a hallgatólagos közös "tudás" alapján voltaképpen kölcsönösen megerősítik a felek egymást vélt igazukban. Tehát azt veszik bizonyítottnak, amit éppen bizonyítaniuk kellene. Családnév, foglalkozás, arcbarendezés, egyéb külső jegyek, beszédmód, lakóhely, barátok számon tartása képezi a zsidóvá nyilvánítás gépezete számára a meghatározó információkat. Az antiszemita tudás második eleme a feltételezett karaktervonásokat tartalma

zza, amelyek az antiszemita közlési helyzetben résztvevők elfogultságának függvényében kevesebb vagy több sztereotípiát mozgósítanak. A működés lényege az utalás, szó sincs tehát katalógizálásról, hiszen az antiszemita közlés tartalma mindig valamilyen éppen zajló történés elmondására, kommentálására, jövőbeli lezajlásának valószínűsítésére. A hatás az értelmezésben jön létre, melynek kimenetele éppen a sztereotípiáknak tulajdonított - és evidenciaérték következtében nem lehet kétséges. A harmadik elem szolgáltatja a kommunikáció megértéséhez nélkülözhetetlen - melynek premisszái a fajelmélet által ihletett politikai antiszemitizmusból származnak. Következtetési sémák mozgósulnak, meg nem gondolt szillogizmusok lépnek működésbe, miáltal tartóssul és erősödik az antiszemita világnézet, és az általa kényszeresen fenntartott saját identitás, szomorú vonása ennek a képletnek hogy ez a "saját" identitás mint "magyar" jelenik meg, reprodukálva ily módon a magyar nemzeti tudat százados meghatározási zavarát. Az antisz

emita "tudást" mozgósító másik stratégia a kerülő utat választja. Ilyenkor a zsidóellenes szavak el sem hangzanak, az antiszemita előfeltevés-rendszer az utalások mély rétegeiben lappang. A közlő az elfogulatlanság pózában tetszeleg, s történelmi, politikai, kulturális eszme-futtásként adja elő mondanivalóját, melynek rejtve maradó üzenete a zsidóknak címzett szemrehányás. Szó sincs sztereotípiákról, köznapki antiszemita érvelésről, hiszen a közlő látszólag csupán tényeket közöl. Zsidó bevándorlást, zsidó tökétt, zsidó tömegkultúrát, túlzott zsidó szereplést emleget, s voltaképpen azt emlegeti, hogy soha semmi probléma és konfliktus nem keletkezett volna, ha a zsidók elkerülik Magyarországot. E megtévesztő logikai igazság mélyén alapvető történelmi hazugság lapul, hiszen sosem volt a történelemben olyan korszak, amikor valakik valahonnan ne mentek vagy jöttek volna, és éppen nekünk, a honfoglalásra olyan büszke magyaroknak kellene óvatosan eljárunk amikor a "ki, mikor, honnan?" kérdést feszegetjük.

A másik súlyos gond a cigánysággal mint etnikummal kapcsolatos előítéletek és sztereotípiák léte. Márpedig ezek az előítéletek igencsak vaskosan léteznek, főleg az etnikumnak a gazdaságban elfoglalt szerepe és kulturális szintjéből adódó feszültségek miatt. Jellemző például, hogy a vidéki cigányság nagy része szegregált, vagyis elkülönülve él, külön telepeken lakik. A szakirodalomban történt kutatásaink során talákoztunk olyan adatokkal is, hogy a baranyai aprófalvas települések közül néhány elnéptelenedett falucska - például Alsószentmárton vagy Gilvánfa - gyakorlatilag homogén cigánytelepüléssé vált (ld. Falu és város ellentéte című dolgozatunkat). A laksűrűség magyarországi átlaga szerint 25 négyzetméter jut egy főre, míg a cigányoknál gyakori hogy egy személy 5 négyzetméteren lakik. A létminimum alatt élő magyarországi népesség mintegy 25%-a cigány. Ez azonban nem jelenti azt, hogy egy kisebb réteg a valutakereskedelemtől kezdve a színészfémgyűjtésen át ne teremtett volna magának komoly egzisz

tenciát, vagy éppenséggel az átlagosnál jobb anyagi helyzetet. A cigányok jómódja sokszor súlyos konfliktushelyzeteket teremthet. A szegénység, az egyik napról a másikra élés mégis jellemzőbb, az egyéni és közösségi devianciák - agresszivitás, lopás, prostitúció - alapvetően ebből erednek. Igen lényegesnek tartjuk e feladat megoldásában az integrálódás folyamatának

és a gazdasági felemelkedésük biztosításának megoldását.

Az előítéletek másik fajtája a társadalmi előítéletek, amely köznapjainkat rengeteg kisszerű konfliktussal terheli. A társadalmi előítéletek egyik típusa a hajléktalanokkal szembeni előítélet. Sokak szerint azzal az indokkal, hogy csak "rontják az utcák képét", utálattal és megvetéssel néznek rájuk, amely probléma azért is veszélyes különösképpen ezen egyedekre nézve, mert egyrészt a hajléktalanokkal szembeni előítéletek megnehezítik ellátásukat, másrészt pedig a hajléktalanokkal szemben megnyilvánuló erőszakos cselekedetek (amelyek során több tucat hajléktalant egyszerűen agyonverték az utóbbi években) nem mások, mint ezen előítéletek fizikai lecsapódása, a gyűlölet fizikai átlényegülése. A hajléktalan-kérdés és az azzal összefüggő problémák megoldási javaslatait a Magányosság, Elidegenedés, valamint az Elszegényedés című dolgozatainkban tárgyaltuk.

A társadalmi előítéletek egy másik típusa a fogyatékosokkal szembeni előítélet, amelynek tárgyalása jelentőségéhez képest sajnos nem kap megfelelően nagy súlyt a különböző médiákban néhány egyéb előítélethez képest. Pedig ez a probléma Magyarországon közel egyszázezer személyt személyesen is érint, és mintegy félmillióra tehető azon emberek száma, akiket közvetve érint.

A fogyatékosokkal szembeni előítélet alapját - amely teljesen abszolutizálja az ő másságukat - azon ősi kialakult félelem képezi, amellyel az egészséges ember mindig is szemlélte ezen embertársait.

A fogyatékosok között leginkább az értelmi fogyatékosok vannak a legrosszabb helyzetben. A társadalom nagy része csupán szánakozóan veszi tudomásul létüket, azonban ha arról lenne szó, hogy közelebbi kapcsolatba kerüljön eggyel, akkor viszolyogna tőle.

Az értelmi fogyatékosok között a súlyosság szintje alapján 4 kategóriát különböztetünk meg: enyhén, közepesen, súlyosan, valamint halmozottan fogyatékos. A "várákossággal" ellentétben az értelmi fogyatékosok igen nagy hányada általános iskola után továbbtanul, leginkább a speciális szakiskolákban, minden tizedik enyhén értelmi fogyatékos pedig gimnáziumokban. Leginkább a szabadidő hasznos eltöltése, valamint a társas kapcsolatok kialakítása jelent nekik problémát mindennapjaikban. A legtöbbjüknek azért nem nyílik lehetősége számos szabadidős szolgáltatást igénybe venni, mert egyszerűen nem léteznek olyan speciális eszközök, amelyeket használhatna. Csupán kis részüknek jelent a pénzihiány okot. A társadalmi tévhitell ellentétben az értelmi fogyatékosok vezetni is tudnak, és közel 2%-uknak van jogosítványa is. A legtöbbjük szeretne is dolgozni, azonban a legtöbb munkaadó nem vállalja azt, hogy fogyatékosokat alkalmazzon, pedig igen sok munkakör betöltésére alkalmasak lennének.

Talán ennek az elhagyatottságnak is köszönhető, hogy egy felmérés során megkérdezettek közül sokan vallották, hogy úgy érzik csak terhét vannak a társadalomnak!

Milyen érzés lehet ilyen tudattal élni?

Erre az állapotra csak magas erkölcsi színvonalú társadalom képes megfelelően reagálni.

A társadalmi előítéletek egyik legismertebb és legáltalánosabb típusa a szegény-gazdag konfliktus, amely a rendszerváltás éveiben különösen kiéleződött. Ennek alapja az, hogy a rendszerváltás előtt viszonylag homogén életszínvonalból különböző szintű életszínvonalak jöttek létre. Így azon társadalmi rétegek, amelyek életszínvonalukban mélyre süllyedtek, igen nagy erkölcsi előítéletekkel viselkednek a társadalom leggazdagabb rétegeivel szemben. Ítéletük szerint ez a felemelkedés csak törvénytelen eszközök árán volt lehetséges. Ennek leküzdése csak egy úton lehetséges: mégpedig a közvélemény megfelelő szintű tájékoztatásával és a korrupció tényleges visszaszorításával.

A társadalmi ellentétek egyik érdekes típusa a munkanélküliekkel szembeni előítélet. Ebben a témában saját kutatásokat is végeztünk, és megállapítottuk hogy a munkanélküliek munkavállalási hajlandóságáról igencsak megoszlanak a vélemények, és meglehetősen színes képet nyújtanak. Valóban érdemes és érdekes volt kutatni és kielemezni ezt a témát. A 200 megkérdezettből arra a kérdésre, hogy "Amennyiben ön nem munkanélküli, mi a véleménye a munkanélküliek munkavállalási hajlandóságáról?" 149-en válaszoltak, vagy legalábbis volt valamilyen véleményük. Minket igazolt, hogy a kérdést szándékosan azzal az előttaggal tettük föl, hogy "amennyiben ön nem munkanélküli".

A válaszolókat négy csoportra osztottuk:

1. Ő maga nem volt még munkanélküli és a családjában sincsen munkanélküli
2. Ő maga már volt munkanélküli, de a családjában sincsen munkanélküli
3. Ő maga nem volt még munkanélküli, de a családjában van munkanélküli
4. Ő maga már volt munkanélküli és a családjában is van munkanélküli

Csoport Hányadik munkahelye ez? Arányuk Nők aránya

Csoport	Hányadik munkahelye ez?	Arányuk	Nők aránya
1.	1,8	58 %	67 %
2.	4,33	9,6 %	67 %
3.	1,87	24,2 %	60 %
4.	1,84	8,2 %	67 %

Mi a véleménye a munkanélküliek munkavállalási hajlandóságáról?

Csoport	pozitív	vegyes	negatív	A pozitív választ adó nők aránya (összes nő arányában)
1.	13,5 %	31 %	55,5 %	8,7 %
2.	66,7 %	33,3 %	0 %	50 %
3.	46,7 %	33,3 %	20 %	44,4 %
4.	50 %	17 %	33 %	75 %

A társadalmi előítéletek másik ismert típusa a nemi ellentét: férfiak és nők ellentéte. Az ellenét alapja, hogy a társadalmi munkamegosztás és a fejlődés során kialakult patriarchális társadalmi rend utóélete miatt a férfiak egy része a női alacsonyabb rendű lénynek tekinti. Sajnos ez a jelenség még ma sem oldódott fel: például az idősebb korosztálynál még jelen

pillanatban is élnek a korábbi előítéletek és sztereotípiák.

A kábítószeresekkel szembeni előítélettel - mint problémával - sokan egyszerűen nem tudnak mit kezdeni, ezért ellenségesen lépnek fel velük szemben. Egy 1995-ös véletlenszerű telefonos felmérés során, több mint ezer embert kérdeztek meg, hogy mennyire tartja elítélendőnek a kábítószer fogyasztását: az emberek általában toleránsak a kábítószer-fogyasztókkal szemben, azonban igen nagy azok aránya, akik elítélik őket. A felmérésből négy fontos megállapítást szűrték le:

- a nők tájékozatlanabbak, de toleránsabbak a férfiaknál
- a képzettebbek tájékozottabbak és toleránsabbak a kevésbé iskolázottaknál.
- a falusiak a városiaknál sokkal jobban elítélik a drogosokat
- az öregebbek szintén elítélőbbek

Az előítéletek elleni harcban nagyon nagy szerepe van a toleranciának, hiszen a kölcsönös ellenségeskedés senkinek sem lehet az érdeke.

Társadalmunk fejlődése (beleértve a gazdaságot is) döntő mértékben a műveltségi szint emelésén, szellemi erőforrásaink hatékony mozgósításán múlik. Éppen ezért hihetetlenül káros minden olyan lépés, amely gazdasági nehézségekre hivatkozva az oktatási rendszer támogatásának csökkentésére irányul. Ez véleményünk szerint megsérti azt az alapvető emberi jogot, hogy minden ember egyik legalapvetőbb emberi joga a minél magasabb szintű műveltség megszerzése, ezért biztosítani kell a legnagyobb esélyegyenlőséget. Elfogadhatatlannak tartjuk, hogy a fiatalok, társadalmi vagy etnikai csoportok kiszoruljanak az oktatás folyamatából. Igen fontosnak tartjuk a felsőoktatás fejlesztését, az oktatói létszám színvonalának kiemelt emelését és a hallgatói létszám dinamikus fejlesztését (Japán példája bizonyította, hogy míg Európában a hangsúlyt a termelés szervezésében a minél olcsóbban beszerezhető betanított munkára építették, addig Japánban az egyetemi végzettségűek aránya a korábbiakhoz képest soha nem látott arányban nőtt az ötvenes évek után. A kibernetikában és a automatika számos területén olyan előnyre tudtak szert tenni, amely Nyugat-Európának nem sikerült). Igen fontosnak tartjuk a Nemzeti Alaptanterv kimunkálásának során az erkölcsi normák fontos szerepének beépítését. Márpedig ha ezeket a szempontokat figyelmen kívül hagyjuk, velük ellentétesen cselekszünk, akkor a társadalom és az elkövetkezendő nemzedék jövőjét veszélyeztetjük.

1. A szociális munka és a bürokratikus rendszer összehasonlítása
2. Nem szó szerint idézve
3. A 30-39 évesek adják a tartós munkanélküliek 30,1%-át, a 40-49 évesek a 35,6%-át
4. A dunaújvárosi és az ercsi körzetben a nők többen
5. lásd a Falu és Város ellentéte című tanulmányt
6. Becsült érték
7. Lásd: Alkohol- és drogfogyasztás, dohányzás című dolgozatot
8. Polgárdi nélkül
9. A fenti vers a Népszabadság c. Újság 1997. június 18.-i számában jelent meg. Szerzőjét Ilonának hívják, s ő volt az az édesanya, akinek a fia kábítószer-túladagolásban halt meg tavaly májusban. Érdekességként megemlíthetjük, hogy a dolgozatunkban leírt esettanulmányok között az egyik kábítószeres fiúval közös volt a dealerük. A cikket Pogonyi Lajos írta.
10. KSH, 1990
11. KSH adat, 1990

"Amikor megszülettem minden csak egyféle volt."

Milyenek vagyunk?!

(Miklós Mónika, Mihó Izabella, újvári Barbara)

*Boldog vagyok
örülök a fénynek
a Napnak s az éjnek
mert bennünk rejtőzöl
álmok és valóság közé bújva
hogy örülj a létezésnek*

*Kezdődik a levél a film
elindul a tavasz
ámokfutása
és az enyém*

Már este kilenc óra van. Még mindig a vonaton zötykölődhetsz valahol Dunaújváros környékén. Sok az a négy óra utazás. Hiányzol, pedig még csak pár órája, hogy elmentél.

Most egyedül vagyok a vízparton. Nem vigyáz rám senki sem. Szűnyogok röpködnek mindenfelé. A petróleumlámpa fényénél alig látok.

Boldog voltam. Jó volt táncolni veled a lagziban, nevetni a részeg csaposton és a srácokon, ahogy dülöngélve indultak az ajtó felé, hogy még időben tudjanak egy bokor mögött rókát kergetni.

Kár, hogy nem ismered közelebből Lacit. Döbbenetes volt látni ifjú férjként a mennyasszonynyal az oldalán. A lányon már látszottak apró jelek. Telt keblek, kis pocak, és az a mindentudó mosoly az arcon, mert érezte, hogy a mindenséget hordozza magában.

Gyermeket váró asszony büszkesége. Védetség a burookban. Apró kezek, csukott szem, pihék egy picike fülön, pillanatnyi rúgások az utolsó percekben. Követelőző sírás, játék, élet. A születés szabadsága.

A szülei azt tanácsolták, hogy ne tartsák meg. Fiatalok még, és nincs biztosítva számukra semmi. Laci most szerel le, évi pedig nem keres 20 000 Ft-ot. A lány azt mondta, hogy nem tudna megölni egy gyereket.

Ha kislány lesz úgy fogják hívni, hogy Virág.

Amikor megszülettem minden csak egyféle volt. Az autó sárga, az alma piros és anyu szép. Most már összefolynak a dolgok. Ha valaki abortuszra megy úgy mutogatunk rá, mint egy gyilkosra. De ha mi indulunk el a kényszerítés miatt, akkor áldozattá válunk, de csak önmagunk számára. Minden átértékelődött. Az étel, a föld, a tisztá víz, a csók. Valami elromlott. Gyerek akarok maradni. Játszani akarok felelőtlenül és tét nélkül. Soha nem leszek nő. Nem fogok harcolni az egyenjogúságért, nem leszek édes cicababa. Elfelejtettünk gyermeket szülni, énekelni egy bölcső felett, meleg ételt tenni az asztalra, szépnek maradni festék és lakk nélkül, szeretni hazugság nélkül. A mai nő kezében a férfi csak eszköz céljai eléréséhez. Valami, ami megszerzi a szükséges hátteret. Divatcikk lettünk. Elkényelmesedtünk.

*"a tükröd leszek
hogy lásd
ki vagy ha nem látnád"*
- Nicó -

Kényelmesen ülök a kisszékemen. Ha fázok, feltekerem a konvektort. Ha éhes vagyok, eszem a kedvenc sütimből, ha kilukad a zoknim, felhúzom a tesómét. Ne legyen illatos parfümöm, bársonyos bőröm egy krémtől, mert ha egy férfi csak ezért szeret meg, akkor mindig találhat egy edesebb illatot és egy puhább kezét. Minden férfi megalázza magát aki hagyja, hogy kedvese vezesse és irányítsa, miközben a szabadságát félti tőle. Meddő, szépítkező, hazug ágyasok vagyunk. Megkaptuk jogainkat, melyeket csak jó haszonért adunk el. Már nincs büszkeség, csak hallgatag gondolat. Nincs hűség, csak nyereség, ami valakihez odaköt. És nincs család.

Ez az örült emancipáció még a 60-as években indult el. Politikai kérdést csináltak belőle. Azt mondták, lehetőséget adnak a nőknek, hogy a saját lábukra álljanak. Ma már eljutottunk oda, hogy dolgozniuk kell, mert a férfiak többségének nincs meg rá a lehetősége, hogy egyedül eltartsa családját.

Anyuka dolgozni megy, beadja a kisbabát a bölcsődébe, ahol speciális bébiételt kap anyatej helyett. Így lesznek a jövő gyermekei tápos gyerekek.

Bonyolult a politika. Ahhoz, hogy megértsünk egy-egy egyszerű helyzetet ismernünk kell mindenki érdekét, aki csak a közelben van. Minden az érdekek harca. Rendszerváltás: az emberek egy vezető csoportja veszélyeztetve érzi pozícióját, ezért új eszmerendszert alkot. Játszanak, s játszunk velük mi is.

*Mert játékok vagyunk
Sirunk, írunk s meghalunk
Felépítjük a saját tejúrendszerünk
hogy megérinthessük azt, ami megfoghatatlan
mert csak a fény látható, az árnyék láthatatlan.*

A média amely meghatározza, hogy mi az, amit megtudhatunk és megismerhetünk a politikai életből. Apró csalások, félreértések, jól sikerült tárgyalások, melyek két oldalról bemutatva tíz csoportra osztják a hallgatóságot. Persze a megfelelő eszközökkel tálalva mindenkit ugyanarra az oldalra lehet állítani.

Egy irodalomtanár arra próbálta megtanítani a diákjait, hogy a sorok között is tudjanak olvasni. Mennyivel másképp hangzik az, hogy a kormány több száz milliót költ nyugdíjmelésre, amikor ez a valóságban személyekre levétítve nevetséges összeggé válik.

És persze mindig vannak olyan újságok, pártok, emberek, akik csak a negatív oldalát mutatják meg a dolgoknak. Ők mindig mindent másképp tennének, s amikor lehetőségük nyílik a bizonyításra, elfelejtik korábbi ígéreteiket, vagy ráébrednek, hogy nincs esély a megvalósításra. "Odabent" lecsendesednek az emberek, eltűnik a szenvedély, a tűz. Csak a vád marad. Bűnöst keresnek.

Mi ezt kívülről látjuk. Ők azt mondják stabilizálódik a gazdaság, mi azt mondjuk drága a kenyér és lassan már szétesik a konyhabútor, mert mi csak ezt érezzük közvetlenül. Átkozódunk és pártgyűlésekre járunk anélkül, hogy tudnánk és felfognánk, hogy mi is zajlik körülöttünk. Adót fizetünk, amiről nem tudjuk, hogy hova megy. Szavazni járunk és négyévenként leváltjuk a vezető pártokat, holott mindenki tudja, hogy ez az idő kevés az igazi változáshoz. Túrelmetlenek vagyunk és nem az hajt minket, hogy lehet, hogy majd egyszer a gyermekeinknek jó lesz, hanem az, hogy nekünk legyen jó. Mi már nem pártvezetőt akarunk, minisztert vagy királyt, hanem egy "istent", aki minden múltbeli rosszat jóvá tesz.

Keresünk valamit, amit már a szüleink elvesztettek, és ezért mi sem örülhetünk neki. Nagyapánk életét Isten irányította. Az úr mindenképp felett. Ha valaki meghalt, ha éheztek, ha fáztak, ha félték, ha gyűlöltek, ha elvesztették azt, ami a legdrágább, valamijük mégis megmaradt. Ők még hittek. Volt mibe kapaszkodniuk.

Egy mai, átlagos embernek nincs istene. Válogathat a sokféle egyház közül, de nincs vallás, amelybe beleszülethetett volna, amely megismerése gyermekkorban kezdődik. Azzal, hogy Istent veszítettük el, az életcél tűnt el. S most kereshetünk menedéket a munkában, a szórakozásban, az ismeretlen halálban.

Sok mindent határoz meg a környezet. Az, hogy körülöttünk milyen embereket becsülnék meg, kit tisztelnek és kit szeretnek, mit jelent egy családban a színház, a zene, a tánc, egy festmény a falon.

Rohanunk, szaladunk együtt a gépezettel, az autósorokkal, az irodákkal, az aratógépekkel. Ilyenkor kell néhány pillanatnyi varázs, halovány fények egy előadásban, egy lány dallam a koncertteremben.

Az emberek átoknak tekintik a szegénységet. Elfelejtenek nevetni, játszani. Ezért vannak mindenhol örült művészek. Ők tárják fel az emberséget. A fájdalmat, amit nem mondunk ki, az örömet, amelyben nem hiszünk, a szépséget, ami soha nem lehet a miénk.

Szabadok vagyunk. Állampolgárok lettünk. Jogaink és kötelezettségeink vannak. Jogaink, melyeket nem sérthetnek meg, s ha mégis megszik lehetőségünk van elégtételt venni a törvény által megszabott módon. Jogom van olyan dolgokat tenni, amelyekkel nem sértke másokat. Jogom van színesbőrűnek születni, és az utca emberének joga van kikerülni.

Most már törvény védi az érzéseinket. Védi a szeretetünket, a félelmünket.

Szakadék, mélység, zuhanás. Jogsértés. Valaki meggyalázott egy asszonyt. Ügyvédek párharcává válik a tárgyalóterem. Már mindenki ismeri az igazságokat. Valaki hazudik? Vagy csak képtelenek vagyunk másik szemszögből is megnézni a világot?

Rádiótelefon, dagadó bankszámla, ideges és nyugodt üzletfelek. Pénz, jelkép. Megveszlek. Te, aki most ott ülsz a

karosszékedben ezzel a papírral, mennyiért adod el magad?

Gondolod, hogy ilyen sokat érsz?

Még gyermekek vagyunk. Ábrándokat szövünk nagy, kertes házról, külön autóról, nyaralásról, motorról amivel nyáron bejárjuk a kontinenst. Nem nővünk fel, csak valami eltörj a az álmainkat, és ráébredünk a meddő valóságra.

Tele van a zsebünk a kezünkkel.

Azután kétségbeesetten küzdeni kezdünk az álmainkért, vagyis valamiért, ami által elérhetjük őket. A pénz elkezd minket mozgatni.

Ma azt hirdeti minden, hogy a pénz az, ami boldogság felé vezet. Hatalmas nyereményjátékokat rendeznek, és az emberek egy kupac papírhalmot tapsolnak ugyanazzal a mozdulattal, amellyel korábban egy színész vagy egy dal előtt tisztelegtek.

A jólétet jelképezi, a mennyországot. Egy gazdag ember lehet örült.

Sikoly, félelem, hideg test. Valahol megöltek egy férfit. Elrabolták a vagyonát, mindenét. Irigykedtek rá. Miért? Meghalt.

Félelem, rettegés, fekete csúf borzalom. Magány. Nem tudjuk, hogy miért születünk, s azt sem, hogy miért halunk meg. A halálfélelem velünk születik, vagy az idők során "nevelik belénk"?

Minden múlandó. Te is, a karosszéked is, ez a papír is. Senki sem mondja meg a dolgok értelmét, csak azt mondják, hogy ez nem jó, ez nem így van. De akkor mi az igaz? Az idő csak múlik, eltűnik, kirohan a vízparti házból. Öreg leszek, és a testemet nem tartja össze többé a lelkem. Egyedül marad és elrohan valahová, amit nem ismerek, amiről senki sem mesélt.

Ha azt mondod, a halál egy virágszirom, ami rámborul és elalatt, elhiszem neked. De nem mondasz semmit. Tanítók és mesterek mesélnek a kaszásról. Mindannyian a saját látomásaikat élik újra minden órában.

Mesterséges halál, háború. Durva bakancsok, ütemes léptek. Szívdobogás a puszkatus alatt. Törvényes, régen vágyott gyilkosság. Országok eltiport határokkal, anyák letiport lányaiikkal óvóhelyre indulnak. Temetetlen testek. Százvezrek indulnak megvédeni az uralkodó politikát. Parancs. Apró porszemek, játékszerek a hatalomnak. Mindenki gyilkos és mindenki áldozat. Megvillan a kamera lencséje. Fényfolyam árad a mocskos fekete utcára, hogy teret adjon a semminek, és kába bódulatba mártsa az unalom szentélyét.

Költő és Katona törli meg a lét egyensúlyát.

Hangzavar, láрма, utolsó kiáltás. Nemsokára mindent megértek. Elhagyom a vízparti házat, lebegjen a kétségeim, önmagán.

Téged várlak. Táncolni akarok veled, nevetni a részeg csaposon. Sírni, szeretni, meghalni.

*Valahol meghal mindenki
valahol elhal minden
valaki megtanít nevetni, sírni
bujdosni egy sötét helyen
taposni a sárban, hóban
elveszni a fák között
ölelni kedvesen, szótlán
nevetni a halál fölött...
-Miklós Mónika-*

Készítették

A Soros Alapítvány "If You ... társadalmi - tényfeltáró" programjában részt vett középiskolás diákok:

Berze Péter, Boros Zoltán, Dencső Blanka, Donkó Katalin, Ecseki Martina Marietta, Gáspár Anita, Katona Eszter, Kovács Anett, Kovács Balázs, Meggyesi Margit, Mihó Izabella, Miklós Mónika, Mikola Rita, Muhari Andrea, Oláh Vera, Réz Péter, Réz Tibor, Szarka Gábor, Szarka Zsuzsa, Tolvaj Norbert, Törőcsik Ágnes, újvári Barbara, Vágó Krisztina, Velkei Róbert, Zajacz Virág.

A könyv elkészítésében részt vettek

Szerkesztő: Kovács János

Lektor: Lökkös Attila

Grafikai terv: Wittenberg Kft.

Illusztrációk: Molnár Krisztina

Kiadja: a Soros Alapítvány

Felelős kiadó: a Soros Alapítvány igazgatója

Felelős szerkesztő: Daróczy Gábor

Nyomdai munkák: Szegedi Kossuth Nyomda Kft.

ISBN 963 949 14 X